

1. రాయత్రు - రాయత్రులు సుబ్బరావు	127-128 -
2. సంస్కృతాంధ్రదేశసభాపాలకులు - మూస వల్లిరామశ్రీశ్రీ	129-138
3. జోషన భారం - ఇంద్రకంఠి హను మున్నాస్త్రి	139 -
4. బేటితెలుగు కవిత్వ - కాత్తపావ కవి - శ్రీరంగం ఇందిరాశ్రీ	140-145
5. 44 - పుస్తక పత్రికా సాహిత్యములు -	145
6. బంగళా తరణిలు - వందనాపావన సుస్తా	146-150
7. ఆర్యభట్టాదు - పీఠ పత్రిక సుబ్బయ్యశాస్త్రి	151-155
8. ఆర్యాదు - పులిపత్రిక కరణాచార్యులు	156
9. శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారి కవిత్వము - సంపత్	157-164
10. వైష్ణవ గాన - భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు	165-176
11. వై. కు - "భారతీ - శ్రీకృష్ణ"	176
12. వైష్ణవ గాన - వాల్మీకి శ్రీశ్రీ మూర్తి	177-181
13. అలాపనము - పురుషుల కామేశ్వరరావు	182
14. కామ్యునిస్టు - వివిధ సంస్కారములు - ఎం. వాణిశ్వరరావు	183-190
15. బీర్లు - రామ శ్రీశ్రీ శాస్త్రి	191-195
16. పశుత్వము - పాతల వెంకట సూర్యనారాయణ	196
17. ఆంధ్రుడు - శ్రీశ్రీ శాస్త్రి మృత్యువంశము - కామేశ్వరరావు - కమలాదేవి	197-199
18. అశ్రు క్రూర - కాంధే శ్రీశ్రీ సుబ్బరావు	200
19. శ్రీ శ్రీయోగంధారి - సన మురళి కవి - వెంకటరామమూర్తి	201-205
20. అనుబంధము - సన మురళి కామేశ్వరరావు	206
21. పాపములు - శ్రీ పాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తి	206
22. మాదన్న గారి విజయ గానము - కె. వి. శాసనాలకావు	207-212
23. కామ్యునిస్టు - కందుకూరి రామభద్రరావు	212
24. శ్రీరామ వనము - వి. కృష్ణమూర్తి	213-215
25. పుస్తకము - మురళి కవి - వెంకటరామమూర్తి	216
26. వాణిశ్వరము - విజయ గానము - కామేశ్వరరావు	217-223
27. కాత్తపావ - 'వాణిశ్వర'	226.

28. వాతావరణ పరిశోధనలు - గాజుపాటి వెంకట సత్యనారాయణ - 227-229
29. పుత్రనమన - సామవేదం పూర్వకామలకర్త - 230
30. ఇలుదన్నగం - దెందులూరి వీరరాధా వరాళ - 231-234
31. వయోధనవిద్య - గాడిచర్ల వారి సర్వోత్తమరావు - 235-248
32. హేమంతప్రస్థానము - చినుమిల్లి శ్రీతారామ స్వామి - 249
33. మహాయానబోధధర్మోత్పత్తి - సవరి - 250
34. పుస్తకసమీక్ష - 251-255

సంపుటం. ౧౬.

బహుభాష్య, మాఘమాసము (ఫిబ్రవరి 1939)

సంఖ్య. ౨

యాత్ర

రామప్రోలు సుబ్బారావు

౧

కావికొంగులు లాగికొని తన
కనకభండముతోడ బిరబిర
సాగిపోయెడు సందెచిన్నది
సందడింపుడు శ్రోవకుల్.

౩

బునలుకొట్టుచు ఈ ప్రవాహము
కవరిరేగెడు నల్లత్రాచటు
దాటదలచిన తొందరింపుడు
బాటసారులు తెలివితో.

౨

మూసికొనె ఆకాశవాటము
ముసుగుబడె ఆకాశదీపము
ఆలసించిన కల దపాయము
అంధకారము వైకొనున్.

౪

పల్లెవాడో క్రొత్త, నదియును
అల్లకల్లోలముగ పొంగెడు
ఒడలు తెలియక మిడిసిపడియెడు
గడుసుకరగలు కైపునన్.

౫

గర్భభూత సహింసజాలక
దుర్భరంబుగ దూఖవడునీ
పుడమితల్లి కశోరకంతము
భోరుభోరని వినబడుక.

౮

పొంగిపోరలు నదిం గనుంగొని
క్రుంగిపోవగ నేటికో యిటు
నావపయి చుక్కాని త్రిప్పగ
నావికుడు నిలుచుండగక.

౬

కాళవక్త్రము తెఱచిచీకటి
కలియుచున్నది మ్రింగుమాదిరి
నేగిరింపుడు ఏటియావలి
కేగడలచిన యాత్రికుల్.

౯

ఏటిసందిట ఆడుచున్నది
ఆటబొమ్మవిధాన నావయు
కేకినలుగొట్టుచు సుడింబడు
కెటములు నయి కెగిరెడిక.

౭

కన్నులుండియు కానరా విక
తెన్నుదిక్కును తోడదాడయి
తోడునీడలు లేనివాడలు
కూడదందురు పెద్దలుక.

౧౦

ఈమహోత్సవ మధురసంధ్యల
ఏటికోసము ఏటితల్లికి
దాటిపోదము రండు పథికులు
తల్లి చేతుల మీదుగా.

౧౧

సమ్మనందుకు ఏమిహేతువు
నావికుని ప్రియమైనపిలుపును.
సమ్మించెడిరే యాత్రికులు మును
ఇమ్మహివలయమ్మునక.

సంస్కృతాంధ్ర నరసభూపాలీయములు

మానవల్లి రామకృష్ణశాస్త్రి

ఆంధ్రభాషా గ్రంథములలో నరసభూపాలీయ మనునామాంతరముగలకావ్యాలుంకారసంగ్రహమును జను వని పండితు లుండరు. రాయల రాజ్యకాలములో బట్టు మూర్తియను నొకకవి ప్రఖ్యాతుడై యుండెనని పండి తేతరులు నెఱుంగుదురు. కొందఱు వసుచరిత్రయు హరి శ్చంద్రవల్లభాఖ్యానమును రచించిన రామరాజభూషణు డనుకవియు బట్టుమూర్తియు నొక్కఁడే యందురు. ఇతరులు వార లిరువురు భిన్ను లనియుఁ బినతండ్రి పెద తండ్రికుమారు లనియు చెప్పుదురు. ఎట్లున్నను మూర్తి నరసభూపాలీయము రచించె ననుటకు సంశయము లేదు కదా. అది యలంకారశాస్త్రగ్రంథము. అది యిదియ రామరాయలతోఁబట్టు వసులక్ష్మమాంబకుఁ గుమారుఁ డగుతొరగంటి నరసభూపతి కంకితమయ్యె. దీనిలో నరస రాజునకు వీరపురుషుడగు కుమారుఁడు పుట్టియున్నట్లు వర్ణింపఁబడియె. నరసభూపాలీయము క్రీ. శ. ౧౫౭౦యో లేక ౧౫౮౦ ప్రాంతమున రచింపఁబడియుండు నని యూహింపఁదగియున్నది. ఈనరసరాయల తల్లికి నోబ మాంబ యను. నొకసోదరి గొబ్బూరి తిమ్మభూపతికిఁ బట్నియై నరసభూపతి యను పుత్రుని గనెను. ఆనరస పతికి సంస్కృతమున నరసభూపాలీయ మను నలంకార శాస్త్ర మంకితముగాఁ గృష్ణకవితే విరచింపఁబడియె. గొబ్బూరి నరసరాజు పైతము విద్యతృప్తపాతియై యయ్యల రాజారామభద్రునిచే రామాభ్యుదయకావ్య మంకిత ముగాఁ గొనియె.

సంస్కృత నరసభూపాలీయమును జూచినంత వాంఙ్మగ్రంథమునకును దానికిని సంబంధము గలదేమో యనుసందియము తప్పక కలుగునుగదా. కృతిపతు లిరు వురును వివరిల్లి పెదతిల్లికొడుకులు. దీనిలో నేది పూర్వ కృతియో దాని మఱియొక నరసరాజు చూచి కీర్తిలో

భండై యట్టిదానిఁ దనయ్యఁజేరుచేరనియింపఁజేసి యం కితఖ్యాతి చెందెనో యనుట యసంభవము కానేరదు. ఈరెంటిని జదువఁగా సంస్కృతగ్రంథమే పూర్వకృత మని మాకుఁ దోచుచున్నది. ఈరెంటిఁగూర్చి యిందుక చెప్పటయే వ్యాపార్థశము.

ఆంధ్రభాషలో దౌర్భాగ్యవశముననేమో యలం కారగ్రంథములు పెక్కులు గానరావు. విన్నకోట పెద్దన కావ్యాలుంకారమాదామణి భాషలోఁ దజ్జారి కృతులలో ముకుటాయమానముగా నున్నది. దానికిఁ దర్వాత గణపతు రాఁదగినది నరసభూపాలీయము. అనంత కవి రచించిన రసాభరణము మిక్కిలి చిన్నగ్రంథము. దానిలో నాయికానాయక విషయములే యత్యల్ప ముగాఁ జర్చింపఁబడియె. శృంగార రసాలవాలము, ఆంధ్రచంద్రాలోకము, కువలయానందము మొదలగువని ప్రఖ్యాతికి రావయ్యె. నేటికాలమున గావ్యావర్ణము, కావ్యప్రకాశము, కావ్యమీమాంస, కావ్యకల్పాన మొదలగువని పండితులచేఁ దనిగింపఁబడుచున్నవి. భామ హ దండి ముక్కుటాభినవగుప్రాదుల గ్రంథములు ప్రవన్న పదబంధము లయ్యగంభీరార్థనిబంధము లగుటచేఁ దని గించువార లిందుక మధ్యస్థ పరిచయహీను లైనవనఁ బ్రమాదాపధ్రంశములపాలై చిక్కుచునుదురు. ఉన్న జిన్నియైనను మనభాషలో నలంకారమున సంస్కృత మలోపలఁ దర్కపరిష్కారముతోఁ బదార్థవర్ణ చేసి పూర్వపక్షసిద్ధాంతప్రక్రియగా రచింపఁబడిన గ్రంథము కానరాదు. అట్టిప్రక్రియకు ననేకశాస్త్రపరిజ్ఞానమును విషయవివేచనాశక్తియుఁ దత్తత్పారిభాషికపదప్రయోగ కాశలమును నైజముగా నలవడుట యత్యావశ్యకము. అట్టిసామర్థ్యము గలవాఁడు సంస్కృతముననే గ్రంథ రచన నేయి మత్సహించుఁగాని కుసుమార మతిమనో

మోసన మను సంప్రవాద్యులును నతికర్మశమనీయ దర్కమున తర్కపరిష్కరముఁ జూపవలసిందగు కావుననే కాన్యాలంకారమాదామశీయు శాంప్రదరసభూపారీయమును నొకవేళ కేవల మాంధ్రలోకమునకుఁ బ్రాథగ్రంథములుగాఁ జూచినను నారిలోఁ దర్కవికమేష భారలకు నిలవఁగల వజ్రహారమున పద్యముం దైవముగానరాదు. విన్నకోట పెద్దన మృగుమధురముగాఁ బద్యములఁ గూర్చున్నదను గావ్యాదర్శములలోమంచి తెలిసించిన లక్షణభాగము లన్నియు నప్పట్లపదార్థభేదములై యవ్యాప్యతాస్యాది దోషములకు లక్ష్యభూతములై యున్నవి. ఆగ్రంథమే యట్లుండ వరసభూపారీయముగతి నేమి? వేంకటగిరి సంస్థానాధీశ్వరుల వారి ప్రేరణమునఁ గొల్లాపు న్నానపండితులచే రచింపఁబడిన వరసభూపారీయవిమర్శమే తత్కాతిగ్రంథము లెంత పరిష్కృతములు? దాని నుద్దోషింపఁజాలు. వారును విమర్శకపై బ్రహ్మస్త్రమేల యని కాఁబోలు విషయముఁ దైఁతైఁ దర్కించి విడిచిపెట్టిరి.

సంస్కృతగ్రంథములు రచించినకవి సుష్టుకృష్ణ యజ్ఞ వాహుశసగోత్రుఁడు. సూరిధిట్టోపాధ్యాయ తుక్రుఁడు, “సర్వకాస్త్రరహస్యజ్ఞుఁడు సర్వాలంకారకోవిదుఁడు”, కృతిపతి యను గొల్లూరి వరసరాజు కవి నలంకారకాస్త్రమును రచింపు నునఁగా నతఁడు —

తేనాలంకృతికాస్త్రశత్ర్వసరణి
ప్రవృత్తయే ప్రేరితః
సాహిత్యాన్తవత్త రవప్రణయినాం
సప్రీతయే సాదరమ్,
వత్సయి క్రమకోఽత్ర వర్ణగణయోః
శబ్దాధియోశ్చ ధ్వనే
రస్యజ్ఞే క్షేత్రురసస్య కోమనగయోః
కృాలంకృతే ర్లక్షణమ్.

అని వర్ణగణ, శబ్దార్థసమీపదన ధ్వని నిరూపణ, వృత్తిస్వరూప వాయుకాదినా విస్తరణ, రసవినార, సుగకోమవివరణాలంకార లక్షణములుగల గ్రంథమును రచించెనట. ఇందులో నాటుల్లాసములే లభించె; నేడవది యను నలంకారభాగము పసిరోయ తక్కినభాగముల లే సుగవంతమై యుండవచ్చును. కవి నానాకాస్త్ర

ముల నెఱింగియు నిర్ణయిత్తముగా శుష్కతర్కమునకు దిగి సాహిత్యకాస్త్రయ్యార్య ననుసరించి మగురాక్షతములతోఁపనే మగురతరముగ నుపాదేయాంశముల నిరూపించుచున్నాఁడు. లక్షణముల సామాన్యముగా విద్యావాగు ననుషించి చెప్పినను లక్ష్యభాగమునఁ దా నిచ్చిన లక్షణమునకుఁ బొందికగా న్యూనాధికతలు లేక యుదాహరణము లిచ్చుచున్నాఁడు. ప్రాయశః ప్రతిలక్షణమునకును రెండుదాహరణము లిచ్చుచుండును; త్సద్రికావ్యములకుఁ దన రచనావైభవము సాహిత్యపరిశ్రమము గోచరించునట్లు వివర్ణజ్ఞకాఘ్యములుగా నుదాహరణములు గూర్చును.

ఇక రెండు వరసభూపారీయముల పరస్పర సంబంధ మూహించుటకుఁ బూర్వము సామాన్యముగా నలంకారకాస్త్రరచనాప్రణాళికనుటించి యిందుకయత్నిత్రసంగమమున విషయవికేయమునకుఁ జొప్పడవచ్చునని కొంతయవకాశము వేడుకొనుచున్నాఁడు.

సాధారణముగా నలంకారకాస్త్రమునఁ గావ్యకర్తలకును గావ్యపాఠకులకును శబ్దార్థరచనారహస్యము, తత్వైచ్చిత్ర్యము, కవివైదగ్ధ్యము నెత్తిమాపునట్టి వస్తువిమర్శము గలది. సంస్కృతమున దీని గవిజ్ఞగ్రంథమందురు. భోజులు రచించిన శృంగారప్రకాశాదిగ్రంథములు చదురఁగా మహాకావ్యము లేరీతిగాఁ జదివి పరికించిన వానందమును ధర్మాద్భిజ్ఞునని శేషమును గలుగునో యాపద్ధతియు నుపదేశించుచున్నందునఁ గవులకే కాక తక్కినవారలకు నలంకారకాస్త్రము ప్రయోజనకారియే యని చెప్పడగు. అది సామాన్యముగా రసప్రధానమై కథావస్తుశరీరము నాశ్రయించి యొక సరణియు, కేవలము శబ్దార్థరచనాప్రధానమై కవివైభవప్రదర్శించునట్టిది రెండవ సరణియుగా నిరుదగ నెలయుచుండును. దుదలుని శృంగారతిలకము, భానుదస్తుని రసమంజరి, భావప్రకాశము, శృంగారప్రకాశోత్తరభాగము మొదటి సరణి నాశ్రయించినవి. కావ్యప్రకాశ, ప్రతాపరుద్రీయాదులు రెండవసరణిలోఁ జేరినవి. వరసభూపారీయములు రెండును రెండవ తెగయగు రచనాప్రసక్తి ప్రధానముగఁ గలవి. దీనిలో గావ్యనాయక లక్షణములు శబ్దవృత్తిస్వరూపము, ధ్వని, సుగదోష

ములు, స్థూలముగా రసవ్యూహము, శబ్దార్థాలంకార లక్షణములు ప్రతిపాదించబడును. ఇట్టి గ్రంథములు పాఠాధరముగా ముమ్మటను కొవ్వప్రకాశము ననుసరించుచు నించుక న్యూవాధికతలతో నొప్పించుదును. నరసభూపాలీయముల రెండును ప్రతాపరుద్రీయము ననుకరించును. విద్యావాగుని గ్రంథమున ముఖ్యవిశిష్టతలు మేమునఁగాఁ జావ్యప్రకాశకాండములు లక్షణమునకు లక్ష్యమును బ్రాయశఃముగాఁ బ్రాచీన గ్రంథముల నుండి నెదిరి యిత్తురు. ప్రతాపరుద్రీయమున విద్యావాగుఁడు తానే రాజు చేరితి లక్ష్యములఁ గల్పించి కాస్త్రరచన చేసెను అట్టి యేకనాయక ప్రళంసాలక్ష్యములు గ్రంథ కర్తృకల్పితము లగుటలో లక్షణము సరిగా సమన్వయమునకు రాక యవ్యాప్త్యవివ్యాప్తలు చెందుటయ, సర్వత్ర పౌండర్య కర్తృకము లగు భావములు స్ఫురింపకుండుటయొక, నేల ముర్త్యవాయవలయందు భోదాత్మకము లగు రామాదుల దీప్త్యుణముల నాకోపించి వర్ణించునపు డతిశయోక్తిచ్ఛాయ నవలంబించి విభ్యాత్వము నెలకొల్పుటయ, బహుమతి భేదగవాన మగు నలంకార కాస్త్రమున వివయవికేకము నల్లునపుడు గ్రంథకర్త పొందుచున్న భౌతి సంక్రాంతి పములకు లక్ష్యముల నిలుపుటయ, మొదలగు పెక్కు దోషములు సంభవించును. ప్రాచీనకవిప్రయోగముల లక్ష్యములుగాఁ జూపువారి కిట్టికష్టములు లేకున్నను అవాంఛిత భేదములకు సకరముగా లక్ష్యములు లభింపకుండుటయ, బహుగ్రంథ పరిశీలన నుగిసివులుగాఁ జేయవలసికన్పుటయొక, దుట్టుకుడకు స్వప్రతిభాద్యోగము గాక యసామర్థ్యము నవలంబించుటయొక దుబ్ధిచూచుచుండును. నటియొక బూర్వుల లక్షణములపట్టి మార్చి నూతనముగా మర్గ నిర్మాణమునీయుట యెల్లరకును సులభసాధ్యము కాదు. మహాత్ములు చూచినత్రోవ బలపురచే త్సర్వమునుటచే దానినే చక్కఁజెట్టి పునఃప్రతిష్ఠనీయుట యుత్తమమని తలఁచురు. కావునఁ బ్రాచీనలక్షణములు వస్తువిభాగమును భరతాదిమహర్షులచే నిరూపింపబడినందున వానిని నిరసించుటకును గ్రాత్రత్రోవ సృజించుటకును సుకుమారముల కలవికాదు. కావున నలంకారకాస్త్రకారులు లక్షణభాగములఁ బూర్వులవలన గ్రహించి లక్ష్యముల నేటియొక స్వయముగాఁ గూర్చియొక గ్రంథ

రచననీయుదురు. ప్రతాపరుద్రీయ, నాగభూపాలీయ, కావ్యాంకరసంగ్రహ, సాహిత్యదర్పణములు లాఁబడలేక బ్రథమశక్తి కర్తృములేకాని ప్రాథమకులకు తోడ కుములు గావు. కావ్యప్రకాశము వివయగాంధీర్యముచే వివికంబై నించుక మేలైనది. ఈకాస్త్రమున నేక దేశభాగముల విస్తరముగా నిరూపించు గ్రంథములలో - గ్వవ్యాలోకము, క్రొత్త తివిరు, కావ్యకాశకము, శృంగారప్రకాశము, సహృదయ దర్పణము, వ్యక్తి వివేకము మొదలగునవి ప్రాయశః నూతనపట్టి ద్రోహముగా భూముగా నుండును గావునఁ బ్రథమశక్తి కుచితములు గావు. కాస్త్రము లభ్యసించినపిదపనే వానిని పరిశీలించునగు. ఇతఁ గీలఘుగ్రంథములు ప్రాయశః గతము గతికములుగా నొకటికి నేతొకటి భాయరూపము వహించుచుండును. తేదీ గ్రంథకర్తల ను బహువివయ పరిజ్ఞానము లేకున్నను పూర్వలక్ష్యములకు నివులుముగాఁ జేరింపబడులనూత్రిము నిర్మింపఁగలిగిరని గ్రాత్రగ్రంథములు నేయ సమర్థు లగుదురు.

తి ఏవ పదవివ్యాసా

స్తా ఏవార్థ విభూతియః

తిథాపి నవ్యం భవతి

కావ్యం గ్రంథకాశలాత్

అనఁగా పూర్వవస్తువులోనిదే బంగారము, దానిలోనిదే రత్నములు దానికెఱిపిముడియొకయూకారమునఁ గట్టినచోఁ గ్రాత్రయోధిరణ మగుచున్నది. అన్నట్లు లలంకారగ్రంథములు పెక్కులు పుట్టెను. రెండు నరసభూపాలీయములట్టివే. ఇది గ్రంథచార్యము కాదా యని మా విశ్రులు ప్రశ్నింతురేమో? కాస్త్రకారులకు వస్తుసంహారము నీయతిము, స్వకపోలకల్పనము కాస్త్రాంతిశక్తి ప్రమాదిజన్మ మగును. కావున “ఇది నాయభిప్రాయ” మని యుద్భవించుటలక పండితులు పూర్వకాలమున రాజభిలలో బహుముఖప్రతిభాంకుల యెదుట నెగ్గుటలక “న స్వాకేంత్ర్య స్మ మార్థ్యాచ్చ కోఽప్యుద్ధో నిహితః క్వచిత్” అని యాప్రమామగ్య వననీదిలో నాత్మరక్షణము నేసికొనచుండిరి. ఇప్పుడు స్వాకేంత్ర్యమునకు భంగములేనందున నెరతుకముగా స్వకీయా పరికియాకల్పములకు నర్థపరివర్తనము నేసి రచించినను నడుగు

వారు లేరు. సంస్కృతాంధ్ర నరసభూపాలీయములలో
 సంస్కృతగ్రంథమే పూర్వరచితమని తోచుచున్నది.
 లక్షణభాగమున నిరువురును బ్రతాపరుద్రీయారులలో
 నుండి వస్తువు గ్రహించిరి. లక్ష్యభాగమునఁ గృష్ణయజ్ఞ
 రెండు రెండుదాహరణము లిచ్చుచు సాధ్యమైనంతవఱకు
 నూతనకల్పనలే యిచ్చెను. భట్టుమూర్తి యనేక గ్రంథము
 లలోనుండి కల్పనలు గైకొని పరివర్తనవివాదవిశేషముల
 చే నాంధ్రమున నూతనము లని తోచునట్లు వివరించెను.
 కృష్ణకవిత్వములు లక్షణార్థము ననఁబరించి న్యూనాభి
 కరణ లేక లక్ష్యము లగుచుండునగాని యాంధ్రకవి
 యిచ్చిన యుదాహరణములు లక్షణమునకు సరిగా నుం
 డక యవ్యాప్త్యతివ్యాప్త లక్షణోపములకు లక్ష్యభూత
 ము లగుచుండును. మఱియు నొకయుదాహరణముననే
 నాలుగు దుఃఖములకల్పనలు గణితీయండుటచే లక్షణ
 లక్ష్యసమన్వయము సులభముగాఁ గావేరదు. ఆంధ్రగ్రం
 థములలోని యుదాహరణకల్పన లలంకారగ్రంథముల
 లోనుండియు సంస్కృతనరసభూపాలీయమునుండియుఁ
 గూడఁ గైకొనఁబడినను గల్పనాపహరణమునందును
 భట్టుమూర్తి కొంత సమత్కృతి మాపియున్నాడు.
 సంస్కృతమున నేలక్షణమున కది యుదాహృతమో
 దానికేగాక దానిఁ దెనిగించి మఱియొకలక్షణమునకు
 మూర్తికవి దానినే యుదాహరించును. అట్లయినచో జను
 త్కృతి ఛేదల్లి లక్షణమున కెట్లు సమన్వయించు నని
 పండితు లడుగుదురేమో! అయినేమి? మాఘాంధ్రలోక
 మునకు శ్రావ్యముగాఁ బద్యము లున్నం బాలుఁగదా
 శాస్త్రచర్చలును సమన్వయోద్ధాతము లును మా కేల?
 వలయువార లుండిరని యాసిష్టాతబుద్ధులు కృత్రిమవేక
 రసగంగాధరాదుల గ్రంథకంటక ప్రఘట్టులల యథాగతి
 సంచరింతురుగాక. మూర్తికవి పరలక్ష్యముల గ్రహిం
 చునపుడు కేవల వేకగ్రంథముననుండి గైకొనక నానా
 కృతులలోనుండి కొనుటయే కాక భిన్నలక్షణములకు
 లక్ష్యము లగువానినిగూడఁ దీసికొని యందుక పర్యాయ
 కల్పప్రయుక్తిచే రూపాంతరముఁ బొసంగించుచుండును.
 ప్రతాపరుద్రీయమునుండి లక్షణములేకాక లక్ష్యములం
 గూడఁ గొన్నిటిని గైకొనఁగదా; ఎట్లన—

ఇందెకానాయక కదాహరణముగాఁ బ్రతాప
 రుద్రీయమున—

రాత్రిర్యామత్రయపరిమితా కల్పభావే సహస్రం
 మార్గాసక్త్యా మమ గృహమసి ప్రాతరేవాగతోఽసి,
 కిం కర్తవ్యం వద నృపతిగిర్వీక్షణీయా హి సర్వాః
 కోవా దోషస్తవ పునరహం కామమయాసయిత్రీ.
 నృపులకు నెల్లవారల భ
 రిందుట యొగ్యముగాన నేటిరే
 యపరిమితోత్సవమునఁ
 క్రియాపదనంబుల కేగియేసి యా
 నెమరున మధ్యహంబునకు
 నీ వరుదేరఁ బ్రభాతమయ్యెఁ గా
 కిపుడు నృపింహ నీపయి నో
 కింమక వంచన లే దెఱుంగుదుక॥

ఈ రెంటిలో నర్థమున నత్యల్పఛేదము కలిగినను
 వాక్యార్థము సమ నవే. సంస్కృతమున నాత్మోపాలం
 భనవాక్యమును “పునరహం కామమయాసయిత్రీ” యను
 పది తెనఁగిన కృత్తముగాఁ గానరాదు.

మఱియు — “ఈర్ష్య” కదాహరణముగా—
 లక్ష్మీ ర్యస్య విలోచనాబ్జవళిః
 నేర్ష్యా త్వదాలోకనే
 వక్త్రస్థా చ సరస్వతీ న సహజే
 సాకం త్వయా భాషణమ్.
 టిలాకర్షణః ఘృతృత్ త్వయ మహీ
 బాహుస్థితా కాకతి
 త్తోటింక్రే న హి కైతవాని స భగే
 మానేన కి తామ్యసి?”

వదనాగ్రంబున వాణి యున్నది మమక
 వాక్రవ్వనీ దిందిరా
 మదిరాక్షిమణి యున్న దిక్షుల మమక
 మన్నించి నీక్షింపనీ
 డిరియుంగాక నృపింహ! నీవిపులబా
 హుశ్లేప మే నొంద నో
 ర్వరు భూదేవి బహుస్థితారత! నినుం
 బ్రాధింప నింకేటికె?

రసార్థవనధాకరములోనుండి కొన్ని చాత్య
 దాహరణములు మాపవచ్చును. విపూల వసు చేష్టకు
 దృష్టాంతము కింగభూపతి యట్లు రచించెను.

అద్యాపి తస్మానసి సంపరిసర్తతే మే
రాత్రౌ మయి త్పితవతి క్షీరిపాలపుత్ర్యా!
తేవేరి మంగళవచః పరివృత్త్య రోహతే
కర్ణేఽస్మితం కనకపత్ర మనాలపద్మ్యా.

బాలిక యల్కతో మరలఁ
బల్కయ్యండియఁ బ్రాణనాథుఁ డ
వేళ్ళ త్పితం బొనర్పఁ గడు
వేగఁ జిరాయు వటంచుఁ బల్కఁగాఁ
బాలక రోమముం బ్రాణ
సంధ్రమమున్ మది దొమ్మలాడ నీ
లాలక కుండలదవ్యయ ము
దగ్గగతిన్ ఘటియించె నీసులన్.

అని మూర్తికవి తెనిగించె.

ఇట్లే శృంగారచేష్టలలోఁ బ్రభుమధేద మగు
భావము “రసజ్ఞానయోగ్యతామాత్ర” మగు మనఃపరి
స్పంద మని నిర్వచించి సింగధూపాలనియుదాహరణము
నిట్లు తెనిగించె—

వరుఁ డని కేర్పొనన్ శిరము
వాంచుఁ దలోదరి సాలభంజికా
పరిణయవేళ నెచ్చెలుఁ
బాయక యెప్పటియట్లు కేళికాం
తిర మొనరింపఁబోదు చనె
నా యెడఁ బయ్యెడఁ జేర్చి పిల్లనం
బరఁగుఁ ద్రియాంగనానృత్తి
భావన కేలికిఁగాఁగ నిచ్చులన్.

దీనికి మూలశ్లోకము—

బాలా ప్రసాదవిధా విదధాతి చిత్రం
దత్తదరా పరిణయే మణిపుత్రికాదామ్,
సా శంక తే నిజసభిజనమండహస్తైః
తాలక్ష్మ్యతే తదివా భావనవావతారః.

ఇందు సభిజనహస్తశంకను గాఢలజ్జానుభావ
ముగా మార్చుటచే మూర్తికవి “భావము మనస్సువఁ
ప్రభుమపరిస్పంద హనుట మఱచి యుత్తరావస్థను జూపి
నామో!

ఇట్లే మూర్తికవి కావ్యప్రకాశాది గ్రంథములలో
నుండియు లక్ష్యములు గైకొని తనకృతి కొనసాగించు
కొనెను. పాణినిశ్లోక మగు—

పాణో పద్మధియా మధూకముకుళ

ప్రాప్త్యా తథా గర్జయోః
నీలేద్దీవరశబ్దయా నయనయో
ర్మధూకబుద్ధ్యాగరే,
రీయతే కబీషు బాధకజన
వ్యామోహబాధస్పృహ
దుర్వారా మధుపాః కియన్తి సుతను
స్థానాని రక్షిష్యసి.

అని నాయక యభినయించు శిలీముఖబాధను నాయ
కుఁడు దానిమాగ్ధ్యము మహాలంఛించినట్లు సౌందర్య
మహిమను బ్రకటించును. దాని నిట్లు మూర్తికవి
తెనిగించె—

వదనసరోజవాసవతు వచ్చిన కేటి సదర్పి చూడఁగా
నది యసిరోత్పలంబు లని యత్పల వారినఁ జే విదుర్వగా
నది మరలం బయోజనుని హస్తయుగంబున వ్రాల నిచ్చెన
మృదవతి యేమి నేనినను మాన దిజేమి యటంచు
నంతయున్.

దీనిలో మూలములోని భాయమాత్రము గ్రహిం
పఁబడి వ్యంగ్యరూపముగా నాయకుని దృఢప్రయత్న
మును తెలుపుచున్నది.

తిర్యగ్గంతువుల శృంగారవిలసనము రసాభిసమని
విద్యానాథ సింగధూపాలుల యభిప్రాయము ననుసరించి
మూర్తికవి విద్యానాథుని యుదాహరణమే తెని
గించెను.

ప్రాసాదగర్భవలభిషు కపోతపాల్యాం
పారావతీం రమణమిష్టతవఞ్చకోటిమ్,
అవిర్భవత్సరతమాజితర త్తక్షణీ
మలోక్య కాకిలిః స్మిత మాకనోతి॥

అలఘువికిర్ణప్రక్షయగ

మై యమితోన్నమితోర్ధ్వకాయమై
గళరసముల్ దలిర్పఁ బ్రియ

కాంతకు ముద్దులు చెట్టి యుబ్బునం

బలుములు మేడపై కెగసి

వక్షము ద్రిప్పించు గుందితాస్యమై

పాలకుక విల్పు విధముక

పోతము హుంకృతవాదహధురీక.

అని మాలమును బుట్టిచేసి తెనిగించె. తిర్యగ్భృంగారము రసాభాసము కాదని కృష్ణకవి సిద్ధాంతముని దండియుదాహరణ మను—

కలక్యణితగర్భణ కణ్ఠోనాఘాస్తి రేక్షణః,

పారావతః పరిక్రమ్య శీరంసు పృచ్ఛుతి ప్రయామ్.

అని మునింది—

బాధో ముఖ్యరసస్య స్వాదుష్కర్యాదప్రవృత్తినా,
యత్ర హ్యగ్ధరసే నైవ రసాభాసః ప్రకీర్తితః.

అని సంగ్రహాలోకమున స్వసిద్ధాంతమును బ్రకటించెను.

కాలిదాసకుమారసంధరమున “మధు ద్వితీః”

ఇత్యాది శ్లోకశతముయము రసాభాసము కా దని భోజనము శృంగారప్రకాశమునఁ బదోజ్జ్వల్యము నొక్క ప్రకాశమున ననిది ప్రథమముగా నిర్ణయించెను. మాయురాజు శాపవత్సర్యాజమునఁ దృతీయాంశమున—

కిచ్చేక్కుచ్చేరచఞ్చయమ్మనసుఖ

స్సార్థిభవల్లోచనా

స్వప్రేమోదితచారుచాటుకరలే

కృతోఽర్చయన్తీ మహాః,

మాజన్తీ వితలేకపక్షతిపుటే

నానిర్ద్వి రీలాలసం

ధన్యం కాన్త ముపాన్తవన్తీన మియం

పారాంతం మన్యుతి॥

అని విరహకాంతకుం జను వత్సరాజు తనదొర్నగ్యము ధ్వనించునట్లు “దిక్కుని రాలు మ్రొగియు సదా కామాన్తులైయుండు” పారావతములచర్యను విమోచకునకు వర్ణించెను. కృష్ణకవితామేళనపార మిది యంగరస విలసనమనుటచే దోషము కానేరదు. సింగభూపతిమత మే మూర్తికవి గ్రహించె.

అంద్ర సంస్కృత నరసింహాపారీయములలో సంచాదుబహులము లగు ప్రభుత్తులుల నొందు రెండు యాతము.

అపరాంగమున వదాహరణము—

భవద్యటావశ్యసిత్తుత్రికాధి

ద్వ్యహీతకంఠా విషమాస్త్రవిద్యాః,

మృసింహభూవల్లభ భూరీరాగాన్

ద్విహఽఽభిజన్యః సురతానుభూతిమ్.

అత్ర వీరస్య వాక్యార్థస్య శృంగారోఽస్థితయా ప్రతీయతే ఇత్యపరాజ్ఞమ్.

మెడఁ గ్రుచ్చి కాగిలించును

నొడలెల్లం బారవశ్య మొందించు నరిక

వది మోహానిద్రపుమ్మను

బుడమి నృసింహేంద్రభద్రశ్రుతిక యారా.

—II, 151.

రంగుగ నీయెన ధ్వనియగు

శృంగారము కాదరసవిశేషమునకు దా

నంగంలై విలసిల్లుదు

సంగతి నపరాంగ మనఁగ పన్నుతి కమ్మన్.

ఇందు వీరరసమే యంగియగుఁగాని మూర్తికవి తలచినట్లు రాద్రము కాదు. దానికిఁ దగిన విభావములు ధ్వనింపవు.

కటాక్షవర్ణనమున :-

సాభిప్రాయైః సదరహస్యితైః

స్మరతైః సామరాగైః

గ్లిలాల్పైః రలసవరైః

రాదరానందగర్భైః,

కందన్వాణా మయూత మనిశం

కల్పయన్తి కటాక్షైః

శ్రీ గుబ్బానీవరసవృతం

ప్రేక్షతే పంకజాక్షి॥

అలసాలోలములై యంచంచలములై

యాకేకరాగంబులై

యలఘ్నుప్రీతిములై యనిందితములై

యానందమూర్ధంబులై

గులభామాయములై సుశీర్ష్టరుదులై

సువ్యక్తరాగంబులై

తెలువంబొందెను మాపు లింతి నెఱవేక

శ్రీ నారసింహేంద్రచైక.

ఇందుఁ దృటియచరణములలోఁ జాధులు నానా
విధమదనరాగజనకంబు లను సంస్కృతమునకుఁ బ్రణయ
కొప్పపూజనమాచరంబు లని తెనుంగున మార్పుట
ప్రతిభావైచిత్రియే.

గొల్పూరి తిమ్మభూపతిఁగల్గెన్దళవియల్లునర్థింకె-
చ్చితం కీర్తిహీనతానుహిషణే
యష్టాది కృష్ణాత్మతాం
క్షీరాద్ధిం నిలయం నయత్కృపహర
త్కృష్ణస్య చిహ్నం మహత్ |
వికాసీం శ్రియ మాచృణోతి కురు శే
గక్ష్తాం సభక్తాం దివో
నాణీం వర్ణంగస్తౌతాం చిత్రసుతే
తిమ్మకూమాధిశిఖి ||

అర్చిద్గుణాంకారమున కుదాహరణము—
అరిత్రుభోగ యో బవర
పాలవ్యంఘా భవద్యకంబురే
దలుపను విందులాంధనము
దెల్పును బ్రాక్షనభోగిభోగముల్
దలుపను బాద్రుంకంధరము దెల్పును
భారతికొప్ప గాని త్వ
త్ఫలిత్రునుకృణోరుది
తానము తెల్పుయియుంజ దెన్నుచుక ||

ఇందు సంస్కృతమున నహిషణిప్రభృతలకు
సహజదోషముల నాపాదించ నాంగ్రమున శక్తుజనుల
యపకీర్తిమాత్రము దలుపుగాదయ్యె ననుట సరసతరనుగు.

ఇరువురు నవతారికలో నాశ్రితప్రగల్భుని నెట్లు
ఁర్పించుకొనిరి—

మాఘస్యాఘునిరాకృత విభుజతాం
కాంతే ర్భరం భారజే
ర్యాణస్యార్థత మజ్జ్వలం మధురిమో
త్కర్షం మయూరధ్వజే |
అర్చస్యానుసరన్ ప్రకర్షమపమం
కుర్వన్ మురాళే పద
ధ్యానం కాంచితలంక్రియాం ప్రకయతే(?)
క్రిత్యై నృసింహప్రభో.

బాణవేగంబును భవభూతి సుకుమార
తీయు మాఘుకై త్కంబు దండిసమిత
యల మయూరసువర్ణకలన నోరునియ్య
సంగ్రహయ్య మురారిశయ్య శేష్య
సోమప్రసాదంబు సోమయాజాల నియ
మరియ భాస్కరునిసన్మార్గభుటన,
క్రివాఘునిపద్మప్రసిద్ధి ధారాశుద్ధి
యమరేశ్వరుని సహస్రముఖదృష్టి
నీక కల దిటుగాన వనేకదన
సదనపంచారభేదంబు సదలుపలది
భారతీదేవి నీజిహ్వః బాణుకొయె
మూర్తికవిచంద్ర విభ్యాకీర్తిశాండ్ర !

వైపద్యములలోఁ గేవలము ధాయాదూపమగు
సంచాదము కలదుకొని రెంటును బ్రతుతార్థము హీనమై
యప్రతుతము పుష్టమగుట నీరసముగా నున్నది. శ్రేష్ఠ
కుఁగాఁ దత్తత్కవినియ శేషముల మార్చి లేనివాని నాలో
పించుట కేవలము హాస్యాస్పదము. కావున నీరసత్వము
రెంటికని సామాన్యము. బాణునకు వేగము, భవభూతికి
పూకుమార్గము, సోమనకుఁ బ్రసాదము, సోమయాజికి
నియమును, భాస్కరుని సన్మార్గము తత్తత్కవులకు
ముఖ్యగుణము లని గ్రంథజ్ఞులు తలఁచరు.

ఇక విరువురి వస్తువిభాగ నిర్వచనలక్ష్య సమ
న్వయభంగుల గాంత విచారించెము.

కథానాయకగుణము లేవన—

గుణా మహాకులీవత్వ మజ్జ్వలిత్వ ముదారతా
లేజ్జిత్వా మహాభాగ్యం ధార్మికత్వం విదగ్ధతా
పాండిత్యం ధీర తే శ్రేయమాద్యా శేతు రుదాహృతాః.

కులము మహాభాగ్యము ను
జ్జ్వలిత యుదారత మహావికాంత ధర్మా
కలనయు వైదిధియు నన
నిల నాయకగుణము లమరునివి యేర్పడుకొ ||

సంస్కృతమునఁ బాండిత్యధీరత లితరగుణము
లలో నంతిర్భావము పెండునని కాఁజోలఁ దెనుంగుని
పరిపాలించి విద్యానాథుని మతమునే యాశ్రయించె.

కాంతాద్యుత్తమకావ్యోపదేశమువలన గలుగు
ఫలగుతి నిట్లు వర్ణించితి.

కీర్తిం యా కుడుకేలైత కాత్రికన
జ్ఞోత్యన్నాప్రతిష్ఠినిం
శ్రీకృష్ణద్యుతిం శ్రీయం దిశితి సం
నూతే కళాకాశలమ్
చింతాకాంతి ముదన్యాయత్యుతి పరా
వర్ణం విభజితరాం
కాన్తాద్యుత్తమ తమా వివారణే
కోవా న కావ్యశ్రీమా॥

“అంగనాజన విలాసాలాపరీలాసమప్రాదుర్భావము”
పరమజ్ఞానలతాలవాలము జగత్ప్రఖ్యాతివిఖ్యాతిపా
గరచంద్రోదయమిష్టసంఘటనరేఖాదివ్యధేమాత్రియం
బురుకార్యవ్యధావికాదినముఖం బుద్ధ్యలనిర్వాణభ
వ్యరసాస్వాదరసాయనంబనినగావ్యంబెన్న
సామాన్యమే.

తెనుగనూరూపకాలంకారముచే మూలములోని
భావఖండములు బహుళకృతములై కోల్లొందున్నవి.

ఆంధ్రగంధము సర్వజనులకుఁ జరపరిచిత సౌం
దర్యంబిశేషమే కావున సముద్రితమును సంస్కృతి
వరసభాషారీయమునుజుఁచింది యిందుక విచారితము.
భరత రాచాళి దుద్రటి భోజ ప్రభృతులు నానారస
భావ నిర్మలమున దక్షిణై యశేషలోకానుభవ
కాస్త్రానగమలఁ గృతశ్రమలగు మహావిద్యాంసులగు
నైన మన్వేదకముగా గ్రంథరచన యొనర్చిరి. అట్టి ప్రబం
ధముల సమృద్ధయజన మకోపాదములై యుండఁగా
నరసభాషారీ గుడులలో వర్ణింపఁబడిన లక్షణములను
నిష్కృష్టార్థతయు సర్వంకవతయుఁ గావరా వనుట
యచ్చెరువు కాదు. ఇది యన్నియుఁ గేవల ముదరపోష
జాతము సాలములై విద్యాపరిశ్రమ వేదిత్యోక్తికాములగు
భూవల్లభులకు నిష్కించవలచే ముఖస్తుతిప్రకములుగా
రచింపఁబడినవి. ఇట్టివానిలోఁ గిందిత్యైచిత్రియున్న
నది కవిప్రతిభాద్యోగకమే యందు. అఖండసహాహి
నులఁ బుణ్యాగమము లభింపనివారి కల్పసరస్సుసహి
తము మరదిగి కఱుకదా.

స్థావరభూతనీరిగాఁ గొన్నిటి పెత్తి చూపుదము.
రసాద్యోగములగు సంచారిభావములలో సుప్తి యను

నది యొకటి. ‘విద్రుగా యః పసుద్రకః సా సుప్తిః
పరిశ్రీతా’ అని నిర్వచించి కృష్ణకవి—

స్వప్నే దప్తృనకపలమా మద్వితా ఫాలభానే
శ్రీరాజ్ఞానీ నరస ! భరతాభావికాంగరమ్యమ్ !
పశ్యశ్యోగ ప్రణయని జనే బారికా బాతకన్య
ముగ్ధా హస్తీ కలికమమరా పశ్యతే ప్రాతరాస్యమ్॥

ఇండు గాఢనిద్రావశమున సంధించిన స్వప్నా
యితృవృత్తము యథార్థమని తలఁచిసఖజనుల హస్తీధ్యము
నబుగకయే నామక దర్శనలోకవయవే కంకాశ్రపా
ద్యుమభావములు ప్రకటించును. సింగభూహులు—
ఉద్రేకవీర విద్రాహుః సుప్తిః స్యాత్తైత్ర విక్రియా—
అని సుప్తిని లక్షించె. నాట్యదర్శకులను సుప్తం విద్రా
ప్రకర్షోలైత స్వప్నాయితృమహానే (మడింద్రియా
నవధావము) అని యుపలక్షింపఁబడియె. భోజాదు—
విద్రాధికార్యం సుప్తం అని నిర్వచించి చతుర్థియగు
సంపంకచక్రముఁ నుమాతసంభవముగాని

త్రిభాగశేషాను వికాసు చి క్షణం
నిమిల్ల శేత్రే నహాపయలుగ్యత
కృ నీలకంఠప్రజనీత్యలక్ష్మణా—
గపత్యకంఠార్పితభాహుబద్ధనా.

అని స్వప్నాయితృవృత్తనుబంధిని యిది చర్య మహాహ
రించె.

మూర్తికవి — ‘అతివిద్ర మప్తి’ యని
లలన వృసించుని కాగిట
నలసియొ పన తల్లి నిద్ర నందెడి నెలమికో
నెలసొందున కే ముద్దులు
గురికి పగలో నిద్రవోవు భుసుదినవోలెదా.

అని దివాసుప్తవైభవము మహులంకారరంజితముగా
వర్ణించిన మ కాస్త్రచమత్కృతి యిందుఁ గావ
రాదు. స్వప్నాయితృవృత్తమే రసపోషణ ప్రధాన మని
ప్రాచీనులు గ్రహించిరి. రామాలాది కావ్యవాక్య
లును మాతృసత్ప్రమాను నిద్ర యనుసంచారిభావమున
నంతర్భావమున నని సుప్త్యవస్థను వేల వర్ణింపక తత్త్వా
నమున కొంచుమ నవినసంచారిని పృష్టించిరి. తస్య
తామసారాలు—

దోర్బాల్లపల్లివిచ్చి బ్రాహ్మణులకు సేవించి
నిర్దోషముగ నుండునట్లు పుష్పపూజించి
వికారైః పా||

యథా—

భీమా నిద్రాం గతో హస్తి
శివకర్తాం కృతా దతి||
స్వప్నయితేన కృష్ణాయః
పాణేరే వాగ్ర మాక్షిపత్||

అని భీముడు స్వప్నమున నొనర్చి శివకవచోద్యోగము
ప్రపదీకరాక్షరము ముద్రాపముగాఁ గావ్యమయత్కృతి
సుదాసరించిరి.

తాన ముత్తమనాయకులకు ప్రతికాస్త్రులచే
ములచే జరిగిది దమకమనత్యావ్యభూతములుఁ బ్రవర్తిత
మననని వాద్యులమతము నర్వాచిములు భరతములదిరుద్ధ
మనియుఁ జనుతాగ్రహిత మనియు గావోఁగ బరిహ
రించిరి. రసభావోద్ధర్మకారి మున వయత్కృతి లేక
లేవలము గాఢమైతిలో ముంగిలవచ్చి.

నేరక నిద్రించినవాఁ

దారయ పేల్కొండగ నేరఁ దావన్మమునక

అని చెప్పెదరు.

విరహాతిలేకమున నాయికానాయకులలోఁ గలుగు
వజ్రవర్ణుల నిరూపించునది నిరువరుకవులను భిన్నాభి
ప్రాయు లగుచున్నారు.

కృష్ణకవి—

దృష్టినిర్మలము పుష్ప పద్మలక్ష్మిగ్రహపితా
జాగరః కృతా ద్యువా విషయేషు ప్రహస్యతిః
జ్వలోవ్యాదా తతోమార్భాపురి

ద్వాదశ తాః స్మృతా||

మూర్తి—

ఇలఁ బాచుట చిత్తించుట
తలఁచుట గుణవినుతి యిది తాపము లజ్జా
స్థలము గమనము మూర్ఖయు
నల ధన్యత యన నవస్థలను నెట్లన్న

అని ద్వాదశశ్లేషముల నొక్కఁడును దశవిధముల నితరుఁ
డును వర్ణించె. ఈశ్లేషము సంస్కృత గ్రంథాంతరముల

లోను గలదుగాని మూర్తి వివరలంభోద్దీప్తమున మర
ణావస్థకు మాటుగా సంభోగశృంగారాంతర్యేదమున
ధన్యత యని శ్రాత్రయవస్థఁ దెచ్చి పెట్టి లోకకాస్త్రు
సర్వావల నుల్లంఘించి యవస్థావిశేషమును బొందుచు
న్నాఁడు. వస్తుతత్త్వము బాహ్యభ్యంతరములఁ జక్కఁ
గాఁ జరికిరించి విషయవిభాగ మొనర్చిన భరతాదులకంటె
మూర్తికవి ధన్యతను దశమావస్థ గాఁ జేర్చినను దా ధన్యతఁ
తెందఁజెయ్యె. మరణావస్థ యన బ్రాణచ్ఛేదము. నా
యికానాయకులలో దాని వర్ణించినచో గథావిచ్ఛేద
రసభంగము లఁపని కవులు వర్ణింపరు. పునరుజ్జీవనము కలు
గునని గాడంబరిలోఁ జంద్రాపీచాదుల మృతిఁబోలే
వర్ణించుదు

“చంద్రాపీచస్య మరణం యశ్చిత్తుజ్జీవనాంతిమమ్,
కర్తవ్యం భట్టబాణేన యథా తా దవస్థైకా”

అని తారదాతనయుఁడును, తస్యైవంధిధన్యమరణస్య
లక్షణ మఃసంగవృత్తిత్య దాచార్యుల వోపవర్ణిత మల
మహాస్థానస్యాసేన|| యథాహ—

ఇతి మరణ మవస్థిన్తి ముక్త్యై
పటతి వట్టవ యవత్కృతేషు భావాః||
నటతి ఖలు యువాపి బాలబు
స్మరలలితాతిశయః కదాచిదవస్థ||

అని సాగరుఁడును బ్రాచీనమతోద్దేశము పెత్తిమాపిరి.
కారదచంద్రికయునునది కాడంబరిలోఁ జంద్రాపీచమరణ
కథాభాగమునమఁ జేరును. అసంగవృత్తయన సంగ
భావస్థితిచే ననుభావాప్రతిపత్తి గలుగుట.

మూర్తికవి ధన్యతయను నశమవస్థ క్లిష్ట లక్ష్మ్య
మొనంగ.

శుకవర్ణం చోకమాటలో మొలంగె నా
మానాయుధుం దా తరం
నికుండై యుండె నురాళ మొక్కనవకం
శ్రద్ధుచ్చి వర్తించె తా
యక వేడ్కం గుముఖత్వ మొందె శో మా
యబ్బాక్షి సేమంబునో
వలంకడ్డిలి నీవు గూడ వరసించే రాజకంఠరవా!

అని దీని నెవ్వరును విప్రలంభావస్థ యని లక్షింపడు.
కావున నవావస్థలే నిక్కముగా నుద్దేశించి మరణము
వర్ణముని వర్ణింపఁదయ్యెనని "దశమిం దశాష్ట" అను
లోకాక్షి నెట్లు భంజింపఁగలఁదో!

ఉద్దీపన విభావమును వర్ణించుచు గృన్థకని
యిట్లు కూర్చె—

ఆభాత్యమృతయమ్మి చమ్మకరతో
నాపీరరేణూపమం

లీల కానాశహాజితస్య కురుతే

త్రుంస్కీలానాం స్యనమ్,

భాటిమానమట్యయుగ్యరికిం

సాకం వస్తస్తేన త

త్కావ్రానాం కుచక్రైల ధూర్విరహితాం

యూవాం గతి ర్నాపరా.

మూర్తి—

చిగురుగటారితోఁ జెజు

సింగిణిలో నతరంపపుంపుతో

నిగవిమించు చెంగలుర

శేజయతో వడిఁ జిల్క లేరిపై

మగటిమి నెక్కి కూరుడయి

మారుడు కోకిలకంఠకానాశుర

అగడ లతాంగిపై నిడర

నేడు నృసింహ! యెటుంగఁ జెప్పితివా.

ఈ రెంటికని జవ్యజనకభావము లేకున్నను
సాదృశ్యరేఖ గలదు. ఆంధ్రపద్యమును మెచ్చుకొని రసక
జనమనోరంజనకారుడు దానిఁ బ్రతిబింబము నిర్మించి
తనచతుర్వృత్తియొ ప్రతిభాదార్పిద్యమో మాపెను.

ఉభయగ్రంథములలో నిట్లే వస్తువర్ణనాదిశేష
ములు పరీక్షింపఁ చెప్పెను గలవు. "సంక్షిప్తవస్తు
రమ్యైర్దేశేన కదాచిత్ విరజ్యతే" అన్నట్లు బహులాపా
దానము వైరస్య హేతువని యీ ప్రసంగ మింక నిలుపు
చున్నారము. కృష్ణకవి గద్యమున—శ్రీమద్యామాశ
గోత్రేతిలక సమృద్ధుకాంక్ష సూరిభ్యోపాధ్యాయతనయ
కృష్ణయజ్ఞవిరచితే అలంకార ముక్తావర్ణపరపర్యాయే
నృసింహాధూపాలీయే — అని "ప్రవరము చెప్పుకొనెను"

వైమన పారిజాతీయాదిగ్రంథరదియిత యగు
కృష్ణయజ్ఞ మణియొక్కడు గలడు. అతఁడు తంజాపురి
రఘునాథుని యాస్థానకవి. మనకృష్ణయజ్ఞ తంజాపుర
కృష్ణాస్థానికం పై నించక సాహిత్యకాస్త్రముల నెక్కి
వగాఁ బరిశ్రమించియుండునని వారలగ్రంథపరిశీలనము
వలనఁ దోచుచున్నది.

కేవలము గ్రంథపరిచితిదోమముచే భిన్నకాలముల
భిన్నార్థలలోఁ గూర్పబడిన యీ వ్యాసమున నసంగ
తత్వ ములి జాద్యారిదోమము లుండెనేని చోషణలు
నమింతురుగాక!

జీవనభారం

ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

౧

క్షీరకంఠమెత్తని చిన్నియెదల
లోన, అనురాగవేదనాజ్ఞానముగ్ధ
సుందరీ నిశ్చలాపాంగ శోభలందు,
కనటు సంసారవాసన గడగి, యాత్మ
వేయిరేకుల తమ్మిలో విరియ, ఒకయ
లొకకావస్థనందు విరాగియందు,
బాలభానుని లే కిరణాలదిరుత
వెచ్చతనముల కన్నులు విప్పి నవ్వు
మృదుల సుమబాలసున్నిధ్యవదనమందు
బ్రతుకులో తెగమోసిన బరువు దించి
నమవలేక నడువలేక బడలి నచ్చు
మానవుల నాదరించు శ్మశానమందు
చెవరు మునిమాపు వెల్లులో చేరవచ్చి
హృదయమునకొత్తు తల్లిలోయెక్కలందు
పారలికనుమూయుచిన్నారి పులుగునందు
విశ్రమించిన శాంతి దేవీ ! 'నమస్తే'.

౨

కరము హృస్కర్మనిశ్చేద కారణము
ఆజవంజన పరివర్త నానుభవము
రాసి అంపాన బెట్టినదోసి — యెప్పుడు
శాంతిదేవత మృదువద స్పర్శలేక—.

౩

కర్నకుండయి కేదార ఖండములనొ
వేదబానిసయై ప్రభు పాదములనొ
అడగిపడియుండుబోక—ఈ యాత్మకేల
తరిమి బ్రతుకెల్ల కాల్పు సౌందర్యచింత.

౪

అనలు నా కీప్రపంచమే అర్థహీన
గూఢ మూఢ కావ్యముగా గోచరించు
విషపునవ్వులు - కంటక వీక్షణములు
ప్రతిపరిచ్ఛేదమున - అడ్డుపడును నాకు.

నేటి తెనుగు కవిత : కొత్త పోకడలు

శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు

[ఈ పదము ముద్రాను లేడిమోస్తే పనునుండి శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారు చేసిన ప్రసంగ విది. — భా. సం.]

౧

రష్యన్ వైమానికుల విర్విరామగమనం, విక్టోరియన్ మహాకాశయాత్ర, ఐన్ స్టైన్ రిలేటివిటీ సిద్ధాంతం, ఫ్రాయిడ్ మనస్తత్వ పరిశోధనలు, గాంధీ అహింస, స్పెయిన్ లో, చీనాలో స్వాతంత్ర్య సమరం - ఆధునిక జీవితం ఎన్ని దిక్కులనుండి ముసురుకొని వస్తున్నది! నీమెదడు కేంద్రంగా వివిధ పరిధులలో విస్తరిల్లి నుడులు కావూ ఇవి? నీటిలో విసరిన రాయిచుట్టూ వలయాలుగా బయలుదేరే కరటాలు. ఇదే ఆవర్తం (Vortex) శిల్పంలో ఇటువంటి సుడిగుండాలను సుస్థిరపజేయడమే ఆవర్తవాదం (Vorticism).

కళాప్రపంచంలో ఇటువంటి విప్లవాన్నే ఇటలీ నుండి సీనాక్ మారి నెట్టి (Signor F. T. Marinetti), భావికళ (Futurism) అనే పేరుతో బోధించాడు. అవి యూరప్ లో మహానల్లగామం తీవ్రంగా సాగుతున్న రోజులు. దేశదేశాల మధ్య చెలరేగిన ద్వేషాగ్నికి పవిత్రమైన వస్తు వేదీ కనిపించలేదు. గ్రంథాలయాలు, వైద్యశాలలు, విజ్ఞాన పరిశోధనాలయాలు, చిత్రవస్తుశాలలు, మానవ నాగరికతా చిహ్నాలన్నీ ఈదావానలంలో దగ్ధపటలం అయిపోతున్నవి. మారి

నెట్టి సాహిత్యాన్ని నాశనంచేయడానికి విశ్వయించాడు. ఈశిథిలాలనుండి నూతన శిల్పం బయలుదేరుతుందనీ, అదే భావికళ (Futurist art) అనీ ఉద్ఘాటించాడు. ఇత డాదీనాలలో ప్రకటించిన కరకలాటాలు, చేసిన ఉపన్యాసాలు లెక్కకు మిక్కిలిగా ఉంటాయి. వితిహాసికులను, ప్రేమగీత రచయితలను, విశ్వవిద్యాలయ పండితులను, విమర్శకులను, వ్యాకరణాలను, నిఘంటువులను, నాటికాలను, శిల్పాలయాలను విరూపించమన్నాడు. లెంపకాయలను, పిల్లి మొగ్గలను ప్రశంసించాడు. నూతన సృష్టి చెయ్యడానికి నూతన విధానం కావాలి. యంత్రాలనుండి, చలన చిత్రాలనుండి, వార్తాపత్రికల శీర్షికలనుండి, కావ్యవస్తువులను స్వీకరించ మన్నాడు. ధ్వనులే సంగీతం, మాటలే కవిత్వం, రంగులే శిల్పచిత్రాలు అన్నాడు. ఇతడు ప్రాసిన “ట్రీపోలియంథం” కేవలం ధ్వన్యనుకరణలతో నిండిఉంటుంది.

ఈనమయంలోనే ఫ్రాన్సులో క్యూబిజం (Cubism) జర్మనీలో ఎక్స్ ప్రెషనిజం (Expressionism), అమెరికాలో ఇమేజిజం (Imagism) బయలుదేరాయి. భూగోళం మూలమూలాలనుండి ఉద్యమాలు, కార్యక్రమాలు, ప్రయోగాలు చెలరేగినవి.

మోటార్ కారు, గ్రామఫోను, పిసిమా, రేడియో, వాయువిమానంవంటి నవీన యంత్రాలయుగం. క్యూబిజం, ప్యూచరిజం, ఎక్స్ ప్రెషనిజంవంటి ఉద్యమాలను ప్రవహించింది.

అనేకవిధాల క్షణక్షణ పరిణామం పొందుతున్న ప్రపంచానికి కళాశాఖలు రేపుకోగలుగులు. వీరి దూరదృష్టిలో ప్రజ్వరిల్లిన ఆదర్శంలోకేమే కాలక్రమాన భౌతిక లోకంలో రూపుకదులుతుంది. నిజమైన తిరుగబాటు కళాప్రపంచంలోనే వస్తుంది. రాజకీయవాదులు తర్వాత వీటినే ప్రచారం చేసినూతనరాజ్యం స్థాపించామంటారు.

సంప్రదాయాలను ధ్వంసం చేయడం కళాశాలి కొక క్రీడి కాదు. ఎంతో అవసరం కలిగి, వీటి వివాశంపట్లనే లోకాన్ని ముందుకు తీసుకు వెళ్లవలసి ఉంటుం కన్నప్పడే అత డిందుకు ఉద్యమిస్తాడు. తన ప్రజ్ఞాతిశయంపట్ల నూతనసంప్రదాయాలను విధిస్తాడు.

క్యూబిజ్టు చిత్రకారులు సంప్రదాయాలు ధ్వంసించడంలోని రహస్యం ఇదే : సమకాలికుల అభిరుచిమీద తిరుగబాటులేవనెత్తి తమ బాహ్యేంద్రియాలకు, అంతరింద్రియాలకు గోచరించిన పరమసత్యాలను అపూర్వపద్ధతులలో ప్రదర్శించారు. క్యూబిజం సాహిత్యంలోనికి కూడా ప్రవేశించి రచనావిధానాలను సమూలంగా ఉర్ూత లూపి చేసింది. ఈ రచయితలు అన్వయం, అలంకారం, వ్యాకరణం, ఛందస్సు అన్నింటినీ అధిగమించి క్రొత్తక్రొత్తగమనాలు, లయలు, సంగతులు నిరూపించారు.

యుద్ధంకోజులలోనూ, యుద్ధం గడచిన క్రొత్తదినాలలోను బయలుదేరిన ఉద్యమం

డాడాయిజమ్ (Dadaism). ఇది కేవలం విధ్వంసనమే, నిరసనమే నిరాకరణమే పనిగా కలది. ఏది వ్రాసినా నిష్ఫలం అనీ, మాటలకు అర్థం లేదనీ, ఏమాటనైనా, ఏఅర్థం లోనైనా ఉపయోగించవచ్చుననీ ఈ వర్గం వారు బోధిస్తారు. ఏదో ఒక అక్షరం తీసుకొని దానితో ప్రారంభించే మాటలతో ఒక రంగవల్లిక తయారుచెయ్యడం. ఒకొక్క మాటనుండి ఎన్నోవిధాల ఎన్నో అర్థాలు సాధించడం, వార్తాపత్రికలలో మాటలు కత్తిరించి తిరిగి వాటిని ఇష్టం వచ్చినక్రమంలో పేర్చి పద్యం అల్లడం! సాహిత్యంలో అరాజకత్వానికి ఇది పరమావధి అనవచ్చును.

ఈ యువకోద్యమాన్ని ప్రాన్సులోని పెద్దలలో ప్రముఖు లనేకులు ఆదరించారు. కరడుగట్టిన అలవాట్లను కంగొట్టే మందుగాను, కవితాసామగ్రిని ఏరుకొనడానికి శిల్పికి దొరికిన నూతనస్వాతంత్ర్యంగాను దీనిని అంగీకరించారు.

కాని సంహారమే ప్రధానంగా గల డాడా, నూతనసృష్టి ఏదీ చెయ్యలేకపోయింది. ఇది ఆరిపోతున్న సమయంలో దీనిలో నుండి క్రమశిక్షణతో, సుతీక్ష్ణ తేజస్సుతో బయలుదేరిన మహాకోద్యమమే సర్ రియలిజం. డాడావల్ల విడుదలపొందిన పదజాలం ఈ ఉద్యమంలో మళ్లీ ప్రాణప్రతిష్ఠ పొందినవి. దీనికితోడు ఫ్రాయిడ్ సాగించిన మనస్తత్వ పరిశోధనలు సర్ రియలిజముకు అమూల్యమైన తోడ్పాటు కలిగించాయి. ఈ ఉద్యమప్రవక్త ఆండ్రే బ్రెటన్ (André Breton) మనోవిజ్ఞానంలో కృషిచేసిఉండడం ఒకవిశేషం. ఇతనిరచనలు, నివరణలు,

వ్యాఖ్యానాలవల్ల సర్ రియలిజమ్ అమోఘ బలం సంపాదించింది. అపస్మారక మనస్సు నుండి స్వప్నలోక రహస్యాలను సంగ్రహించడానికి చేసే ప్రయత్నమని సర్ రియలిజమును నిర్వచించవచ్చును. ఒక్క కవిత్వంలోనే కాదు శిల్పం, చిత్రలేఖనం, చలనచిత్రాలు, జీవితవ్యాపారాలన్నింటిలోను దీనిని వర్తింపజేయవచ్చును. దాలీ (Dali) బొమ్మలు, ఎల్వార్డ్ (Eluard) గీతాలు, మాన్ రే (Man Ray) ఫోటోగ్రాఫులు, బ్యూనెల్ (Bunuel) చలనచిత్రాలు, ఆండ్రే బ్రెటన్ విమర్శలు - కవనం ఈ ఉద్యమానికి శేఖరమైనవి.

కాని దీని నొక “విచేతనరూపు” గా పరిగణించి తిరస్కరించడానికి వీలులేదు. రాజకీయాలలో నానాజాతినమితి ఎటువంటిదో కళాప్రపంచంలో సర్ రియలిజమ్ (Surrealism) అట్టిదని చెప్పాలి. ఇది ప్రపంచమంతటా అనేక శాఖోపశాఖలతో వర్ధిల్లుతున్నది. ౧౯౨౪ లో మొట్టమొదట ప్రారంభమయినప్పటినుండి ఇది నేటిదాకా అవ్యాహతంగా సాగిపోతున్నది.

౨

నేడు వివిధ దేశాల సాహిత్య క్షేత్రాలలో విజృంభిస్తూన్న ఇన్ని యిన్ని నవీనోద్యమాలు, ఇన్ని యిన్ని భావపరిణామాలు భారత దేశంలోను, ఆంధ్రభూమిలోను తమ ప్రతిధ్వనులను ప్రసరిస్తున్నవి.

ఆధునికాంధ్రకవుల రచనలను సరిగా అర్థం చేసుకోవడానికి వాటివెనుక బాసటగా నిలిచిన ఇతర దేశాల సాహిత్య వ్యవసాయాలను గమనించక తప్పదు. నేటిరచనలను

విశ్వపర్యాప్తమైన విశాల జీవితంతో నమన్యయించి నిజమైన కవిత్వ మేదో, కేవలం నిర్ద్వితీయ శుష్కానుకరణం ఏదో గుర్తించాలి.

ఒకటిమాత్రం నిశ్చయం. నేటి కవులు అనమర్థతవల్ల పూర్వవంప్రదాయాలను నిరసించలేదు. ఒక అశాంతి, అసంతృప్తి ప్రబలి అంచులను దాటే ప్రయత్నాలతో నానాముఖాల వీరు పరుగెత్తుతున్నారు. తాము నిరాకరించి వెనుకవదలిన సంప్రదాయాల విజ్ఞప్తి, అంతర్గత్యం వీరికి తెలియనిది కాదు. వాడుకభాష బోధించిన గిడుగు రామమూర్తి పండితునికంటే గ్రాంథికాంధ్రాన్ని చురుకితం చేసుకొన్న వారులేరు. ముందు కాలపు అవసరాలనుగుర్తించి ఇతడు, శృంఖలాలను తెగగొట్టివేశాడు. ఆమార్గంనుండి గురజాడ అప్పారావు ప్రవేశించి వాడుక భాషకు కావ్యగౌరవం ఆపాదించాడు. ఆధునికోద్యమానికి మూలవిరాట్టగా ఇతనికి వసీవ కవులు నివాసి ఇస్తారు. గద్యంలో ఇతని నాయకత్వం అందుకొని అనేకులు ప్రథమశ్రేణిలోనికి రాగలగ్రంథాలు వ్రాశారుకాని పద్యంలో వాడుకభాష విజృంభించడానికి ఒకపురుషాంతరం పట్టింది. ఈ లోపున అచంచలంగా వాడుకభాషలో కవనంచెప్పినవాడు బసవరాజు అప్పారావు మాత్రమే. ఈ శ్రేణిలోనికే యెంకిపాటలు కూడా వస్తాయి. కాని యెంకిపాటలచుట్టూ సాహిత్యం ఏదీ పెరగలేదు. అందుకు కారణం సంఘంలో రావలసిన తిరుగుబాటు ఇంకా రాకపోవడమే.

ఇప్పుడిప్పుడు నవీనులు గ్రాంథికాంధ్రం వదలి వాడుకభాష స్వీకరించినట్లే పురాతన చృందస్సులు వదలి ఘోరాలనరాలు, ద్విప

దలు, రగడలు, మొదలైన గేయచ్ఛందస్సులలో రచనలు సాగిస్తున్నారు. గేయాలలోనే వాడుకభాష జీవితానికి సన్నిహితంగా వచ్చి ప్రాచీనరీతులలోని కృత్రిమత్వాన్ని సమయించి నవీనరీతుల స్వచ్ఛందగమనాలను ప్రదర్శిస్తున్నది.

అక్కరలు, ద్విపదలు, ముత్యాల సరాలు మాత్రమే కాక, భజంగప్రయాతం వంటి వృత్తాన్ని ౨౦ ఏళ్లక్రిందటనే అబ్బూరి రామకృష్ణరావుగారు తమ ఊహాగానంలో ఉపయోగించారు. అంతేకాక ఆయన ఆ ఛందస్సులో స్వతంత్రించి నాలుగుకంటే ఎక్కువపాదాలను, రెండేసిపాదాలకే ప్రాసలనూ పాటించి దీనిగేయగుణం ఇనుమడింపజేశాడు. ఇది ఊహాగానంలోని “సాధుగీతి”.

లతాంతర్ధ్వరాగంబున బాసులేటర
వసంతమ్ము కాంతిప్రసాదములందున్
నిష్కాంతకోభావీతిం ద్రియజ్ఞు
కమ్మనట్లు సందాస కాన్తిండు పూవుల్
కమలంబునో చేకిగన్నీర్లు రాలున్.

అలంక రముల్లేని ఆహూ మగ్ధో
వ్రలన్ రీతమైపోయెదో సాధుగీతి !

గేయాలలో మహాకావ్య లక్షణాలు చూపించినవారు విశ్వనాథ (కిన్నెరసాని పాటలు), సందూరి (యెంకిపాటలు), కవికొండల (ఇవిరాత్రిప్రభ), కృష్ణశాస్త్రి (ఏగేయమైనా సరే). గీతపద్యంమీద సంపూర్ణ ప్రభుత్వం గల కృష్ణశాస్త్రి ఇటీవల వాడుకభాషలో ఈ ఛందస్సును అత్యద్భుతంగా మలచి చూపించాడు.

బసవరాజు అప్పారావుగేయాలు ఏ సాహిత్యానికైనా శిరోధార్యమైనవి. ఇటీ

వలి కొన్ని టాకీలద్వారా వీటికి ప్రచారం వచ్చి ప్రజాబాహుళ్యం అంతటిలోకి వ్యాపించి నిజమైన కవిత్వం ప్రజాహృదయంలోనికి సూటిగా ఏవిధంగా చొరబడగలదో విశదం చేశాయి.

దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు ఆధునికోద్యమంలో కుడిప్రక్కను నిలుస్తారేమోగాని వీరు రససంపన్నమైన గేయాలు రచించి పరిపక్వమైన కళాభిరుచి ప్రదర్శించారు. వీరి బాష్పదాత్యం చదివినవారు మరచిపోలేరు. చదవనివారు చదివితీరాలి.

శీవగంగా హరిత తటంబున
దింతావటతరమాలమునన్
ఏల యుభోయుభులై గడతెంచెద
వివిధియావన వసుం.

అని యిది ప్రారంభ మవుతుంది.

గ్రాంథిక భాషను వినర్జించినట్లే ఈ గేయాలనుకూడా మనకవులు ఎప్పుడు పరిత్యజిస్తారో? సాహిత్యపరిణామం గుర్తిస్తే ఇందుకు ఎంతో కాలం పట్టదని చెప్పవచ్చును. వచనపదాలలోనికి ఒక్క ముద్దుకృష్ణమాత్రమే సాహసించాడు. అదివి బాపిరాజుగారు సాహసించబోయి సందేహిస్తున్నారు. మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు “స్త్రీ” అనే కావ్యంలోను, “చెప్పండి జవాబు”లోను వచనపు విరుపులతో రసవత్కావ్యం ఎలా సృష్టించవచ్చునో ప్రదర్శించాడు.

నిస్సందేహంగా ఇకముందు పదిసంవత్సరాలూ వచనగమకాలలో క్రొత్తపరిశోధనలకు వినియోగం కాబోతున్నవి. జ్వాల, ఉదయనివంటి చిత్రకలు (ఇవి అగిపోవడం తాత్కాలికమే అని అశించాలి) ఇట్టి అన్యే

వణలకు కర్మాగారాలుగా పనిచేశాయి. ఖండాంతరకపులు ఈమార్గంలో పోయిన పోకడలు మొట్టమొదట వినరించాను. ఈ కార్యబాధ్యత వహించిన కవులు అక్కడక్కడమాత్రమే తెలుగుదేశంలో కనబడుతున్నారు. దురదృష్టవశాత్తూ వీరిని నిరోధిస్తూ బలిష్ఠమైన ఛాందసాలు పనిచేస్తున్నవి. నవ్యసాహిత్యంలోని మితవాద సంస్థలనుకూడా నహించలేని ప్రాస్వద్భక్తులు అనేకులు కనబడుతున్నారు. తీవ్రవాదులు ఏకీభవించడం లేదన్నమాటకూడా వాస్తవమే. భాసకవులలో అతివాదాభిప్రాయాలతో సానుభూతి కలవా రందరూ ఈ క్రొత్తవాహినులకు తమబలం ఇచ్చి శ్రేణి తీరుస్తారని ఆశించవచ్చును.

వచనగీతం అంటే చేతికి వచ్చిన వ్రాశాడు. వ్యర్థపదాలు లేకుండా వచనం రాయడమే ఎంతో చిక్కు. అటువంటి అవ్వడు సమగ్ర సాంక్షర్యం గల వచనగీతం వ్రాయడం మరి కష్టం. పద్యరచనలో ఛందస్తీరాలు కవులను కాపాడి నడిపిస్తాయి. వచనగీతంలో బైటినుండి ఇట్టినహాయం రాదు. కవి తన అంతర్గతంలోనుండిమాత్రమే వల్లికలు కల్పించుకోవాలి. వచనగీతం తన రూపం తానే నిరూపించుకొంటుంది. అయితే దీని ప్రాశస్త్యం నిర్ణయించడానికి ఉపయోగించవలసిన ప్రామాణ్యాల లేవి? స్థూలదృష్టికి ఇట్టి వేవీ లేవని తోచవచ్చును. కాని ఇవికూడా సంగీతప్రధానమైనవే. ప్రాచీనచృందస్సులలో ప్రాచీన సంగీతం గోచరించినట్లే నవీన కల్పనలలో నవీనశాస్త్రతలు గోచరిస్తాయి. క్రొత్తసంగీతం లోహవిహంగాల, పారిశ్రామికయుత్రాల, ధూమ

నౌకల, విద్యుచ్ఛక్తికలాల వివిధ విచిత్ర ఘోషలలోనుండి బయలుదేరుతున్నట్లే నవీన గీతాలు కవియొక్క రసాత్మనుండి అనేక ధోరణులలో ప్రవహిస్తాయి. ఇందుకు కారణం ఈకాలపు పారిశ్రామిక యుగధర్మమే. వీటివల్లనే క్రొత్తకవిత్వం ప్రోక్తమవుతుంది. వచనగీతానికి ప్రాణపదమైన లక్షణం గమనవైవిధ్యం. ఇది సంభాషణలోని యానలూ, కాకుపులూ, ఉచ్చారణ విశేషాలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. శైలికి, రీతికి, సంబంధించిన సమస్య లెన్నో దీని నుండి బయలుదేరుతాయి. ఒక్కొక్క కవి తన సామర్థ్యంతో ఒక్కొక్క ప్రత్యేక గుణం ప్రదర్శిస్తాడు.

ఇంతవరకు నేను నవకవిత బహిరాకృతిమాత్రమే చర్చించాను. ఇకమీద నేటి కవులు నీవకరించిన కావ్యవస్తువులను గురించి కొంత చెప్పవలసిఉన్నది. నవీనకవుల దృక్పథం విస్తరిల్లించి అన్నాను. వీరు ఆకాశాలలోనికి వెళ్లి నక్షత్రసభలలో విహరించినట్లే భూమికికూడా చేరువగా వచ్చి ఇదివరకు కవులు ప్రవేశించని చీకటి కోణాలలోనికి కాంతిరణాలు పంపిస్తున్నారు. నగర జీవితం, పారిశ్రామిక పరిస్థితుల హృదయవిదారక దృశ్యాలు, పతనోన్ముఖమైన ప్రాతసంఘపు వికిర నృత్యం, తమ కావ్యవస్తువులుగా చేసుకొన్నాగ. ఈ మార్గంలో వీరికి రష్యన్ ఫ్యూచరిజమ్ (Russian Futurism) ఆదర్శమవుతున్నది. మాయకోవస్కీ (Mayakovsky), పాస్టెర్నాక్ (Pasternak), మొదలైన కవుల రచనలు వీడితలకోకంతో వీరికి సానుక్రోశం కలిగించాయి. కుబేరవైభవం ప్రక్కనే కుచేలదార్పిత్యం కనబడడానికి వీరు నిర్భాంత

పోతున్నారు. ఒక్కసారి తమచుట్టూ చూస్తే సంఘదూషితులైన ప్రవాసజీవితములు, దరిద్ర భిక్షువులు జీవనోపాధికి శరీరకష్టంతప్ప వేరే ఆధారం లేని కష్టజీవులు కానవస్తున్నారు. తమ కవితలో ఈ దారుణదృశ్యాలు ప్రదర్శించి లోకం కళ్లు తెరవడానికి నేటికవులు యత్నిస్తున్నారు.

కాని ఈ వివిధ విభ్రమాలకు కళవళ పాలు పొంది నీ పాతకాలపు వ్యక్తి ఇదంతా

తన కర్థం కా దంటాడు. ఇందులో ఆశ్చర్య మేమీ లేదు. ఆధునికకవితల్లో అర్థం కాలేదంటే ఇతనికి ఆధునికజీవితమే అర్థం కాలేదన్నమాట. ఇతడు కళ్లు మూసుకొన్నాడు! వెనుకకుడిపోయాడు! అస లితని ప్రపంచమే శిథిల మైపోయింది. ఇతనిని ఉన్నచోటనే వదలిపెట్టి నూతనజీవితం హుటాహుటిగా తరుముకు వస్తున్నది. నవకవులు దీనినే ఆహ్వానిస్తున్నారు. దీనినే ఆరాధిస్తున్నారు.

ఆ శ

పుట్టినర్థి నారాయణాచార్యులు

ఆకాశమంతాను నేనైతే
అంతటా చుక్కలే చెక్కుతానేమో!
తీగెలన్నీ కూడ నేనైతే
అంతటా పూవులే పెంచుతానేమో!
సెలయేరు అంతాను నేనైతే
అంతటా కన్నీల్లే చిలుకుతానేమో!
ఈలోకమంతాను నేనైతే
అంతటా నాప్రేమ నింపుతానేమో!

వంగ సాహిత్యంలో చేప - చేపకథలుకు బదులు మావత్తులకథలు పుట్టుకు రచ్చినాయి. చేపకథ మహత్తు పోయి చేకానికి మహత్తు వచ్చింది. పలువిధములైన అచారాలు, అనేకములు గుడ్డినమ్మకాలు, లేకపోని భావప్రసంగత - విటివల్ల మనచేతయవాద్యయం చారి మరచిపోయింది. దాని ప్రబోధం - ఆశ్రయంలో పెరగ బట్టే చేకానికి ప్రాప్యదృష్టి యేర్పడింది. ప్రాణహీన మయిన ఈగతానుగతికలూడ గట్టిగా చెబుతీపింది ఇంగ్లీషుసాహిత్యం. ఈ బయటిఆదర్శం జాతీయ మాన మగ్ధులపై పురు మరల్చింది. భారతచేకాన్ని, దాని ఆదర్శాన్ని అపురూపపువంశలో, శ్రోత్రపద్ధతిలో నిర్మించాలని ప్రేరేపించింది ఆంగ్లసాహిత్యం. వంగ సాహిత్యపు నవయుగచరిత్రకు బంకిమచంద్రుడు, మధుసూదనదత్తు మొదటి రెండు అధ్యాయములయి చెలికాదు.

ఇతరప్రాంతాలవాద్యమంతలే వంగవాద్యయం మాడ మొట్టమొదట భవోబద్ధమే. ఆంగ్లమిషనరీలు ప్రచారసాకర్యంకొరకు వంగభాషలో గడ్డకచన ప్రారంభించారు. వంగభాషలో మొట్టమొదట పత్రిక ప్రారంభించు గౌరవంమాడ వారికే ఇవ్వలసి వస్తుంది. సిమ్లబు కొలదికాలంలోనే రామ మోహనరాయ్ అవతరించాడు. ఆయనమాడ ప్రజలలో విద్యాప్రచారం, మతప్రచారంకొరకు తనవం రాయవారంభించాడు. ఆయన ఆవిషసరీలూ, రామ మోహనరాయ్ గారూ రాసినవచనం లోట్టకొలతరాయ బడిందికదా అని మెచ్చుకోవలసిందే కాని, దానికి ఎక్కువకాలం నిలువగలతాహు లేదు. దానిలో జన స్వత్వములు తక్కువ. అది ఉపదేశాలకుతప్ప ఇంకెం దుమా పనికిరాదు. ఆవచనంలో వాద్యయం సృష్టించడం సాధ్యంకాదు. విద్యాసాగరుడు సంస్కృతంలోని లోకోక్తులు వంగభాషలోని కనువడించి ఒక స్వనిబహుళ మైనతైలిని సృష్టించాడు. అదేసమయంలో శేకు చంద్రు తాహు మొదలైనవారు చేజలుకులయిన భాషీయకులతో స్వాభావికమైన గడ్డకైలిని వాడుక లోకి తెచ్చారు. ఈరెండుమాద్యాలను పొందుపరచి తన శ్రోత్రపోషకులతో తీవ్రక్షిగల రచనాదర్శమును చూపి

వాడు బంకిమచంద్రుడు. ఈయనగడ్డకంలో కథాసాహిత్యానికి కుర్రతనం పోయి యావనం అంకురించింది. భాషలోని మొదటిహుద్దులు ఈరితిగా వెలసిన తరువాత వాద్యయం పొగింది. ఈనవయుగ వాద్యయ చరిత్రకు వన్నెకెచ్చినవారిలో బంకిమచంద్రుడు ప్ర ప్రథముడు. అదివరకుమాడ వంగభాషలో వచనం ఉండి కాని పరియోగవద్దవాద్యయం లేదు. విద్యాసాగరుని రచనలు, శేకుచంద్రుతాహు పుస్తకాలు భాషానవ్య వికాషక్రమాన్ని తెలుపగలుగుతేనేకాని అవి వాద్యయ మునిపించుకోవు. బంకిమచంద్రుడు తనప్రసిద్ధగ్రంథములు రాయలుకు తొలుత కలంపట్టినప్పుడు ఆయనమనస్సు ఎంతవరకూ ఆధర్మకావశనే చూచిందికాని, రసస్పృహ ప్రయోజనాన్ని అంతగా పరిగణించలేదు. దీనికి కారణం అప్పటి పరిస్థితులు. విజాతీయవిద్య, విజాతీయ ఆదర్శములను ఎక్కువగా అనుకరించడంవల్ల భారతీయ లకు దిగ్గజము హెచ్చినతోజా లని. వారిని పరియోగ మాగానికి తిప్పి, యథాస్థానంలోకి తీసుకురావడానికి గొప్పగొప్ప ఉన్నతభావులను స్త్రీ పురుషుల పవిత్ర చరిత్రలు సృష్టించవలసినవచ్చింది. ఇంతకంటే నేరుగా నూత్యకళారవాద్యంలోనికి దిగ నీలు లేకపోయినది. ఇది కేవలం ఆయనవిషయంలోనే కాదు; మధుసూదన దత్తు విషయంలోమాడ అంతే. అందుకనే బంకిమ చంద్రుడు చిన్న చిన్న కథలు రాయడానికిగాని, మధు సూదనదత్తు గీరికావ్యాలు రాయటానికిగాని అవకాశం లేకపోయింది. దీనికి కారణం ఒకవేళ అప్పటివిద్య కావచ్చు; లేదా బంకిమచంద్రుడు స్కూల్సు, మధు సూదనదత్తు మిల్లనును చూసాగా పెట్టుకోబట్టే ఈ ఆ దర్శమార్గం పీరికి రుచించిందేమో.

భాగ్యవశాత్తు బంకిమచంద్రుడు, మధుసూదన దత్తులయొగం అంతరించకపూర్వమే రవీంద్రుడు అవత రించాడు. రవీంద్రులు ఒక్కతే భాషకు మరియు వాద్యయంలోని అన్ని అంగాలకు ఒకవంద సంవత్సరము లకు సరిపడ్డ ప్రాణక్షిగి కల్పించి బంగారీల సాంస్కృతిక చరిత్రను శ్రోత్రపద్ధతులలో నిర్మించారు. ఈకాళా బహుళమైన రవీంద్రుని వాద్యయంలో కథలు ఒక ఖండభాగముమార్తమే. రవీంద్రుని ఉపజ్ఞలో అవి

ఒక అప్రధానఅంగం. రవీంద్రునికున్నంతటి పటిమతో ఈ అప్రధానఅంగాన్ని ప్రత్యేకంగా యిం కెవరైనా పూర్తిచేయగలిగితే వారు అంతటితోనే పూజ్యులయ్యేవారు. రవీంద్రుడు వంగభాషలోని కథావాఙ్మయాలికి మొదటిస్పష్టికర్త. బహుశా తా వనలం లించిన మార్గాదర్శకులో ఇష్టమహుడా సర్వశ్రేష్ఠ కథకుడు అయినయే. ఆయనకళ్ళలోఉండే రచనా వైచిత్ర్యం, కైరిఫాగను, ఆ గంభీరమైన వ్యంజనాశక్తి చూస్తే, వంగభాషలో అయినను సరిపోయేవెయ్యి ఇంకొకటి లేదని చెప్పవచ్చు. వంగదేశపు ప్రకృతి, వంగవాసుల నుభదుఃఖాలతో కూడుకున్న జీవితమే ఈ కథలకు వస్తువు. ఇందులో నీయంత ద్వంద్వంకాని, గొప్పగొప్ప సమస్యలుగాని, బహుళమైన అవేదనకాని కనుపించవు. రవీంద్రునికథలు కావ్యాలలాగు స్వచ్ఛమైన సౌందర్యంతో పాకమని పొడవూన్ని స్ఫురించు తాయి. రవీంద్రుని చిన్నకథలన్నీ కావ్యగర్భంలో మిళితమైయున్నవి. అందుకే యీ కథలలో స్త్రీ పురుషుల యొక్కగాని, లేక వారిదినవర్తలవలన కలుగు ప్రత్యక్ష ప్రాపంచిక వాస్తవిక అనుభవంగాని కనుపించక, ఒకభావవతో స్పృష్టింపబడిన విశ్వమానవునియంద్ర ఎక్కుడు ప్రతిబింబించింది. కనుకనే మనము యింకా లొంతకాలం, అంటే కరచ్యంద్రుడు వారి అనుమా యులకొరకు ఎదురుమాడవలసి వచ్చింది.

రవీంద్రుని నాటినుంచి, కరచ్యంద్రునినాటివరకు గల ఈమధ్యకాలంలో బంగారీకళ్ళలో వేరువిధమైన క్రొత్తరచనలు ఏమీ బయలుదేరలేదు. ఒక్కవిషయమాత్రం జరిగింది. ఈకాలంలో రచయితలు విదేశీ సాహిత్యంలోనికథలను ఎక్కువగా పఠించారు. లెట్జు మాలుమూడా చేశారు. దానితోపాటు అనుకరణమూడా ను. మోపాసా, బాల్జక్, జోలా, గోతియే, దోదే మొదలైన ప్రాంసుకకథలకు రచనలు నిత్యం క్రొత్తక్రొత్త అదిర్చాలను, క్రొత్తక్రొత్త పూర్వాలను, వీరిలో రేక తించనానంభించినవి. ఈకథలు రచయితలను రసాభిని వేశకొరకు త్రిలింగివ్వస్తే పాఠకులలోమూడా కొత్త రుచులు కలుగజేతాయి. రవీంద్రుడుకథలు రాయటానికి పొందిన ప్రేరణ విదేశీయమే. బోకడలుమాత్రం పరి

పూర్ణంగా ఆయనవే. మజీహార, దురాశ, కంకార, పొమ్మమొవ్వరు, ఖుదిరీపాహాగము, ఆపన మొదలైన కథల్లో ఏకథ వదిలి చూచినా, ఇతరులు పొందలేని ఒక విశిష్టత ఆయనకైరీలో వుండినబోధపడుతుంది. తరువాత ఘట్టాలపొందికను, పాత్రలచరిత్రచిత్రణను, భావాభి వ్యక్తిని దృష్టిలో పెట్టుకుంటే ఈకథలు ప్రపంచము లోని ఏమరకకథమని రచనలకును తీసిపోవని, ఎక్కువ నై నాపరే నిర్ణయంగా తమజ్ఞానిత్వంకొరకు పోల్చాడగల వని స్పష్టపడుతుంది. కరచ్యంద్రుడు చిన్నకథలు అరుదు గావ్రావాడు. కాని సంఖ్యకు కొద్దిఅయినా ఆకథలు స్పష్టి కర్త విశిష్టతను వెల్లెబ్బిచ్చుకుంటాయి. కరచ్యంద్రుడు తనకథలో, మమమ్యుని భావప్రసంగాన్ని, దాని అను మంగికజేదనను గ్రహించలేదు. ఆయన మానవుల ఉనికిని లొకకంగానే చిత్రించాడు — మమమ్యుని అస్తిత్వమును, మానవుడు పొందగలుగుపాద్యులలోనే ఉంచాడు. ఆయనకు బాకికంటాదనే ఎక్కువ ముకుకారం. ఈమకుకారానికి ఆయన మిక్కిలి సానుభూతితో రూపమిచ్చాడు. కాని రవీంద్రునిసాహిత్యం చాలవరకు సామూహికం— నైరర్థ్యక్షికం. అది భావనాప్రపంచములోనికి తీసుకు పోతుంది పాకమగ్ని.

ఈ ఇద్దరితోపాటు ప్రభాతకుమార ముఖోపా య్యాయునిపేరుమాడ స్మరించలేద్దగి. ఈమనరచనలు చిన్నవిన్నవి. అయినా కరచనలలో రవీంద్రుని రచనలలోనున్నటువంటి భావగాంభీర్యంకాని, కరచ్యంద్రుని రచనలలోనున్నటువంటి మానవ-కేంద్రీకృతమయిన అనుభూతికాని కనుపించవు. ఈయనకథలు కొత్తవ్యక్తి ప్రధానమైనవి. ఆదృష్టితోనే ఈరచనలు రంజింపగలుగు తాయి. కాని మొత్తంమీద ఇవి యంత్రనిర్మితంగా కన పడుతాయి. ఈయన రెండుమాడుకథలలో ఏదో ఒక క్రొత్త దోరణిమాడ కనపడుతుంది. ఇంట్లాడు వెళ్లేభార తీయలకు అచ్చటి అండ్లయలజీవిత భావసంపర్కం వల్ల కలిగేమార్పులను గురించి, మానవకంగా పరస్పరం గ్రహించే జ్ఞానమును గురించి ఈయన 'దేజిఉలూతీ'లో తెలిపిన కొన్ని విషయాలు నిజంగా మహత్తరమైనవి. ప్రభాతకుమారునిరచనాశైలి, నిన్యాసకాకలం చాలవరకు రవీంద్రునిపద్ధతినినే ఉంటుంది. ౧౯-వశతబ్దంలో ఖం

నాగిగలు కుమార్తెదీవో నీ మృతిపొందినాయి. కుమార్తెను
కమళ్ళలో దీర్చిందివది ముగ్ధులవారి కీరితాన్ని.
కమళ్ళవల్లంవారికి ఒకప్పుడు కొంతెం కుళం లభిం
చినా వారికోపాలు వారు అనభవించిన కుళాలకు
మాడ అంగులేదు. తరువరి వచ్చేది దిద్దిద్రవ్యం, కువర్గా
దిగి తీరివాన్మయంలో ఎక్కువతావు తేదు. కరవ్యంద్రుని
రచనలు ఇటుమాడ కొంతమాపు మరల్చినయి, కాని
ఇది చాలా స్వల్పం. కమళ్ళ కీ కుళంలో దీర్చింపబడిన
విషయాల దీర్చడానికి ఎక్కువతా వీయవు; అంటే వీరు
బుద్ధువాని ప్రవాహానికి వెంటపరచయిక లయ్యమాట.
వీ రంతగా కొద్దో కచ్చో ఆచర్యవాదులు కావటానికి
కారణంమాడ ఇదే. కరవ్యంద్రుమాత్రం తాను వది
పోయేయందు దిద్దిద్రవ్యంవల్లను దృష్టి మరల్చి ప్రయో
గించాడు. ఆయన 'మహాళి' అనుకేరణాంధిదళం
యిందుకు విదర్శనం. వీరితరువాత ఆధునికయుగం ప్రా
రంభ మవుతుంది. ఈయుగంలో అపాహ్యమైన క్రీ
గం అయినగురు దేవయతల మనకు కవచమగున్నాడు.
వీరంతా వీరింద, కరవ్యంద్రులను అర్థంజీమందా అవక
శించేకం కాదు.

ఈకావ్యపారంభంలో జరిగిన మహాయుద్ధం
ప్రపంచ అగ్గి పాంసికపు పువారులను మిదిలంబ
కడివడిపట్టి, పరంపరాగతమైన మహాభావాలను
మాదా తాడుమాడుచేసింది. అంతకుపూర్వం యింతేదిష్ట
నం ఎప్పుడూ గా లేదు. ఈతాడుమాడుటకు ఫలితంగా
ప్రతివిషయమూ సుప్రభావకరమైన ఫలితమవచ్చింది.
పాతకాలమునుండి నడుచు - త్రోవోపాదుల అవస్థల
అర్థాల అవర్ణంగా పెట్టకమ్మదంఘం వారిని విరాళించి
నేసింది. చాలకాలమునుండి ఆచరించుమావచ్చిన కీరిత
కార, అంటే విశ్వాపాలు నశించాయి. వానిపయోజ
వాన్ని సరించిమాదా సందేహాలు కలిగినయి. ఈవిషయ
యాది ఫలితంగా మానవజాతిమొత్తమంది మహావిజ్ఞానం
మెచ్చించింది. ఈమహావిజ్ఞానం శిల్పం, వాగవిశేష,
ప్రేమ, మనశ్శక్తియం మిదిలంబ మూలములందు విమ
ర్శించి వాటివిజ్ఞప్తయోపాలకు మనయెదుట పెట్టింది.
అప్పుటినుంచే ఎన్నాళ్ళనుంచో, మనలో పాదుకు
పోయిన మరదిగ్యాపాలు, రసత్పన్న అంటే మనకు సె

దేహము కలిగింది. దీనికోపాలు యంత్రవిజ్ఞానంమాడ
అంతులేకుండ పెరిగిపోయింది. ఇప్పు, విచారోపయగా
ప్రకృతిని బయంచగల మనవిజ్ఞానం పొందెయింది. అందు
వల్లనే అలక్ష్యకర్తలయిందు విశ్వాసమహింసే మానవుడు
ఇప్పుడు తిక్కపమృతం, విజ్ఞానమృతమైన ప్రత్యక్ష
జ్ఞానాన్నీ నమ్ముతా నంటున్నాడు.

ఈకావ్యపారంభంలోనే ఆధునికవాన్మయం
పెరిగింది. అందుకనే చాలకాలమునుండి వచ్చేపాత
కోనకు సమాజంగా వదిలేసే అది సంపూర్ణస్వరంజితం
పొందింది. ఈ స్వీచ్ఛయే పాతకర్తలదాగుట తునియి
చేసి వైచింది. వానినియెటు అది పృష్టించిన వర్ణపదా
ర్థాల్లో మాడు ముఖ్యమైనది. అందులో మొదటిది -
సంఘం లేక రాష్ట్ర మిలంపట్ల జరిగిన విప్లవము. రెండ
వది - దయ, మాయ, ప్రేమ, ప్రతిభ మొదలైన మహో
త్పన్నలగురించి. మూడోవిమాన్మయంగా విమర్శించే
విమర్శ. ఇంక మాడవది - రాజింజాగ్రు అవమానింప
బడి వీడినవలదే వ్యవస్థలగురించిన అందోళన. ఈ అర్థ
కావ్య పేర్లవిందువుగా పెట్టకావి కేటికథలు, నవలలు,
వాటకములు, కవిత్వం లన్నీ సృష్టి అవుతున్నయి.
యంగరొందిపట్టి ప్రస్తుతము విప్లవకాలే ఎక్కువ వివిధగా
పాకపోతున్నయి. అందుకని కర్తల్లోనే కొత్తవాసనలు
ఎక్కువ లభించుతాయి. ఈ కొత్తదనంవిూద రెండు
కోమలు అతీతమైనాను - ఒకటి ఆశ్రద్ధ, రెండు
అర్థిలక. విజాగా యీ రెంటికీ మాట మొకటే. విజాన్ని
అనుభవమావంలో నిర్మమభావమతో వైర్యకర్తి
కంగా వ్యక్తపరచకలవీరత్వవత్తుడు మన పూర్వాచారా
లకు వెళ్ళకలవకుండ ఉండవలదే మా నమ్మకము. అందు
కని కొత్తన చూచి గాలరాపవటము నుండికాదు.

3

మన ఈయుగపుకర్తల్లో స్త్రీ పురుషుల ప్రేమకు
సంబంధించిన విషయాలే ఎక్కువ కవచమగున్నయి.
ఇంతే కాదు. అపాహ్యభావమైన మనశ్శక్తియంపట్లమాడ
వీరు అభివది చూపుతున్నాడు. ఒకప్పుడు మనశ్శక్తి
లోని రావటమే పాత మనమన్న విషయాలగురించి
మాడ కేటికథలు విశ్వయంగా రావీస్తున్నాడు. తల్లి
దండ్రులసంపర్కం, వీరులు భాగ్యవంతులసంపర్కం,

అన్న చెల్లెళ్లసంపర్కం, రాజు - ప్రజలసంపర్కం - మొదలైనవి ఇటువంటివే. వీటిని గురించి నేటిలేఖకులు చాల తీవ్రదృష్టితో ఆలోచిస్తున్నారు. ఒకప్పుడు కామరాష్ట్రం, ఒకప్పుడు సమాజవిజ్ఞానం, ఇంకొకప్పుడు రాష్ట్రవిజ్ఞానాన్ని దృష్టిపథాన విలిపి ఈదిరాశ్యస్త విషయాలను వాచ్యతయలో పరిక్షిస్తుంటారు. ఇందువల్ల ఒక నవీనశక్తి మనకు దృష్టాంతర మయింది. శైలవాసండుమఖోపాధ్యాయ్, ప్రేమచంద్రమిత్ర, విభూతిభూషణనందోపాధ్యాయ్, ప్రబోధకుమార సవ్యూత్, జగదీశుప్ర, - ఈఅయిదుగురు కథకులు రచించిన వేరువేరు తీరుల కథలద్వారా వనవాగ్మితయుగవాణి వినిపిస్తుంది. ఇందులో మొదటి ఇద్దరు నిజంగా గొప్పవాచ్యయస్థులు. మిగిలినవారు చాలా వరకు పాఠశూన్యాన్నే అనుసరిస్తున్నారు. అందుకని విషయవివ్యాసము, భాషాదృష్టితో చిరీరచనల్లో కొంతవరకు రవీంద్రుడు కనిపిస్తున్నప్పటికి చిరీత్యక్తిత్వంహాడ చక్కగా పరిస్ఫుటరూపాన్ని పొందిందనే చెప్పవచ్చు.

ఈయుగంలో వస్తున్న కథల్లో ఏవిధమైన అనూవ్యామైన ఉత్కర్షణ కవిపనుతోందో, దానికి తగినగురివికాసంగల పరితలుహాడ తయారైనారు. 'నేటి బహుకార్యవ్యాప్తత దీప్తమైన వాట్లాధినయాలకు అవకాశమిచ్చుటలేదు. అందుకనే కిరీమాలు ఇంత విరివిగా వ్యాపించివాయి. పెద్ద పెద్దవలలు చదవలేదు. అందుకనే చిన్న కథలకు ఇంతగౌరవం జక్కుతోంది' అని చెప్పేవారిమాటలలో కొంత సత్యం లేకపోలేదు. అందుకనే పుస్తాట్టుల హుక్కాలకు బదులు సిగరెట్టులు వచ్చాయి. ఎడ్లబండ్లుకు బదులు విమానాలు వ్యాప్తించివాయి. ఇవన్నీ యుగధర్మాన్ని సూచిస్తున్నాయి. కాని దీనితో పాటు పరితలఅధినిదిహాడ మాసిపోయిందని చెప్పకపోలేవీలులేదు. చిన్న కథల రచనాకాళం మాసి పరితృప్తరయాలకు రసావలంబి కలిగించేటట్టు కథలు వ్రాయడం లేకవని కాదు; ఏమంటే చిన్న కథలలో ప్రతినివయం ఘృష్టంగా, పాంశికంగానే చెప్పవలసి వస్తుంది. వాటిలో సమగ్రత తీసుకురావటానికి అవకాశం

ఉండదు. చిన్న కథల్లో ఏదైనా ఒకభుట్టంకానీ, సంభాషణకానీ, చరిత్రవిషయంకానీ - వీటిలో తేరిదిగాని సముగంగా చిత్రించ వీలుండదు. ఒకఖండభాగం మాత్రమే చిత్రించ వీలుంటుంది. కథలో చూపించే విషయాన్ని మనం వేరుగా ఇంకా చూడవలయుమంటే చెవక ముందు కొంతభాగం మిగిలే ఉంటుంది. ఏమధ్యనూ 'ఒకమంపుమాత్రమే కథకుడు తీసుకుంటాడు. మెరుపులోని జ్యోతివలే ఒకముహూర్త ఖండం, లేక వృత్తి. లేక ప్రశ్న, లేక తనపరిసర ప్రాంతాన్ని తీసునేవు ప్రకాశవంతం చేసి అంధకారంలో నిలిప మయిపోతుంది. కొంతెనేవు కనిపించేదృశ్యం పరిపూర్ణం ఎప్పుడూ కానేరదు. కాని దానిపరిచయం ఆకథలోనే కొద్దిగా ఇమిడి ఉంటుంది. అంతకుముందైన మిగిలిన విషయాన్ని పరితలు తా చూపించుకోవాలి. వలలో ఇ చేయి ఉండదు. కథలలో ఈ కొద్దిపరిధిలోనే కథకుడు తనభావాన్నుం తటిలి దాదిఉంచుతాడు. తనసమస్తమోచనను నేర్పుతో పొందుపరచి వడలుతాడు. అందుకనే శిల్పం లేక రచనా కాళం గలిగి చిన్న కథలలో ఆశీకరిషయాలు క్రిక్కిరిసి ఉంటాయి. ఇటువంటి కథలు జవాదరణ పొందినవి కనుకనే జనులరసబుద్ధి సంస్కరింపబడుతోందని చెప్పవలసివస్తోంది.

ఇంక మిగిలింది ఒక్కమాట. బంగారీకథలు పుట్టిందిలగాయకు ఇప్పటివరకు ఉన్న కథలకు విమర్శించటం ఈదిన్ని వ్యాసంలో కానిపని. ఈవ్యాసంలో అందరినీ విమర్శింపబావటంహాడ వర్ధమే. బంగారీ గద్యం పుట్టక, దానిప్రచారమగ్గం - వీటిలో ఈకథావాచ్యయం ఎంతఅభివృద్ధి పొందిందో ఎవరెవరు ఆక్రమపరిగతి-మగ్గంలో ఎక్కువ సాయపశివారో సూచించటమే దీనిఉద్దేశం. పరితల సౌకర్యంకొరకు దానితో పాటు కొంత సాంఘికచర్యహాడ చేయవలసివచ్చింది. యుగప్రవాహమును గుర్తించుటకు ఇది అనవసరంకాదు. ఎందుకంటే లేఖకుడు ఎంత కత్తిగారి యొవ్వుతోకాస్తోహస్తో యుగవాసన అతనిలో అంకురించకపో

ఆర్యభట్టుడు

పదవర్తి సుబ్బయ్యశాస్త్రి

౧

అన్ని విషయాల్లోనూకూడా అద్వితీయుల గన్నతల్లి భారతమాత. సాహిత్య విధిని కాళిదాసు చూపినతెలివి, రాజశేఖరాశ్రమంలో చాణుక్యుడు చూపినప్రజ్ఞ, ఆర్యభట్టుడు జ్యోతిశ్యాశ్రమంలో చూపిన ధీశక్తికి చాలవనే చెప్పొచ్చు. ఆతని స్వీయ చరిత్ర కొంతవరకాతనిగ్రంథాలనుండి గ్రహించవచ్చు. ఈతడు బ్రాహ్మణకుటుంబానికి చెందినవాడు. గోత్రంమాత్రం తెలియడంలేదు. ఇప్పటి పాట్నానగరానికి సమీపాన్నున్న కుసుమపురంలోనే యీతడు జన్మించేడు. కొండ రీతడు మలబారుప్రాంతీయుడనకూడా అంటారు. ఈతనికుమారుని పేరు దేవరాజు.

ఈతనిపేరులో “అ” కారద్వయంలేదనీ, ఆర్యభటు డనే నామమే సరియైనదనీ, ఒక వాద ముంది. దీనినే సుధాకరద్వివేది గణక తరంగిణి అనేగ్రంథంలో విపులంగా చర్చించేడు. అదంతా మన కిప్పుడు అప్రస్తుతం.

ఆర్యభట్టుని కాలాన్నిగురించి వాదోపవాదాల కంతగా విలులేకపోయింది. ఆతని గ్రంథాలనుబట్టి క్రీ. శ. ౪౭౬ సంవత్సరం ప్రాంతాల్లోనే అతడుండియున్నాడని స్థిరపడుతుంది. ఒక్కఆంధ్రేయగ్రంథంలోమాత్రమితడు క్రీ. శ. ౧౩౨౨ ప్రాంతంలోనివాడని

ప్రాయబడింది కాని ఆమాట కంతగా విలువ నివ్వడాని కాధారాలు లేవు. క్రీస్తుతర్వాత పదవశతాబ్దంలోనే ఆర్యభట్టుడు గ్రంథాలను ప్రాసేదన్నవాడాన్ని ఈ క్రింద పొందుపరుస్తా.

ఆర్యభట్టుని సిద్ధాంతాలను బట్టిన్నీ, ఆతనిగ్రంథాల్లోని నక్షత్రగ్రహస్థానాల్ని బట్టిన్నీ శాస్త్రజ్ఞ లాగ్యభట్టునికాలాన్ని నిర్ణయించేరు. ఆచర్యంతాకూడా అర్థంచేసుకోడానికి చాలాశాస్త్రజ్ఞుల మనసరం. అందువల్ల దాన్ని ఇక్కడ ప్రాయదలచుకోలేదు. అదిగాక మిగిలినవిషయా లింకా రెండుమూడుదాహరిస్తాను. ఆర్యభట్టు డాతనిగ్రంథాల్లో శాలివాహనశకాన్నిగాని, విక్రమాదిత్యశకాన్నిగాని ఉపయోగించలేదు. ఎంతనేవైనా యుధిష్ఠిరయుగాన్నే చెప్పేడు. అందువల్ల, మనం గ్రహించవలసింది, ఈ యుధిష్ఠిరయుగం వాడుకలో నున్నప్పుడే యీతడుండేవాడని. అతనికాలంనాటి కింకా శాలివాహన విక్రమాదిత్యశకాలు వాడుకలోనికి రాలే దన్నమాట. వరాహమిహిరుడు తన గ్రంథాల్లో శకభూషకాలమనీ, శకేంద్రకాలమనీ ఉపయోగించేడు. ఇదే విక్రమాదిత్యశకమని భట్టోత్పలు డన్నాడు. ఈశకం కలియుగంలో ౩౦౪౪ సంవత్సరా లైపోయేకమొదలయింది. భాస్కరుడుకూడ తన సిద్ధాంతగ్రంథాల్లో శకవృషసమయమని ఉప

యోగించేడు. ఇది శాలివాహనశక మని పెద్దలు చెబుతారు. కలియుగంలో ౩౧౭౯ సంవత్సరా లైపోయేక ఇది మొదలుపెట్టి బడింది. ఈ రెండుశకాలూకూడా వాడుక లోనికి ఎప్పుడు వచ్చేయి అన్న విషయం చెప్పడం కొంచెం కష్టం. కాని ఇవి రెండూ కూడా వాడుకలోనికి రాకపూర్వమే ఆర్య భట్టుడు జన్మించియుండాలని స్థిరపడుతుంది. ఏదీ ఎల్లా ఉన్నా, ఆర్యభట్టుడు బ్రహ్మ గుప్తునికి పూర్వడు, అనేకవందలసార్లు బ్రహ్మ గుప్తు దాతనినామాన్ని ఉదాహరించేడు. వరాహమిహిరునికన్నాకూడా పూర్వ డన జాని కాధారాలున్నాయి; ఎందుచేతంటే, వరాహమిహిరునిగ్రంథాలు శ్రీ సేనుని రో మకసిద్ధాంతంమీదా, విష్ణుచంద్రుని నశిష్ట సిద్ధాంతంమీదా ఆధారపడిఉన్నాయి. ఈపై రెండుసిద్ధాంతాలూకూడా చాలా భాగం ఆర్యభట్టునిసిద్ధాంతాల నాధారం చేసుకుని వ్రాయబడ్డవేనని బ్రహ్మగుప్తుడు సూచించేడు. కాబట్టి ఆర్యభట్టుడు వరాహమిహిరు నీకూడా పూర్వ డన్నమాట మనం నమ్మ వచ్చు. ఈపై విషయాలనుబట్టి ఆర్యభట్టుడు బ్రహ్మగుప్తునికీ, వరాహమిహిరునికీకూడా పూర్వ డన్నమాట స్థిరమైనదిగా తీసుకో వచ్చు. బ్రహ్మగుప్తుడు శాలివాహనశకంలో ఆరవశతాబ్దానికి చెందినవాడు. వరాహ మిహిరు లిద్దరున్నారు. రెండవశతాబ్దంలో నొకడూ, ఐదవశతాబ్దంలో నొకడూను. ఈ రెండవ వరాహమిహిరునికి పూర్వమైన విష్ణు

చంద్ర శ్రీ సేన దుర్గసింహులకుకూడా ఆర్య భట్టుడు పూర్వడు.

ఈ పైవిషయా లన్నీ బాగ్రత్తగా పరిశీ లిస్తే, ఆర్యభట్టుడు నిస్సందేహంగా శాలి వాహనశకం ఐదవశతాబ్దానికి కొన్ని సంవత్స రాలు ముందుగానే ఉన్నా డన్ననిర్ధారణకు రావచ్చు. ఈ విక్రమాదిత్య శాలివాహన శకాలు వాడుకలోనికి రాకపూర్వమనికూడా చెప్పగలం. దీన్నే కోల్ బ్రూక్సుగారు ఈ క్రిందిమాటల్లో సంగ్రహంగా తేల్చారు.

“ఆర్యభట్టుడు క్రీస్తుశకము ఆరవశతా బ్దానికి కొన్నియేండ్లు ముందుగానే ఉండే వాడు. బహుశా, అతడు క్రీస్తుశకానికి కొంచెం ముందుగానో, హమైలే, దాని మొదటనో ఉండియుండవచ్చును. ఈపాద్య ల్లో మూడూ లేక నాల్గోశతాబ్దమును మధ్య కాలంగా అనుకోవచ్చును. కాని, క్రీస్తు తర్వాత ఐదోశతాబ్దాన్ని మన మా తనికా లంగా నిర్ణయించుకోవచ్చును.”¹

ఇంకా సూక్ష్మంగా చర్చిస్తే ఆర్య భట్టుడు క్రీ. శ. ౪౭౬ లో జన్మించేడని, ఆర్యభట్టియమనేగ్రంథాన్ని ౪౯౯ లో వ్రా నేడని స్థిరపడుతుంది.

౨

ఆర్యభట్టుడు చిన్నప్పటినుండి కూడా జ్యోతిశ్యాస్త్రంలో కృషిసల్పడానికి చాలా ఆశపడుతూనే ఉండేవాడు. గొప్పవారి లక్ష

1. “... he (Aryabhatta) flourished some ages before the 6th century of the Christian era, and perhaps lived before, or at the latest, soon after its commencement. Between these limits, either the third or the 4th century might be assumed as a middle term. We shall, however, take the 5th of Christ, as the latest period to which Aryabhatta can, on the most moderate assumption, be referred.

ణమే అది. ఎప్పుడూకూడా ఆకాశంవైపు చూస్తూ కంటికి కన్పడినవాటికీ, అప్పటికి ఉన్నట్టి సిద్ధాంతాలవలన ఫలితాలకీ గల వ్యత్యాసాన్ని గుర్తించి, చాలా విచారించి దేవునిసూర్పి తపస్సుచేసేడట. దానిఫలితమే దశగీతిక అనే చిన్నగ్రంథం. ఈతని ఆర్యభట్టయమనే గ్రంథంలోని భాగాలు రెండు-దశగీతిక, ఆర్యాష్టోత్తరశతము. మొదటిభాగమైన దశగీతికలో పదమూడేళ్లొకా లున్నాయి. ప్రారంభంలోని ప్రార్థనల్లోకం, సమాప్తమునందలి స్వస్తివాక్యం తీసేసి, సాంకేతిక పదాల్ని పరిచయంకలిపించే జ్ఞోకాన్నికూడా వదిలేస్తే, మిగిలినవి పదిజ్ఞోకాలు. ఈపదిన్నీ వ్యాకరణ సూత్రాలను పాటించకుండా వ్రాయబడ్డవి. ఈగ్రంథంలో చిన్నచిన్న సూత్రాల్లో గూఢంగా అనంతమైన శాస్త్రజ్ఞానాన్ని ఇమిడ్చిపెట్టేడు. కనుకనే వాఖ్యానకారులు లేకుండా అర్థంచేసుకోడమనేది ఎంతవారికైనా ఈరోజుల్లో దుస్సాధ్యమే. గణితపాదం, కాలక్రియపాదం, గోలార్థప్రకాశిక అనేవి మూడూ రెండవభాగమైన ఆర్యాష్టోత్తరశతంలోని ప్రకరణాలు. ఆర్యభట్టునిగ్రంథాలకు వ్యాఖ్యానకారులు చాలమందిన్నారు. వారిలో ముఖ్యులు దశగీతిప్రకాశిక రాసిన సూర్యదేవదీక్షితుడు, కేరళదేశస్థుడైన సిలకంతసోమయాజిన్నీ. విదవశతాబ్దంలోని ఆర్యభట్టునిసిద్ధాంతాలు, ఆధునిక పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులు అనేకయంత్రాల సహాయంవల్ల అధికపరిశ్రమానంతరం చేసిన నిశ్చయాల కేమాత్రం దగ్గరగా ఉన్నాయో యీక్రింద సూచిస్తా.

మనపూర్వుల ఉద్దేశంలో భూమి గుండంగా ఉండా, చదనుగా ఉండా అన్న

ప్రశ్న కనలు తావే లేదు. “భూగోళః” అనే మాట మనకు చాలా తరుచుగా పూర్వగ్రంథాల్లో కన్పడుతుంది. ఆర్యభట్టుడు కూడా “భూగోళః సర్వతోవృత్తిః” అని వ్రాసేడు. భూగోళ మనే మాటలో ఇమిడివుంది భూమియొక్క వర్తులత్వం (Sphericity). భూభారాన్ని ఏహిస్తున్న కేళుణ్ణికాని, ఏనుగులనుకాని చెప్పకుండా ఆర్యభట్టుడు, భూమి నక్షత్రగోళానికి మధ్యగా నిరాధారంగా ఉందని చెప్పేడు.

భూభ్రమణం, అనగా భూమి ఒకవోట స్థిరంగా లేక, తనంట తాను తిరుగుతూ సూర్యునిచుట్టూ తిరుగుతోం దన్నవిషయం మన పూర్వులెరగరసీ, నూతనంగా హూణ విద్యాభ్యాసంవలన మనహిందూవులు గ్రహించిన మహత్తరవిషయాల్లోయి దొకటని చాలామంది అభిప్రాయం. దీనికి కారణం హూణవిద్యాసంపర్కం లేని పండితు లిప్పటికీకూడా భూమి తిరుగుతోందన్న విషయాన్ని సమ్మతపూవుటయే. కాని ఈవిషయం మన పూర్వులకు తెలియకపోలే దని చెప్పడానికి ఆర్యభట్టుని గ్రంథాలే ఆధారం.

ఇది ఈక్రింది జ్ఞోకాన్ని చిత్రిస్తే విశదమౌతుంది.

“భవంజరః స్థిరో భూరేవాకృత్యృత్యై
ప్రాతిదైశికా ఉదయాస్తమయా సంహదయతి
నక్షత్రగ్రహదారణ

(నక్షత్రగోళం స్థిరంగా ఉంది. ఈ భూమే తిరుగుతూ నక్షత్రాలయొక్క గ్రహాలయొక్క ఉదయాస్తమయాల్ని కలగచేస్తోంది.)

కాని యీ సిద్ధాంత మప్పటి ప్రజాభిప్రాయానికిన్నీ ప్రాచీన సిద్ధాంతాలకున్నూ

వ్యతిరేకంగా ఉండడంచేత భయపడో, లేక ఊరికే గణితాని కనుకూలంగా ఉండే కొరకో, ఎదుకోగాని వెంటనే మల్లీ భూమి తిరక్కుండా మధ్య నుండనీ, నక్షత్రాలూ, గ్రహాలూ భూమిచుట్టూ తిరుగుతున్నాయనీ వ్రాసేడు. ఆర్యభట్టునిభూభ్రమణ సిద్ధాంత మాకోజల్లోనే బ్రహ్మగుప్తునిచే ఆక్షేపించబడింది.

“ప్రాశస్త్యై కలాం ఘోర్యై కక్కుకో క్రతే క్కమహ్యసం, ఆతర్థన మహ్యాప్తే న్నవంతరి సమ చ్చాహూ: కహ్యో:.”

(భూమి ఒక్కప్రాణంలో ఒకకల కనక కదలినట్లులే, ఎక్కడికి వెడుతోందీ? ఏ మార్గాన వెడుతోందీ? అది తిరుగు తోంటే ఎత్తైన వస్తువులు పడిపో వెండు చేత?)

ఇవన్నీ యిప్పటికీకూడా కొంతమంది పండితులు ప్రయోగిస్తూంటారు. కాని, యీ ఆక్షేపణలను బ్రహ్మగుప్తుని భావ్యకారుడగు ప్రితూదకన్యామి ఖండిస్తూ, ఆర్యభట్టుని సూత్రాన్నే సమర్థించేడు. కాబట్టి భూభ్రమణం తెలిసినవారూ, ఒప్పుకున్నవారూ కూడా మనపూర్వంలో ఉన్నారు; ఈజ్ఞాన మంతా యీమధ్యే మన దేశంలోనికి పాశ్చాత్యమేధావులచే తేబడింది దని నమ్మడానికి వీలేదు. ఆర్యభట్టుని కీజ్ఞాన మెక్కడిది అన్న ప్రశ్న నివ్వదు మనం చర్చించలేము. గ్రీసు లో వైతాగరసు భూభ్రమణాన్ని రహస్యంగా శిష్యులకు చెప్పేదనీ, ఆతనిశిష్యులే, పాశ్చాత్యదేశంలో ఈ విషయాన్ని ప్రకటించేరనీ చెబుతారు. సిరక్యూస్ నందలి నిసిటాస్ అనునాతడు, సూర్యునిచుట్టూ భూమి తిరుగుతోందన్న సిద్ధాంతాన్నీ, వైతాగరసు

శిష్యుడైన ఎక్వాస్టసు అనునాతడు, భూమి తనచుట్టు తాను తిరుగుతోందన్న సిద్ధాంతాన్నీ ప్రకటించేరని చెబుతున్నారు.

భూమిమొదలగు గ్రహాలయొక్క గతి పూర్తియైనవృత్తంలో లేదనీ దీర్ఘవృత్తంగా (elliptical) ఉందనీ తెలియజేసినవారిలో మొదటిహిందువుడు ఆర్యభట్టుడే.

సూర్య చంద్రగ్రహణాలకి కారణంగా చెప్పబడే రాహు కేతువులకథల్ని గ్రహించక ఆర్యభట్టుడు, చంద్రుడు భూచ్ఛాయ లోనికి వెళ్లినప్పుడే చంద్రగ్రహణం కలుగుతోంది అన్న విషయాన్నికూడా తెలియపర్చేడు. ఇదీగాక, యీచంద్రుడు మొదలయినగ్రహాలు వ్యయంప్రకాశములు కావనీ, సూర్యకాంతివల్లనే ప్రకాశిస్తున్నాయనీ చెప్పినవాడుకూడా ఆర్యభట్టుడే కాని నక్షత్రాలనికూడా వాటితోనే చేర్చేడు.

భూమి కాకర్షణశక్తి కలదని, అన్ని మాటల్లో చెప్పకపోయినా, అతనికావిషయం తెలిసున్నట్లుగా రెండుమూడుచోట్ల, ఆశక్తిని గురించి అతడు చేసినసూచనలవల్ల ఊహించవచ్చునని కొంద రంటారు. భాస్కరుడు మాత్రం ఆకర్షణశక్తి అనేపదాన్నే వాడేడు. ఇప్పటి గురుత్వాకర్షణశక్తి (Gravitational attraction) కి సరియైన దన్నమాట.

భూమిచుట్టుకొలత, వ్యాసమూ మొదలైనవి, ఆర్యభట్టు దీచ్చినకొలతలకున్నూ, యిప్పటి నవీనశాస్త్రజ్ఞుల పరిశ్రమలఫలితంగా తేలిన పరిమాణాలకున్నూ అట్టే వ్యత్యాసం కన్పడటం లేదు. ఆర్యభట్టుని లెక్కప్రకారం భూమిక్షేత్రం (area) ౧౮౪, ౮౨౮, ౨౮౭కి చతురపుమైళ్లు. ఇప్పటి పాశ్చాత్యు లిచ్చిన

సంఖ్య ౧౯౨,౦౦౦,౦౦౦ చ. మైళ్లు. భూమి వ్యాసం ఆర్యభట్టు డిచ్చిన లెక్క ప్రకారం ౧౦౫౦ యోజనాలు. యోజన మనగా ౨.౮ మైళ్లు. కాబట్టి ౧౦౫౦ యోజనాలూ ౨౯౮౦ మైళ్లకు సమానం. ఇప్పటివరికోధ సలప్రకారం భూవ్యాసం ౨౯౧౩ మైళ్లు. భూవాయువుయొక్క యెత్తు ఆర్యభట్టు డిచ్చిన లెక్క ప్రకారం ౧౫౦ యోజనాలు; అనగా సుమారు ౧౧౪ మైళ్లు.

అయనచలన మనేవిషయము (Precession of the equinoxes), ఆ ర్య భ ట్టు ని జ్యోతిషాస్త్రజ్ఞుల్లో శిరోమణిగా పూజింపబడతగినగౌరవాన్ని ఇస్తోంది. దాన్ని గురించి విపులంగా వేరే చర్చించాలి.

ఈ పై విషయా లన్నీ గమనిస్తే, మన పూర్వుల కిన్ని విషయాలు తెలియునా అని కొంతమంది ఆశ్చర్యపడవచ్చును. కొంతమందిమాత్రం మనపూర్వు లీ సిద్ధాంతాలన్నీ న్యత క్రివలన గ్రహించినవికావనీ, ఆర్యభట్టుని సిద్ధాంతా లన్నీ గ్రీకులయొద్దనుండి గ్రహింపబడ్డవనీ అన్నారు. కాని ఈమాటకు సరియైన నిర్ధారణ లేమీ లేవు. ఇ దొకరకం వాదము. ఇం కొక రకం వాద మేమిటంటే, యీ శాస్త్రాత్మ్యము చేప్పే వన్నీ కూడా మన పూర్వశాస్త్రాల్లో వేవనీ, మన గ్రంథాలన్నీ

వారు పట్టుకుపోయి, మనల్ని చేతకాని వాళ్లను చేసి, అవే మళ్లీ వారి న్యాయం కృషియొక్క ఫలితాలుగా మన కిస్తున్నారనీను. కాని ఇందుకుకూడా సరియైన ఆధారాలు లేవు. ఈ రెండు వాదాలూ రెండు చివర్లును.

ఏది యెల్లా ఉన్నా, ఏవ రే మనుకున్నా, ఆర్యభట్టుడు ప్రపంచంలోని గొప్ప శాస్త్రజ్ఞుల్లో యెవరికీ తిసిపోడు. ఏతేనేమి, మన దేశీయు డైపోవడంచేత అంతప్రాముఖ్యం లేకపోయిందతనికి ఇతర దేశాల్లో. మన దేశాన్నత్యంకొరకూ, మన దేశ ప్రాముఖ్యం కొరకూ, పాటుపడాలన్న ఉద్దేశం ప్రజల్లో కలిగిన యీరోజుల్లో యిల్లాంటి ప్రసిద్ధపురుషులజీవితాలూ, ఆదర్శాలూ ప్రకటిత మవడం మిక్కిలి అవసరం. నాయాచిన్న వ్యాస మల్లాంటిలోటు తీరుస్తుందని నేననుకోడంచాలా దుడుకుతనమే. కాని, ఈవ్యాస మా మేధానిధియగు ఆర్యభట్టునిగురించి, తత్తుల్యులగురించి, యెక్కువపరిశ్రమకు ఉత్సుకత కలిగిస్తుండేమోనని నా ఆశ. ఈవిషయమై చక్కగా సంస్కృతాంగ భాషల పరిచయం కలిగిన జ్యోతిషాస్త్రజ్ఞులలో నొకరైనను, ఒక్క వ్యాసానైనా ప్రచురిస్తే నా ఆశయం కొనసాగినట్లే.

అకాంక్ష

పులివర్తి శరభాచార్యులు.

నమ్మెబండలు కళాస్వామి శీర్షము పైన
దొరలిన వినపు బ్రాహ్మలు గతించె,
శ్రామికాతల కృషివ్రతము వోరగిలంగ
బుధులదృక్కుల సానుభూతి యొలికె,
అఖల భూతలము సస్యశ్యామలము జేయు
వైతుపై జగతి ఆర్ద్రమతియయ్యె,
పెనుచీకటుల మునింగిన నిమ్మకులహృదా
కాశ మభ్యుదయరాగములు గ్రక్కె,
కాలఘాతముల కదరి కదలిపోయి,
వ్రయ్యలైన పూర్వాంధ్రసామ్రాజ్యఖండ
ములు, పరాధీనములు, పృథక్కులికఁ గలిసి
ఒకపతాకము నీడలో ఒడుగకున్నె !

రససిద్ధుడై కవిబ్రహ్మ తీరిచినన్న
భారతభాగ్యరూపములు పొడమి,
శిల్పితేజము కళాజీవరేఖలుగ ని
ల్చిన ప్రాక్షనాలయశ్రీలు పొంగి,
వీరాత్మ విజయగంభీర శంఖధ్వని
నభము మార్మోగి దీర్ఘమయిపోయి,
అమృతసూత్రములు బ్రహ్మనందబంధమ్ము
లార్జ మంత్రములు మహాస్సు చిమ్మి,
ఈమహాంధ్రము మఱల నూహింపరాని
ఏయశస్సో గడించుట ఈశ్వరేచ్ఛ ;
కాలమా పండె, సాహితీఘంటమున ని
కను సవాధ్యాయమునకు శ్రీకార మిడరె!

శ్రీ విశ్వనాథ

సత్యనారాయణగారి కవిత్వము

‘సంపత్’

కళాప్రావయము నిత్యమూలముగా వికసించి సంస్కృతి పొందడానికి అనుభూతి అవసరము. నీజ ప్రాయముగా ఉన్న ప్రతిభావనకే అనుభూతిప్రావయమే కీన మిచ్చి బహిర్గతము చేస్తుంది. అనుభూతి లేదంటే ప్రావయము చాలచని ఆర్థము. దీనిలోని తర తనుభావములు ప్రావయపరిణామిలో ఇమిడిఉన్నవి. కొలదరు ఇర్రులుకంటే అధికంగా అనుభవిస్తారు. ఈశక్తి జన్మతః వస్తుంది. ఒకచవి తన ప్రకృతిని వసుభరించిన విమలమూనికి కళాస్వరూపము కల్పిస్తే అది రసాత్మకమై భీమవంతమై ఉంటుంది. అది చదివినవెంటనే మనకున్ను తద్రసానుభూతి సిద్ధిస్తుంది. కవిత్వములోని బోలు, తీవ్రము, బలము దీనిపైనే ఆధారపడినవి. అనుభూతి జన్మమే ఆచారము. ఆవేశములో ముక్తకంఠముతో కవి తన అనుభవాన్ని అరసప్రాంతా భావనావిశ్లేషము పొందే బట్లు గానము చేస్తాడు. తనగానాన్ని ప్రతిభావ్యుత్పత్తుల సమ్మేళనచేత మహాశిల్పముగా మారుస్తాడు. ఈ శక్తి మహాకవిసాత్తు. అట్టివా రివ్వడందకో లేరు.

నేటి కావ్యజగత్తును ఉత్కృష్టశిల్పముతో అలంకరించి శిఖరప్రాయముగా ఉన్న మహాకవి విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. తెలుగురసాహిత్యములో తురసప్రస్థు అందరించి, ఉత్కృష్టప్రవీణునిగాంచి, రసాత్మకముచేయు శాఖయే తన. సర్వతోముఖునిప్రతిమైన ఇతనిచరిత్ర వివిధసారస్వతాంతరపథాలకీ శృంగార బాష్పమై విస్తించి, ప్రాధానిప్రాధమ్యం ఒకచోట, శైలిపలనాలిపై మధుర లాస్యము చేస్తూ పరుగులిడు ప్రవంతినరె ఒకచోట, కరన్నవకామదీపులకి చికిర గీదిగా ఒకచోట, మాతృదేశానిలరుణుదారిత వృషయ సుఖ్యందమువర ఒకచోట, ఇతనికవిత్వము వింతపరుగు రెల్లింది. కవిత్వములో ఎన్నిచోకదలైనా పోగలవా

దీత దొక్కజే. ఈయి తన అనుభవములోని తీవ్రతను ఉపసంపదాని లోతులకు తీసికొనిపోయి అంతే తాదా త్యక్తము పొందును. తా వసుభరించినది తనయొగద చొచ్చుకొనును. అందుకే

.....“నాకన్న తుద వాడు నెడదదాక
మాపుమాపులో నంత చొచ్చుకొన నేల”
అని అన్నాడు.

భావానికి కవికి అద్వైతపద్ధి కలిగినవృద్ధి పరిణతి ఏర్పడుతుంది. అప్పుడే కవి ఆవేశ మనకున్నదై అపల పించుకోలేని ఆవేదనను కవిత్వాస్వరూపముతో వ్యక్తము చేస్తాడు. అప్పుడే మన మా కళాజగత్తులో తన్మయులమై పోతాము. సత్యనారాయణగారి రన్నట్లు, భావము భావ ముతో సమావముగ జోడించి కావ్యమున కుత్కృష్టత ప్రసాదించడము మహాకవి లక్షణము. ఉత్తమ కవికి “భావముపై ఎంతగౌరవమో భావపైమాదా అంత గౌరవ ముంటుంది”. భావాభివ్యంజకమైన సామగ్రి భావకముక ఉత్తమకవిత్వానికి భావ మంత ప్రధానమో భావమాదా అంత ప్రధానము. పరమార్కృష్టమైన భావమును సృష్టించడానికి పరమార్కృష్టమైన భావ యే ఉపకరణముగ విలుస్తుంది. ఈ గెంటిని ఒకక్రతుకి పెనచగలిగినవృద్ధి కవిత్వ ముత్తమజాతికి చేరుతుంది. ఇతనికి భావ లాంగి వ ర్తిస్తుంది. భాసారత్వ మెఱిగిన మహాకవి !

నేటికవుల సేకులు అంగ్ల భాషాపరిచితులే. అందు వలన వారి కవిత్వములో పాశ్చాత్యశిల్పము దిగుమతి అయినది. దానితో బాటు కొంచెము అందము నూత నత్వము మన తెలుగు కవిర కల్పింది. ఇదికొన్నిచోట్ల వికృతముగా పరిణమించింది మాడాను. దీనికి కారణము — వా రాసాహిత్యాన్ని సంప్రార్థముగా తీర్చిందుకొని

పునఃపున్జీ పూనకపోనడమే. అందువల్లనే అటువంటి వారి కవిత్వములో మేలన (Harmony) ఉండదు. పన్నిహితమైన పాండర్యసంహారము కొన్నించదు. ఆ కళలో ఏకత్వము భరించ దానికి వీలుండదు. ప్రకృతి ఉత్సాహములోనుంచీ క్రమపరిణామము పొందుతూ వచ్చిన పుష్టివలె కవిప్రాయములోనుంచీ ప్రతివాక్కు అన్యరూపిత్యంపరక జన్మమైతే పునర్జన్మపొంది ప్రవృద్ధముకావలెను. అప్పుడే ఆవాక్కు స్వజాతీయత మాడు కట్టుకొంటుంది. అప్పుడే మనస్సౌదమాలకు దగ్గరగా నిలుస్తుంది. సత్యవారాయణగారు పాశ్చాత్యశిల్పము లోని అందము గ్రహించినా, సంస్కృతములోని మాధుర్యము, తెలుసులోని చికిరితనమూ, దానిని ఆదర్శులో ఉంచుకొన్నాడు.

ఈకవి సర్వప్రకృతిని కళాదృష్టిలో చూడగలడు. ప్రకృతినిచ్చరణములో నిద్రి పౌదయంఘ్నముగా పరికిస్తాడు. పాండర్యము, సత్యము ఆతని విశ్వకృషి తాత్పర్య అవంతోపాదేయములు. సర్వపృష్టిలోనూ శివ త్కంఠము లతనికి వివబడును. ప్రకృతి తనకు స్వాగత హస్తాలు పాచినట్లు దర్శిస్తాడు. ఈ ప్రకృతి తనలో అంతర్లీనమైన ఏకత్వమున్నప్పటికీ భిన్నరూపాశ్రితమైనట్లు, ఇది కవిత్వమునూడ అంతరాంతరములలో ఏకత్వము భజించుకొని తాపిరముగ భిన్నరూపాశ్రితమైనది. అగాధమైన ఇతని పౌదయంతరములో నివదించే అవ్యక్త మధురగానమే పొంగి, పొంగి కవితాకృతిలో ఆంధ్రసాహిత్యాన్ని అలంకరిస్తున్నది. ఇతని ప్రతి పౌదయ సంస్పందనూ కవిత్వములో వినిపిస్తుంది.

శిఖిలాంధ్ర పాభాగ్యాన్ని గానము చేస్తూన్నప్పు డితని మార్మదేహిని దుఃఖదారిమైన పౌదయ మగు పిస్తుంది. ఇతని శతభక్తిశీతలలో ప్రత్యేక విశిష్టత గోచరిస్తుంది. ఇది ఇతనికి ప్రత్యేకించిన విశిష్టతగము. భావోద్రేకములోని విరుగుబాటు రసికలోకము సహించదు. విరుగుబాటవచ్చు భావోన్మాదము శతభక్తిశీతల కవనవరము. దాని వ్యాపారములో కేట కవులు ఉదాత్తత సళించిపోయినా పీడ్చుకుంటున్నారు. కవి తన భావోద్రేకాన్ని కుదించి, అప్రకృతిలోని జారని యక అదవి చెప్పినప్పుడే గరిత్యము కవిత్వం లభి

స్తుంది. ఉద్రేకము ప్రళయ ఘుర్ఘూ ప్రభంజన మూర్తి కానూడదు. శిల్పపాండర్యానికి ఒదిగి వర్తించ వలెను. ఈ సుగము శ్రీ రాధాప్రాలు సుహృదాపుగారి లోను ఉన్నది. కాని వారిరిరి వేరు. సత్యవారాయణ గారిరిరి వేరు. శిఖిలమై పోయిన ఆంధ్రపాదమెన్ని—

“.....ము మ్మేవాదో ఘాసాగ్రముర్
పదునై అంగ్రవిరోధికంఠదళన
ప్రారంభ సంరంభ మేయదినాలక”

ఒక్కసారి వెనుకకు చూచి,

“లేకం బనిదైన చెప్పటకు
లేనే వాటి ప్వాతంత్ర్యముర్”

అని అప్పుప్పుడు శీర్ణాండ్రపక్షివిసాదాశ్రుకణమే వారి పడెనట్లు మన పౌదయములు చలించిపోవును. “వేగి తేత్రము. “ముఖలింగము”లోని ప్రతిపద్యమూ వా పౌదయములో విరంతరనూ కదలుతూన్నట్లు ఉంటుంది. పవృద్ధియుడైన ప్రతిసాహిత్యోపాదేలోనూ అన్యముగా ఉండదు. “అంగ్రవిష్ణువు”లో

“శ్రీకృష్ణవేదీగిష్ట పాపప్రం
గావతప్రాకార మైన నదియు,
బుగ్గల దిలిజనమూహర క్తము గోలు
వల్లకోలు పతాక వాటునదియు,
అంగ్రపీరభటాళి కాత్యకార్యంబుల
యందు కాణోపలం దైనయదియు,
ఘంటకాలాపురీకలితపూర్వాంధ్రశి
ల్పాచార్యులకు తల్లి దైనయదియు
రాజరాజాంగ్రవిష్ణుని రాజధాని
కలవముల కల్ల పిడుగు శ్రీకాకుళంబు
కన్నులకు గట్టివట్టుగ కానబడెను
చేదకాలమువాటియు త్రైదువట్టు”

అనిన పద్యములో కవి ఏకస్మితలోకములోనుంచో పరికినట్లు వినిపిస్తుంది. మరి ఎవ్వరికీ కూడా ‘శ్రీకాకుళము’ ‘చేదకాలమువాటియు త్రైదువట్టు’ తోచదు. ఈకవి మనస్విత ఇందులో గోచరిస్తుంది. పౌరాతనవ్యమేను కొనిన శ్రీకాకుళమును చేదకాలత్రయత్రైదువతో పాల్పడెములో ప్రాకృత్యము

ఉన్నది. వేదకాలమునాటి ను త్రేగువను ఈకవి చూచి నాడా అరి ఒక పండితుడు ఆక్షేపించినాడు. కవికి కేశకాలాల కశికమైన శక్తి ఉంది. అతనిది నిర్విరోధత దృష్టి. అతడు ఋషివలె త్రికాలనేత్ర. ఆనందవర్ధనుడు “యథాస్థైర్యో వచతే విశ్వః తత్తదం పరివర్తతే” అని వికారివిశ్వము కవిప్రజ్ఞకు ఒడిసిపోతుం దన్నాడు. ముమ్మటాచార్యుడునాడా కావ్యప్రకాశములో

“వియతికృతవియమరహితం
జ్ఞోదైకమయాం అవన్యపరతంత్రం
నవరసదుచితం నిర్విక
మాధదతి భారతీ కవీ”

అరి అన్నాడు. ప్రతిభావంతుడైన కవి వస్తు సహజస్వరూపుడు నాటి అంతకంటె విలక్షణమైన కావ్య స్వరూపుడు అవన్యపరతంత్రముగా నిర్మించుకొంటాడు. అవన్యపరతంత్రముగా నిర్మించుకొంటున్నానని కవి సగర్వముగా చెప్పుకున్నాడు నాడా —

“ఇది పరామ క్రమశును నాదౌద అరించి
తావకాలయ ఘంటికాధ్యాన పగము
లంగు బడి యద్రవిధుల యందులెలుగు
తలపు” —

౨

సత్యనారాయణగారి కవిత్వముగూని ‘లిరికల్ ఏస్పెక్ట్’ (Lyrical aspect) “కొండవీటి పొగమల్లులు”. “నీరగము”, “స్వామి”, “నీవు — నేను”, “నా నీతి”, “తృప్తానీతము”, “దుర్బలి”, “కృష్ణార్పణము” మొదలైన ఖండకావ్యాలలో చూస్తున్నాము.

“కొండవీటి పొగమల్లులు” అనునికాండ్ర సాహిత్యానికి కారు — సకలార్ధ సాహిత్యానికి రత్న గూడుగా నిలువగలిగిన మహాకావ్యము. అప్రతిమానమైన ఉపజ్ఞ — ప్రతిభ ఇందులో గోచరిస్తున్నది. “రావ నీరి ఉడిసిపోయిన శిథిలదుర్గ లక్ష్మికి” ఆ పొగమల్లులు మూర్చన ‘చెట్టి యలంకృతు’లే ఈ కావ్యాన్ని వెల్లార్చినవి.

“ఒకసారి వలిపమ్మ చికిలిముత్యాలయం
చులకోటిక నువత్యకల చరించు

ఒకసారి జగనభాగోపతిస్త్రుడే
అనిధాన గిరిమొదళ్ళు బడిపోవు
ఒకసారి గిరిలక్ష్మి మొకమన్నై మొగలివు
పౌనూరు కొన్నట్లు చెల్లకల
ఒకసారి నీవదనింగుగయులు రత్నంత
నేకామచాపస్థితి నిస్తరిచు
చిలంత పొగమల్లులీ కొండవీడు పలుచ
బడి, విగ్ధమై, భూతమై, తడిసి, రావ
నీరి యుడిసిపోయినట్టి యీ శిథిలదుర్గ
లక్ష్మి కొనగూర్చు చెట్టి యలంకృతులను”

అంటూ పొగమల్లులు సైతము రాజసేన ముచి పోలేక ఉపచరిస్తున్నట్లు చిత్రించిన కవి భావావిష్కరణము ఉదాత్తము, ఉత్తలము.

“దగ్ధాంధ్రరాజ్య విశ్వవిధూత గూమమ్ము
వలె కొండెలురుజాలకలన లేది
బురుజుకొమ్ములు వీడిపోలేని రెడ్లకి
రితిపోలే తెనురాళ్ళ నరుకులుపడి
రెడ్లకందావెక్క లేకు వంటింటి నె
వ్వుగవోలే నుమరులై ముందుసారి
ద్రాగ్ధావదాంధ్రస్వతంత్రతారమవోలే
గొండే అంటియంటకుండ బోయి

కామవీధివస్త్రాసహ సాదనాథ
మొలయు చెల్లావులు కదంబములుగ నిలిచి
కొండకొమ్ములగో దాచుకొన్న కొత్త
కొత్త పొగమల్లులలమె నీకొండకొడలు.”

ఉదాహార పద్యములోని భావోదాత్తత భావాభివ్యంజకపదసామగ్రి ఏఉత్తమకవులలోగాని దొరకడు.

ప్రకృతిలో నీడమై, తాదాత్మ్యము పొందడము వల్ల, ఆకృతా అనుభవిస్తున్న ఆనందాతిశయముతో, కవి చింతించితగా పరుగులెత్తుపొగమల్లులను చూచి,

“ఒసి పొగమల్లులార! రండోసి రండు
మోకు మా కిచ్చమే యిచ్చ మాకలేక
తిరుగవచ్చు రాజులు కొలువలీర్చుచోడు
నరుగవచ్చు రాకన్న లున్నట్టిచోట.

అంటూ నిరాశంకమైన స్వచ్ఛాచిహారానికి ఆహ్వానిస్తున్నాడు. దీనిలోని శైశవోత్సాహము, స్వైరవిహారనాంధ్ర "విరాట మా కిష్టమే యిష్టము" అన్న పలుకులలో అంతర్గతమై ఉంది. భావాభివ్యంజక పదసామగ్రి అంటే ఈరీతిగా ఉంటుంది.

"నీరథము", "నీవు—నేను", "వాస్థితి", "స్వామి" వంటికావ్యాలు పాశకుని హృదయంతరాంతరములో ఒక అన్యక్రమధురనేదిన రిగిలించి హాయికల్పించగలవు.

"నిను మడియ నిరాంబధి నిలిపి కైవ
పాంశ్య తాంశవ నూపురస్వనము బొలుక
తేలిరి, నీవు మింటికి, స్థితికి నేను
కవుల మైతిమి హృదయదుఃఖములు పాడ." (నీవు—నేను)

* * *

ఈకలన కరత్నూర్తి హృత్పతి కళాంక
లరీత రోచిర్విరాన, మాకలన ఘోర
ఘనతరాంభకారచ్చటాకాంతధూమి
అందు సగ మిందు సగ ముంటి నవుర నేను.

ఈకరత్నూర్తి మాచంద్రికానుధాను
రీతిలో నెన్న నేను స్ఫూర్తిధవన్న
నీవళంపాలతాకృతి పూనియుంటి.

ఈసగము నాకు వాక కన్పించబోదు
ఉగ్రరాహుచంద్రార్థబింబగ్రవనము
పోలే నున్నది వాస్థితి.—

(వాస్థితి)

* * *

... ..
తొలి చివరలేని ఈనీకటులును నేను
ఒక్కొక్క రప్పలించుకొంచుండినాను
నిన్ను నీవాటి మెలపు మన్నించుకొందు.

(స్వామి)

* * *

క్షీరధూ! నీరథము దీప్తప్రణీత
విధురచేగము పరువులు పెట్టు చుండె

వాకరీరము వానిక్రింద బడి నరీ
నరీ పోయినయది రక్తవదనము లింకి.

నిన్యలేకోవిరాజత్త్యదీయరథము
ఈగతుకు జేయియొకను నాగలేదు
వానికోధించిన పాతాన్ని వాదమునకు
మొదిలిగియైన మరి దూచుకొనగలేదు.

వాడు రక్తంబు: నీరథచోదకుండు
కడిగివేయును లేవు చక్రములమండి
అచటి బహుజన రక్తవిహ్ను ములయందు
వాడి యి దని సుర్రేమి కన్నునును పోయి.
(నీరథము)

రసీంద్రునివంటి ఉత్తమ కవుల కావ్యాలలో
తప్ప ఇటువంటి పంక్తు లిరక్కర గోచరించవు.

* * *

భార్యునిమోగములో శోకసంభ్రుష్టమైన భర్త
హృదయము "కృష్ణార్పణము"లో ఆటపిస్తుంది. ఈ
కావ్యాన్ని సరించి భిన్నాభిప్రాయము లున్న సంగతి నే
నెఱుగుచును. ఒక మిత్రుడు

"Passion runs not after remote allusions
and metaphorical diction"

అని అన్నాడు. ఉద్వేగిత హృదయ మున్నై
స్వరములలో ఆలపించ దనే ఆశేషణిగోరులు లేక
పోలేదు. గాంధారగ్రామము మానవమాత్రుల కబ్బ
జేమెగాని విద్యాధగుల కదియే పరిపాటి. అకనికో
కృష్ణార్పణాన్ని సహేతుకముగా సమర్థిస్తూ లిసిడస్
"("Lycidas")ను సమర్థిస్తూ వ్రాసిన ఒక పాశ్చాత్య
విమర్శకుని వాక్యం చొప్పించాను :

"There is no poem in which he
makes so complete a surrender to the chang-
ing moods of passion. The verses seem to
follow his heart and fancy just where they
lead".

మిగిలినది యొక్కజే నాకు మేరువంత
జనవు నాగుండెలో దుర్బభాగముండు

అంతే చేయన కంటే భార్యాభిగాని
వాళిరాష్ట్ర నిజము కృష్ణార్పణము.

ఇంతకంటే కోకమాత్రిగా ఏకదీ దుఃఖించి
యందుకు. ఇది "అపిగ్రాహ" గోడి త్యపి దళిత వ్రజస్వి
ప్యానయమ్" అని భవభూతివాణిని స్మరింపజేస్తుంది.

3

అభినవాంధ్రసారస్వతములో నేయుము తగిన
స్థాన మాక్రమించుకొనడానికి ప్రయత్నిస్తున్నది. వంగ
వాద్యములులో దానికున్న స్థానము అద్వితీయము. కవి
ప్యానయంతరములో అవ్యక్తముగా దాగిఉన్న సంగీత
ము, వింతనడకలతో కొత్త ఒక్కొక్కరులతో నేయుము
లో ప్రతిపాదకమౌతుంది. భావకవి నేయాన్ని ఎక్కువ
ప్రేమిస్తాడు. సత్యనారాయణగారు భావకవులలో భావ
కవి. నేయాలును, పాటలును ప్రేమిస్తాడు. నేయయాచక
మైన తాద్యమే కిన్నెరసాని పాటలు.

నిందలు భరించలేక "ఆకేక ప్యానయములో"
కిన్నెర అవేవులనెంబు పరుగెత్తింది. భర్త పోయి ఆమెను
వద్దని కాగిలియకున్నాడు. ఆమె ఆరిని కాగిల్లోనే
కరిగి నీరై వాగై ప్రవహించింది. ఆరెడు కోకింది
కోకింది శిల అయినాడు."

కుత్తినుడి, కోలాపాలులు రామరాజధూమణినికి
వాయికానాయకు లయినారు. ఆ పండితకవిలేఖని
రసస్వరూపాలను దిద్దలేకపోయింది కాని శ్లేషకవితా
నక్రవత్తి త్యము సమర్థించుకుంది. ప్రకృతి ఆరెడు చేత
నత్య మానోపించినాడు.

సత్యనారాయణగారికి వాగై ప్రవహించిన,
భార్య (కిన్నెర), శిలగా మారివర్తన, వాయికా నాయ
కు లయినారు. ఈకవి వానిలో చేతనత్యము ఆత్యనా
అనుభవించినాడు. కిన్నెరసాని రసధునీమహితాకృతి.
ఇంకొక నుణము — కవికథ నంతా వాద్యంగా చెప్పక
భ్యనించినాడు.

ఇప్పుడేకద వాకాగిలు
కప్పిరి నీకోకమాత్రి
అప్పుడె నిలువున నీరై
ఎప్పుడు ప్రవహించితివే.

— ఓహో.

నీవు మహాపతిశిలవు
కా వని నే నంటినటే
... ..

— ఓహో.

ఈపు ర సాకృతి వగుటకు
ఈనైఖరి ప్రవహించితి
నేను శిలాహృదయంపడు
పూనుదునె ధునీవైఖరి.

— ఓహో.

ఈఏడుపు రొదలోపల
నాయెదిలే నే నెఱుంగను
నా యీ దేహ మిదేహ
తాయిపోలే నరుచున్నది.

— ఓహో.

"కిన్నెర సృత్యము"లో ప్రతిపలుమా మధుర
లాస్యము చేస్తున్నట్లు ఉంటుంది. నడికలో ఒకతూగూ
ఒకపరుగూ ఉంది.

తెగపాడుతూ అంద
ముగ వాడుతూ తేనె
వగ లోడుతూ కిన్నె
రటు వారి యిటు వారి

తెగపవాకలతోడ
చెగుపవాకలతోడ
మలకలై నటియించెనే
తెరినీటి
పులకలై యుగైతే.

లయ మెందుతూ మగ్గు
లయ దిందుతూ పాట
రయ మెందుతూ కిన్నె
రటు సోరి యిటు సోరి

తెరినీటి మేనితో
తెరిరాకు మేనితో
ఒయ్యారములు పోయెనే
కిన్నెరా
ఆయ్యారె యనిపించెనే.

"కిన్నెర వైభవము"లో కవి కొంచెము ప్రాధ
ముగ కనిపిస్తాడు.

మాడుబాముల ప్రాద్దు మొగి శారినది మింట
 చనుక పట్టెను తమ్మిరిరి మేల్వలపుపంట
 కల్లమ్మరుడిచి పండిన గోడుమలకుప్ప
 మూర్పు గాలలకు మూర్పారబట్టివయ్యలు
 బారింది కిన్నెరా వైడిగా
 మారింది కిన్నెరా.

మారి, మారి, వింతవింత పరుసులతో
 బురుగువు బురుగువున మాడు రుచులలో కిన్నెరా
 కారుకారున మారు కాంతిలో కిన్నెరా
 తెలుగు సత్కవిరాజులు కందుకోలేది
 చవులూరి చవులూరి జలముల్ల ప్రావులై
 కదిలేను కిన్నెరా
 పాగేను కిన్నెరా.

ఒక్కమాటలో, — వశేంద్రవన్న సొందర్యము
 తెచ్చిపెట్టుకొన్న దీక్షిన్నరసాని.

“కోకిలమ్మ పెండ్లి” - ముత్యాల సరాలలో
 ముద్దుగా వదిలిన చిమ్మికావ్యము. కావ్యమంతా ధ్వని
 మంతెమై- అందాలు మూటకట్టింది. చివరకి—

“చిలకకల్లి మహావ్యయంబుని
 నిలిచినది సాంస్కృతికవాక్కులు
 కోకిలమ్మ తెలుగుపలుకు
 పాడకట్టింది—”

మొదటి ఘంటిక నిర్వయముగా ఒక విధమైన వా
 జాకు ఒదిగి వచ్చింది.

ఇంకేకాక ఈకవి కేవలము జానపదుల భావంలో
 వ్రాసిన “బావకలై” అనేపాట చూచినాను. దీనికి
 దానిపై అభిమానం చాలకపో మరేయేమో, తిరిగి ఆటు
 వంటిపాటలు వ్రాసినట్లు వా గమనించదు— వ్రాసివా
 రేమో!

౪

ప్రతిభావంతుడైన కవి అన్నిరసములను కొంత
 వర్ణిస్తే సమానముగ పోషించగలడు. ఒకరస ప్రధాన
 మైన కవిని వర్ణించేసమయములో కవి దానిలో రసవ
 యుడై వ్రాయవలెను. కథనాత్మకకవిత (Narrative

poetry) చెప్పవలసింది అధీనములో లేదు. కీటు
 వంటి మహాకవికలమే దీనిలో మంటుపడింది. ఈశక్తి
 రిక్కన, మిల్లములవంటి మహాకవులసామ్రా. ఆధునికులలో
 సత్యవారాయణగారిని మించినకవులు కథనాత్మకకవిత
 (Narrative poetry)లో కావించరు. వీరు వ్రాస్తూ
 న్న రామాయణమే దీన్ని సమర్థిస్తుంది.

ఈకవి “కృంగార” కావ్యాలలో పూడా
 “మెటును పట్టినతాయి”. రాధామాధవుల ప్రణయగాథా
 పద్యావలీ “కృంగారవీధి”గా సాహిత్యలోకాన్ని ఆలం
 కరించింది. ఈ కావ్యములోని వాయిక సంఘటనా
 త్మకమైన ప్రకృతి దీనిలోనికృంగారము మిగ్గు. సత్య
 వారాయణగారికి రీతిపనుయందున్న ప్రేమా, శ్రీ
 కృష్ణభగవానునియం దున్నభక్తి ఈకావ్యానికి కార
 ణాలై ఉంటాయి. శ్రీకృష్ణకర్ణామృతములోని పదవ
 మా, మాధుర్యమా “కృంగారవీధి”లో అనుభవిస్తుంది.
 దీనిలోని “రాగస్వప్నము” — ఒకమహాకావ్యము.
 కవి ఏ స్వప్నంలోకములోవాంది వ్రాసివాడో మరి.
 అతని “ప్రాణమంత పెట్టివ్రాసిన” దీక్షావ్యము. దీనిలో
 పూడా మిథ్యావాద ముపపాదించబడినది. రాధ కలలో
 శ్రీకృష్ణగూర్చి, ఆమెవజ్రోమృదుకయ్యలై

.....“మృదు

శ్రీ చరణాంకితంబులుగ
 నృత్యముచేసె నకింకిటిధ్వనికొ.”

“ఆది ఒకమాయగా పూదయ
 మందున ప్యామి వడించుచుండె—”

“ప్రణతి పరంబుగా నెదురు
 బల్ముగ వండిన కౌరియాసాని
 క్కని పడగలో పాసించు చనుకట్టున
 గజ్జలు మువ్వలుగో గల
 స్వవములు పల్కఁగా నటిన సర్వేను
 గొమ్మలనుండి రాల వం
 పువ లిగువాడు క్రొత్తదివె
 పూవులువోని పదమ్ము లుంచుచుకొ.

వ్రాసిన నాథు పాద వఖిలగురు
 దీప్తిఁ గుచవ్యయంబు ది

పా లిడుకొన్న దేవతముపైని
విమానము లట్లు తోచి నే
వాలసహ సముల్ మొగుడె
వాడని వెన్న వటర్పయోధరాం
దోళితమూర్తిక మకర తోరణ
దైఖరి దాల్చె స్వామిక.

ఈ ధర్మ తన్మయత్వములో సత్యనారాయణ
గారే నాయకగా పులకింపింతుంటారు, లింగాభేదాలిత
మైన ప్రేమలో—రాధ

... ..
“మదవ్యయ స్త్రీతరమైన మోహమై
కేల గడించి కోరిలు లగించక
నేనె తలంకు స్త్రీలయై
స్త్రీలము మధ్యగా యని
వలించిరి వేరనుకొనే చరి!

తుదకు ఈశ్వంతారమంతా మిగ్గ—

..... “మేలుకొన్న నా
యోద యిది వేలుకొన్నదమతే
నిజమా? కలమే యిదా చరి!

ఇది “ప్రాతస్తవము” తెలుగు తనము మాడ
చెట్టాన్నది. వేదాంతార్థ మక్కడక్కడ ద్వంద్వంబి.

“చేతము మాడ సామ్యునిలు
చీకటిలోపల నల్లదొంగ వే
రీరిగ గానుపించువు దిరిగిరుకుక
నిదురించుచేక”

* * * * *

౫

కర్ణనాటక కవిత (Descriptive Poetry)
వ్రాయడములో సత్యనారాయణగారిదే పెట్టినదిచేరు.
వీరు వ్రాసిన “ఋతుసంహారము” మరెక్కొన్ని ఖండ
కావ్యాలు ఈ స్థితికేంద్ర వస్తువు. “ఋతుసంహారము”
తెలుగుసాహిత్యాని కొక కొత్త ధ్వని. ఇది కావీదాసు
వ్రాసిన “ఋతుసంహారమున” కతుకరణము గాదు.
ప్రతిఋతువూ మనకు దృగ్గోచర మామంది.

హేమంత ద్రువులో మంచు రాలుతుంది. ఆమంచు
లిండువులను కలిసిర్ని విధాలుగా భాదించగలిగినాడో
మాడండి.

“తట్టలోఁ గూర్చుండఁ దెట్టిన వధువునా
గుమ్మడిపూవులోఁ గలిక నొకటి,
ఖండితాపాంగసత్తనవాంబుకణంబునా
భూసాగ్రమునయందుఁ గదలె నొకటి
తులసిముగ్గున నిడ్డ తొలుకొడుదివ్వనా
సారీనిపటముపై సాగె నొకటి,
భూద్వర్గముఖంబున కొదము త్రియంబునా
నామాడ నొకటిపై నాడె నొకటి
మధువునాఁ బూవుపూవున మసలె నొకటి
జన్మనా నాకు నాకున జారె నొకటి
మంచులిండులు నవ ముకుమార మూర్తి
మంతములు ప్రాతరంత హేమంతచేక.

“శిశుద్రువు”లో శిశుము — “పారవశ ధారాక్వం
తనముతోని ఛిన్నాగదముల దాడ” వచ్చెనట.
ప్రకృతిని మాత్ముంగా పరీక్షించి తద్ధర్మాల నుపేక్షించ
కుండడము ఈ త్రయమిది లక్షణము.

“పల్లకీబొంగుతోపాటు వంగమ గమ్మ
వారి పెండ్లి కుమార్తెవదనసీమ,
ప్రతికాయనిధాన పనినె పెడనితో
కొమరార ప్రవ్రేరు కూరిపడును,
చెడరిన తెల్లు పూచెలువొప్పు జనుములో
మునిగి మేనెడు నిత్రమాపురంబు
ఆహుచ్చి చిగిరింది మోకగాఁ బరికిణీర
వదలి వీరులు గట్టె ప్రళయమువతి,
చీమయిల్లారు కలివేప చెట్టుమొదలి
గుడ్డిడి చిటారుపండ్లని కురికిపోయి
కొన్ని ప్రాణులసర్వముల్ మానె జరికె
గూడి యవ్యధర్మము లానుకొన్న వనగ.

ఆన్న పద్యములో ఋతుధర్మాల ననుసరించి
రమ్యమైన ఒక భావవిత్తాన్ని సృష్టించినాడు. దీనినే
చైదిత్య పోషణమనివారు చెప్పరు.

“కవి కావ్యాంగములను వేనిని నిరసించడు,
అల్పమో, అధికమో గుణాలంకారములను వలసినచోట
సంగ్రహించిన సంగ్రహించును” అని సత్యనారాయ
ణగారే ఒకచోట వ్రాసేయున్నారు. కావ్యాంగములను

నిరసించునాడని వీరియభిప్రాయము. అందువల్లనే వసంత ద్రువులో శ్రీహరికారముగూడా చూటుచేసి కొన్నది. ఇటువంటివారి "నెవ్వడో కాని ఇతడు ముట్టడు—"

దీప్తి మాధుర్యాదధి శిరస్సుధాంతు
భాస్వన్యకోహర విలాసస్ము లగుచు,
క్షిప్తబంధ విదిత్రేకేశీపకస్తీరి

హాకరాల్లాడయస్ము లగుచు
కృష్ణ పద్యగర్భి కుగ్రహితాయుక్త
మాల్యదార్ప ప్రాథమధువు లగుచు
అనితరలభ్య వర్ణాల్ల కళ్యాణపాదు

చై పాండురంగ మహాస్త్రి లగుచు
దీయదనములు మెటులగును దీర్చుకొన్న
ప్రియులు ప్రియులగునా మనుచరిత్ర లగుచు
తెలుగు రచికలోకమున కందిచ్చి యగువు
లక్ష్మణ వి మదైహూత్ క్రొత్తక్రొత్త రుమల.

అయివా ఇది "పానబట్టివరాయి" కదా!

* * * *
* * * *

సత్యవారాయణగారు పద్యాలు వడిపేరిలోనూ ప్రత్యేకత ఉంది. అది అనితరలభ్యము. సీసపద్యా లితని చేతిలో క్రొత్తపదాలు వడిదినవి. "గారిపూజ" (వర లక్ష్మీరక్షి. కర్మకళకము—అరవపది) మాస్తే సీస పద్యాలు పొగలిగిన పోకడ లగుచున్నాయి.

"కురునినట్టిది యందు కురిసివట్లే యందు
రిరిశేరమంచు కుంపురులజల్లు

* * *

"అనికారము వికార మవటి కుమ్మెద్రమెత
శేలికయన తొలియెద్దులంత

* * *

సంస్కృతపు పోకడలకు — "కృష్ణార్పణము" లోని కొన్ని పద్యాలు, "ముఖసంచారము" లోని పద్యాలు చాల.

"స్వారమత్యైశు శిశుక్రిడాథ మత్యైశు
త్రగ్ధర్థవా వైధవాప్తితోడి"

* * * *

"చతుక్రవస్పిరక్ష్మిమన్యజేచ్ఛని
చ్చట కుమ్మెతూల ప్రసక్తిరేడు

* * * *

E

ఇంతవరకు సత్యవారాయణగారి కవిత్వాన్ని మారమారంగానే చూపించగలిగాను ఇతని కవిత్వాన్ని మననము చేసుకుంటేగాని అనందించలేము.

"A genius is to be often approached"

అని ఒక పాశ్చాత్యనిమగ్నకుడు అన్నాడు. ఈకవిప్రాసిన కావ్యా లన్నిటినీ పరిమిత బుద్ధులతో పరిమితకాలములో విమర్శించలేము. "శ్రీలు పొంగిన తీవగడ్డ"లో ఇతనిది అమృతపావు. భావకవులలో భావకవిగ, పురాణకవులలో పురాణకవిగా, పండితులలో పండితుడుగా, విమర్శకులలో విమర్శకుడుగా ఉండవలసివచ్చును. నాటకాలలోనూ, నవలల్లోనూ, కథావికల్పాలనూ సిద్ధపాత్ర మనిపించుకొన్నాడు. ఇతని కావ్యకలాపాన్ని ఎరిగినవారి కీర్వాణ మొక మధురస్మృతి — తేవివారి కిది మేల్కొలుపు. ఒక కవిరాజును మన ఎదుట ఉన్నప్పుడీ సంపూర్ణముగా తెలిసికోలేకపోతే మనము పౌర్యాన్యులమూ, మనగవులనము మనమే అవరించని అరసిక శిఖావణులమూ ఔతాము. మనము ఏమిచేసినా సరే, భవిష్యత్లోకము వారిని అర్థముచేసుకొంటుంది. లోకములో చాలమంది "దిక్కిమెటులగు నన్నవగిషిపని బుండువేర మెచ్చరే
రకలుపమా వవాంతరమహాపురిణిపరివేగమోర్వలేరు"

కాని దుర్విమర్శకు పాపాపిస్తారు. వా రేమన్నా సరే. వారివెచ్చుకోలుతో పనిచేసి ఈకవివాణికి వాణోపారు.

వేషం తగాదా

భవిష్యత్తు కాలేష్యరరావు

[సభాసభ్యులందరూ సంతోషంగా ఉన్నారు. వేషం, దానిని అందరికీ ఒకటే. బట్ట, దానిని అందరికీ ఒకటే. చంద్రుని పుట్టినప్పుడు, ఎవరూ చంద్రుని, తివాసీలు, బెంచీలు, కర్రపట్టిలా వస్తారు. అవం మాట్లాడుకుంటారు. కొందరు వస్తూంటారు. కేసు, అవం, సభాపతి, భావరాజు, రత్నావతి వంటివారు వారిలో వాడుకుంటారు. ఉపవాసమయిన బలవంతంగా వస్తారు. కార్యదర్శి ఆయనను నమస్కరించి ఒకటే చూపిస్తారు. సంగీతరావు దర్బారు వస్తాడు.]

అవం: రాజోయ్, రా. (అని తనవల్ల భారీ చేస్తాడు).

సంగీ: (వెళ్లి అక్కడ కూర్చుంటాడు).

కామ్రే: కార్యదర్శిగారూ! అధ్యక్షులు, బలవంతంగా వస్తారు. వేషం వేసుకుంటే?

కార్య: చిత్తం ఏం అలా అడిగాడు? అది తెలియడం కంటే వాతావరణం మారుతుంది.

కామ్రే: ఏమీ లేదు. వచ్చినంతవరకు జరగవలసిన లాంఛనాలూ దావాదీనా సభ ప్రారంభించే సరికి ఆలయం అయిపోతుందేమోనని.

సంగీ: కాదు.

కామ్రే: ఏమీనట్టే ఉంది. ఈ సభకి ఈ రోజున ఫలా వారూ అధ్యక్షుల వహించాలని ఉపపాదించడం వస్తరాలు జరగటంలానే అధ్యక్షుడు వెళ్లి వస్తాడో మామంటాడా?

సంగీ: సర్వసూత్రం ఉండే సభాసభ్యులూ వారసరావుగారు అధ్యక్షుడు అని అందరికీ తెలిసే ఉన్నప్పుడు ఆయన ఇలా వస్తానే అలా వెళ్లి వస్తాడో మామోస్తాడన్నది తెలుసుకోండి. తమకు "ఎట్టికట్టు" తెలియదు.

కామ్రే: ఎమా! ఆ వేషానికి అర్హత వాడు తెలియదు.

[కామ్రే చప్పుడు వివరించుకుంది. కామ్రే ఆగినట్టువుతుంది. అధ్యక్షుడైన వారసరావుగారు వస్తూంటే కార్యదర్శి వస్తరాలు ఎదురుగా ఉంటారు. ఆయన చిరునవ్వుతో వెళ్లి గమకం వేడి ఎక్కి అగ్రాసవాధి

పర్యం వహిస్తాడు. కార్యదర్శి ఆయన వెళ్లిన దండ చెయ్యగానే ఆయన దాన్ని ముక్కలం చేసి వేస్తాడు. అందరూ చచ్చిపోతారు. వారసరావుగారు ఒకటే చూస్తుంటారు. తరవాత ఆయన తన ఎవరు బట్టలూ వెళ్లిపోతూ కాగితపుముక్కలీసి, ముక్కలవారు తుడిచి, వెళ్లిపోతూ, మామో, సంగీతం, లేదు]

నవ: కార్యదర్శిగారూ, అలాగా ఈ ప్రకారంగా, మొదటి అంశం దైవ ప్రార్థన.

[అని వెళ్లి మాట్లాడుతుంది. కార్యదర్శి సంగీతరావు కేసి చూసి తిల ఎగతేస్తాడు. సంగీతరావు వేడి సదరికి వెళ్లి నిలబడి, కళ్లు మూసుకుని, చేతులు తోడించి, గొంతు సద్దమంటాడు.]

కామ్రే: అంతా లేచి నిలబడడం భర్తం మరి.

[ఎవరో ఒకడు అలా వెళ్లి అనేది వారసరావుగారు అందరికీ తెలిసే కొందరు లేచి, కొందరు సగం లేచి, చాటువాట్లు కూర్చుని, కొందరు పక్కనాళ్లని పట్టుకున్నట్టు ఎల్లానో ఇవవుతారు.]

సంగీ: "నిలబడడం దీని దే తనవచ్చినవ రాసీ..."

[అనేది పూరికల్యాణిలో పాడటం గా మలుగురా పకాలుంటారు.]

కామ్రే: (సంగీతరావు సంగీతం వెళ్లి అనేది వచ్చులో, తెలుగుని ప్రార్థనామిటి నీమిమాం! కేవలం తెలుగు రాదు. సంస్కృతాన్ని కాసీ!

సంగీ : (కొంచెం కోపం వటింది) “వృక్షగ్రహానీ...
న చ పక్షిరాతీ...”

[అనేది ప్రారంభించినా అందరూ గోలగానే
వర్తిస్తారు. సంగీతరావుకి చాలా కోపంవస్తుంది.]

నవ : (కలగ చేసుకోకపోతే బాగుండవని) కార్యదర్శి
గారూ! ఇ దంతయు ముమ్మంజే నిష్కర్ష చేసి
యింపవలసినదే!

అనం : ‘జనగణమన’ పాడవోయ్!

శేషు : అందులో “అం” అనేమాటగాని, కృష్ణ
గోదావరీల స్మరణగాని లేదు, కనక వద్దు.

భావ : ‘వందేమాతరం’ పాడండి.

కాస్త్రీ : దేవుణ్ణిగురించి అయితే ‘వందేమాతరం’ పాడాలి.

భావ : ‘వీరగం’ అంటే మాత్రము చెవతాయి.

కాస్త్రీ : ‘మాతరం’ అంటే గోత్రాలు వివతాయి.

నవ : (కొంచెం తీవ్రంగా) అయ్యో! ఇదె నాకాపన!
సంగీతరావుగారూ! తమరు తమచిత్తమునకు
వచ్చిన వైచిత్ర్యాధన మాకు చేసిపెట్టుడు.

సంగీ : చిత్తం. కాని, కృతి లేదు గనక నేను పాడనే
పాడను, క్షమించాలి.

కార్య : పోనీ నువ్వు రావోయ్! ఆనందం!

శేషు : చచ్చాం! ఆనందం వస్తే ఆతని పదసంపుటికి
అర్థం బోధపడదు.

కాస్త్రీ : శేవుణ్ణి గానంతోపాటు అది బోధపడి తీరు
నుంది.

నవ : అర్యులారా! ఇట్టి పరిస్థితులలో నేను ఏదైనా
చర్య తీసికొనవలయు.

భావ : (కలగబాచచ్చి) “జయ జయ జగన్నాథ! జగ
జ్జనన స్థితిసంహరకర! సహారస! కాశ్యర! విశ్వ
తోముఖ! నిర్వికల్ప! నిరాకార! అద్వైతకాల
గ్యవచ్చేభవతీ! అమిథ్యాంబికావ్య! అవ్యయ!
అవాప్తసకలకామ్య! అనంత! అద్వితీయ! నిరస్త
సమస్తోపార్థిక సచ్చిదానందవ్యయోప! నమస్తే
నమస్తే నమః”.

[అని లయలేకుండా పాడితాడు, అంతా
మాచుంటారు.]

నవ : (లేచి కాగితం చూస్తూ) తమచాత విషయము
అర్థమేసి ప్రారంభోపన్యాసము.

[అని చదివి, కొంచెం మొగమాటం అభివయించి,
చిరువత్స నవ్వి, బల్లమీది స్థాండు కొంచెం జరిపి మళ్ళీ
అసలుచోట పెట్టి నింపలు కట్టుకుని]

నవ : పర్యులారా! ప్రస్తుతపరిస్థితులలో నేటిదివము ఈ
పురుషున మీసంఘముతరపున ఈసభ ఇంత
జయప్రదముగ జరుగుట మిక్కిలి గొప్పవంగతి.

కాస్త్రీ : అప్పుడే!

నవ : ఈసంఘకార్యదర్శి వన్నిచ్చుటకు ఆహ్వాన మొన
ర్చుటలో నాదొడ చూపిన ఆచరణయు, నాకు
చేసిన మర్యాదయు (తేముల్లో చేసులు) సంతయు
క్లానూపాత్రములు, యువకు లింతపట్టుదల మాపు
యంద చెమకంబవేయుట నీజీకీరసమని నేను నా
అధిపత్యమునకు వర్ణయింపితిగాని నేలొండు
కాదు. (మలోచనాలు తీసి కుడిచేత్తో పట్టు
కుని) ఇదివరలో ఈకున్నీ అలంకరించు నుండెడి
వారు అపారప్రజ్ఞావంతుల, అగణిత శేనుషీ
ధురంగులు. వారి మేగకును నా మేధకును పాస్త్రీ
మకాంతరము కలదు. ఆకారణమున మిగిల్చు
రించుకొని నిరాశ చెందుట మానవర్తనగర్హమని
యోచించి, ఉన్న పరికరములతో కరసులతో,
కార్యపానుకూలము చేయవచ్చునగా యని
వచ్చిరి. చాలమంది అగ్యుతలు తమప్రారం
భోపన్యాసము అంత్యమున చేయుదురు; అనగా
వారు మొదట నేమియు చెప్పక, అంతయును
చివరకు వదిలి యిచ్చిదము అని సాగ్ధానము
చేయుదురు. అట్లు చేయుటవలన చెండులాభములు
గలవు.

సంగీ : (కాస్త్రీతో పెల్లిగా) అట్లు చేయవలదు. ఒక
లాభం తియ్యకం. రెండో దేమిటి?

నవ : అయ్యో! “పట్టికట్టు” లేనిదే, నేను చెప్పేలావ

కామ్రీ: (సంగీతరావుతో) ఆయిందా! నీకుమాత్రం ఎక్కడేసింది అటిక్కెట్టు?

సవ: మొదటి దేదీయన, ప్రస్తుతవిషయములో లోగడ తనకు ఏవిధమైన తయారీ లేకపోయినను, అప్పుట్లో ఇతర ప్రపంగములు వినుచుండుట తటస్థించును కాబట్టి కొండొకచో అవి తెలిసినచో వానిలోని ఘాటుభావములకు విరుగుడుపెట్టియు, హాస్యాభావములను గుర్చియు, ఖండభావములను పూరించియు, సమభాతువిమర్శ చెయ్యవచ్చు. రెండవ దేదీయన ఒకచేత ఇతరులమాటలు బాగ్రత్తగ వినినను ఆవగహన కానిపక్షమున, తనఅభిప్రాయము వారీయభిప్రాయముతో నేరీధిమించె ననియు, ఆ అభిప్రాయము గుర్తిరాగపారిలులకు సభ్యులకు తెల్లమేకదా యనియు, దానిని మరల ఏకరువుపెట్టుట చర్చితచర్చణ మనియు అనెనైచి సభిచారింపవచ్చును.

శేషు: ఆవును, ఆనందంబొంటివార్ల భావోపన్యాసాలు తెలియన?

సవ: అట్టికారణములవల్ల సెంతమాత్రమును కాకపోయినను మీతోందరచేకనైననేమి, నేటి ఉపన్యాసములకు బలవంతరావుగారి విలువగలవాక్యములను వినుటనుండి మీమనసుల దిగుకొర్రుమన్న కామోహలమువలననైననేమి, మఱియితరకారణములవలననైననేమి, నే నింతటితో ప్రస్తుతము విరమించి, మించి, బలవంతరావుగారిని 'నేమ' ము'అనెడి విషయమునుగురించి, తమఉపన్యాసమును ప్రారంభింపవలసినదిగా కోరుచున్నాడ.

[అని సవరసరావుగారు మర్చిలో మామని, నులోపనాలు నుడుటిమీద పెట్టుకోగా, కలకలంబయలుచేరుతుంది. ఆయన పోదా తానతాడు. బలవంతరావు నేదగమీడికి వస్తాడు.]

బల: మిస్టర్ పెసిడెంట్.

కొందరు: తెలుగు, తెలుగు ఓట్లీ, తెలుగు ఓట్లీ.

కామ్రీ: కాంస్క్రిబ్, కాంస్క్రిబ్.

అనం: పారా ముమెర్!

బల: రేడీస్? అండ్, తెం—

సవ: (లేచి ఉపన్యాసకునితో) ఆన దానడు. ఏమనగా కార్యదర్శిగారూ?

కార్య: (వస్తూ) చిత్రం.

సవ: ముందు వారీతో ఉపన్యాసం బాంధ్రంబుననే యని ఏర్పాటుగ చెప్పకపోతిరా?

కార్య: చెప్పానండి. చెప్తే వారు అప్పుడప్పుడుమాత్రం ఆంగ్లపదాలూ, ఆంగ్లఇడియాలూ ఆంగ్లసంప్రదాయాలూ ఆప్రయత్నంగా దొడ్లుతామేమోగాని, ఆంగ్లాన్నే ప్రసంగిస్తూ వస్తారు. దానికేమండి, ఆమాత్రం అడ్డమైనవారే! దొడ్లుకున్నాయి అనేకాను. కాని వారు నోడిమూ మల్లిగపోసుగున్నట్టు మొదట్లోంచి ఇట్లా చేస్తారని నేను అనుకోలేదు.

సభా: అల్లాయిలే ఈసంగతి వోటుకి పెట్టండి.

సవ: మీ రిక్కడకు వచ్చి అడిటితో తీర్మానపూర్వకముగా ముమ్మడిగు ప్రతిపరపును.

సభా: ఇనేమన్నా కొద్ది కక్కుతాయనా మీభయం? పోనీ అల్లానే చేస్తాను.

"బలవంతరావుగారు 'నేమం' అనే విషయం గురించి తెలుగులో ఉపన్యసించాలని ఈ సభవారిప్రార్థన."

శేషు: ఈ ప్రతిపాదనని నేను బలపరుస్తున్నాను.

సవ: ఎవరికైనను అతేషణ ఉన్నదా! లేక ఈమాట తిట్టులేయనిది ఓటువకుం తెట్టవనునా!

సంగీ: కొద్దిగా సవరణ ఆవసరమండి. 'తెలుగులో' అనే మాటకి పూర్వం 'అర్థభావరసములు జారనీయకుండా ఉచిరిమైన సంగీతము కలుపుకూ' అనే మక్కలు చేర్చాలి.

కామ్రీ: మనోసవరణ మిక్కిలి ఆవసరం. 'తెలుగులో' అనేపదానికి వామభాగముందు "గ్రామ్య తెలుగు కావట్టి" అనేమాటలు వెలవాలి.

శేషుః "అగమ్య, అపృష్ట, అసర్వపదాలతో నిండియుం
దని" అనేవరకు "తెలుగులో" అనేమాటమీద
పెట్టారు.

భావః అయ్యో! అందరికీ నమస్కారాలు. కొత్తపద
ర్పం మనకి ఘటిల్లినప్పుడు చాన్న అవగాహన
చేసుకోవడం మనధర్మం. మనస్సులతో ప్రత్యేక
విశేషాభిరుచులకి కొత్తపదర్పం అనుకూలమా
ప్రతికూలమా అని మొదట్లోనే చెదిరి చేజారై
పోవడం అజ్ఞానం. ఒకవిషయంలో మనకి ఉండ
గల కాస్తజ్ఞానమా పట్టిగల్గి మనకి సంబంధం
లేని ప్రతీకొత్తపదర్పంలోనూ ముందుకి
తొందరపడకుండా, తక్కువకారణమే అకొత్తపద
ర్పం యావత్తూ పడవాలని పట్టుబడకుండా చాద
స్తం. ఎవరిన్నో ఉపద్యసించ రమ్యున పేరుమిటి,
ఓ పేరుమిటి, ప్రతీదానికి ఓ పేరు పాదనమా? ఒకా
నొకసభ ఒకకోసన జరపడమా, ఆపడమా
అనేది ఓటుకి పెట్టారు బాసంది. ఒకాయన
తనకి అప్పట్లో ఆకలి అవుతోందా లేదా అనే
విషయం కడంబాళ్లు ఓటుకి పెట్టాలని కూచు
న్నాడు. ఒకసంధికుడు ఒకానొకడినం బుధ
వారమా నురువారమా ఓటుకి పెడితేగాని ఆ
గ్రహాలు వస్తాయన్నాడు. వ్యాపారం అల్లా
రానీయక మీకు ఇష్టంఅయితే ఆయన చెప్పే
ముక్కలు వినండి. లేకపోతే ప్రయోజనంలేని
చోటకూడా కర్రపిడినూత్రాలు సంధించటం
ఎందు కనగా తలొక్కి యిచ్చి జవాబ్ని
సాగనంపండి.

కార్యః (కిల్లీలుబుట్ట తెచ్చి కిల్లీలు ఇస్తాడు.)

నవః మీరు చెప్పినమాట బాగుగనే యున్నది. అబ్బా!
ఇప్పుడు పెట్టితిరేమయూ ఈపేటన? కిల్లీలూ!
త్పిటికాల మాగబాలకపోలితే! ఈమహాసభ
యుండునో మానునో ఏ చెలుంపుడుగు?

కార్యః ఎల్లా అయినా ఇవ్వవలసిందేకదండీ! మిగిలినానే
ఇవన్నీ ఎంతేమకోం?

నవః సరియే. అటులే కానిండు. ఏదియో ఇందుకంత
యైన "ప్రాణాయాస్యాహ" చెయ్యక గడికాల
మైన కేటికారు మనలేరు.

[అని మాదుంటాడు. పోదా తెనుతాడు.]

బలః సభాధ్యక్ష, ధర్మ్యులారా! మీరు నాభావమరించి
తగాదాపడవద్దు. మికార్వదర్శిగాను నన్ను
ఆహ్వానించుట ఇంగ్లీషులోనే జరిపినాడు. నేను
తెలుగులోనే ఆంగీకరించానా. ఆయన అప్పటి
భారతీయట్టి ఇచ్చుటి ప్రసంగం అంగ్లంలోనేమో
అని భ్రమించాను. ఒక తెలుగువాడు చాటితెలుగు
వాడికి తనభావం ఇంగ్లీషులో చెప్పవలసిరావ
డం తెలుగువాళ్ల అదృష్టంగాని తెలుగుభాష
జాన్మత్యంగాని కాదు. తమభాషని తమకే
వాడక ప్రపంచభాషల్లోల్లా తెలుగుభాష
మిక్కిలి గొప్పదని, ఇతిరులు - అవగా తెలుగు
తెలియవలసిన అవసరంలేనివాళ్లు - అంటున్నా
రని తమరు ఇంగ్లీషులో సంకోచించడం
రక్కిన తెలుగువాళ్లు గర్వించవలసినవిషయం
కాదు నాకు తోచిన పట్టిమిట్టిభావాలు
రిండుమామా నా తెలుగులోనే నేను చెప్ప
గలను. వెలుతాను.

భావః వినుకు వినుకు.

కావ్రీః సరేకాని, ఇదా 'వేమం'మీద ఉపవ్యాసం?
నోటికి వచ్చిందల్లా పేల్చడమా?

బలః అయ్యోకొంతించండి. నేనుభావమరించిఉన్నాను.
భావఅనేది భావం దాల్చేవేమం. అందుకని నే
నా 'వేమం'యొక్క వాద్యలు దాటలేదు.
భావం అంతర్గతం, వేమం ప్రత్యేకం ప్రకృతి
ధగవంతునవేమం. కాని, 'వేమం' అనేది మనం
పాధారణంగా మనుష్యులక్షులూ, మనుష్యుల
అలంకారాలూ మనుష్యుల ఆభరణాలూనరించే
వాడతాంగాని ప్రకృతిలోని స్వయాపాలనరించి
వాడం.

సంగీః చాలా కర్రపిడిగా ఉంది.

కావ్రీః వేమంఅంటూపెట్టి మెట్టలేదాంతంలోపడ్డాడు.

బల : వేమం అనేమనానికి వాడకం విరివిగా ఉంది
'డివేమలు వాడకరా?', 'అట్టే వెట్టివెట్టివేమ
లెయ్యకు వితకపాడిచేసు', 'వేమంమట్టుకి దర్జాగా
ఉండ్చి-లాంటివాటిల్లో, వీటిల్లో 'వేమం' అనే
మాటకి అలంకారం, బక్కరితనంగాంటి అర్థాలు
స్ఫురిస్తాయి. అయితే 'వెనవేమలు' అనేమాట
కూడా ఉంది.

కొత్తై : ఎంత సామర్థ్యం వచ్చిపండిరా చేవుడా!
అన్ని అపరిత్రేకహితచేమా.

సభా : ఇంకా సంస్కృతంగా ఉంటేగాని ఆయనికి
నచ్చుచుంది.

నవ : ఆయ్యా! ఈమాటలు అపర్యయగనూ, అటంకము
గను కర్తిం చెడిపోయి పంపిలై చెడ
(అని మామని సోదా తానుతాడు.)

బల : కానీ 'దొంగవేమలు' అనే మాటకూడా ఉంది.
అంకమాత్రాన్ని వేమం దొంగతనం ఒక్కటే అని
మనం నమ్ముకూడదు. ఎంతేతంటే దొంగగాడు
వేమం వేసుకోకపోవచ్చు, వేమం వేసుకున్న
వాడు దొంగగాడు కానక్కర్లేదు. వేమం అంటే
అందరూ ఎరుకన్న దొంగతనం.

"పగలెల్ల నాటల బ్రుయించుమను, సంద్రు
గొందులెల్ల పెట్టింకొనును, రేలు కన్న
గాంధ్రనును నగళ్లు ప్రవేశించి..."

అని నూరన్న చెప్పిందాల్లోకూడా ఆకేడాకన
పడుతోంది. ఎలాచ్చి అల్లాంటి దొంగతనాలు
రాత్రెళ్లే అంటాడు మారన్న. నేటికాలంలో
కూడా "ఈరోజున పగటివేళే వేమంలో వచ్చి
అమ్మకులాగ మీకు కనిపిస్తాను నన్ను పోల్చండి"
అని యుండే జనానికి నోటిసిచ్చి, అల్లా వచ్చి,
ఎవరు ఎంత కల్తెట్టుకుని పగటివేళ ప్రయత్నించి
నామాడా సుర్తింపబడకుండా వర్తించిన
మన్నం వీరయ్యగారిని మనం ఎరుగుదుం.
అయితే నూరన్న.....

ఆనం : అయ్యా! అన్యభూలనాకు క్షమించాలి. ఒక
చిన్నమనరి.

(బలవంథరావుకేసి తిరిగి) నూరన్న ఏమంటాడో
వేరన్న ఏమనతోతాడో మాకక్కర్లేదండీ! మీ
రేమంటాడో అది కానీందీ. వాయా వీరూ
చెప్పినదాంకో రచనలు కొట్టిపారేసినట్టు
మీ ఉపన్యాసం చునకండి మరి.

బల : ఎవ రామట్టాడుకూన్నదీ?

శేషు : ఆనందంగా రండి. ఈయన కవిత్వంచేరీట
స్వరూపపు కవితలన్నును భావం బోధపడేలాగే
స్వనపరిస్తారు.

ఆనం : వీరు శేషుగారండి. ఈయన రాసింది చేసింది
లేదుగాని ఉండడమే జరిగితే తప్పకుండా బోధ
పడుతుంది.

నవ : (లేచి) క్షమించవలె. పావకములో పువకంకైవడి
అడ్డువచ్చుచారిమిద వర్య తీసుకొనక మరి ఆగ
లేను. (బలవంథరావుతో) కానీందు.

[అని మామని సోదా తానుతాడు.]

బల : ప్రస్తుతవిషయానికి సంబంధించిన పూర్వరచనలు
తెలుసుకోడం నేరంకాదు సరికదా తెలుసు
కోకపోడం ద్రోహం. ఏమి ఉండేసిందో తెలిసి
నక్కడుగాని మనుష్యులకి ఇక ఏం ఉండాలో
తెలియదు. పూర్వుల అనుభవం దూరంగా
పోవీ స్వతంత్రయత్నంబూడే ఆధారపడినాన
వును తనవీధితం అంతా తనబుద్ధిబలం వెచ్చించి
వద్యైక్లగించటం స్పష్టంగా సుర్తింపబడి రూపం
తాల్చి ఉన్నవంగతే నేడు కనిపిల్పడం చేవు
డిచ్చిన బుద్ధిని పద్వినియోగం చెయ్యడంకిందికి
రాదు. కొబ్బటి క్షమించాలి. 'వేమం' అనేమాట
ఇంకా ఇతరపద ప్రయోగాలలో ఉంది. పగటి
వేమం, భామవేమం, సంచలనపూడివేమం, నాటక
వేమం, వేమంవెయ్యడం... అని ఒకడు, అసలు
ఎకడోనుండు మనకు తెలిసిఉండి తరచాత బుద్ధి
పూర్వకంగా ఇంకొకడులాగ మనికి కనపడగలిగి,
ఆ యింకోడిఅవధాని అనాన్ని - వీలైనంతనుం
దిని - పడగొట్టగలిగితే అదిఒకడు వేమం వెయ్య
గల డన్నమాట. ఇన్ని తీవరానుజ్ఞానా ఒకరి

వేమం ఇంకోరిది కాకపోవడంలే వేమధారణ యొక్క అవసరం కలిగింది. కాని, వట్టిబాహ్య వేమం వేసుకున్నంతమాత్రాన్ని అన్యత్వం నిరూపణ కాదు.

శాస్త్రి: (అవంతుతో గట్టిగా) సరే. వీడు వాటకాల బాపడులోయ.

నవ: (లేచి) ఎవరది?

శాస్త్రి: నేనేనునీ. చూవానితో ఎకో చెప్పుకున్నాను. తరవాత భూపకంరాదేమో అని. ఇది ప్రాసేటు.

నవ: కష్టమేమో! మేమును వింటిమే! సరి. నిక్కబ్బు ముగామాత్ర ముండును. (బలవంతంగా వుపో) మీరు కొనియ్యును.

(అని చూచుని పోడా తొనకాడు).

బల: అంతర్గతంలోమాదా అన్యత్వం సాధించుకున్న వ్యక్తుగాని వేమధారణానికి సార్థకత లేదు. తన మనస్సు తనస్వత్వం తాత్కాలికంగా మంపే గుగుని, అన్యమైన ఒకోకొక కల్పితపాత్ర యొక్కమనస్సు, వ్యర్థం. వేమం, భాష తెలుసుకుని అనుభవించి తెచ్చి తనమీద పెట్టుకుని, అంతటితో ఆగక, అప్పుట్లోఉండే శ్రోతల్ని ప్రేక్షకుల్ని - “మనం అనుభవించుకొన్నది మనం ఎరుకుంపగా ఇక్కడి ఉన్న ఫలావా వేమధారి అతస్థా, లేక శేషకల్పితంఅయిఇక్కడలేని ఫలావాపాత్రయొక్క అవస్థా?” అనే మిశ్రణలో కింపి కింకెయొక్క మిశ్రాన్యత్వం అందరికీ చిటిగలో తమచూగా బోధించగల గవంకంపై మానవజన్మయొక్క సార్థకత మరోటి లేదు. ఆరీతిగా నటించడం మహా కార్యం.

శాస్త్రి: నాలుకాల్లో తిరగవనూ, పొడైపోవనూ?

బల: వేమలు వేసేవాళ్లలో పొడైపోయినవాళ్లూ, పొడై పోయి వేమలేసేవాళ్లూ ఉంటారు. కాని, ఎన్ని దివాల తను పొడైతా ఎంత చచ్చురకపు నటుడైనాసరే మంచితనం గలిగి ఉంటాడు.

మంచితనం మనస్సులో ఉంటేగాని నటించడానికి మానవుడు వెళ్లనేవెళ్లడు. నటులలో పొడైనవాళ్లు కొందరుంటే నటేతరుల్లో పొగు చేసేవాళ్లు అంతాఉన్నారు. కాని, వాస్తవం గం వ్యక్తులనించి కాదు. కొందరినటులకి ఇంకా అంతర్గతంపంగతి తెలియలేదు. మనస్సునే అన్యమగా మారేయకుండా తనవ్యత్యాసాన్ని స్థాపించి తనవ్యక్తిత్వాన్ని సిద్ధాంతించేకీ గా వాన్ని (— అదీ మల్లీ పాపలారకం) — వదిలేసినటు లున్నారు. ‘వేమం’ అనేవదానికి అర్థం కొందరి చుక్కాకోటు దిగి వారివ్యవయంలో ప్రవేశించలేదు. అంతర్గతం మార్పుకోడానికి మానవుడిమనస్సు పెట్టిపుట్టింది. అంతర్గతంలో మార్పులేకుండా దానికి బహిర్వ్యవత చెయ్యడం దొంగవేమం చెయ్యడం.

సభా: సభాధారిమీద చాలాకేమిలు ప్రయోగిస్తున్నారు.

నవ: ఎవరది?

శేష: వారు సభాపతిగారు.

నవ: నిజమే?

సభా: కాకపోవం ఏమిటి? నేనే సభాపతిని.

నవ: కార్యదర్శిగారూ! ఇదియూ మీవేమము? మీ మట్టమును.

శాస్త్రి: అన్యమేమోమాదా ‘వేమం’లో పడ్డాడు.

నవ: మీరు ఆపలు సభాపతిని వేరే ఉంచుకొని నన్ను కుర్చీమీదనుంచేసి ఇక్కడ నియమించితిరా? అట్టివో నే నేగద. (అని వెళ్లపోతాడు.)

చాలామంది: రామరామ! అది ఆమన చేరండీ!

నవ: (ఆసి, నవ్వుతూ) అటులవా? రూఢిమే?

శాస్త్రి: అవుకో కావో టిక్కెట్టు చూపెట్టునవంకి.

సభా: లేకపోతే ఓటుకి పెట్టండి, తిమదయ.

బల: ఆగ్రహిస్తే కార్యంలేదు. దయ చెయ్యాలి.

శాస్త్రి: దయచెయ్యడంఅంటే?

బల: (నవరసరావుతో) భుక్తం తమదేగా కూచోండి.

నవ: పరే త్వరగా తెలుపుదు. ఇది ఇటులనే యేడ్చుచుండును.

[అర మల్లీ భర్త అలంకరించి సోదా తాన తాడు. అంత చప్పుకొడతారు.]

బల : జీవితంలో దిగంబరమత సిద్ధాంతాలు ఏకాంధో ఉన్నా, చాలామంది మానవులు ఏదో వేమం వేసుకునే ఉంటారు. ఆవేమం శేషకాలపాత్రల సిరిగతి వైపరీత్య వ్యభావ ఆదర్శాలబట్టి ఉంటుంది. నాటకరంగంమీదికి పాత్ర ఏదో విశేషవేమంలో జల్లాలా అక్కర్లేదా అనేది తంటాదిషయమే. ఏదో కొత్తగా ఉండే వేమం భావ అక్కర్లేవేదాదు జ్ఞాని, - 'తస్యకార్యం న విద్యతే'. కొంత అదనపువేమంలో అక్కడి నిలబడిదేగాని మామూలుగానేనా ప్రేక్షకులకి అనిపించదనిన్నీ, జీవితంలో మామూలుగా ఉండేవేమంలో మాత్రమే రంగంమీద సిద్ధం అయితే, ఆభివ్యక్తి, విశేషభావనా క్రితేని జనానికి పేలవంగా ఉండి పట్టివ్వదనిన్నీ, అన్య ర్వివ్యసరణి తరతమభావ నిర్ణయానికి విశేష వేమం దోహదం అనిన్నీ, కొందరు జ్ఞానుల విశ్వాసం. అందువల్ల, పాత్రయొక్క వయస్సుని బట్టి (- బాల్యావ్యవస్థల్ని ఆ మనసరించి), పాత్రయొక్క తాగునీరు బట్టి (- వర్ణ ఆశ్రమ ఉద్యోగ భర్తాల్ని అనుసరించి), పాత్రయొక్క పరిస్థితుల్ని బట్టి (- ఆపాత్ర ఉన్నది గృహమా, ఆరామమా, దుర్గమా, అపానమా, అంతఃపురమా, అరణ్యమా, యుద్ధ రంగమా, ఘంటాపకమా అనేదాన్ని అనుసరించి), పాత్రయొక్క కాలాన్ని బట్టి (- అది భూతకాలం అయి ఫలానా అని తేల్చే ఆకాల భాగాన్ని సరించి వర్తమానకాలంలో జనానికి తెలిసేదాన్ని అనుసరించి), పాత్ర ఎవరిననుకుంటే ఆభివయంపనుతోందో ఆసభచారి విజ్ఞాన బోన్మత్త్య అభిరుచుల్ని బట్టి, నాటకం ఆడించేవా రంటూ ఉంటే. వారికవిపరిశోధనలు వారికభిలాష వారిసత్వస్థాపనా మ్రియ త్వమా వారిధనబలమూబట్టి, నాటకం ఆడి

కొరాయివంటల క్షణికసమాజం కాకపోదాన్ని బట్టి, ఉంటుంది, ఉండాలి. పైగా, ఆయా వేమాల వర్ణరూపాలు ప్రేక్షకులకి స్ఫురింప చెయ్యడమేగాని కావలసినది, ఆముట్టుగా ఉన్న బావతో బుణం తెచ్చిన బావతో దహ్వసి ఆ అనుబంధులన్నీ కొనకొచ్చి అరిపోడం కాదు. మరతులు విస్తారంఅవకంవల్ల నాటక వేమభారణం తృప్తికరంగా ఉండదు. వృత్తి నటుల్ని ఏమనీ కార్యంలేదు. చాలాభాగం పురాణనాటకాలు. పురాణనాటకాలు రచించడంలో సదుపాయాలు లేకపోలేదు. నూతన పాత్రస్పృహ అవసరంలేదు. "ఈనాటకమునందు నయ్యపాత్రలు" అని వీర్లక పెట్టేసరికి కావలసినంతమంది కనకేశవులంటి వాళ్ల పేర్లు ఆపు ప్రకంగా పోజరు ఆవుతాయి. వస్తువు లభించినతరవాత పేరట్టడం ప్రపంచంలో వరస. ఇక్కడ పేర్లుపాత్రల మొదటే చొరుకుతాయి, నాటికరపు నస్తువులు పుట్టునేపుట్టుక. కథా కల్పనా ప్రజ్ఞ అవసరంలేదు. బాసండ్కపోలే, లోగడే అల్లా ఉండిన మ్నెం తెయ్యమన్నార, అవదానికి వీలుంది. మనదేవుళ్లు స్వయంగా నాటకరంగంమీదికి పలిసి పాడలాలో నునకి మోగం ఇచ్చేస్తారు. చొరికినకాడికి అది మనం ఇంటికి పట్టుకుపోడమే తరవాయి అనేనమ్మకంతో నాటకానికి ఎగడే అంభజనాన్ని విరివిగా ఆగ్నించవచ్చు. నేటికాలపు సంగతులతో నాటకం అయితే వీధింటి వాళ్లే అడ్డమైన వామా దానియొక్క యోగ్యతయోగ్యతలు తదిది మానీ నిలవకట్టేస్తాడుగానీ, వీరైనంత వెనకటికభగలదీ, కాలవిషయంలో అప్పవ్వకగా ఉండేదీ, దేవుళ్లు ఆడిదీలాంటిది అయితే ఎన్ని ఆసందర్భాలు అందులో పోనవద్దా, 'వాళ్లు మహిమగలపాళ్లుగదా, ఈవూరి తోటలోనే, చెనక, వాళ్లు ఎందుకు ఉండి ఉండమాడమా!' వాళ్లు ఇచ్చామావులుగదా, చమ్మిగ్రెమ్మ ఎరెక్రీబయ్య కొనకొచ్చడానికి వాళ్లు

మాత్రం ఎందుకు బదులుచేసి ఉండకూడదు !' 'మనకే ఇంగ్లీషు వచ్చినప్పుడు నేనేండుడు మాత్రం హిందూ హిందూ మాత్రంలాంటి ఇంగ్లీషు ఎందుకు పరిసన్న నాడయి ఉండకూడదు !' లాంటి ఘనస్థితివుల్లో ఎల్లాంటివిత్కెల్లా వా విష గొప్పైయ్యదు. అదిగాక, నేటి సందర్భాలు వట్టిగిల్లి వాళ్ళకి ముడైట్టి అప్పట్లో వాళ్ళకి మాత్రం ఈ సమస్యలు ఎందుకు ఉండిఉండకూడదు అని వాదించవచ్చు. ఘనపరిమాణమూ నృత్యగాన వాక్చేష్టలుగల మనుష్యులు పాత్రలుగా రంగం మీదికి వచ్చిపోయే పురాణనాటకాలు బహు శ్రేయోకరమాలే ఆపురాణపాత్రల వేషాల చిక్క తల్పస్థింబించి. చారిత్రక నాటకాల్లో శిల్పచిత్ర పదరచనల సాహిత్యంవల్ల వేషంయొక్క పరిణామవర్ణనారూపాలు జ్ఞానులు క్రితమధునికవచ్చు. సాంఘిక నాటకాల్లో మరీష్పష్టంగా వేష నిర్ణయం జరిగివచ్చు. పురాణ పాత్రలవేషమే తగాదా. వాళ్ళ వేషాలు పురాణనాటకకారులు ఎరుగుదుకేమోకాని చెప్పరు. 'అంతలు బ్రహ్మ ప్రవేశించును' అంటారు అంతే. ఏతిట్లలో సిద్ధమై నటులే ఎదో ఏడిస్తారు. పురాణపాత్రలు ఆంధ్రనాటకపాత్రలుగా మారిపోవడంలో నరిగి తుట్టం అయిపోవడం జరిగిందని తెలిసినపండితులు చాధపడి చెబుతుంటారు. జనరంజకత్వం - ఒకొక్కప్పుడు అసహ్యమైనరకం - మనస్సులో పెట్టుకుని, నాటకకారుడో, నాటకం ఆడించే వాడో, నటుడో, మాట లందించేవాడో తెలిసో తెలియకో ఆపుగ్యం కట్టుకునిఉంటాడనకుందాం. ఆపాత్రలు చేతుల్లోలాంటి మనుష్యులు, మనుష్యుల్లాంటి చేతుల్లు, సగపాలు చేతుల్లు, ఇమిటేషన్ చేతుల్లు, ఇప్పటి జపాన్ డిమనులాంటి చాకచారుచేతుల్లు, కుద్ధ పచ్చి మనుష్యుమాత్రులు - ఈరకం ఆయితే వాళ్ళ ప తనంనురించి ఎవరైనా దుఃఖించడం అసవ సరం. ఆమాత్రం కష్టాలు ఎవరికేనా వస్తాయి. ఋషుల్ని నురించేవా చింతిల్లడం అసవసరమే -

ఎటొచ్చి వాళ్ళకి కాస్త జనవారగడ్డాలూ వాటి కంపూతప్పు ఇతరవాస లేదు. మరీ పెద్దచేతుల్లకి మరీకష్టా లొచ్చాయి. ముఖ్యంగా బ్రహ్మ విష్ణు శివుడు, వీళ్ళ భార్యలు, వారడుడు. బ్రహ్మదులు వరాలివ్వడంలేవన్న ఇతరతా ఏమీ ఎరగని అమా యివరే. అయితే, వీళ్ళని లాక్కొచ్చి నాటక కారులు వీళ్ళ వేషం వెయిచిత్తరచాడు. సాటి మానవుడి హృదయంగాని, స్వంతహృదయం గాని మానవుడికి తోడనడకే, వీళ్ళ హృదయం నాటకకారుడికి ఎల్లా తెలిసిందీఅంటే ఎమో తెలిస్తే తెలియవచ్చు.

అపర్యం గా పెట్టుకుని ఆరాధించుకునేవిట్రం సామాన్యబుద్ధికి అతిశయవంతకల్పాలనో ఉత్తమ లక్షణమనడాలులే మార్పుగా చేతుల్లోమాన వులు భావనలో పుట్టించుకుంటారు. దైవసంపద గాని అమరసంపదగాని మానసికలక్షణాన్ని వేకమేగాని మూలకీరసంబుధి కాదు.

వాస్తవి: ఓరిబాలో! పురాణనాటకాలు మాడవంటావా? నవ: తమకు లేదుగాని ఇచ్చినప్పుడే తమరు మాట్లాడుదు. సభా: నీరు తమకి తమగం ఇచ్చినప్పుడు మాత్రంలేవ్ కడంప్రతీఅప్పుడూ మాట్లాడకుండా ఎంత మాత్రం ఉండలేదు.

నవ: ఆయినయేద చర్యతీసికొనుట రూఢి.

వాస్తవి: తమరు ఏం తీసుకున్నా సరే. బద్ధగి.

[నవరసరావుగారు పోడా తీసుకుంటాడు.]

బల: ఆమాదేవుళ్ళనికలిగించిన డిహాలు శిలారూపంగాని చిత్రరూపంగాని గరించి విగ్రహాలుగాగాని బొమ్మలుగాగాని మారి సంకుచితంఅయినా అది వాగ్రహితంఅవడంచేత మానవుల మన్ననకి పాత్రంఅవుతూనేఉన్నాయి. కాని, ఒకమనిషి - వాడికి ఎన్నిరంగాలొచ్చినాసరే - చేవుడు రూపంలో వచ్చానంటూ మాట్లాడడం మొదలెడి లే వచ్చునాటే. అతివశితవిషయం అనరగ లోకి దింపగా అతిఅపవిత్రంగా పరిగణించడం ఇదే. అసమర్థులైన నటులు వేకపాత్రధారణం

చెయ్యగా యోసి మోపవడి నేను ఇట్లా అంటున్నానని తమరు మోపవోవద్దు. చెయ్యవలసిన వేమం మరీగొప్పచేపుడిది అయినకొద్దీ అందుకు మరీ నోటితడుకుగాని అసలు అంగీకరించదు. అందుకే కొత్తవాళ్ళే, పాటారాక మాటా ఖండిగీడిగీ చెప్పలేనివాళ్ళే, ఏదోవేమం సరదా వాళ్ళే, అసలువాళ్ళు ఏగాచెయ్యగా పూచీ గడి చేతుందుకు వచ్చేగర్వాస్సులకీ అని పట్టుతారు. అఖిరికి దేవుళ్ళవేమలకికూడా సమర్థుల్ని వేసరి పోస్తే చచ్చేయొత్తు వస్తుందిని వాటకాలు ఆశించేవాళ్ళు అంటారు. అయితే, మహాత్మ్యంగానూ ఆచరణీయంగానూ ఉన్న పురాణగానూ పర్యవసాదితరంఅయి ఉంటుందిగనక దాన్ని వివర్ణించుకోవక్కర్లేదు. ఎందుకంటే కళ్ళ పుష్పించడం అంటే మజాకా కాదుగనకనన్నూ, మనం పుష్పించేకళ్ళు ఎల్లాఉంటాయో వనకీ తెలుసు గనకనున్నూ. కానీ, వేడ్లమత్రం పురాణం లోని ఎత్తునుని, వాటినినిరించి జనదాహుశ్యం లో ఎంతమాత్రమూ ప్రచారంలోలేని తికమకలు ఆపేర్లతో జతకరించి సంకరంచెయ్యడం అధర్మం. మార్పులు అవసరమే. చేసికేనా ఓదారి ఓతెన్నూ, ఓడబయి ఓపందర్భమూ, ఓక్రమమూ, ఓఅమభరమూ, ఓకేర్నూ ఓమార్నూ, ఓపనివాడితినమూ ఓబోధకత్వమూ ఉండాలి.

పురాణబ్రహ్మ చతుర్ముఖుడు, వారిజాసనుడు, సృష్టికర్త, వేదమూర్తి... ఇట్లాగా భావించబడ్డవాడు. నాటకబ్రహ్మ సాధారణంగా యంబ్రహ్మ. ఒక్కొక్కప్పుడు తలకాయలుమాత్రం వాలునుంటాయి. ఒకసారి ఆపెట్టుకు తలకాయలు వేవధారిచెవులు మూసెయ్యడంవల్ల ఆతడికి ప్రాంప్టింగ్ అందక, ఆబ్రహ్మ ఒక్కమాట కూడా ఆపలేకపోయాడు - ఓడివేదాలు బంగారంగానూ! ఒకసారి ఒకనాటకహీరణ్యకళిపుడు పెద్దవచనం చదివి బ్రహ్మని వరాలు కోరుకోగా, బ్రహ్మ కనుసంజ్ఞలు చేసి చేసి, “సరే, ఇచ్చితిని” అని తనపాద్య కాస్తా అవక, దివలో

వాళ్ళకి వినవచ్చేలాగు “నాకు పాద్య రాదు. నేను లైట్లో ఇప్పుడే వచ్చాను” అని హీరణ్యకళిపుడితో అన్నాడు. పురాణవిష్ణువు, లోకస్థితి కరుడు, విశ్వవ్యాపి, అవతారధారి, శేషశయ నుడు, ... ఇట్లాగా ఊహించబడ్డవాడు. నాటక విష్ణువు ఏ ఒకటి రెండులక్షణాలలో కలవాడై వచ్చి ఊరుకోక మామూలుమనుష్యులకంటే హీనంగా ప్రసంగిస్తాడు. ఎంత సంగీతం వచ్చి నవలించినా అదేరకం. పురాణోపుకు అర్థవా రీశ్వరుడు, అవలాభుడు, మంగళకరుడు, లోక సంచారి, తాంభూమూర్తి... ఈలాగ సంకల్పించుకోబడ్డవాడు. మనసాప్యధ్యమ్యుడు అని మహాకవిఅభిప్రాయం. నాటకకళిపుడు త్రికూలం గాని చందమామగాని పాముగాని, తొరికిన పరికరాలతో ఉల్లీపన్నాగడ్డంతో తయారు. ‘శివ శివా! నీ కైతగతి వట్టించిరా!’ అని క్రేకుకుటూ శ్రోతిలూ అమకునేటట్టుగా నాటక కళిపుడు సంభాషణ వగైరాలు చేసి, తాంబం వగైరాలు లేకుండానే పారిపోతాడు. పురాణ ఇంద్రుడే అసలు ఒక అసందర్భపుకల్పన. ఆయన కన్నీ డిక్కుకులినపళ్లే. ఆయనమీద ఎవ్వడూ విశ్వాసరాహిత్యమే. ఆయనపదవిని ఎవ్వడూ తీవాయే. ఆయన కెవ్వడూ ఉల్లాసీదాధియమే. ఇతరులనిష్ఠ చెప్పకొట్టాలని ఆయన ఎవ్వడూ స్త్రీలని పంపవమే. నాటకఇంద్రుడు ఎవ్వడూ సభి చెయ్యకమే. మామూలు సంగతులు ఎవ్వడూ ఇతరుల్ని అడిగివడమే. భోగరాయడుగనక వారి కొద్దులో ఎవ్వడూ బోగంఆటే. వీలైనంత వచ్చిగా ఆమేకం తొనపడంనిమిత్తమే కొన్ని నాటకాల్లో ఆకొద్దు. నాటకఇంద్రుడు అయి దారు రాగాలు అనం వచ్చినవాడున్నూ చమ్మికేవం (— త్రవ్వలతోసహా — కళ్ళ నిమిత్తం) తొడుక్కున్నవాడున్నూ అయితే నవ్వు తెప్పించదు. ఇక పురాణవారడుడు. ఈయన ఒకగొప్పకల్పన. “అధ్యాత్మ వేదియం గృహీతువునైన వారడుండు — పొరదదని చేహుడు — అతులభాగ్యోదయుడు - అపార

దశమశతాబ్ది - విశేషవిశారదుండు - ప్రాచీన
 బర్హిష్పి. ఆత్మతత్త్వ ముపదేశించినవాడు -
 ఈశ్వరదత్తిమై బ్రహ్మభిఞ్జంజకుమారైవ సప్త
 స్వరంబులు తమయంతన మోయుచున్న విజా
 లాపనరతిం చేసి నారాయణభాగానంబు నేయు
 వాడు - భగవంతుండగు వారదుండు" అని
 పోతన్న -) - న్యాసుడు) పోడిన బాగవతో
 త్తముడు, ధర్మభాషుని. నాటక వారదుడు
 పరమపావీకరం. వాడినామం - బొంబాయి
 రామనాథుడు - తలంతా బాగా మన్నగా
 గవ్యమెరుగు వచ్చెలాగు దెక్కించి ఉండవలె,
 చెనక్కి దిగిజే పింకఉండవలె - అది అచ్చంగా
 ముదిరి పకోగాడున్న గంగాబొండం అపీంచ
 వం - పాంకోళ్లు - వాయించని దండలు -
 చేతులూ తీగలులేని దిగి -) పోతన్న రాసిన
 వాన్ని బట్టి వారదుడు చాలి. వారదుడు ధరించే
 మహాది దావంతలు అదే విష్ణుకీర్తనలు మోగు
 నుండి గవక, కొందరునటులు అసంగతి గ్రహించి
 తమ కట్టెకి తీగలు లాగిఉంటారు, తీగ
 లన్నా చేత్తో ముట్టుకోదు; ముట్టుకున్నా ఒక
 చేత్తోనే తిట్లకుండులా వాయింపు. నాటక వార
 దుడు 'అగ్నిపాపైగాదు'లు. అందుకనే మాటలు
 వినిపించనిపాట పాడుతూ పాడుపట్టు చేస్తూం
 టాడు. పాపతాపని మనం కనుగొనాలి. నాటక
 వారదుడు శత్రుమాకాడు, ఋషికాడు, ముని
 కాడు, మంచి రాక్షసుడూకాడు - ఒకటోరక
 మైన బాచ్చా. అటువంటివాణ్ణి, పట్టుబడితే,
 మామూలుగా తివ్వి పోతలేస్తాడు. విశ్వప్రపంచ
 చమా పత్యాధారం అనిన్నీ, సత్యం తెలియడం
 వల్ల కలహం ఎక్కువే అనిన్నీ ముందించడానికి
 పురాణవారదుడు కల్పించబడి ఉండవచ్చు.
 రాగాలు మునిగి బంచంగా ఇత్యదేని వారదుణ్ణి
 నాటకంలో చూస్తే అపార ఎంత అపారం
 అయిపోయిందో తెలుస్తుంది. ఇక లోకమాత
 లుగా ఉపాసించుకోబడ బట్టి, సరస్వతి, పార్వ
 తులు, ఎకలో మాతలు ఆయాపం అని పేరెట్టు

నుని కనిపించినప్పుడు దేవత్యపుష్కరం ప్రేమ
 కులకి అపుకుంది అనుకోవలె పోవచ్చును.
 అనం: లేక హితే మగాళ్లా ఏమిటి అవిశేషం చెయ్యడం?
 భ్రమంసుర్ని మీరు చెనకేసుకొస్తారుగావును!
 బల: చెనకేసుకురాను. భయపడకండి. అయితే, కళలో
 భావనం చెయ్యడం సాహసం అనిమాత్రం అం
 టాను. ఎంచేతంటే వ్యర్థం. భ్రమంసులై వా
 కోకరసం ఒప్పించడంలో ప్రచారంచేసి ఆకోవా
 ల్లోనే విశేషభాగిని గాంచిన కీ. శీ. జగ్గనాథ
 గార్ని ఎరుగుదుం. నేమా భృంగారం బలికించు
 తూన్న నరసింహరావుగార్ని ఎరుగుదుం. ఆ
 భ్రమంసుర్ని మించిన నడిమణులు రంగంమీద
 ఉన్నారేమా నెరగాలి
 పెట్టుకొ, పురాణంలో ఉన్నంతవరకు అట్లాంటి
 పాత్రలు జనంయొక్క భావనలో ఉండేవారు
 తీరిపోయేది. వార్లది నలుగురి ఎడటికి నునిపి
 వేమెల్లా ఈడ్చి వాళ్లచేత నిత్యకృత్యపు సంగ
 తులు మాట్లాడించే సరికి, చెనక చాలా గొప్ప
 వాడని పేరు మోపాడంచేత వాడిదర్శనభావ
 గలు జన్మతారకం అనుకుని నాణ్ణి ఆహ్వానించ
 గా వాడు పోరు విచ్చేరికి "భవే! ఏకప్రా"
 అనిపించినట్టు, కవులలాగా రచనారయించి.
 నాటక శేష్టు పరిచాసానికి అనుకుంటే అయిన
 సరుకుగా మారడం జరిగింది. ఇది మతోద్ధరణమా
 మాత్రప్రాప్తా?
 సు: అది భావనలేనివాళ్ల దెబ్బలాట.
 బల: ఇతరులు తమభావనతో అట్లాఅనుకుని తీరారీ
 అని మీరు కోపపడితే, మేం భయపెట్టి అట్లానే
 అనుకోవలసివస్తుంది. అది కాదు చనివాడితనం.
 అదే ఇతరులకి అట్లా అనిపించాలి.
 సంగీ: పోనూ! పాట తిన్నగా వాడితేసరి! కేవలం
 ఏమంది, మాటల్లో ఏమంది! నటాడు సంగీతం
 తియ్యడంలో ఉంది.
 బల: నాటకాలు గొప్పవైవచ్చునుగాని గొప్పనటులు
 పుట్టరు. ముందు నాటకకారుడూ, తరవాత

నాటకాలూ, తరవాత నటులూ, అదీ క్రమం. ఏమైనా, చేతలూ తమకు ఏయేవేమలూ ప్రత్యేకం అయ్యాకో ఆయొక్కయువం, ప్రబంధకపుల్లాగ, నాటకకారులు చెప్పడం నయం. మానవప్రాకృతవల్ల ప్రత్యేకంలో సాధించడానికి వీలులేవంత అఖండం అయిన కార్యాలు నాటకకారుడి దృష్టిలో ఉండి చేవుల్లని రంగం మీదికి 'సమయ' చెయ్యడం అతిడికి తప్పనిసరి అయితే, ఆనాటకకారుడు, ఆచూకేవుల్లే ఒక లిప్త కనపడవని. తక్షణం ఆతడు ఆంధ్రానం కావడానికి నెలపు ఇవ్వగలూ, మాటలు పెట్టుకుండా మొద్దులూగ కనపడేటట్టుచేసి కాస్తే పట్టో తెరవయించి ఊగుకోవడమూ, ఆకేరీవుల్లే చేసి కంఠస్వరం పోతుంటేంచి విసపడేటట్టు చెయ్యవలూ అవలంబిస్తే, కొంతవరకు పరిహాసం కట్టచ్చు.

కామ్రీ : నాటకం అంటే విలాసం, వికోడం. 'చేమం' అంటూ పెట్టి ఏమిటి ఈసాంగామా?

నవ : అనుకు. తమకు త్వరలో ముగింపుకు.

బల : నాటకం నివోడమే. నాటకం రాస్తే గొప్పే, మాస్తే తమామయే. కాని కేస్తే నీచంఅని కొందరివాడవ. అనవసరపు అల్పరాగప్రజ్ఞనే పరమావధిగా పెట్టుకుని సాధారణ ఆంగ్రహటుడు ఎందునా బొందనివాడు అయ్యాడు. ఈరహస్యంలోనే మావపుల నాటకక్రితికి కారణం కూడా ఉంది. పూర్వజ్ఞేకంలో వేంచేసి, చిరాచరాల్లో నిండి, నాటకం ఆడిస్తున్నాడో ఆకుకున్నాడో నావి, ఆదివ్యవటుడు అందన్నీ రక్షించునుగాక! నమస్కారం.

కామ్రీ : అయితే క్రతీనాటకపుసాదూ ఇంతే?

బల : ఆ. సంగతి తెలివైన ప్రతీవాడూ!

కామ్రీ : అయ్యో! అధ్యక్షులవారు! చెందుముక్కలు నాడొక్కలో నున్నవి. అవిక్కడ కక్కడ. రక్కకు మిక్కిలియై, బంగరక్కరములతో

చెప్పుట కిక్కలై, చెప్పు బుక్కుటిప్పులు గలిగి, మిక్కుటవైన ముక్కున గలిగి, చక్కని చక్కెరముక్కలును, అక్కడక్కడ ఉక్కు చెప్పులవంటియు ...

నవ : అయ్యో! చాలవ. దిక్కులు పిక్కుటిల్లుదున్నవి.

కామ్రీ : వేరుదిక్కుల కొన్ని డొక్క వారికలుచేయు నవియు ...

భావ : మహాప్రభో! ఆగండి! మీ రచేసా లేమిటి?

కామ్రీ : నాకల్లాంటి గొప్పప్రమాణాలు ఉన్నాయి. అయిన ఇవ్వదు చెప్పింది కుద్ధకోత.

నవ : మీరు అంతిటితో ఆనడీ! ఇంకను మాటాడెడివారన్నవారా? ఎవరును లేరని ఊహకొనెద. తరువారవిషయము — 'అగ్రాసవాధిపతి - అంతోష్ఠవ్యాసము.'

[కొంచెం దగ్గి, గొంతిక ఝాడించి మలావ నాలు ముక్కుమీదికి తీసి]

సభ్యులారా; చాల కాలాంతమైనది. ప్రప్రథమ ముసల మీకు నేను చేసియున్న వాగ్దానము నువ సంతోరము చేసివైచికోసవలసి వచ్చుచున్నది గదాయని బిట్టు వగచెద. జరిగినదానిలోని సారస్యమును గ్రహించుకొంటున్నై, యద్దానిని మీకే పీడెద. ఉపన్యాసములు గోరంతలు కొండంతలు చేసినారు. అసలు ఇదితగాదాయేకాదు. గ్రహించ విలయునుగాని, ఏదియు తగాదాకాదు. ఉచిత నాటకము చక్కగ వ్రాసి, ఉచితనటులు రమ్యముగ నేర్పానిని జరిపి, ఉచితచేమములు సుందరముగ ధరించి, ఉచితరంగముపై లీలగ పెక్కి, ఉచితాధిపతియును రమణీయముగ నెరపి, ఉచితరంగ మద్దానితో కోమలముగ మేళవించి, ఉచితరస ముప్పత్తిల చేయునెద, ఉచితముగ నుండునని నా సముచితాధిప్తాయము. సభ ఇంతటితో పరి.

[అని మామని సాదా కానకాదు. అంతా చప్పట్లు కొడతారు.]

భావ : అప్పుడు మేం అంతా ఉదయంగా విని ఉదయంగా
చూస్తాం.

కార్య : అయ్యలారా ! నేటి కార్యక్రమం ఇంత జయ
ప్రదంగా జరిపి, ఇంత ఉదయంగా ముగింపజేసిన

శ్రీశ్రీ సవరసరావుగారికిన్నీ, నేడు ఉపన్య
సించిన బలవంతరావుగారికిన్నీ శ్రమకోర్చి దయ
చేసిన సభ్యులకున్నూ, అనేకకలహప్రదం
నాలూ, నమస్కారం.

నేడు

“ భరణి - కృత్తిక ”

అలితకళావనవీధుల
గళము విప్పి పాడుకొనుచు
నరిగెడు ఆనందజీవి
కరవిరిసిన యలరు దొరకె.

ప్రమదాంబుధిజలములందు
పయన మ్మొరరించు పాఠు
కరయుగళికి వెలుగు నొనగె
తరళితరత్న మ్మొకండు.

అవిరిసిన యలరు కమ్మ
తావుల నెగజిమ్ము వనిని...
అతరళితరత్నము ధర
నలరించును కాంతు లీని...

నేడహో ! కుటీరమందు
నిర్మలతోచిన్పు లెగసె !
నేడహో ! ప్రభాతవీధి
నిండెను కల్యాణరవము !

త వ్వే వ రి ది?

వార్తకవి కృష్ణమూర్తి

నక్షమిషా చక్ చక్మంటూ పని చేస్తూంది. దానికంటే చురుగ్గా పని చేస్తూంటాడు వీరయ్య. డం, డం అంటూ మిషా నక్షను త్వరత్వరగా డంచేస్తూంటే, క్రింద పడే తవుడు చప్పుచప్పున తోడేస్తూంటాడు వీరయ్య. వాడి దేహమంతా రోజూ తవుడుమయమే. రోజున కెంత తవుడు ముక్కులగుండా దూరి వాని పూపిరితిత్తుల కడుతూందో, కొలచి చూచినవారు లేరు. ఎంత తవుడు చెవుల దూరి లోపల పెంట కుప్పగ ప్రోగవుతూందో గమనించినవారు లేరు. ఎంతతవుడు నోటిగుండా వెల్లికడుపులో చేరతూందో లెక్కించినవారు లేరు. ఎంత తవుడు కన్నుల తేరి దృష్టిని తగ్గిస్తూందో తెలిసికొనగోరినవారు లేరు. వీటితో తన జీవితకాలము సగానికి సగం తగ్గిపోవుచున్న డని వీరయ్యకుమాత్రమే తెలియును. తెలిసి మాత్ర మేమి చేయగలడు? వాని బ్రతుకు తెలు వది. వాని యారోగ్యవిషయమై మిల్లు యజమాని కేమి గావలయును? తన మిల్లు చక్కగా పనికేస్తూ లాభం సంపాదించడమే అతనికి కావలసినది. తన పని నిమిత్తమై కూలీల ప్రాణాలైనా లాగ సంసిద్ధుడే.

అసలు ఆ మిల్లు యజమానిని చూస్తే చాలు, కూలీ లాదరు పాడలిపోతూంటారు. అతని కళ్ళ చప్పుడు వింటే చాలు, గడగడ మంటూ అడగిపడుతూంటారు. యజమాని తాను చేతిలో కగ్గి పూని, టక్ టక్ మంటూ

వస్తూంటే వారిపాలిటి యముడని తోవకేనే వాడు. వాడికన్నా వానికట్ట కెక్కువ ఘనత. కూలీల బుర్రలపై నాట్యం చేస్తూ విట్టివీగు తూంటుంది. దాని చివర గల మేకు మావటి వాని అంకుశపు మొనలాంటిది. పనుగును పొడిచేలాగు, అది కూలీల దేహాల గ్రుచ్చి గాయపఱచి రక్త మెంతో త్రాగుతూండేది.

పాప మా కూలీలకర్మం అలాగుంది. వారిజీవనపథ మది. ఆ అంకుశముపోటుతో వా రొక్కొక్కప్పుడు ఆ పని మానివేసి అడుక్కుని బ్రతుకుదా మనుకొంటారు. కానీ, అడుక్కొని బ్రతకడం అంతకన్నా దుర్భర మని వారికిగూడా తెలియును. 'దేహి' యని తిరిగే వారి కన్నుల జూస్తే వా రెన్ని వక్కప్రాద్దులు జేశారో బోధపడుతుంది. "అమ్మా! కబళ" మంటూ ఒకయింటి నుండి మరో ఇంటికి పరుగిడేవారి కడుపులు గంట చాలు. వా రెన్ని ఏకాదశులు చేశారో తెలుస్తుంది. "అన్న మోరామచంద్రా" యను ఆర్తధ్వనులు వింటే చాలు; ఎంతమంది ఆకలి కేకలతో అరచి ఆర్పటించి ఆయువు గోల్పోవుచున్నారో బోధపడుతుంది. ఇలాంటి పరిస్థితులలో, యజమాని అంకుశముపోట్లకు సహిస్తూ తమదే భాగ్య మనుకుంటారు, పాప మా నిర్భాగ్యులు. ఇంతకూ తమ కిచ్చే కూలి రోజుకి పావలా. తాను తన కుటుంబమూ ఆ పావలా తిండిపై ఆధారపడాలి. ఆ తిండి

చాలక, లోని కంటుకపోయిన కడుపులతో, ఎముకలు లెక్కపెట్టగలిగిన తనువులతో, 'అకలో అక' లంటూ అల్లాడుతూన్న బిడ్డలతో, కాలక్షేపము చేస్తూంటూ రా కూరీలు. ఆ పావలా తిండైనా చాలు కుటుంబానికి వినియోగిస్తే. కాని ఆపావలాతో తప్ప త్రాగి, తైలకల్పలాడుతూ సంసారాన్ని అల్లకల్లోలము చేయుట కద్దు. వారిని చూస్తే లోకుల కెగతాది — ధనికుల కనహ్యము — విద్యావంతుల కేవగింత. పైగా వారి కందులకు శిక్ష. ఎంత అన్యాయం? వారి కష్టానికి తగిన కూలియ్యమని మిల్లు యజమాని నెందులకు శిక్షించరాడు? ఇలాగ జరిగే పెన్నో? ఈ విషమనమస్యల చిక్కు విడదీయ బానుకొను పుణ్యార్థులెవరు?

మొత్తానికి వీరయ్య అదృష్టవంతుడే. తన చురుకుదనము, పనిపైగల శ్రద్ధ, టర్పు, పట్టుదల, ఆభిమానము, మిల్లు యజమాని సంతోషమెప్పించాయి. యజమానికి వీరయ్యంటే ఎంతో ప్రేమ. కాని తన ప్రేమను వాని కిచ్చే జీతముపై జాపినవాడు గాదు. పనిచేయకుండా సోమరులై మాట్లాడేకూలీల నప్పుడప్పుడు చెవిపట్టుకొని ఈడ్చుకొనివచ్చి చెమటలు పోస్తూ తడేకదృష్టితో తవుడును గబగబ తోడేస్తున్న వీరయ్యకు చూపెట్టి, "ఇదిగో వీరయ్యా! ఏనికి కాస్త బుద్ధి చెప్పు" అనేవాడు. వీరయ్య ఉబ్బిపోతూ, "దంపం బాబూ! మన్నించం" డంటూ సంతోషంతో మరింత తెక్కువగా కష్టపడి పనిచేసేవాడు. కాలు నోచ్చినా, కడుపు నోచ్చినా పని కెన్నడును ప్రాలుమాలినవాడు కాదు.

కొన్నిరోజులు గడిచాయి. ఒకరోజు వీరయ్య తలనొప్పి జ్వరంతో బాధపడుతు

న్నాడు. "ఈవేళ పోవద్దు మామా" అని ఎంత బ్రతిమాలినా పెల్లంమాట వినకుండా, ఎప్పటివలె పనికెల్లాడు నద్దిబువ్వకూడా తినకుండా. పాపం! ముక్కుతూ మూలుతూ శక్తి లేకున్నా, బలవంతాన తవుడు తోడేస్తున్నాడు. కాని బాధ ఎక్కువయింది. ఇంక పని చేయలేకపోయాడు. ఇంతలో యజమాని అక్కడకు రాగా, "బాబయ్యా! ఈవేళ మన్నించండి. తలనొప్పి, జ్వరంతో బాధపడుతున్నా. పలినవా రీవేళ సెలవియ్యా" అన్నాడు. యజమానికి వానిపై జాలి పుట్టింది. కాని వాని ప్రాణానికన్నతన మిల్లు పనే ముఖ్యమనుకొన్నాడు. వీరయ్య లేకపోతే, అపని ఒక్క నిమిషమైనా జరుగదని అతనికి తెలుసు. "వీరయ్యా: ఈవేళ కాస్తా పని చేయి. రేపు సెలవిస్తా నన్నాడు యజమాని. వీరయ్య గుండెలు నీరయ్యాయి. తా నెంత కష్టపడి పనిచేసినా ఆమాత్రమైనా తనపై కరుణించనందుకు యజమానిపై విసుగుకొన్నాడు. వీరయ్య ఆ మిల్లు ఒక నరకంగా తోచింది. ఆయంత్రము ఒకమారగా యంత్ర మనుకొన్నాడు. ఆ యజమాని ఒక దండధరుడులాగ అగపడ్డాడు. కాని తా నేమి చేయగలడు? బడులు మాట్లాడినచో గోరు చుట్టుపై రోకటిపోటన్నట్టు తన రోగస్థితిలో పని మాన్పించునేమో యను భీతి. చేయునది లేక ఒకమాటు యజమానివంక దీన దృష్టుల బహిషాడు. యజమాని వాటిని గమనించకుండా వెళ్లిపోయాడు. వెంటనే తల దించుకొని, వీరయ్య పనిజేయడాని కుద్యమించాడు. ఎంత ప్రయత్నించినా, చేతులకు చురుకుదనము కలిగింది గాదు. 'ఉప్పు' మంటూ పైకి రేడి, గిట్టుమంటూ తిరుగు

తూన్న యంత్ర చక్రాన్ని చూశాడు. మిల్లింతయు గిరుమని తిరిగినట్లయింది. తాను కూడా గిరుమని తిరిగినట్లు తోచింది. వెంటనే మనస్సు గిరుమని తిరిగింది. ఇంక ఆ దృశ్యాన్ని చూడలేకపోయాడు. మాట్లాడకుండా మరలి పోయాడు పెల్లాము. గౌరమ్మ ఆతుర తతో వచ్చి, వినరుతూ కూర్చుంది. కాస్తేపు తర్వాత, “మామా, కాస్త అంటలి తాగు తావా” అంది. వద్దంటూ వీరయ్య తల ఊపేడు. మాట్లాడడానికి అతని నోట తడి లేదు. కీళ్లు కావాలని పైగచేశాడు. గౌరమ్మ నీళ్లు తెచ్చిఇవ్వగా, త్రాగి కొంచెం తెప్పరిల్లి నెమ్మదిగా ఊదంటూ నిదురించాడు. ఆ తర్వాత గౌరమ్మ చంటి పిల్ల లిద్దరికీ అన్నం పెట్టి, నిద్రపింపజేసి, తాను భర్తప్రక్కన గూర్చొని, కను మూయకుండా మొగుడి కుపచారం చేసింది.

ఒక నెలరోజులవరకు వీరయ్య జ్వరం తో బాధపడ్డాడు. అతర్వాత క్రమేణ నయ మయ్యింది. చాలా సన్నగిలిపోయాడు. కళ్లు గుంతలు పడ్డాయి. ఎముకలు వీరేసినట్లు కనుపిస్తున్నాయి. తన జీతంలో అప్పు డప్పుడు మిగిలించిన డబ్బుతో ఖాయిలా దినము లెట్లో గడపగలిగాడు. అప్పటికప్పుడే రెండు నెలలు గడించాయి. ఇకనైనా పనిలో ప్రవేశిద్దామని మిల్లు యజమానివద్ద వెళ్లి, దణ్ణంపెట్టి “బాబయ్యా! ఖాయి లా బాగయింది. ఏలినవారు పనిప్పించా రంటే జాగ్రత్తగా పనిచేసికొంటా” సన్నా డు. కోపం గనబరస్తూ, యజమాని “నెళ్ల వోయి. ని న్నేప్పుడో పనినుండి తొలగిం చాను. ఆవేళ పనిజేసేటట్టు నటించి, చెప్ప కుండా ఉడాయించావు. గావు? ఇప్పుడు నీకు

పని కావాలి? సిగ్గు లేదా? వెళ్లు వెళ్లు” అని గద్దించాడు. వీరయ్య తన కథ అంతా చెప్పకొని ‘మన్నించా’ అంటూ బతిమాలా డు. “బాబయ్యా! బీడవాణ్ణి మీలిడ్డను. మన్నించండి బాబూ! మన్నించండి. దిక్కు లే” దంటూ అతనిపాదాలు పట్టుకొన్నాడు. యజమాని కాళ్లు విడలిస్తూ “వెడతావా, లేక జవానుతో సెంటించనా” అంటూ కన రేశాడు. లాభం లేదని గ్రహించి, కడపారి దణ్ణంపెట్టి, కన్నీళ్లు గారుస్తూ వీరయ్య ఇంటికి మరలి పోయాడు.

జరిగిన కథను వీరయ్య గౌరమ్మకు విని పించాడు. గౌరమ్మ ఎంతో మెత్తని మనస్సు గలది. మొగుడింట ఎంతో భ్రమ. కలిగిన దుస్థితికి వగచి “పోనీ లే మామా! అపూను మానేద్దాం. మనకూ మిల్లుకూ ఋణాను బంధం లేదు. దానిగ్గా మనస్సు నొచ్చుకో వద్దు. మన మిద్దరము కలసి కూలినాలి చేసికొని బతుకుదాం. అంతవరకూ మా నా న్నిచ్చిన ఈ రెండు ఎండికడియా లమ్మి తిందాం” అంది ఆ ఇల్లాలి చల్లనిమాట లతని దుఃఖాన్ని బాపి మనసులోనియాందోళన ముడిపి ఎంతో ఆనందం కలిగించాయి.

రెండురోజులు గడిచాయి. అకస్మాత్తు గా ఒకరోజు బట్ట లుతుకబోయి, కాలుజాటి నూతిలో బడి అనువుల బాసింది గౌరమ్మ. వీరయ్య దుఃఖానికి మేరలేదు. కష్టాలకు మితిలేదు. తల్లిని బాసిన పిల్లలిద్దరిని పెంచే భారం వీరయ్య మీద పడింది. కష్టాలపై కష్టాలు వచ్చిపడ్డాయి. తగిలినకాలికే తగలడం సహజం. పిల్లలు “అమ్మా, అమ్మా” అంటూ ఏడుస్తున్నారు. పాపము వీరయ్య తనస్థితికి చాలా చింతించాడు. చేయునది లేక ఎట్టుకే

లకు ధైర్యము తెచ్చుకొని పని సంపాదించు కొనడానికి బయలుదేరి పోయాడు. ఎండ రినో ఆశ్రయించాడు. తమ కవనరము లేనిదే ఎవరుమాత్ర మతనికి పనివ్వగలరు? ఎక్కడగాని పని దొరికింది గాదు. ఇద్దరు బిడ్డలూ తాను తిండి లేక ఎలాగో ఒక దినము గడిపారు. రెండోరోజు పిల్లలగోడు చూడలేకపోయాడు. బిడ్డల బుజ్జగించి, పిళ్ల ద్రాపి అడుక్కునైనా తిందా మని బిడ్డలతో బయలుదేరాడు.

మధ్యాహ్నం పెండ్రెండుగంటలయింది. పాపం ఎండలో నడువలేక బిడ్డలు “అమ్మా అమ్మా” అంటూ ఆకలితో ఏడుస్తున్నారు. వాళ్ల నిరుచంకల మోసికొని ఒక ఇంటి ముందట నిలబడ్డాడు. అంతవరకు అడుక్కు తినడం అలవాటు లేనందున ముం దేమనడా నకు తోచింది గాదు. “తల్లీ చిచ్చ!” మంటూ అరిచాడు. అయింటిమీదికి “ఇప్పు డేభోజనా లయినవి. ఏమీ మిగలలేదు పా” మ్మంది. తొల్తనే పరాభవ మైనందుకు చింతిల్లి రెండో ఇంటిముందట నిలబడి “తలి దండ్రులారా! ఈ బీదవాణ్ణి కరుణించండి” అన్నాడు. ఎవరూ పల్కనందున రెండో మాటు మరింత బిగ్గరగా అడిగాడు. కష్ట తోటి ఒక జవాను బయటికి వచ్చి “బుద్ధిలేని మనిషీ! అలా కేకలేస్తా వేమిటి? తహశీల్ దారుగారు నిదురిస్తున్నారు. జాగ్రత్త! తిన్న గా పెల్లిపో” అన్నాడు. వెంటనే మూడవ యింటికి పోయి, “బిడ్డల గన్న తల్లుల్లారా! ఈ దిక్కులేని పక్షులకు కాస్త బువ్వ వేయండి” అని అతిపీనంగా అడిగాడు. ఆ గృహిణి, “అబ్బ! మీరారు పోదగారు. కాస్త కన్ను మూశానో లేదో అప్పుడే మీ

యవాంతరం” అంటూ కనరుతూ వచ్చి, “ఇప్పుడు భిక్ష మేమిట్రా యబ్బీ! రెండు గంటలు దాటింది వెళ్లు” మన్నది. ఇలాగే ఇంటినుండి ఇంటికి వెళ్లాడు. క్రయోజనం లేకపోయింది. ఏమి ఖర్చుమోగాని, యే యమ్మగాని పట్టుమని పిడికె డన్నం వేసిన పుణ్యాన బోలేడు. ఆకలి గొని చిలచిల తన్ను కుంటూ ఏడుస్తున్నారు బిడ్డలు. దిక్కు లేని బిడ్డలకేసి చూస్తూ చేయునదిలేక, దిక్కుతోచమి, దీనంగా నిలబడ్డా డక్కడ. రెండు పుల్లాకులు కనిపించాయి. కానీ, ఒక్క మెతుకైనా లేకుండా వాటిని కుక్కలూ కాకు లూ శృభంగా నాకేశాయి. ‘దిక్కుమాలిన దేవుడి మాత్రమైనా పుణ్యం గట్టుకొనలేదే’ యని నిందించాడు. “అమ్మా” అంటూ బిడ్డల పోరు మరింత ఎక్కువయింది. ‘అమ్మ! మాట పడేపడే చెపులబడగా నారి స్పృతికి వచ్చింది వీరయ్యకు. అప్పటికి నారి గతించి ఒకకక్షమయింది. నారి క్రొత్తగా కాపురానికి వచ్చినపుడు దాని సిగ్గుమాట లకు మరుస్తూ, సరసంగా “ఎంత చక్కని చుక్కవే నారీ! నీ వెంత వలపులరాణివే నారీ!” యని తాను పాడిన పదమూ, తన ప్రేమ క్రీడావినోదాలూ జ్ఞప్తికి వచ్చినాయి. తాను రోజంతా పనిచేసి ఇంటికి వచ్చేసరికి, కాళ్లకు నీల్లిచ్చి. కంచం ముందగెట్టి, ఉడు కుడు కన్నం వడ్డించి తాను తింటూంటే, ఎదుట నిలబడి, “నిదానంగా మరోకడి మింగు మామా!” అంటూండే నారి అతని దృష్టివధాన ప్రత్యక్ష మయింది. తాను జ్వరంతో సెయ్య కంటిపపుడు, పైటకొంగు తో వినరు తూ, నిద్రాహారాలు మాని తన్ను కనిపెట్టుకొని కూర్చున్న నారి ఎదుట గోచ

రించింది. తాను పనిపోయినపుడు, ఇంటికి మరలిరాగా, “పోనీలే మామా! ఆ పూను మానేద్దాం. మా నాన్ని చ్చిన వెండి కడియాలమ్మి తిండా” మన్న వాక్కులు అతని తలపునకు వచ్చాయి. వీరయ్య నిశ్చేష్టుడై కొంతనే పట్ట నిలబడ్డాడు. గోడు గోడున కుందుచుండు బిడ్డలవంక ఒకసారి చూశాడు. కన్నీరు గార్చాడు. వెంటనే తినకష్టాలకు కారణభూతుడైన మిల్లుయజమాని తలపునకు వచ్చాడు. అతనిని మెప్పించదలచి తా నెంతకష్టపడ్డదీ, దాని పరిణామమూ యోజించాడు. మన్నించమంటూ తాను కాళ్లపై బడినందుకు పరిహారంగా “వెడతావా? జవానుచేత గెంటించనా?” యన్నమాటలు చెవులలో బిగ్గరగా నినబడినట్లయ్యాయి. వెంటనే అతనిహృదయం ఘనీభవించింది. నేత్రములు కోపారుణితములై నిప్పులు గ్రక్కుతున్నాయి. మనస్సు మారింది. మానవత్వం పోయి రాక్షసత్వం అతని నావహించింది. ఉలికులికి వచ్చెడి ఆగ్రహాన్ని నిగ్రహించుకోలేకపోయాడు.

ఎదుట ప్రపంచాన్ని మరచిపోయాడు. బిడ్డల అరపు లేమాత్రం అతని చెవినిబడడం లేదు. అతని కన్నుల ఎదుట గోచరించింది ఒకటే-యజమాని ఒకడే. పట్టు బిగించి లేచి, తెరచు కొన్న కన్నులతో, తదితరములు చూడక, చక్కగా బయలుదేరిపోయి మిల్లుయజమాని ఆఫీసు గది చేరాడు. కుర్చీలో కూర్చొని లెక్కలు వ్రాస్తున్న యజమాని వీరయ్యని చూసి వెట్టికేక వేశాడు. బల్లపై గల కత్తితో వీరయ్య యజమాని నొక్కపోటు పొడిచాడు. అంతటితో యజమాని గాఢనిద్ర చెందాడు. ఎట్టిని రక్తం చివ్వుమని పైకి చిమ్మింది యజమాని కాయంనుంచి. ఆఎరుపు చూచి వీరయ్యకోపం చల్లారింది. మనుష్య ప్రకృతి మరల వీరయ్యని ఆవేశించింది. తాను చేసిన పని అప్పు డాతనికి స్పష్టమయింది. కాని ప్రయోజన మేమి? తాను చేసిన నేరమున కెవరు బాధ్యులు?

తప్పెవరిదో? ఏమైతే నేం, వీరయ్యకథ గూడా అంతటితో సమాప్తి కెందింది.

ఆలాపనము

పెనుమర్తి కామేశ్వరరావు

(పాఠస్వరూపీరం)

రమ్మ ! నా ప్రేమసామ్రాజ్యరాజ్య ! నాదు
విధురజీవితాకాశన వెలిగెడిశశి !

రమ్మ ! నీదరహాసలవమ్ముతోడ
అంధతమనహృదంతర మ్మలరఁజేయ.

న ప్రసాగరవలితవిశ్వమ్మునందు
కరుణతో, ప్రేమతో సహకార మొనగి
ఆదరించినవా రొకరైన లేరు !
ఆశమాత్రమే ! కడకు నీయందుగూడ.

జీవితాగాధవాహినీ స్నిగ్ధనీర
మంతకాలము స్తంభించియుండగలదు ?
పైకెగయకున్నె, నిట్టూర్పువఱదలందు
చాటి చేరును వైష్ణవ్యవారినిధిని.

జీవిత మ్మెల్ల ప్రేమపరీక్షలోన
క్రంగిపోయెను ఆశాంతములకు జీవి !
ప్రణయినీకరస్వర్ణసుఖానుభూతి
దూరమైపోయె, 'ప్రతిస్వల్పకోరిక'యును !

వత్సరమ్ములనుండి దుర్భరభరమ్ము
ఈకృపణజీవితమ్ము భరించినాను
దీనజనునిపై దయ ప్రసాదించి దేవి
రమ్మ ! నా కిమ్ము నీయధరామృతమ్ము

రాష్ట్రలిపి: లిపి సంస్కరణము

ఎం. నాగేశ్వరరావు

ప్రస్తుత భారతరాజకీయసమస్యల్లో రాష్ట్రభాష, రాష్ట్రలిపి ప్రముఖసమస్యలుగా మారినాయి. స్వాతంత్ర్యసమస్యకన్నా యివే ముందు విషయమైనాయి. భారతీయనాయకుల్లో కొందరు ..... యుగయుగాల ముస్లిము నాయకులు ..... స్వాతంత్ర్య సమస్యను దూరంగా వుంచి 'రాష్ట్రభాష, రాష్ట్రలిపి' సమస్యల వెనుకంటు పడ్డారు. మారిపి రాష్ట్రలిపి కావాలి, మారిపి కావాలి అంటూ. ఇది మన సూచిమకతో వృత్తి. ఈ సందర్భంలో పంజాబులోని బాలా లజపతిరాయగారి వాక్యాలు శ్లాఘ కంవస్తున్నాయి. "మరికెందుటలో నీరు ముల్లి పురుగులు పడి ఏంధంగా కంపుకొడుకూవుంటుందో అదేవిధంగా పరాధీనజాతి మొదడు ..... ఆలోచనకర్తీ ..... ముల్లి పోగుంది." నేడు భారతదేశంలో దీన్నే చూస్తున్నాం. అందుకనే రాష్ట్రభాష, రాష్ట్రలిపి వికటసమస్యలుగా మారిపోయాయి. వికటాతిగల ఏపాశ్చాత్యదేశంలోనైనా ఆయితే స్వాతంత్ర్యంకన్న ముందుగా యీ సమస్యలు వచ్చేవేగాదు. మహామూలసమస్యలుగా చూడబడేవి. మనదేశంలోనో! వివిధసంప్రదాయాలు, వివిధమతాలు, వివిధజాతులు. స్వాతంత్ర్యం రాకముందే అధికారాన్ని పంచుకోవాలంటారు. నేనుకూడ లిపిసమస్య సంఘర్షణలో ప్రభావితబాధ్యుడనై ఈవ్యాసాన్ని వ్రాయ సంతోషించు కొన్నాను.

అభావం ఆదిమొరజుంది. నిజంగా అభావం మానవుని ఏరసంగింది. మానవునకు జీవనంలో 'అభావం' నోచినప్పుడే దాన్ని పూర్తిచేయడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. యోతో మానవునిలో అనేకభావాలు వస్తుంటాయి, పోతుంటాయి. నేడు భారతదేశానికికూడ అనేకఅభావాలున్నాయి. వాటిలో 'రాష్ట్రలిపి' అభావం ఒకటి. మరొకటి యుగబోకర్తాల కనుకూలమైనది. ఈ రెండూ సమస్యలు చాల వికటంగా వున్నాయి. మును (ఆంగ్లంకు) రాష్ట్రలిపితో అవినాభావ

సంబంధ ముంది కాబట్టి ఆంగ్లంబద్ధులై 'లిపి' సమస్యను తీసుకరావడానికి సాహించాను. తెలుగులిపినిగురించి మాడ కొద్దిగా విచారించుట ముక్తమని తోస్తోంది.

దిగవదిగనూ భారతదేశం ప్రగతివైపుకు - స్వాతంత్ర్య వేదికవైపుకు - వడుస్తోంది. కాని మనస్వాతంత్ర్యనూర్గాన్ని సాంప్రదాయకత అడ్డుకొంటోంది. మజపాని(మతం) వల్ల రాయిబంధులు వచ్చి డీకొంటున్నాయి. ఈ సంఘర్షణలో నిష్పక్షజాలు రాలుతున్నాయి. ఆనిష్పక్షజాల్ని మంచి మరఫీరంగులకుమాడ వనుకొని మన స్వాతంత్ర్యార్థిలూక నెనుకకు తగ్గుకూంది. ప్రతివిషయంలోనూ మజపాతే(మతమే) - రాష్ట్రీయ పతాకవిషయంలో, వందేమాతరం విషయంలో, మసీదులముందు మేళకాళం విషయంలో - ఇది అది ఎందుకు, ప్రతివిషయంలోనూ! ఉత్తరభారతదేశంలో రైల్వేస్టాటు ఫారంవీడ హిందూపానీ, ముస్లిముపానీ; హిందూచాయ్, ముస్లిముచాయ్; హిందూపానీ, ముస్లిముపానీ! ఇది స్వరాజ్యాన్ని పొందబోయ్యే మనదేశపరిస్థితి. ముందు భవిష్యత్తులో ప్రాజెమలైకి కావలసిన ప్రాణవాయువు కూడ హిందూ ముస్లిముసంప్రదాయాల ననుసరించి భేదిస్తుండేమా? ఈ సాంప్రదాయక సంఘర్షణలో బ్రిటిషు ప్రభుత్వం పూర్తిగా లాభం పొందుకూవస్తోంది.

ముస్లిము సోదరు భావిప్రాప్త్యఫలాన్ని ముందుగానే పంపికోవడానికి వస్తాడు. మజపాను(మతము)ను ముందు బెట్టుకొని 'అల్పసంఖ్యాకులరక్షణ'కు వాగ్దాన వివ్వకుంటారు. వాగ్దానం యిచ్చినా విశ్వసించరు. కాని కాంగ్రెసులో హిందువులు హెచ్చుగా వున్నారకాబట్టి కాంగ్రెసు 'హిందువులసంఘ' అనిరట్టుచేస్తారు. ఈవిషయంలో పక్షపాతంలేకుండా విచారించి చూస్తే మహాద్దీయంలో సాంప్రదాయక మూఢత్వం ఎక్కువగా వుంది. హిందువులలోనూ సాంప్రదాయక మూఢత్వం లేక

పోలేదు. కాని ముస్లిములూచరులలోకన్న తక్కువ. ప్రా
కృతికంగా హిందూధర్మం చాలా వుదారమైంది. ప్రతి
మానవునకు హిందూధర్మంలో విచారస్వాతంత్ర్య
ముంది. ఆటనుంచి హిందూధార్మిక ఇతిహాసాన్ని పరిశీ
లిస్తే ఇది స్పష్టమవుతుంది. యుగానుసారంగా హిందు
వుల ఆధారవిచారాలు చాలవరకు మారుతున్నాయి.
ధార్మికదృష్టి తగ్గుతోంది. ముసల్మానుల్లో? వారు అల్ప
పంఖ్యాకుల రకే గణేతుకో నిత్యప్రతి కట్టరవాడు లై
పోతున్నారు. హిందూసానీ, ముస్లిముసానీ అన్నట్లు
వారు ప్రతినిషయూన్ని మజనాలు(మతము)కు అంటగడు
తున్నారు.

రాష్ట్రభాషకు పట్టినగతి రాష్ట్రానికికూడ
పట్టింది. వాగరిలిపిలోతాటు ఉద్ధూ(పాదనీ)లిపికూడ
రాష్ట్రానికి కావారి వాగరిలిపి హిందువులది, ఉద్ధూలిపి
ముసల్మానులది. హిందు(వాగరి)లిపిని రాష్ట్రానికిగా
చేస్తే ముసల్మానులిపి ప్రాత్యాపాం లేక లుప్తమైపోతుం
దని మహమ్మదీయులభయం. వీరికి లిపిలు ప్రయత్నమందనే
భయంకన్న మజనాలే ముఖ్యం.

లిపిని మజనాలుకి అంటగట్టి ఇది మాది, ఆది మీది
అనడం చాల అవ్యాయం. ప్రాంతీయలిపుల్లాగ ఉద్ధూ
లిపికి పంజాబు, సంయుక్త మొదలగు—ముసల్మానులు
ఎక్కువగావున్న ప్రాంతాలలో స్థానం వుండనేవుంది.
పంజాబులో హిందువు లందరూ ఉద్ధూలిపినే వ్రాస
యోగిస్తున్నారు. ఆర్యసామాజికుల ధార్మికపత్రి
కలుకూడ ఉద్ధూలిపిలో వెలువడుతున్నాయి.
సంయుక్తప్రాంతంలో తరచుగా హిందువుల ఉద్ధూ
లిపినే వాడుతున్నారు. కాయస్థకుటుంబాలవారు ఉద్ధూ
భాషను ఎంతో ప్రేమతో చదువుతున్నారు. ఉద్ధూ
సాహిత్యోన్నతిలో హిందువు లెదిగో పాడుపడ్డారు.
స్వర్గీయ ప్రేమదండు ఉద్ధూలో ప్రసిద్ధరచయిత. ఇటు
వంటివా రెంతమందో వున్నారు.

ఇక్కడ వచ్చినతగాదా అసలువైజ్ఞానిక(Scien-
tific), అవైజ్ఞానికతల విషయంలో. ఉద్ధూవర్ణమాల అ
సంపూర్ణమైవది. ప్రతిధ్వనికొకవంటిన 'వర్ణము' లేదు.
కొన్ని వర్ణాలు కలిస్తేనేగాని ఒక'ధ్వని' ముంకదు. వాగరి

వర్ణమాలలో ప్రతిఉచ్చారణకు ఒకఅక్షరము— ంద్రి
— వుంది. వాగరిలిపి నేర్చుకొన్నతిరువాక దానిలో
వ్రాసినవాక్యాలు సువాయాసంగా చదువగలము. ఈపాక
ర్యం ఉద్ధూలిపిలో లేదు. అలిఫ్, కాఫ్, లామ్ మొదలగు
అక్షరాల్ని నేర్చుకొన్నతిరువాత కొంతకాలంవరకు
ఉద్ధూ చదువలేదు. ఉద్ధూలిపి అసంపూర్ణమైంది మాదాను.
వ్రాయడంలో ఒక'విందువు' మరదిపోలే పెదధ్వం
వస్తుంది: 'నీకడే అజమేర్ గయా' అన్నదానికి 'నీకడే
అజ్ మేర్ గయా' అని అర్థం వస్తుంది.

దేవనాగరివర్ణమాల పూర్ణమైంది. "ప్రత్యేక
ఉచ్చారణకు — ధ్వనికి చిన్ని చిన్ని ఖండాలుగా విభక్త
మయింది. ఈఖండాలను మగల ఖండాలుగా చేయ
లేము. ఈధ్వనిఖండాలు స్వర, శ్రింజనాలుగా చేరు
వేరుగా విభక్తమై అవి మరల స్వాభావికంగాను, వై
జ్ఞానిక (Scientific) రీతిని క్రమపూర్ణమైన వర్ణాలుగా
నియమితము లయివాయి ఒకధ్వనికే ఒకేచిహ్నము, ఒక
చిహ్నానికి ఒకేసర్దు వుంది. మరోదేశంలో ఇటువంటి
పూర్ణవర్ణమాల లేదు. ఎంత పరిశ్రమచేసి ముక్కుబుద్ధి
మనపూర్వము 'వర్ణమాల'ను సృష్టించాలో!"

లిపి చేరవపప్పటికి సంపూర్ణభారతదేశంలో (ఉ
ద్ధూ, తమిళములకుగాక), వాగరివర్ణమాలే పునఃసంప
బడుతున్నది. రెండున్నరవేల ఏండ్లకుపూర్వం వాగరిలిపి
పూర్వరూపమను 'బ్రాహ్మి'లిపిని భారతదేశమంతటా
వాడుకుండేవారు. ఈ 'బ్రాహ్మి'లిపి కాలక్రమేణ ఆ
చేతుల్లోఆచేతుల్లో పడి వర్తమాన వాగరిలిపిగా మారింది.
ఒక్క వాగరిలిపిగానే గాదు, వర్తమాన భారతీయలిపు
లన్నీ (ఉద్ధూవివహ) — దక్షిణభారతలిపులు కూడ —
బ్రాహ్మిలిపినుండి పుట్టివాయి. కొద్దిగా బ్రాహ్మిలిపి
చిరిత్రయిది.

జనగణవదృష్టితో చూచివా దేవవాగరిలిపి స్థానం
ముందుకు వస్తుంది నేనుహిమాచలవర్ణంకం దేవవాగరి
లిపి తెలిసినవా రున్నారు. దక్షిణాన — ముఖ్యంగా
ఆంధ్రదేశంలోనూ ప్రతిపల్లెటూరిలో వాగరిలిపి తెలిసి
నవారున్నారు. పంజ్జురసాహిత్యంతోతాటు 'దేవ
వాగరి'ప్రచారం ప్రపంచమంతటా (విశ్వాంసులలో)
వ్యాపించింది. ఉత్తరభారతంలో చెప్పవసవరం లేదు.

మహాస్థానము, హిందీభాషను 'వాగరిలిపిలోనే' వ్రాయబడుచున్నాయి. నుజరాతిలికి శిరోశ్చరి తీసికొని వాగరిలిపిమాత్రమే, 'తైదీ, మహాజరి' లిపులు వాగరిలిపిరూపాంతరాలు. వంగ, ఓడ్రలిపులు వాగరిలిపినుండి పుట్టివాయి. ఓడ్రలిపిమీద నక్షత్రలిపుల — ముఖ్యంగా తెలుగులిపి ప్రభావం పడినందువలన వృత్తా(సుందరి)కారం వచ్చింది. అప్పారాధావ వంగలిపిలోనే వ్రాయబడుతోంది.

ఇప్పుడు సవాలు రాష్ట్రలిపి ఏది కావాలి? భార్యం వాగరిలిపి పునఃసృష్టంగా స్వీకరించబడింది. కాని ముస్లిముఖాయాలు ఉర్దూలిపిప్రశ్నను తీసుకొచ్చి ఇప్పుడు గాంధీజీ మెల్లబడ్డాడు. వాగరి, ఉర్దూ రెండు లిపుల్లో రాష్ట్రభాషను వ్రాయొచ్చునన్నారు. ఇక్కడి అన్యాయం? ముస్లిముసోదకులు కాదన్న దానికల్లా నీళ్లు చదులుకోవలసిందే! హిందీలో బాటు ఉర్దూనూ రాష్ట్రభాష కావాలి, లేకపోతే మాభాష వాళ్లం మెపోతుం దనేటప్పటికీ, హిందీని హిందుస్తానీగా మార్చురు. ఇప్పుడు ఉర్దూలిపినూ రాష్ట్రలిపి కావాలనే బప్పటికీ వాగరి, ఉర్దూలిపుల్లో రాష్ట్రభాషను వ్రాయొచ్చునన్నారు. మనం (ఆంగ్లం)నూడే తెలుగులిపిని రాష్ట్రలిపిగా చేయాలంటే? బంగారు తపిలిపి రాష్ట్రలిపిగా చేయాలని కోరుతున్నావు. అయితే రాష్ట్రలిపిగలి ఏం కావాలి?

అల్పసంఖ్యాకులరక్షణ అత్యంతవశ్యకము! ప్రతి పర్యవేక్షకుడు ఒప్పుకుంటాడు. భారతదేశంలో అల్ప సంఖ్యాకులను ముస్లిముల పొక్కుల్ని రక్షించాలి. కాదనే దెబ్బలే కాంగ్రెసు అనేకమార్లు వ్యాధానమింది కాని మహమ్మదీయసోదరులకి వివాద మంటేగా? వందల ఏండ్లనుండి హిందు దేశంలో వుంటూన్నప్పటికీ హిందువులను విశ్వసించరు. ప్రాంతీయలిపులను రక్షణ ఉర్దూలిపి నూడే వుంది. ఇప్పుడు కోమమలిపి పున్నప్పానం వాగరిలిపి దొరుకుతుంది. దీనివల్ల ఉర్దూలిపికి నష్టమేముంది? వాగరిలిపివల్ల ప్రాంతీయలిపులు నష్టమైపోవునా! ప్రస్తుతం కోమమలిపివల్ల ప్రాంతీయలిపులు గాని, ఉర్దూలిపిగాని నష్టమైపోవుతున్నవా? సాంప్రదాయికబురకా చేసి సంపూర్ణ భారతదేశంలోని ఉర్దూలిపిని అంటగట్టడం అన్యాయం గాదుమరి?

యంగపాకర్వాలదృష్టితో చూస్తే ఉర్దూ వాగరిలిపులు రెండుమాపున అభావాన్ని పూర్తిచేయలేకున్నాయి. కాని పీటికగాదా దివదీపం వృద్ధిపొందుతూనేవుంది. "పిట్టపిట్టపాగు పిట్ట దీప్తి" అన్నట్లు పీటికగాదాను తీర్చటానికి కోమమలిపి వస్తూంది. కోమమలిపిని రాష్ట్రలిపిగా చేయాలని కొందరు ప్రముఖభారతీయుల మహానుభావులను పోషించింది. ప్రభుండు బవహరులూ ఈమహమ్మదు తీసుకొచ్చాడు. కాని తరువాత వారిఅభిప్రాయం మారి నట్లు కనిపిస్తుంది. భువంభరమంజులల మనీషికుమార చిట్టకూడి కోమమలిపిపక్షం వున్నారు. గతవారిపుర కాంగ్రెసువేదికనుండి "ప్రపంచంలోని యితర రాజ్యా లలో" పరిపూర్ణంగా వ్యవహరింపగలుగుటకు తగినలిపి మనం ఆవలంబించుట ప్రశస్తమైనపద్ధతి అని వాటి నుతం" అని రాష్ట్రపతి సుభాషుచారు కోమమలిపి పక్షంలో నివేదికనుతాన్ని చెల్లించారు. వీరిమాట్లాడి మీ గంభీరమహత్వం లేదుగాని, వీరు ఎక్కిన "వేదిక" మహత్వంవల్ల సంపూర్ణ భారతదేశంలో — ముఖ్యంగా హిందీప్రాంతంలో — గొప్పఅలజడి కలిగింది. ఇంకమయ్యాలజడి చల్లారలేదు.

"కోమమలిపి పైపురైటరు, రివోపైపు మొదలగు యంగపాకర్వాలకు పుషయ్యక్తంగా వుంది. అంతే రాష్ట్రీయలిపిగానూ స్వీకరించబడింది. కోమమలిపి మనం రాష్ట్రలిపిగా స్వీకరించినందువల్ల చాలాభాలు కలగుతాయి. అంగీర రాష్ట్రీయ పాంస్కృతిక వికాగి ప్ని త్వరగా పొందవచ్చును. వాగరి ఉర్దూలిపులతగాదా నూడే తీరిపోతుంది" అని కోమమలిపిపక్షీయుల వాదన. భారతదేశంలో నూటికి ౯౦మంది నిరక్షరాస్యులు. వీరికి ఏలిపిలో విజ్ఞప్రచారం చేసినా ఒకటే. కాబట్టి కోమమలిపిలో వీరికి శక్తియైతే అన్యదేశాలవారికో త్వరగా పరిచితులవుతారు" అనినూడే వీరు వాదిస్తున్నారు. కాని ఇది వారిమారదృష్టి లేమని తెలుపుతుంది. కొంచెం గంభీరంగా ఆలోచిస్తే యివన్నీ నిరక్షకవాదాలని తెలుస్తుంది.

లిపి భాషమాధ్యయనరూపం. లిపిపద్ధ మైపుడే భాష స్థిరత్వాన్ని పొందుతుంది. భాషద్వారా మానవీయ భావాల మార్తరూపమును సాహిత్యం బంధింపబడు

తుంది. సాహిత్యానికి బాలిసంస్కృతికి అవినాభావ సంబంధముంది. కాబట్టి భాషకు బాటికిమాడ ఎడ తెగని నికటసంబంధం వుంది. ప్రతిశబ్దంలో బాలివ్యక్తిత్వం వుట్టివస్తుంటుంది. సాంస్కృతిక భావాల నమనరించి భాషాయాపం ఏర్పడుతుంది. శబ్దముచ్యయాన్నే 'భాష' అంటారు. శబ్దములను బంధించి నిలిపేది లిపి. లిపిని శబ్దములను వేరుచేయలేదు. కాబట్టి భాషద్విత్య యాపాన్నే 'లిపి' అంటారు. లిపినిబట్టమైనపుడే భాష ద్విత్యయాపం వహిస్తుంది. కావున లిపికి భాషకు సంబంధం లేదంటే ఎలా? మనభాషాలకు స్థిరయాపం యింద్రావచ్చేలికి మనకు ఎడ తెగనిసంబంధం వుంది. మన భాషలు కష్టించి మోక్షాతిమీమాన్యుద్వృష్టితో అనిష్కారంచేసే వాగరిలిపిని త్యజించగలమా? వర్తమాన యుగ పాకర్యాల కమమాలంగా లేకపోతే లేకపోవుగాక; వాగరిలిపి మనభాషలయమాన్యుద్వృష్టిని, జైజ్ఞానిక అనిష్కారాన్ని చాటుతున్నది. నేడుమాడ లిపికి పరిపూర్ణలిపి ప్రపంచంలో మరొకటి లేదు. బ్రాహ్మిలిపి ప్రపంచంలో అన్నిటికన్న విజ్ఞానసమృత పూర్ణఅనిష్కారము (the most perfect scientific invention which has ever been invented)". మనభాషల గౌరవాన్ని, సర్వోత్తమస్మారకచిహ్నాన్ని కాపాడడానికి వాగరిలిపిని రక్షించాలి. ఇది వాక్యైతికత అభిప్రాయము. పూర్వం గౌరవనీయసంపత్తిని త్యజించగలమా? లేదు. ముమ్మాటికి త్యజించలేము, త్యజించలేము. తనవరసరములలో భారతీయరక్త మున్న వాడు త్యజించడు. లేక ప్రేమ నీరసరాష్ట్రీయరాజనీతిలోనే లేడు; భారత దేశంలోని ప్రతివస్తువును అణచునటువును ప్రేమించేవాడు మాడ దేశభక్తుడే!

లిపి భాషమాన్యుద్వయాపంగాడ అని గోమమలిపిని భారతీయప్రజలైన కొట్టివండువల్ల చాల అవధి కలుగుతుంది. తరతరాలవరకు భారతీయ ఇతిహాసంలో 'వల్లముచ్చ' పడివుంటుంది. మన దాస్యలిప్సాం కాళ్యకంగా వుండిపోతుంది. మనదాస్యపుమాన్యుద్వయాపం భావభారత

సంరక్షణయొక్క నిత్యప్రతికర్మలో వస్తుపోతుంటుంది!

గతజాలై నెలలో వార్తలో, నాకవ్యక్తిచేసే నిశ్చయశక్తికు జవాబుగా రాష్ట్రీపతి సుభాషచౌదరి తన అభిమతాన్ని యాచింగా వెల్లడించాడు. "క్రొత్తలిపి (గోమమలిపి) మనభాషకు పనికిరా దనేవాదించిన నిర్మూలమైంది. అది పునాదులలేని గోడలాంటిది. ఇప్పుడు మనం రాష్ట్రీలిపిగా తలంచే 'వాగరిలిపి' మనకు క్రొత్తదేగా? చెదికకాలముండి 'వాగరిలిపి' ఎన్నో యాపాలు పొందుతున్నవి." కాని ఇది రాష్ట్రీపతి అనురదస్మృతము వెల్లడిస్తుంది. గోమమలిపిని రాష్ట్రీలిపిగా తీసుకోన్నందువల్ల మనలిపి బాహ్యకారమే మారదంటే, ఆ బాహ్యకారంలో యిటుకీపున్న ధ్వనిసమూహ మను 'వర్ణముల' మాడ మారుతోంది. "క, ఖ, గ, ఘ"లకు బదులుగా "A, B, C, D"లు వస్తాయి. లిపిబాహ్యకారం మారవండువల్ల ఎవరికి ఏమీ యిబ్బందిలేదు.

గోమమలిపి (వర్ణముల) భారతీయభాషలకు అయోగ్యమైంది. భారతీయభాషాస్వనిప్రకృతికి గోమమలిపికి (వర్ణములకు) సంబంధం కుదురనే కుదురదు. పరిపూర్ణమను భారతీయ(వాగరి)వర్ణములఫావాన్ని గోమమవర్ణముల పూర్తిచేయలేదు. క, ఖ, గ, ఘ అది సుప్రసాహస్యమల్ని 'h' సహకంవల్ల పక్ష (వ్రాయ) వచ్చును. కాని త, డ, ణ అది అక్షరాల్ని వ్రాయటానికి క్రొత్తగా అనిష్కారంచేసులి; లేదా T, D, N అక్షరాలను కొన్ని సుత్రులద్వారా అయినా కమగొనాలి. గోమమలిపిలో "చ, జ"ల పద్ధతిచ్చారని రాశేరదు. 'క, ఖ'ల భేదానికూడ 'సుత్ర' పుంచాలినవస్తుంది. గోమమలిపిద్వారా ప్రాప్య దీర్ఘాక్షరాల్ని కమగొనవలె చాలకష్టం. Ka 'క' లేక 'కా' అని సంచేసాం కలుగుతుంది ఈదీర్ఘస్వరానికి 'Ka' అడ్డగీటు అక్షరంవైన 'ప' కుమన్నాడు. కాని ఈ సుత్రులవల్ల గోమమలిపిలో పున్న ముఖ్యపాకర్యం కొత్త పోతుంది. పాశ్చాత్యులద్వారామలు ప్రాచీనభారతీయ సాహిత్యాన్ని పరికోధించి, ఆగ్రం

1. ఈవర్ణాల్ని వాగరిలిపిలో యివ్వలేదు. వాగరి, తెలుగువర్ణముల ఒకటే కాబట్టి తెలుగులిపిలోనే యిచ్చాను. ముందు ప్రచురణగళిల్లముమాడ తెలుగులిపిలో యిచ్చాను. వాకములు వాగరిలిపిగా తెలిసికొందురుగాక.

భాషి కోమనులిపిలో ప్రకటించారు. కాని భారతీయ గ్యవని ప్రకటించడానికి కోమనులిపికి క్రొత్తగా అనేక గుర్తుల్ని అనిమార్చడం చేయవలసివచ్చింది. అప్పటికిని కోమనులిపి అసమర్థమైందనే తేలింది. సాధారణవిషయాలకి 'కోమనులిపి' పుష్కరానికింటే వా గంభీరమయ్యాలి పనికిరాదు. భాగముకూలంగా భావ, భావము కూలంగా 'లిపి' గంభీరత్వాన్ని పొందుతాయి. సంస్కృతంవంటి క్లిష్ట భావాలకు 'కోమనులిపి' అసలే పనికిరాదు. 'సంస్కృతభావము వాగరిలిపిలోనే వ్రాయుచును' అని రాష్ట్రీపతి సుభాష్ బాబు నెలవిస్తున్నాడు. కాని కేపు రాష్ట్రీసాహిత్యాన్ని (లిటరేచరు) గంభీర భావంలోనే వ్రాచారే? ముసలమ్మలు మాట్లాడేభావంలో గంభీరమయ్యాలి వ్రాయగలమా? విషయానుకూలంగా భావమూడ మారుతుందని వ్రానేవున్నాను. కొన్ని పురావారాలు చూడండి:

ప్రయత్నోత్పదిని = Prayatnotpadiny;

ఓత్త్య = Oshthya;

ఈర్ష్య = Irshya

ఉదాహరణకు యాకష్టాలు చాలు. కేపు రాష్ట్రీ భావంలో ఎన్నో గంభీరమయ్యాలు వ్రాయాలి. వాటిలో ఇటువంటి కష్టాలు ఎన్నో వస్తుంటాయి. కోమనులిపి ద్వారా భారతీయభావాల శుద్ధఉచ్చారణ పలుకలేము. రాష్ట్రీలిపిగా చేసుకోవడానికి కోమనులిపిలో అనేక మార్పులు తీసుకరావాలి. అప్పటికి భారతీయభావాలకు కోమనులిపి అసంపూర్ణంగా వుంటుంది. దానిద్వారా శుద్ధఉచ్చారణ పలుకలేము.

కోమనులిపిని సంస్కరించి 'రాష్ట్రీలిపి' చేసుకోవే బదులు వాగరిలిపినే సంస్కరించుకోవడమే?

భాగోత్కలిపిపట్టి భావ ఉచ్చారణ మారుతూంటుంది. భాగోత్కలిపిన్నతకు భారతదేశం పుట్టిల్లి. ఇన్ని భావలు, ఇన్ని ఉచ్చారణలు గలదేశం మరొకటి లేదు. బంగారీ ఉచ్చారణ వేరు, హిందూస్థానీ(హిందీమాట్లాడు వారి) ఉచ్చారణ వేరు, ఆంధ్రుల ఉచ్చారణ వేరు. ఒకదాని కొకటి కలవనే కలవవు. ఈఉచ్చారణాలిభిన్నతకు 'కోమనులిపి, పోగొట్టలేదు. ప్రస్తుతం ఆంగ్ల

భావ రాజభావగదా! దీనితో వాటూ కోమనులిపిపూడ వాడబడుతోంది. కోమనులిపి, ఇంగ్లీషుద్వారా భావ ప్రయక్తరాష్ట్రీలో పరస్పరభావవిషయం జరుగుతోంది. కాని హిందీపాత్రాపత్రికలుకూడ చూచే ఆంధ్రులకు కోమనులిపి భారతీయప్రకృతి! పనికిరాదని తెలుస్తోంది. దక్షిణభారతవాస్తవ ఇంగ్లీషు, కోమనులిపి ద్వారానే హిందీపత్రికలకు అందుతాయని వేరే చెప్పవలసరం లేదు. కోమనులిపి భారతీయవామాల్నికూడ ప్రకటించలేదు. రాష్ట్రీభావము ఏం ప్రకటిస్తుంది? "పట్టభీకారామయ్య"ను "పట్టభీకరమయ్య"గా హిందీపత్రికలు వ్రాస్తుంటాయి. కోమనులిపి దీనికి కారణం. ఈఉచ్చారణ వివిధత్వాన్ని చాలవరకు వాగరిలిపి పోగొట్టగలను.

వాగరిలిపి(అకారం)ముద్రణ అదిసాకార్యాలకు, త్వరితలేఖనకు అనుకూలంగా లేదని త్వరించడం మూఢత్వం గాక మరేమిటి? ఇంక పరిపూర్ణమైన వర్ణమాలకు త్వరించుట మంచిదా? నిజమే, కోమనులిపి త్వరితలేఖనకు, రికార్డులు, పైపులైను మొదలగువాటికి సులువుగాను, అనుకూలంగాను వుంది. కోమనులిపి(అకారం) త్వరితలేఖనకు అనుకూలంగా నిర్మించబడింది. కలం ఎత్తేటండా వ్రాయుచు. ఈఅకారస్పష్టిలో వైజ్ఞానికత్వం వుంది. అదు.

"రాజును చూచి మొరుగ్ని మొట్టిం" వన్నట్లు కోమనులిపిని చూచి వాగరిలిపిని త్వరించడం మంచిది కాదు. వాగరిలిపిని సంస్కరించుకోవాలి. భారతీయ గ్యవనికి అనుకూలంగా వాగరిలిపిని పరిపూర్ణతం చేయుచు లేదా క్రొత్తలిపి భారతీయోచ్చారణ గ్యవనాలకు భిన్నం రాకుండా స్పష్టం కోవచ్చు. ఇది విద్యాంసులపని. ఈవైపు విద్యాంసులు తనశ్రద్ధ వహించాలి. కోమనులిపిని రాష్ట్రీలిపిగా చేసుకోవేవానికన్న "వైజ్ఞానికఅధారమీద పరకమైన, త్వరితలేఖన కనుకూలమైన లిపిని రికోపైపు మొదలగు సాకార్యాల కనుకూలంగాను, ఏభాషాధ్వనినైనను వ్రాయడానికి చదువటానికి వీలయ్యేలాను స్పష్టించుట చాలయుక్తం." వాగరిలిపిని త్వరించి కోమనులిపిని 'రాష్ట్రీలిపి' చేసుకోవాలనడం భారతీయ విద్యాంసుల అలసత్వాన్ని బోధిస్తుంది.

హిందీవిద్యాలకులు వాగరిలిపిని — రాష్ట్రా
లిపిని — సంస్కరించటానికి అనేక ప్రయత్నాలు చేస్తు
న్నారు. కాని ఈనెపు హిందీవిద్యాలకులు తగినంత
శ్రద్ధ తీసుకోవడం లేదనే చెప్పవచ్చు. వాగరిలిపి సం
స్కర్తలలో కాకాకలేల్కరుగారు సర్వప్రథమం వస్తు
న్నారు; కాని కాకానాహాత్ లిపిసంస్కరణ యోజన
మాడ సంసోజనవకంగా లేదు. వీరు కేవలం 'లిపో
టైపు'దృష్టితో 'లిపిసంస్కరణ' చేస్తున్నట్లు కనిపి
స్తుంది.

* * *

భావ అతిపరిశ్రమవారి. ఇంత అమూల్యమైన,
ప్రభావంగల మహామస్తువు యీపుష్టిలో లేదు. రెండు
భిన్నవృద్ధులూ కలవగలిగింది భావ ఒక్కటే.
భావ వృద్ధయనామ్రాజ్యానికి సమాప్తు. భావకు
జన్మస్థానం వృద్ధయమే. భావ ప్రభావాధికారానికి
లోబడి వృద్ధయమే ఒకభావ మూడువారిలో
పోదరభావం జరిస్తుంది. ఈభావప్రవంతికి మార్గ—
దృశ్య—యాత్రం యిచ్చే 'లిపి' ప్రభావంకా తక్కువ
గాదు. 'ఏకలిపి'వల్ల బాటిలో 'ఏకభావం' వృద్ధిపొందు
తుంది. నిభిన్న భాషీయులు ఒకరి కొకరు దగ్గరగా
వస్తారు. ఒకరిభావాల్ని మరొకరు త్వరగా తెలుసుకొన
గలుగుతారు. కావున భిన్నభిన్న భావలు, లిపులు, ప్ర
కృతులుగల భారతజాతిని 'ఏకలిపి' అత్యంతావశ్య
కము, అనివార్యముగూడాను. ఈ 'ఏకలిపి'వానికి
ఒక్క 'జేవనాగరి'లిపిమాత్రమే అర్హురాలు.

క్రియంత ఉన్నవ లక్ష్యవారాయణగారు గత
అంధ-దశరాసందిక(౧౩ అక్టోబరు ౧౯౩౭)లో "తైపు
టెలిగ్రాము మున్నగు సాకర్యములు వున్నవి కాబట్టి
కోమమలిపిని ఏకలిపిగా స్వీకరించుట మంచిదని వ్రా
శారు. మనతెలుగుమహాద కోమమలిపి పనికివస్తుందన్నా
రు. కాని వారు గంభీరంగా అలోచించినట్లు కన్పిం
చదు. "ఈఉద్యమమును అవసరపరచులలోకి తీసుకొ
ని పూర్తిచేసారు. ఇంత ముఖ్యవిషయాన్ని చర్చించ

కుండా, మోజించకుండా వుండేటాకితర్కవికర్కాలు
లేకుండా కళ్లు మూసుకుని కోమమలిపిని స్వీకరించవల
సిందేవా?

వర్తమాన 'వాగరి'లిపిని మనతెలుగులిపి చాల
పూర్ణమైంది. నేటి భారతీయలిపుల్లో (ప్రపంచంలో
గూడా) యింత పరిపూర్ణమైనది మరొకటి లేదు. వర్త
మాన 'వాగరి'లిపిలో 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

ఇంగ్లీషు, కోమమలిపి పలుకు వని — మనల్ని
వాప్యశృంఖలలో బంధించిన ఇంగ్లీషువారివని—వీర
గించుకొనగూడదు నిజమే. ఇంగ్లీషు, కోమమలిపి భావి
భారతభాగ్యస్థులలో చాల సహాయపడతాయి. వీరి
సహాయాన్ని కళ్ల వద్దకొని స్వీకరించాలి మనం. వీరిని
తిరస్కరించి మనం భావిజన్మతి పొందజాలం. ఇంగ్లీ
షుతోగాని, కోమమలిపితోగాని మనకు పరస్పరసంబం
ధం సహకారం వుంటుంది; వుండక తప్పదు. కాని సర్వ
స్వము ఇంగ్లీషు కోమమలిపిచేతుల్లో ఒప్పు తెప్పితే ఎలా?
వైజ్ఞానికపర్యావరణానికర్థాలు రాష్ట్రభావంలో (తెలు
గులోమాత్రం) లేవని, క్రొత్తగా సృష్టించుట కష్టమని ఇం
గ్లీషుకు రాష్ట్రభావగా స్వీకరిస్తామా? కోమమలిపి
సమర్థములు ఇంగ్లీషుకు రాష్ట్రభావగా చేర్చా మక
లేమా? భారతీయుల జేవనా ఇంగ్లీషు 'రాష్ట్రభావ'
కావాలనదు. కోమమలిపిజేవనం అంతే. కోమమలిపిలో
యంగసాకర్యాలన్నీ వున్నాయని భారతీయులు మోహ
పడుట సహజమే. కాని ఈనికమోహజేవనంలోకి వచ్చి
అపూర్ణ — భారతీయభావలకు పనికిరాని — లిపిని
రాష్ట్రలిపిగా స్వీకరించుట ముక్తిపంగతం గాదు.
లేదేమో మున్నగు సాకర్యలకు 'కోమమలిపి'జేవనం
యం తీసుకోవచ్చును. కాని కోమమలిపిని సర్వాధికారి
నిగా చేయుట మంచిదికాదు. కోమమలిపిలో వున్న

2. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.
3. పైన వ్రాసిన ప్రతి పాదం (రాష్ట్రభావం) మనతెలుగుకుమాడ అవ్యయిస్తుంది. వేరేవారయట అవసరం.

యుగపాకర్యాల్ని పాధ్యమైవతవకు మనలిసి (రాష్ట్ర) లిపి లోనికి తెచ్చుకొనాలి. ఈపని మానవునకు అపాధ్యమైంది కాదు. పండితులు శ్రద్ధవహించిన చాలవరకు సఫలం కాగలదు.

మనలిసి (తెలుగు) ఇంకే పూర్వమైనా చాల క్లిష్టమైంది త్వరిత శేఖనకు పనికిరాదు. చాలాగా ప్రతిజ్ఞ రానికి కలం ఎత్తవలసిందే! టైపురైటరుకు అచ్చుకొనడం అతిక్లిష్టమైంది. అందుకల్ల టైపురైటరుకు నోయకో లేదు. వాగరిలిపిన్న తెలుగులిపి అతిక్లిష్టమైందని నా అభిప్రాయం. వాగరిలిపిన్న తెలుగులో 'అచ్చు'కు మరీ ఎక్కువ అక్షరాల్ని — వస్తులు మొదలగునాటిని — వుంచవలసి వస్తోంది. అందుకల్ల ముద్రణయంత్రాలకు చాలయిబ్బంది — ఆలస్యం — కలుగుతున్నది. తెలుగు లిపిని సంస్కరించడానికి విద్వాంసులు — లిపి శిక్షాంశాలు పూనుకొనాలి. ఇది వాటోటిపాపమాన్యాలవని గాదు. మన ఆగ్రహిద్వాంసులు 'లిపి సంస్కరణముపట్ల వుదాసీ నులై వున్నట్లు' కోస్తోంది. తెలుగులిపిని సంస్కరిస్తేనే గాని కొన్ని పాకర్యాల్నై వా సమూహపు. లేదా:

భారతదేశం వివిధ ప్రకృతులకు నిలయమని వ్రాసి వున్నాను. కాని అనేకభాషలు, అనేకలిపులు, అనేక బాషలు వున్నప్పటికీ 'అత్య' ఒక్కటే. విభిన్న భారతీయ భాషలలో (ఉదాహరణ) సముత్పతపాపిత్యా లన్నాయి. కాని వాటి అంతరంగంలో 'అత్య' ఒక్కటి. లిపులుగూడ విభిన్న రూపాలుగా వున్నప్పటికీ వుద్భవ స్థానం 'బ్రాహ్మిలిపి'. లిపులయాపు (శరీరం) మారినప్పటికీ వర్ణమాల ఒక్కటి. కాని దైవికాభిన్నతవల్ల భారతీయులలో 'వికల్పత' శేషండాపాటూంది. ఇది రాష్ట్రీయైక్యత యుగం. ఈయుగంలో 'వికల్పత' ప్రధానమైంది. ఈ 'వికల్పత'ను దృఢపరచడానికి ఏకభావ, ఏకలిపి అత్యంతావశ్యకము. ప్రాంతీయభాషల్ని మంటిలో గలిపి 'ఏక భావ'ను స్థాపించడం కష్టమేగాదు, చేతగానిపని గూడాను; భేదహీ రాష్ట్రభాషను స్థాపించవచ్చును. కాని కనీసం భారతదేశానికి 'ఏకలిపి' అవసరము. 'ఏక లిపి'వల్ల విభిన్న భాషా ప్రయుక్త భారతీయులు ఒకరి

కోరికే దగ్గరగా వస్తారు. విభిన్నత చాలవరకు దూపు మాన్పడింది. ఈ 'ఏకలిపి' స్థాపనానికి 'వాగరి'లిపి వుపయుక్తమైంది. లిపి ఆకారం (శరీరం) చేరవప్పటికీ 'వర్ణమాల' ఒక్కటే కాబట్టి తెలుగుకునూ 'వాగరి'లిపి వుపయుక్తమైందని వాద్యక్షిగత అభిప్రాయము. వర్తమాన 'వాగరి'లిపిలో తెలుగుకు కావలసిన కొద్దివ్యవస్థలు లేనప్పటికీ అనుమతంగా వుంటుంది. ఈవ్యవస్థల్ని పూర్తి చేసుకోవచ్చును. భారతీయవిద్వాంసులు — లిపి శిక్షాంశాలు — అందరు 'వాగరి'లిపిని సంస్కరించుటకు పూనుకొన్నయెడల విభిన్న లిపుల సంస్కరణ పరిశ్రమలు తగ్గతాయి; ఫలం వక్కుతుంది. యుగపాకర్యావసూలంగా 'ఏకలిపి' ఏర్పడగలదు. విభిన్న లిపులస్థానంలో 'ఏక లిపి'ని స్థాపించ గలుగుతాము. 'ఏకలిపి'వల్ల భారతదేశానికి చాల సాధనము కలుగుతుంది. ఆంగ్లవిద్వాంసులు లిపి శిక్షాంశాలు — తమ అకూల్యవస్తులని ప్రకటించే దరుగాక.

* * *

గత పెట్టెంబరు ౧౯౩౩ 'భారతీ'లో శ్రీమతి కన్యకుమారి గారు "మనలిపి పూర్వమైనప్పటికీ ఇతర భాషలవ్యవస్థలకు అక్షరాలు (గుర్తులు) లేవని, అలాంటి సవరించుకొనుట మంచిదని" వ్రాశారు. వారు చూపించిన వ్యవస్థలకు కొత్త అక్షరాలు!

ప (ఉ = Father, కుల, కుసలీ)

ఇ (ఉ = Treasure, Measure, ట్రైబు)

స్తా (ఉ = శ్రీ)

మా (ఉ = Mat, Pass)

మొదలగునవి. ఇది వాకు యుక్తిసంగతంగా కోరుట లేదు. ఇక్కడకే 'లిపి' భారమై చస్తూ కోరుతుంటే కావాలని కోరికనుకూడటే పరభాషావ్యవస్థలకు కొత్త అక్షరాల్ని — గుర్తుల్ని — కనిపెట్టడం ఎందుకు? అవసరం గూడాను. తెలుగులిపిలో యితర భాషల్ని — ఇంగ్లీషు, హిందీ మొదలగునాటిని వ్రాస్తూంటే తర్వాత భాషని ప్రకృతిరక్షణకు కొత్త అక్షరాలుగాని, గుర్తులుగాని కనిపెట్టడం యుక్తమే. ప్రాచీన భారతీయ గ్రం

భాషి కోమమరిలో ప్రకటిస్తూ పాశ్చాత్యరిద్వాం
సులు భారతీయప్రకృతిరక్షణకై కోమమరికి
అనేకగుర్తులు పెట్టారు. ఇది యుక్తివంతంగాని, అవ్య
భాషాశబ్దాన్ని మనభాషలోకి తీసుకొనేటప్పుడు వాటి
ధ్వని ప్రకృతిరక్షణ అవసరం. భారంనూడారు.

ప్రత్యేకభాషయొక్క ధ్వనిప్రకృతి ఒకవిశిష్టతకు
గలిగివుంటుంది. ధ్వనిప్రకృతి కనుపూలంగా 'లిపి' అస్తి
త్వం ఏర్పడుతుంది. ధ్వనిప్రకృతిని 'లిపి' అస్తిత్వమే
వుండదు. హిందీధ్వనిప్రకృతి వేరు, ఉర్దూధ్వనిప్రకృతి
వేరు, ఇంగ్లీషుధ్వని ప్రకృతివేరు. కావున యీభాషల
ధ్వనిప్రకృతిరక్షణ మనభాషలో చేయగలమా?

ప్రపంచంలో సదా సంఘర్షణ జరుగుతూవుం
టుంది. ఈసంఘర్షణవల్ల ప్రతివిషయంలోను పరస్ప
రమూ అదాప్రదావములు జరుగుతూ వుంటవి. అట్లే
ఒక జాతిప్రభావం మరొకజాతిమీద; ఒకభాషప్రభావం
రెండోభాషమీద పడుతూవుంటుంది. ఈప్రభావవినిమ
యం అతిమాత్మకంగా జరుగుతోంది. దీన్ని ఎవరూ
అడ్డుకోలేదు.

ఆవసరాన్ని బట్టి ఒకభాషశబ్దాలు మరొకభాషకు
గ్రాహ్యముగా వుంటాయి రాజనైతిక విప్లవంతో బాటు
విశేషభాషాప్రభావం విశేషభాషమీద పడుతుంది.
నేను దీన్ని మనం కండ్లార చూస్తూనే వున్నాము.
ఉర్దూ, హిందీశబ్దాలు మనభాషలో ఎన్నో వచ్చాయి.
ఇప్పుడు ఇంగ్లీషుప్రభావం మనభాషమీద (యితరభార
తీయభాషలమీదనూడాను) పుష్టంగాకనివిస్తోంది ఎన్నో
శబ్దాలు మనభాషలో వచ్చి చేరినాయి. ఇతరభాషల
శబ్దాలు ఉచితమైసంతకరకు హిందీవస్తువువల్ల మన
భాషకు ముప్పువాటిల్లదు. కాని యీశబ్దాలప్రకృతిని
—ధ్వని-మనభాషప్రకృతి(ఉచ్చారణ)లో తీర్చింప
జేసుకోవాలి. అప్పుడే భాష పశీవంగా వుంటుంది. పర

భాషాశబ్దాల ధ్వనిప్రకృతిని ఉన్నదున్నట్లు తీసుకొనే
మనభాష పులగ-లా తగూరవుతుంది. పరభాషాశబ్దాన్ని
తీర్చింపజేసుకొనేకై తెలుగుకన్న హిందీలో ఎక్కు
వగా వుంది. ఉదా: Box (బక్స్), officer (అ
ఫీసర్), December = (డిసెంబర్) తెలుగులో ఉదా:
Hospital = ఆసుపత్రి, కచిరీ (కచెరీ) = కచ్చేరి.
ఈవిధంగా అవ్యభాషాశబ్దాన్ని మనభాషలో తీర్చింప
జేసుకోవాలిగాని వాటికై కొండెగుర్తుల్ని పెట్టుట వుని
తగగాదు.

భాషకు నియంతలు జనసామ్యం జనసామాన్యం
వాడుకకు అనుసరించి భాష మారుతూంటుంది. అందు
వల్ల భాషాచ్చారణలోమాడ మార్పులు వస్తుంటాయి.
నేను ఈమార్పులు తెలుగులోమాడ కనిపిస్తున్నాయి.
ఉదా: తాటాకు. ఇక్కడ 'టా'లో ఎత్తయి అత్తయి
(ఎ. అస్యరాలు) కలసివున్నాయి. 'Man'లోని 'Ma'
ధ్వనిలాగ ఉచ్చరింపబడుతుంది: ఈధ్వని తెలుగులో
వృద్ధిపొందుతున్నట్లు కనిపిస్తున్నది. ఈధ్వనిని ఈవిధంగా
వ్రాయొచ్చునని నాఅభిప్రాయము. 'తా టా-కు' 'టా'కు
ఎత్తయి అత్తయి యచ్చిన యీధ్వని పలుకగలదు. అట్లే
'చేరాను' అని వ్రాయటానికివారు 'చేరా-ను' అని వ్రా
యట మంచిది. (తెలుగులో 'వ్రా'తోను 'మో'గా
వ్రాస్తున్నారు. ఇది లిపిరైఖ్యానికదృష్టితో తప్పని
తోస్తోంది. ఇది 'Man'లోని 'Ma'లాగ పలుకుతుంది.)

తెలుగులో యింకను అనేకగ్రామీణధ్వను
లున్నాయి. కాని అవి యింకను సాహితీరంగంలోకి
రాలేదు. కావున 'వర్ణమాల'లో స్థాపయిచ్చట అవసర
ము. హిందీలోని గ్రామీణభాషలలో విచిత్రధ్వనులు
పలుకబడుతున్నాయి. వాటి కింతరకు 'వాగి'రినిలో
స్థానంలేదు. భాషావిజ్ఞానులు (Philologists) ఏదో
కొండెగుర్తులు పెట్టుకొంటున్నారు.

దీక్ష

రామ కృష్ణ కాశీ

‘కవర్త్ — యూ... డిప్టీ... కవర్త్ —’.

— కలర నియంగా వెన్న చరదినట్టుగా అయి, ఉరిక్కి పడుతూ, పక్కమీచునంది క్రిందకు కొల్లి, తది పూర్వని తూపిన కనులతోనే... కలలా మెరసిన దీపపు చూపును మనసులో తాంబూరించుకుంటూ మళ్లా వారా యెగు ఉర్రక్రమించాడు... కవర్త్...

అమే!... అనే నీకోడీకన్నులు... అనే పరిచేద నతో బ్రతిమాలే చూపులు... నన్ను ‘మరచిపోకోకి’ అని, పొలిపోయిన పెదవులవీడ, మందారమాలలైన పలుకులు... కనుమూసినప్పటినుంచి అనేకల!

తెలుసును... ఉభయాలకున్నూ, భుజక్కకు తిరిగి కలుసుకోవడం ఉండవలసినది... తెలుసును అకుభ మాచనలతో నుండి ఉండి ఉండి ఘట్టులుంటూంది: మరువాడు ఉదయం బయలుదేరుతుందనగా... తెల్లవా య్లా, బాల, మంచాన్ని ఆచుకుని జటికనీయూడ కూర్చుని... ‘నన్ను పంపమోకండి! వాకేమో భయంగా, తగని దిగులుగా ఉండి; ఏమైవానలే, మీదగ్గరనుంచి పంపియోకండి’... అని ఎ.తచేనకుంది... బండి ఎక్కే టప్పుడు, ... ఏలా దిలకించింది ... కవిసారి ... ఏలా చూసింది!

తైగ్యంచేసి ... తండ్రిమాటకు ఎదురుతిరిగి ... భార్యను పంపకుండా నిలుపుకునే సాహసం, అప్పుకు లేకపోయింది; తమనాత... ఎన్ని సార్లు ప్రమాదమై వా... ఆయన అమ్మగనొంది వైసా రాల్యంచే... ఎక్కడికి కదలడం?... ఉత్తరం వ్రాయడానికి అణాదబ్బు లకు గురిలేని వాడికి... ఉరి ప్రమాదానికి...

చివరకు... బబ్బుచేసింది, పెరిగ్రాంచవ్వివా, అప్పడైనా, అదన — కిరాతుడినుండి కరగిందా? దచ్చే ప్రాణం... పోతపో! చమలు చేసుకోవడం ముఖ్యం కాని... ప్రాణం ఎక్కువా? — పోయిందని... నుఖ

ప్రపంచకారేక, ఎంతోకష్టపడి పోయిందని... తెలిసిన తరువాతమాదా, ఏమవుతున్నాడు... చీలికలు వారిక లైన పాతపంచ పా రేనీటవ్వదు పడేబాళంత అయినా ఆయనకు లేకపోయిందే?... కోవలు పోయిందని కాదు ... ఇక విగూర్చులవారిదగ్గరనుంచి నబ్బు పంపడానికి నిలులేకుండా పోయిందని... నిచారం!

కిరాతుడు... ఆయన కనువున పుట్టికూడా అబంధ తనం... నుపకు — రాయి — తనం, తనకు ఎందుకు అప్పించికాదు? బద్ధవబ్బుకోసం... ఆయన, ఎన్ని ప్రాణాలైనా దిగదుడిచి బలికేస్తాడే... ప్రాణానికి ప్రాణ మైన — బాలను కాపాడుకునేందుకు ... అతండ్రికి కొడుకు... తా నేం చేయగలిగాను?... ఏమి చేతకాని ... తెగ తెంపులులేని... కవర్త్.

ఎల్లకాలమా, అలా పరాన్న భోజనం చేస్తూ... ధూభారం వృద్ధిచేస్తూ... కన్నువారి పంటయింటి కుండే లుగా... శివసంచేసేవాడేమో? కాని... గొర్రెను మేపి మేపి, కనాయివాడికి అప్పకెప్పుకుండా ఉరుకునే కరు నాగువా... ఆ తండ్రి! పుట్టుగానే, తల్లి కరచైన, ఆ పసిపాపసంగతి ఇక తలచమాచమా?... మళ్లా కొత్త పెళ్లికొడుకు కావాలి? —

అయేవాడేమో — ఏమో, తండ్రిమాటను ... కాదనే నిబ్బరం ఎక్కడ ఏర్పడింది? కాని... అమ్మకన్ను లు... బాల చివరసారిమోసిన చూపు...

ఎదిరించి అపందక్రింద ఒకక్షణం నిలువలేదు. ... తండ్రి చిట్టెకు ఉప్పు దక్కునిబ్బోరు... పోట్లాడు కూనే... అక్కడనే ఉండగలతాపాను ... తనవల్లిన తెచ్చి పెంచుకుంటూ... తనకు రావలసినదేమో నిలచేసి నుంజుకుని... అయింటిపట్టునే... ఆ పోరులోనే కాల క్షేపంచేయగల తాపాను... లేదు:

కట్టుబట్టుతో... ఎవరితోనూ చెప్పకుండా, ఎక్కడికి వెళ్తున్నానీ తెలియనీకుండా... చేత కానీ లేకుండా... నానాబాధలూ పడి, పట్నం చేరుకుని... తిండికి చూడి, తలదాచుకునే చోటులేక, ఆవరించే దిక్కులేక, నులనుల లాడిపోయి... ఇన్నాళ్లకు, ఓ పూట కడుపునిండి కొలుపుకు కుడిరి... కాలం ఏలాగో గడుపుకుంటున్నాడు :

సుఖపదాలని కోరిక లేదు... అంతకన్న మంచి ఉద్యోగం... ఉండటానికి వసతి దొరకాలనీ... దివ్యకు తగినలాభం కలగాలని ఆశేక లేదు : ఆవకతవక శీతం వల్ల పడినకష్టాలు... మరచిపోవాలని లేదు :

కవర్డ్ —

నమ్మిన అమాయకురాలిని రక్షించుకోలేక పోయి నాడు... వెళ్లకపోతే, బ్రతికేజేమా : రమ్మని ఎన్ని ఉత్తరాలావ్రాసినా, తండ్రికి యుకెనీ, పల్లి చూడ నన్నా లేకపోయినాడు : తండ్రి కారాలూ మెరియాలూ నూరుతాడని... కడుపుదీర ఏ ఏవనన్నా లేకపోయి నాడు... ఆయింట్లో... కవర్డ్ — ఎందుకు వచ్చిన ఏళ్లు... ఎందుకు వచ్చినవరువు...

ఇక్కడ ఒకసుఖం... తండ్రిభయం లేదు... ఎప్పుడూ, బాలకు తలచుకోవచ్చును... కలలో... ఆమె చూపులు మననం చేసుకుంటూ దద్దరిల్లిపోవచ్చును.

ఎవరితోనూ స్నేహం లేదు... ఏజోక్యానికి పోవడంలేదు : అనుభవంవల్ల పరిపాటి అయిపోయి... మరపునచ్చినప్పుడల్లా... బాలచూపులు మెలకువ తెప్పించాలి... కవర్డ్... అని జ్ఞాపకంచేయాలి!

— నునసులో కణకణాడుతూన్న అధీర భారంతో కళ్లు జేరురు చుద్దలైపోయినది : మునుగరతో పొడిచినట్టు కితకాలం మార్గకీరణాలు... తలపు లాడిపోయిన కిటికీనుండా చూచుకువచ్చి రెప్పలమీద కుమ్ముతూన్నది. అల్లార్చి... చూపు తెనుబ్బుకుని... అరచేతులతో కను బద్దకుని... కర్మసాక్షికి అంజలిపట్టి పక్కను మోచేకులమీద అనిన జూపులో లేచి నిలుచుని... బంగ్గి బంధించుకుని... లోకంలోకి దిగిపోయినాడు :

ప్రేమ రగిల్చి... స్నానం అడి చేసి వచ్చేవాడు : పాలు అందుకుని... కాఫీచేసుకు త్రాగి... సిగరెట్ కోసం వెదికి... భారీపెట్టెను మూలకు విసిరికొట్టి... దిగి వెళ్లి తెచ్చుకునేందుకు ఓకిక చాలక రాత్రి చూడటం మరచిపోయిన పత్రిక చేత బుచ్చుకుని తిరగవేస్తూ... శుర్రీలో బార్లపడిపోయినాడు : తిరగపడి, బల్లో పరుచుకుపోయిన 'హిందూ' వెనకవీటిఅంతా... మోపెడేసి పూటండలతో, భుజాలు రాచుకుంటూ ఎగుడు దిగుడుగా నిలుచున్న... నూతన సంవత్సరమును. అది, కళ్లకు ముట్టులాగా నుచ్చుకోగా, చేతి, గొడ్డిఅంచు నుప్పెటలో పట్టి... చీల్చేస్తూ... అలాటి ప్రయతా వండం... గడ్డకట్టుకుపోయిన తనకుండెల్లో తెల్లించిన అసహ్య — వేదనా — ఉన్నాదానికి... తెప్పిల్లిన మనసులో మెరుపులాగా... నవ్వు తెచ్చుకున్నాడు... ఆలోచనలమీదుగా... దండలు ఎదాపెదా వేసుకుని, బొమ్మనుఖంలో, నందవనీరహరసుఖం చిందించుకునే... రివాజా — వీరుడు... తరువాత... కిరితం, ఏ కారణంవల్ల... ఏలా దగ్గుమెపోయినా... ఆ భుజులు ధైర్యంగా లోకానికి... ప్రకటించలేదే? అవును... ఒళ్లంతా సంసారం... ముట్టుగా నుచ్చుకుపోయినమీదట చెంపల్లో, కావాలని తెచ్చి పెట్టుకునే కోవాశక్తల మెర మెచ్చు లేలా నిలుస్తవి? ఆదంతా... కలలు కలలని తెలుసుకోవీయని... రీతకల...

— ఇంకా కల అనుకుంటూనే ఉన్నాడు... ఎదురుకుండా... తనవకోదాకు తన యిరింపుతో... తనపై అధికారి... ఆయనపక్కను... చేత పూలకాన్పుతో సిగ్గు దిగమింసుకునేళ్లు, ఓకమాపులకు వుల్లించే... ఆయనకూతురు...

నూకాభినయంలో... భావప్రకటనం... ఆతని మీద అంతసేపటినుంచీ పనిచేయకపోవడంవల్ల... పకిరింపుమోతాదు పెద్దదిచేసి... 'నాలో' అని ఆతడు తెలివి తెచ్చుకుని ఉలితమర్యాద చేసేలోపుగా... స్థూల కాయం... ఉన్న భారీశుర్రీలో దించేవాడు.

ఆతడు లేచి నిలుచుండగానే... ఆ అమ్మాయి పూలు దోయిరింది... అర్పించే భంగిమంలో అంది

చింది...వాటిని, మర్యాదగా మేజామీదకు...గుప్పట విడిచి...ఆయనవాషిన్ సిగ రిట్ ఆహ్వానం గా...తీసుకున్నాడు:

ఒకదమ్ము... ఆతనికి కళ్ళల్లా... వాళ్లు అప్పుడు అలా దయచేయడం ఎంకా అనే ఆశ్చర్యం ఉంది నవి: ఆశువమాపులు ఆరాకకు భారతగాథ అంత వెనుక అండ ఉన్నదనే. గాంధీర్యం తెట్టించినది.

రెండోదమ్ము...ఆతనికివరికలా... ముదిరిపోతూన్న...అర్థం - కాని - తనం: ఆయన మానంలో...ఇక నోరు విప్పవలెననే...అలా చన - నిశ్చయం:

— కావలాగా కేటకున్నకాది, కుప్పీచేతికి చూపెట్టి...రాలుస్తూ...ఆయన తెలిసికేటలుగా...

‘వీరపూజ... చేయడానికి వచ్చాం’ అని మీసాలు సగ్గుకున్నాడు.

‘ప్రాణదానం చేసేందుకు’...వాక్యం సగం లో ఏకే ముక్తాయించిపట్టా...చిరువపు...చూపులకు అంది పుచ్చుకోనిది...ది...ది...

అలా తెల్లబోయి... తండ్రిముఖమీదనుంచి... కూతురివంకకు చూపు రిప్పకుని...అప్పుడు పోయి కుని...అంతటితో ఆనాటకం అర్థంఅయి.. బిగ్గరగా నవ్వుతూ...

‘చేయి పట్టుకుని...అంత మాటగా లాగినందుకు దండించడానికి...మీతండ్రిగారిది తీసుకురావాలింది కాని...ఈపూలపూజ లేమిటి?...అని చల్లనిగాలి చిగురించిన కొంపెతనం ఆమెమీదికి విసిరాడు.

‘అంతకన్న ఏం చేయగలం?...నీవు నీవుదులాగా... తోడుపడి రక్షించకపోలే, అమ్మాయి అక్కనా — అక్కనా కాదుకొండ పడిపోయేచేనా...ఏం ప్రత్యుపకారం చేసి నీరుణం తీర్చుకోగలకు...అని ఆయన...ప్రాధేయపు — జవాబు.

“నేను ఆసంగలే మరచిపోయినాను...మీ అమ్మాయిని...మీ మాటలబోరణిపల్ల పోల్చడమేకాని...ఒంటరిగా కనబడితే...గుర్తుపట్టలేకపోయేవాడినే...అయినా ఏంఘనకార్యం అని...మనిషైనవాడు ఆ ముత్రం...”

“హీ...ఏడి ఒక్కడిని చూపించు, ఎవడికి వాడు తనపుచ్చే కామకోపవ మేకాని...ప్రాణానికి తెగించి...’

“తెగించడాని కేమంది?”

“ఇలా తేచ్చేయడం...నీ వీరహృదయానికి...నివయానికి లక్షణం”.

“నన్ను పొగడకండి”.

“పొగడటమా? కృతజ్ఞతను...తెలుపుకోవడం.”

“అర్హుణ్ణా?”

“కాదనడం...నీతరమా?”

...కొటి ఎక్కడమేతన్న...మాటల ప్రయోజనం కనిపించనందువల్ల...వాళ్లు కరువుటిరా అభినందించనిది... సాగనంటి... కలుపుగడియ విడిచి... నిట్టూర్పునగం వికరకమండే, మల్లా ఎవరో వచ్చిపట్టు...కలుపు ధారమంది: తీయగా...బొమ్మతీసి పత్రికలకు...అమ్మకునే...అయ్యో...

అంతనేత్రా...మర్యాదాకోసం అరికావీరింద అందిపెట్టినమంట...ఒక్కచూరు నెత్తికి ఎగదట్టింది: రెండుచేతులతో ఆగంతుకుడి రెండు చెవులూ పట్టుకుని...వెనుకకు త్రిప్పి...ఇక్కడనుంచి...మీ అభీషుదాకా...ఎన్ని అడుగులో లెక్కపెట్టుకుంటూ వెళ్లి...మొత్తం ఎంతో ఉత్తరం వ్రాయి. మెడ మెదిల్చానా...మల్లా అడుగు వెనక్కు వేళావా...నీకుమిది తీకా ననుకో...’ అని ఖంగ్ మనేటట్టుగా ఉరిమి మేడ అదిరేటట్టు కలుపువేసుకున్నాడు...వెంటనే కుప్పిలో పడి — చివం త్రేణువులుగా...నవ్వునుగలుగుకున్నాడు...‘వీరుకు’...చీకా’.

ఉదయాన్నే ఎత్తుకున్న మైకం...ఎంత కామూన్నంతనేత్రా...తరగనేలేదు: వాలునగంటలు దాటివ తరువాత...భోజనంచేయలేదన్న సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చి...నిలిచిపోయి...హోటలుకు పోయి...ఆత్మగౌరవ సుష్టుగా చేసుకుని...కాఫీకమ్మదనానికి...నిలం వెళ్లాకమ్మకుంటూన్న ఖులాసాతో...గుమ్మం దిగగానే ఆ అమ్మాయి...కాదులో ఎదురుగా ఉంది: చూసి గిటక్కువ పాపేమెపులో కర్పించుకుని...జననయా

పాంట్ కలిసిపోదామని మాతాడుకాది... 'ఆమెను ఇచ్చడం ఏమనంచడం నీతరపు' కాదని మనసు నచ్చ చెప్పినందువల్ల... పట్ల దిగింది... సమీపించాడు. వచ్చు తలుపుతీసి ఉంచాడు. ఆమె చేయి చాచి మనసుతో... లోపలికి లాగేసింది...

బాంజేగంలో... ఎక్కిరు చేరుకుంది కారు. కుదిరింపులకుమాడా... చలించకుండా... వీసపాలెనా తీరిరాని జనగణయకుండా... కుర్చున్నాడు... ఇసుక గుట్టలుగా చేరుకున్న చోటికి... ఇద్దరూ... భూసంతో... నడచిపోయినారు.

'మాకనోము... మాకన్న మగవాళ్లు పడిలేకే, ముచ్చటగా ఉంటుంటేలానుంది' అని స్వగతానికి ప్రకాశం యిచ్చింది. ఆరకు వంచిన తల ఎత్తి చూసి చూచుకున్నాడు. ఎన్నోమంటలు చెప్పింది... ఎన్నో రకాలుగా కిలకిలాడింది: ఎన్నోవిధాల నో రూపించాలని... స్త్రీగా... నిర్భయంగా... ప్రయత్నించి... మా నాన్ని ఇక సహించలేని చొరవలో... మీదకు వారింది.

— చూశారించాడు... మొదట చేతులు మెలి వేసింది... విడిచిండుకోతోయినాడు... ముఖానికి, ముఖానికి కేసేదిమనంత ఎడమన్నా లేదు... విడిచిండుకుంటేనే గాని... వీడి ఈవల పడలేదు.

'ఒక్క మరచిపోకు'... ఆతనికట్లు... ఎక్కడో చూస్తున్నది... మంటల్లో.

'పోను... కాని, మిమ్మల్ని మరవలేను'.

'నీవు... ఎవరు?'

'విడిచిపెట్టాను... మీ కాగిలి నడగండి'.

'వెళ్లివస్తానా!'

'అలా చేసింది... మీరే'.

'నేను చేసినదేమిటో నీ కేం తెలుసు...'

— ఒకవచ్చులో... తన పూర్వగాథకు, అమె మనసు విరిగేటంత విషయ పూత పూసి... భార్యను గ్రుంగివేసిన పరమగిరాతుణ్ణి... అని నమ్మించాలని ప్రయత్నించేవాడు: ఆమె... పెదవులు వడకుతూండగా...

విని... విని కన్నీరు చెప్పలతో అప్పరింతుకుని... చాలా బాలిగా,

'ఎంత బాధపడ్డారండీ? ... అంది మరచిమనసుతో.

'బాధ... పెట్టాను'.

'దేను... వచ్చును'.

'పోనీ'.

'...పోనీయను'.

— ఆరంభలోత భరించలేక... నిబ్బరంగా... సంభాషణ చక్కరోదయమొడిగి: త్రిప్పి... ప్రాద్దుపో నూన్నదని జ్ఞాపకం తెప్పించి ఆమె ఎటు... అనుకునేందుకూ పాలుపోనీకుండా... యింటికి మల్లించాడు: కారు పరుగుతీస్తూన్నంతసేపూ, ఏలాగా ఇంకా రంధి వెరగనీగ తర్పించుకోవడం అనే ఆలోచనలో వరధ్యావంగా ఉండి, పట్లోకి రాగానే... రోవ పోయే ఎడవి వంకవో... న్నే హితువని చూచిస్తూ... ఆతనితో పని ఉందని... ఆగోలోపల క్రిందికి దుమికేసి... మందిలో కలిసిపోయి... యింటికి చేరుకున్నాడు.

అలవాటు ప్రకారం పేపరు కొని పట్టుకు తెచ్చు కోవడం మరచిపోలేదని... అప్పటికి స్పృహ తెలిసి... పేజీ తిరగజేయగానే... కొట్టాచ్చే అత్తరాల్లో... తన చేసిన ఘనకార్యం ప్రశంస... అసేమ గ్రూవలోనుంది... పంక్తిహించిన... తనదామ్యు!

అంతవరకూ చించి ఆకేలికతో సిగరెట్ల ముట్టించుకుని... బారవిడిస్తే నిశ్శవం కాజేయాలని... వేళ్లు కాలేదాకా... రేఖామిగులకుండా... నుసి కంట చూసి విడిచాడు.

... క్రిందపడిఉన్న కరకు చించి మాతాడు: దానిలో... 'మేము తెలుగులో మొదటి స్టంట్ విక్టర్. తీయ సరికర్పించాము. అందుకు, మీలాటి వీగులు, మాతో కలిసి పనిచేయదాని? అంగీకరించితే' ఇక ఆపై అక్షరం చూడకుండా... నలిపేవాడు: వరాలు యివ్వడానికి చేతగాని జీవతలు... వంచనలకు మూత్రం ముందంజ. కట్లు మూసుకుపోయినలోకం... ఏపాట పాడినా... 'బాల' తనకళ్లలో మెదులుతూంటే చాలు... నుండే చిట్టం కరగకుండా నిలవడానికి...

— రెండురోజులు గడచినవి. ఆసీనునుంచి... ఎందుకు రాలేకో అని కనుక్కుని పోవడానికి వచ్చిన జవానుచేతికి రిలైవ్ చేసినట్లు వ్రాసి యిచ్చి పంపేశాడు. ఆ అమ్మాయి... రెండుమాడుపాడు వచ్చి... చనవు చేసుకోవాలని... మీదమీదకు వస్తే... ఆమె కూరిమి సంతా... దూదిపింఠెలాగా ఎగరకొట్టాడు... కాని, మనసు మార్చుకోవని తెలుసు... తనమనసు ఈజన్మకు గుఱులాలనలలోకి నూరకూడినది... తెలుసు : ఇక చేయవలసింది?

ఒంట్లో త్రాగ లేకపోయివా... ధూకుడుగా... దిగి, వీధులలోకి వచ్చి... వచ్చే ట్రాం ముందర...

కళ్లకు కమ్మనచీకటి విడిపోయేటప్పటికి... డైవ మోరూమ్లాగా ఉన్నతల... తలగడలమీద నిలువ చేకుండా ఉంది. చీకటిచారికలలోనుంచి... ఆ అమ్మాయి ముఖం... అడుగ్దాటడుతూ... గోడమీది కేలేండ్రులో... ఆవాళటికి... పకోవాటిలేదీ... కొట్టొచ్చినట్టు...

పోలీసు అరెస్టర్ల తలపాగా రాయడికంతం... 'మీపాపాపానికి ధన్యవాదాలు... మీ రలాప్రాడానికి తెలించి... ట్రామ్కు అడ్డపడకపోలే... ఆఖూనీదారు తప్పించుకునేవాడే...'

పట్టు తప్పి పడి ఉన్నదేపాం... మనసును ఆ వీర— కళంకం మోయించుకోమని... మోపురిందినట్టే గుర్తింపనటంలో కుట్టు చెదిరి... పిగిలి... వల్లనికాలున... మొగం... కమ్మకుంటూంది... బాధను గుర్తించడానికి తడుముకునే చేయి... కళ్లకు నెత్తురుపూసింది. చుట్టుప్రక్కల గడచిపో... మర్నా చీకటి.

చీకటిలో... వెన్నెలగుటిలో... నేరం మరచిపోయి... చిరునవ్వు... బాల... చిక్కి కల్యమై... బాధలు కరగించినరూపం... విరిసిపోతూ... మెదడుకు... అమృతస్నానంతో... తాపం ఆర్చేసి...

— తలపులో వెన్నెలమెలుగు... కమ్మలలోకి... కీవనైత్యకార్యశాలగా తరలించుకుంటూ రప్పలు ఆర్పడంలో... నెలమారిన లేటిగడులకాగితం... 'గడచిన నెలను కాలంలోకి తోనేవాను... ఇప్పుడు మీకు కావలసింది... నేను' అన్నట్టు కొత్తనెత్తురు రంగు అంకెలతో... గాలికి... రెపరెప లాడుతూ... ఆకర్షించిన చూపు... చాలుకోవడం... ఉద్రేకం నిరంతర నేపాజాగరణంలో చిరికి... దోపాదమెపోగా లేదీ? పొగిన... ప్రేమవల్లరి పోలికల... కళ్లలో... కాయకునిఉన్న... ఆ అమ్మాయి కనకకలలో... ఏకమూర్తిగా... పెనచేసుకుపోతూ బాల... అందుబాటుచేసి... తానందనిద్ర పోవడం...

గుండె పారించే... కవర్డ్... కైతసామ్యాన... కంతగతంగా కుదించుకుని... పరిశ్రాధికారి... ప్రత్యేకం పగబట్టి ఫ్యూల్ చేశాడని తెలుసుకున్నప్పుడు... ఊత్రంలో బడి చదువు మునిచేసి... పంకం విద్యాస్ఫుర్తతో చెల్లించుకోవాలనుకునే ఘట్టుబాయలాగా... వెఅంతెత్తుకు... ఉద్ధరించుకోవాలని...

— వరబలం మిగిలిపోయినచేయి... ఆమెనైపుకు... పాగనిచ్చాడు... నువ్వు దీపం మెలుపువ... ఆతని కనుకొలుకుల్లో కుదురుకున్న... నీటివిందువుల తోజీకనకు... చేతికి చేయి కొగిరిగా యిచ్చి వీరగంధాను లేపనంగా పులకలై పోతూన్న... ఆ అమ్మాయిలో... సుమంగళి — కైశి జలదరించింది.

పశ్చాత్తాపము

పాకల వేంకట సూర్యనారాయణ

రాధికా ! సాంధ్యమల్లి కారమ్యగ్నాత్రి !
మాధవుడ నేను; తమియింపు; మనలినాడ!
వల్ల వీకృతఘనతటిద్వల్లి నిన్నె
కోరి నేడు గవేషించుకొనుచునుంటి.

మధురబృందావసీమధుమానవిదిత
మృదులమందారపథముల వెదకినాడ;
అర్ధవికసిత శేఫాలికాంకురాభి
వర్ధితవితర్దు లీక్షించి వచ్చినాడ ;
హరిదరహాసభారకల్పారపూర్ణ
సారసాకరతీర దేశములందు
యుష్మదీయపదాంభోజయుగళముద్ర
లెల్లడల దోచి మోహంపువెల్లి ముంచె.

విమలతావక చరణదిహ్నములయందు
పదములను మోపికొనుచు సంభ్రమముతోడ
వేణువనసీమ దూరి నిక వెదకి వెదకి
త్రుంగిపోయితినే సన్నిగూఢకోపి !

నాకొఱక వేచి నాకొఱకే కృశించి
ఎంత నవసితో నవసితహృదయ వకట ?
సంతతవిషాదబాష్పస్రవంతు లెన్ని
ప్రబలి నటియించెనో కపోలములమీద ?

మారుతతరంగసంగతసారభంబు,
పరిమళాద్వితమకరందమధురిమంబు,
మధురచంద్రమరీచులమార్దవంబు,
కలపు ప్రణయిని ! నీవిలోకనములందు.

ఆంధ్రుడు - ధీల్లీసామ్రాజ్యమహాప్రధాని

ఒక అదృతమయిన చరిత్రగాథ

డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్య

కాకతీయ ప్రతాపరుద్ర చక్రవర్తి ముఖ్య సేనానులలో నాగయ్య గన్న సేనాని ఒకడు. ఇతడు నియోగి బ్రాహ్మణుడని కొందరును, కమ్మనాయకుని కొందరును చెప్పుదురు. కాని దీనికి తగునాధారములు ఏవియు కావరావు. ఇతనికి అంకితము చేయబడిన మార్కండేయ పురాణమునందు ఇతడు “వతుర్థకుల సుధాంబుధి నుదయించె” అని చెప్పబడియుండుటచేత ఇతడు శూద్రుడనుట నిశ్చయము. ఇతనితాత మల్ల సేనాని. తండ్రి నాగయ్య; కాకతీయ గణపతి దేవచక్రవర్తి అనుంగులవరియగు మేచయ అల్లుడు. ఇతనితమ్ములు ఎల్లయ, మేచయ లనువారు ప్రతాపరుద్రుని కొలువున నుండిరి. గన్నయ ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తిదయచేత రాజ్యచిహ్నములను, సంకదయును, నాయకత్వమును బడసెను. మరియు

‘కాకతియ్యసీశకటకపాలుడు’ — అని యుండుటచేత మాతామహునివలె ఇతడును ఓరుగంటికి తలవరిగా నుండినట్లు తోచుచున్నది.

గన్నయసేనాని ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి కొలువునం దారిలేరి యుద్ధములం దాతనికి చేదోడువాదోడుగ నుండెను. క్రీ. శ.

౧౩౨౨-౨౩ సంవత్సరములలో ధీల్లీచక్రవర్తి యగు ఘయాజుద్దీన్ తుఘ్లాక్ అను సుల్తాను ఒకమహాసైన్యమును తనశ్వేష్టపుత్రుడగు ఉలూఘఖానుని యాధిపత్యముక్రింద ఓరుగంటిని ముట్టడించుటకై పంపెను. ఉలూఘఖానుడు మొదట ప్రతాపరుద్రునిచేత పరాతితుడై పారిపోయినను అచిరకాలముననే మహాసైన్యముతో మరలి వచ్చి యోరుగంటిని ముట్టడించెను. ఇత డింత త్వరలో మరలవచ్చునని ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి తలచి యుండలేదు. తత్పూర్వము తురకల యజ్ఞపుడిపల్ల దేశమంతయును నాశనమై ప్రజాత్రోభ కలిగి తిన నాహారముకూడలేక జనులు బాధపడుచుండిరి. వారిబాధను తొలగించుటకు చక్రవర్తి కోటలో నిలవచేసి యుంచిన ధాన్యము, ఇతరసామగ్రిలను అల్పక్రయమునకు అమ్మించి వారికి కొంత తోడ్పడెను. మరియు కోటనంతశ్రద్ధకై వచ్చియుండిన నాయకుల నందరిని తమతమ సైన్యములతో గూడ స్వస్థానములకు పంపివేసి దేశము నందు వ్యవసాయము విరివిగా సాగించుటకు తగు ఏర్పాటులు కావించెను. ఈకారణముల వల్ల ఉలూఘఖానుడు రెండవమారు ఓరుగంటిని ముట్టడించినపుడు ముట్టడికి నిలిచి, శత్రువిదారణము కావించుటకు ప్రతాప

కుద్రునికి శక్తి చాలకపోయెను. తత్కారణమున శ్రీఘ్రకాలముననే ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి తురకలకు లొంగిపోయి, దైవవశమున వారికి బందిగా చిక్కెను.

ఉల్మాఘఖానునికి ప్రతారుద్రుని తెలుగు దేశమున నిలువనిచ్చుట కెంతమాత్రము నిష్ప్రము లేకపోయెను. చక్రవర్తి పట్టుబట్టవలయుమును నాయకు లెరింగినవెంటనే వారందరును మరలివచ్చి యాతనిని బంధివిముక్తుని కావించ ప్రయత్నింతురని ఉల్మాఘఖానుడెరుగును. ఇదివరకు ఆంధ్రుల కత్తిపోటును రెండుమూడుసర్వాయములు రుచి చూచినవాడగుటచేత తాను అనాయకులతో పోరి నిర్వహించుకొనగలనన్న నమ్మక మాతనికి లేకపోయెను. తత్కారణమున అతడు ప్రతాపరుద్రుని శ్రీఘ్రముగ తగు కావలి సైన్యమును తోడిచి ఢిల్లీకి పంపివేసెను.

ఇట్లు ఢిల్లీకి బంధిగ పోయినవాడు చక్రవర్తియొక్కడే కాదు. ఆకాలమున రాజధానియందుండిన అనేకులు దొరలును, నాయకులునుగూడ బంధిలుగ గొంపోబడిరి. అట్టివారిలో ఓరుగంటి పురపాలకుడును, చక్రవర్తితోకూడ కడవరకు పోరినవాడును అగు నాగయగన్న సేనాని యొకడు. ఇతడు చక్రవర్తిని అనుసరించియే ఢిల్లీకి పోవుచుండెను. మార్గమధ్యమున ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి తన స్థితికి మిక్కిలి దుఃఖితుడై దివంగతుడు కాగాగన్నయ మహమ్మదీయమతమును పుచ్చుకొని ఢిల్లీపాదుషాకొలుపున చేరెను. ఈలోపల సుల్తాను ఘయాజుద్దీను మృతినొందగా ఉల్మాఘఖానుడు ఢిల్లీసింహాసనము నెక్కి సుల్తాను మహమ్మదను పేరుతో రాజ్యము చేయ నారంభించెను. ఇతనికి గన్నయసేనాని

యన్న నెక్కువ యభిమానము. మహమ్మదీయమతము నవలంబించినపిమ్మట అతనికి మల్లిక్ మక్కుల్ అను నామకరణముచేసి సుల్తాను అతనిని తన యాస్థానమున నుంచుకొనెను. అటుపిదప జరిగిన కిష్టుఖానుని పితూరి నణచివేసి సుల్తాను మక్కులును ముల్తానుకు అధిపతిగా నియమించెను. మక్కులు ముల్తాను పరిపాలించుకాలమున హాలాబాద్, గుల్బర్గా అను నిద్దరు నర్దారులు సుల్తాను ప్రభుత్వముపై తిరగబడి పంజాబు, నల్లకల్లోలము కావించిరి. వారిని నిర్జించి మక్కులు సుల్తానుమన్ననకు పాత్రుడాయెను. క్రీ. శ. ౧౩౩౩-వ సంవత్సరము ప్రాంతమున దక్షిణపథమున ఢిల్లీ సామ్రాజ్యమునకు చెందిన రాష్ట్రము లన్నియు తిరుగబడుచేసెను. అందు ముఖ్యముగా మధురయందు కొత్తాలుగానున్న సయ్యదు జలాలనువాడు అచ్చట ప్రభుత్వముచేయుచున్న రాష్ట్రపాలుని, అతని యనుయాయులను కృత్రిమముగ వధించి జలాలుద్దీన్ అహ్మద్ షా అనువిరుదుతోన్వయతంత్రుడాయెను. వానిని తరుమగొట్టి మధురయందు మరల స్వాధికారమును పునఃప్రతిష్ఠించుటకై సుల్తాను గొప్పసైన్యముతో దేవగిరిమార్గముగ వచ్చి వరంగలుపట్టణమును చేరెను. నెలరోజులవర్యంతము అచ్చట నాగి సుల్తాను మహమ్మదు యుద్ధమునకు వలయు సన్నాహములను చేయుచుండగా ఓరుగంటియందవ్వుడు విజృంభించియుండిన ప్లేగుజాడ్యము అతనిసైన్యమునగూడ వ్యాపించి, దానిలో మూడువంతులు నాశనముచేసెను. సుల్తానుకుకూడ ప్లేగు రగిలెను. అతడు మృతినొందె నన్న కింపదంతి రాజ్యమునందంతటను వ్యాపించెను. ఈవార్త తెలిసి పెక్కుస్థలముల

యందున్న సర్దారులు అధికారులకు లొంగక తిరుగబోతుచేసిరి. ఇట్టి పరిస్థితియందు సుల్తాను మధురదండయాత్రను చాలించి దేవగిరికి డోలీలో తిరిగి వెళ్లెను. పోవునప్పుడు దేశము నందున్న కలవరమును శాంతింపజేయుటకు తగువాడని తలచి కాజోలు ఆతడు మక్కూలును తెలంగానాకు పాలకునిగ నియమించెను. కాని మక్కూలు జన్మతః ఆంధ్రుడయ్యి, దేశమున పూర్వము చక్కని పలుకుబడిగలిగిన వాడయ్యి అన్యమతావలంబనము చేసిన కారణమున ప్రజలారానికీ లొంగరైరి. ఆతడు తన యధికారమును నెగ్గించుకొనజాలక పోయెను. కావున సుల్తాను ఢిల్లీకి పోయిన కొద్దికాలమునకే ఆంధ్రనాయకుడగు కావయ నాయకుని ప్రతాపమున కోర్పుకొనలేక ఓరుగంటిని ఆంధ్రరాజ్యముతో నహా అతని కర్పించి, మక్కూలు ఢిల్లీకి పారిపోయెను. అప్పటికి నతడు సుల్తాను అనుగ్రహమును కోల్పోవలేదు. వెంటనే సుల్తాను ఇతనిని గుజరాతుకు పాలకునిగా నియమించి అచ్చటికి బంపెను. సుల్తాను కడపటిరోజులవరకును అతడచ్చటనే యుండెను. సుల్తాను తఘిలను పిఠూరీదారును వెంబడించి సింధు దేశమునకు పోవునపుడు అతడు రాజ్య సంరక్షణకై ఢిల్లీయందు ఏర్పరచిన మంత్రాంగ

సభయందు మక్కూలు నొకనిగ నియమించెను. సుల్తాను ధర్మపట్టణమునందు మృతినొందినప్పుడు మక్కూలు ఢిల్లీపట్టణము నందుండెను. సుల్తాను మహమ్మదు ముఖ్య మంత్రియగు ఖ్వాజా జహాను సుల్తాను మహమ్మదుకుమారుని సింహాసనము నెక్కించగా సైన్యాధిపతులు తమ సుల్తానుగా ఎన్నుకొన్న ఫిరోజుపాతము నవలంబించి, మక్కూలు పట్టణము వదలి సైన్యములతోగూడ ఢిల్లీపై వచ్చుచున్న ఫిరోజుపాను గలసికొనెను. అతడు మక్కూలును మిక్కిలి గౌరవించి తన రాజ్యాభిషేకానంతరము అతనికి ఖానిజహా నన్న బిరుదు నిచ్చి అతనిని తన ప్రధాన మంత్రిగ ఏర్పరచుకొనెను. అది మొదలు తన మరణమువరకును ఖానిజహాను ఆపదవి యుండే యుండి ఢిల్లీ సామ్రాజ్యమును కడు జాగరూకతతో కాపాడెను. ఇతడు రాజనీతి జ్ఞాను, రాజు పట్టణమును విడిచి దూరదేశము నకు యుద్ధమునకు పోవునప్పుడు ఈతని యందుగల నమ్మకముచేత సుల్తాను ఫిరోజుపా రాజ్యము నతని కప్పజెప్పి పోవువాడు. ఖాని జహాను అఖండవైభవము ననుభవించి పుత్ర పౌత్రులను బడసి, వృద్ధుడయిన వెనుక తన యధికారమును తనకుమారుని కప్పగించి క్రీ. శ. ౧౩౭౨-౩ లో మృతినొందెను.

అక్షుపూజ

కొండేపూడి సుబ్బారావు

కలల బరువుల కృశియించి కవలిపోవు
నాశిథిలజీవమునకు సౌందర్యలవమె
కానఁబడ దెన్ని జన్మాలకైన నాహ్వా
దయవిపంచి నదించునే తగుణగీతి ?

ముద్దుమొగ్గలు బంధనముల నడల్చి
పూలుగా వింతగా విడిపోవునటుల,
నాహ్వాదయభావములుకూడ నన్ను వీడి
గాలులై పొంగి పొరలును గగన మెల్ల.

సంజబంగారు లోలుకు వసంతవీధి
నడచిపోతి పూజాప్రసూనములకొఱకు,
అంతలో మార్గమే మాయమయ్యె నిలిడ
నిల పర్వమేఘాంధకారాల మునిగి.

భావములె కరగి జారి బాష్పములుగాగ;
అశ్రుహృదయము స్వామిపూజాంకిత మ్మొ
నర్చి కూర్చుంటి : తుహిన కణార్ద్రసుమము
గాలిబరువునకె ప్రిదిలి రాలినట్లు.

ఎవ్వరో నన్ను గని చిరునవ్వికొనిరి,
పత్రములగాలి పల్కె విన్నడనిరీతి
ఒకటి రెండుచుక్కలును నిట్టూర్పు వినరె;
పెనుదిరిగినాడ, నిరుపేద మనసుతోడ.

“కావ్యాంజలి” నుండి.

రేడియోసంక్రాంతి

పోమయాజుల వెంకటరామమూర్తి

౧

పోతరాజుగారికుటుంబం మాస్తే, కాపులలో మాడుతరాలవాటి వాగరికత గోచర మామంది. ముసలిరావయ్య కావీసం విడిచిపెట్టివట్టి సహస్రమాస తీర్దిఅతనికుమారుడు అగిరయ్యకావీసం విస్మరించి ముకురకం వడుకుమాలపంచ మోకాళ్లు దిగకుండా కట్టుకోవడం ప్రారంభించి వదిసంవత్సరాలు కొవచ్చింది; ఇతడివయస్సు మూడు ఏళ్లై. మనకథానాయకుడు ఇతనికుమారుడే: చేరు సాధారణంగా 'పోతరాజు'; యింట్లో తండ్రికి, తాతగారికి 'పోతయ్య', 'పోతమ్మ'. పోతరాజు పెద్దంటే రైతుడి. తండ్రికి ప్రభు సంతానం; వసుకు పాతికవత్సరాలు — వనయా వనం లో ఉన్నాడు — దిన భాగం లో సూర్యోదయంలానూ, అట్టచక్రగిరిలో వసంత గమంలానూన్ను. పోతరాజు అసలు వాణాకైవసమనిపి. స్వయంగా తనో, భార్య అంకమ్మో వడిన సన్నని నూలు చెడిల్లుపంచా, అదే నూలుబాల్చీ వోడుక్కుంటాడు. బాగా తెలుసూ, కొద్దిగా హిందీ నేర్చుకొని గ్రామంలోని తోడియెవకులకంటికి అదర్శప్రాయుడే కాకుండా నాయకుడు మాడాన్ను. పోతరాజులను తేనీటి ఏముఖ్యమైనవని అగ్రామంలో జరగదు. అతడు చెప్పినదేమాట. సుఖమైనస్వభావం, దానికి తగిన తెలివితేటలు, విద్యాబుద్ధులు అతనికి పెట్టని ఆలంకారాలు. మోటార్లు రావడంవల్ల పూర్వంకంటే పదిరెట్లు దగ్గరైన పట్న ప్రవాసమాడా ఉండవంతే అతడికి టాకీ ప్రదర్శనాలు, రేడియో మొదలైనట్టి విద్య, విజ్ఞాన, వినోదవాచకములైన ముఖ్యవిషయాలలోమాడా పరిచయంవుంది. రేడియోలో రైతుల వ్యాసంగాన్ని పట్నంలో విని తనకాపుజాతి ఎంతమట్టుకు వెనకపడివున్నదో అని దిగులుపడి, తనబాలిని ముందుకి తెచ్చే మార్గాలు ఆలోచించే సమృద్ధికలిగినవాడు. వాడు 'మాలిల్ల

టాకీప్రదర్శనలోని శంపాలత అమాయకత్వము, నిమ్మపట్నము చూచి హృదయం ద్రవించి, కన్నీరు కార్చిన కోమలస్వభావుడు. అంతేకాక ప్రాపంచిక వాగరికతాహర్యాన్నికి వ్యవసాయదారుడైన కాపే పునాది అని గుర్తరిగిన స్వకులాభిమాని. ఏటర్నిటికి వైమాట హాస్యరసప్రధానమైన స్వభావంలో జనరంజనమైన రసజ్ఞుడుమాడను.

౨

గ్రామంలో గొప్పపథి. ప్రధానమంత్రిగారి రాక, పతాకోత్సవం, రేడియోప్రతిష్ఠాపన, రేడియోశ్రవణం, ఉత్తరేంపుటుత్సవం — ఇది వాటిసాయంకాలపు కార్యక్రమం. గ్రామంలోని ఆలంకోపాలం సభకు వచ్చారు. మంత్రిగారి ఉపవాగ్దానం క్రద్ధగా విన్నారు. "గ్రామీయుల పురోవృద్ధికి, విజ్ఞానానికి బాగా తోడ్పాటుకొగల దని యెంచి ప్రభుత్వంవారు పట్టణాల్లోకి తొకుండా ముఖ్యమైన గ్రామాలలోమాడా ఈ 'రేడియో' లేక 'ఆకాశవాణి'ని అమర్చినారు. దీనివ్వారా కాలనియమానుసారంగా మీకు, భారతమాత ముద్దువిడ్డలైన మీకు, ప్రపంచమంతటికి ఆహారం పెడుతూన్న మీకు, ఉపకరించేటందుకున్న విజ్ఞానం విస్తరించేటందుకున్న, కొన్ని ఉపవాగ్దానాలు, కొన్ని ఇతర వ్యాసంగాలు, పండితులచేతనే తేనీమి, పానుకులచేత మైతేనీమి ఈ 'ఆకాశవాణి' వ్వారా వినికి జాతుంటుంది. చెప్పపట్నంలో చెప్పిన ఉపవాగ్దానం చెంటనే మీ గ్రామానికి వచ్చి ఎలాగు నివసకుతుందన్న సందేహం మీ కెంతమాత్రం అక్కరలేదు. విజ్ఞానకాస్త్రవేత్తలు, కవిపెట్టిన మహాయంత్ర మిది. ఆకాశంమోదమంది ప్రపంచం అంతటా ప్రసరించే శక్తియు కర్ణగోచరం అయేట్లు చేసే ఈ 'రేడియో' మీరు సద్వినియోగంచేసి కొంటూ మీ మీ జ్ఞాన ప్రతిభను ముక్కుదబేసికొని, నలుదిక్కులా వ్యాపింపజేస్తారని నమ్ముతున్నాను...."

అని మంత్రిగారు చెబుటాంటే గ్రామస్థులంతా కాపు జనం యావన్మంది చేతులై విన్నారు. ఉపన్యాసానంతరం మంత్రిగారు ఒక చిన్నపాట నాక్కారు. వెంటనే గాలి వీచిపట్టు 'బనీ' మని ఒక రోద, - పిమ్మట ఆకాశంనుంచి పెద్ద గొంతుకతో ఒక ఉపన్యాసం విని పించింది. అది డాక్టరు పిచ్చయ్యగారి 'కలరా' ఉపన్యాసం: "కలరా భయంకరమైనబాధ్యం. గ్రామాల్లో ఈ బాధ్యానికి 'గొట్టాలమ్మ' అని పూజా చేరున్నది. ...." అంటూ డాక్టరు పిచ్చయ్యగారు రేడియోలో చెప్పిన ఉపన్యాసం వినిన కాపుజనంయొక్క ఆత్మర్యానికి అంతులేదు. మీదనుంచి కట్టం వినిపిస్తూండగా, ఆకాశమార్గాన్ని ఎవ్వరైనా ఉన్నారేమోనన్న భ్రమచేత నింకి నాలుగు వైపులా దృష్టి విసిర్చి చూచాడు, ముసలి దానయ్య, తొలకరి మేఘానికి ఆశ్రుతగా దృష్టి పారించే-రైతునిదవరే.

దానయ్య: (కుమారుడు అసీరయ్యతో) "మీద మనుషులు కేరుగదా, ఈకట్టం ఏటంటా? పెద్దోదా, ఇది 'ఆకాశాణి' అయితే, మీద మనుషులైనా వుండాల, కేకపాటే తీగటపావాన, తివ్వలైనా వుండాలగదంట్రా!"

అసీరయ్య: "తీగలేదు, ఏటిలేదు, - గొట్టం భూమిలోంచి తెగిందిగదా, దీనికి 'భూవాణి' అన్న పేరు బాగుంటాడేమో, 'ఆకాశవాణి'కంటే."

మరొకముసలిరైత: (దానయ్యతో) "మూసీవావా, నేస్తం! బూమిలోంచిగొట్టం, దానిమీద నాలుగు దిక్కులా కొమ్ముగొట్టాలు నాలుగు - అంత గొట్టాలమయం! అందువేత, నా నేటంతానంటే, ఇది 'ఆకాశాణి' కాదు, 'భూవాణి' కాదు, ఇది నిక్కచ్చిగా 'గొట్టాలమ్మవాణి' అందువేతనే, తొలుతనే గొట్టాలమ్మగౌడవతో ఆరంభం నేసింది."

దానయ్య: "మరే లే, మంత్రి ఇది బంతరమంటాడే!"

* * *

ఇంతలో 'రేడియో' కలరా ఉపన్యాసం కట్టి కట్టి చల్లనిగీతం పాడడం ఆరంభించింది. అది సుబ్బా

రావుగారి 'ఎంకిపాటల'లోనిది ఒకటి. క్రావ్యంగా, చల్లగా, కాపుజనం హృదయాల్ని కలవరకెట్టిం దా గీతం. యువకులంతా శ్రద్ధగా విన్నారు. విని ఆనందించారు. చాలిగలు పక్కన నవ్వారు. సకాశం ముసి ముసి నవ్వులు వచ్చుతూ ఇంటికి దారి తీశారు. నడివయసు స్త్రీలు ముక్కుమీద వేలేడుకుని ముఖముఖాలు యాసు కున్నారు. ముసలి అత్తిగార్లు, "వే గింటి కల్లి గెంకి కాడంజే" అని వాళ్లని మందలించారు. గీతం ముగిసిన పిమ్మట 'రామాయణకాలక్షేపం' వినిపించింది 'రేడియో.' కాపుజనంతా భక్తిపరవశులైనారు. ఈవిధంగా 'రేడియో' ప్రవచనంలోన, ఉత్సాహంలోన, నాయకుల ఉత్సాహంలోన, మంత్రిగారి నారినాలతోనూ సాయంకాలం గడిచిపోయింది. కానీ, 'రేడియో' 'గొట్టాలమ్మవాణి' అప్పుపాట ఉరంతా అల్లుకున్నది. పెద్దకాపుల సుపనల బారికేపోతాయో, మరి? బాలుగు భయంతోనే నిద్రపోయారు. వృద్ధులు గొట్టాలమ్మకి తృప్తి అడ్యేటట్టుగా గ్రామంలో భజనలు చెయ్య మన్నారు. ముసలి ముల్లైరునలు, అర్ధరాత్రివేళ పానకం, పచ్చనిఆన్నం తీసుకెళ్లి రేడియో శాడో స్పీకరు మొదలైన దిగదుడిచి పారేశారు. పోలరాజమూర్తిం గ్రామ స్థుల మార్గధర్మానికి వచ్చుకున్నాడు. 'రేడియో' ప్రమాదగరమైన దేవత, చెయ్యం కాదని వాళ్లకి వచ్చుతప్ప దానికి ఆతనికి దండగడియం పట్టింది: వాటి 'ఆంధ్ర ప్రతిగ' తీసి చూచి, సాయంకాలం ఇన్నిగంటలకు ఈరేడియో కార్యక్రమం ఈవిధంగా వుంటుందనీ, అంత హాయిగా వినవచ్చుననీ చెప్పి లిరిగీ సాయంకాలం అందరినీ రేడియోవద్ద చేర్చి వానికి భయంతోలగించాడు.

3

గ్రామంలో కాలం చక్కగా పాసిపోతుంది. అందరూ నిశ్చింతగా వారివారి పనులలో మున్నులై, సాయంకాలం, మనిమాపుప్రాద్దులలో 'రేడియో' నిమన్నులై హాయిగా వుంటాన్నారు - ఒక్కరు - గ్రామ పురోహితుడు విశ్వేశ్వర సోమయాజి తప్ప! - అసలు అతడు ఏయజ్ఞం చెయ్యకుండానే సోమయాజి అయినాడు తాతగారిపేరు పెట్టుకొని. గొప్ప పూర్వీ మాని. దురవాంకారం. సనాతనధర్మం చావకుండా

తానే నిలబెట్టిన ప్లూహించే గర్వి. మరలనక్కరలేం అతిగానికీ నచ్చవు. నచ్చకెప్పినా వినదు. ఒక్కనాడు రేడియో వినడానికి రాతేడు. దానికి మరో కారణం కూడా వుంది. ఈ 'రేడియో' వచ్చినప్పట్నుంచీ, అతిగాని పురాణకాలమేదం వినడానికిగాని, ఇతర చెక్కిమురి వేదాంతపుకలుకు వినడానికిగాని గ్రామం లోని పిల్లలు, పెద్దలు బోత్తుగా రావడం మారేకాదు. ఇక శేమండి, సోమయాజిగారిని ఆమాయ చేసేత, లోభిదేవత, రెండు ఒక్కసారి ఆకేళించాయి. తన పురాణం పుక్కిటిపురాణమై మూల పడినంతే తనకు చిక్కవలసిన వాటని దెబ్బలు చిక్కవాయే. పాపం, అసలుకే వచ్చింది ప్రమాదం. అతిడు కోపపూరితుడైనాడు. సహజమైన ఆత్మవ్రతి, పరమామణ ప్రారంభించాడు. "బ్రాహ్మణశ్రేయం ప్రజా వైపోయింది. భక్తి, ద్రోహ, యిదీ, బోత్తుగా అంతరించినాయి. భారతి భాగవత రమాయకాది పహాపురాణములు సాంగో పాంగముగా చదివి, తీర్థించుకున్న మందలాకొడకుని నన్నే ఛిక్కరించేస్తూంటే, పిల్లకి తక్కినవాళ్లు లెక్క పెడితే? అయినా ఈ 'రేడియో' ఏం వచ్చిందోకాని గ్రామం పూర్తిగా పొడైపోయింది. వర్ణసంకర ప్రభుత్వం ఎలాగుందో ఈయంత్రాలు, ఈ రింత్రాలు, తండాపదాలు ఆలాగే వున్నాయి. అన్నింటికీ 'రేడియో'వేట! ప్రపంచ పరిస్థితు లేలాగుంటాయో తెలుసుకోకేటందుకు, పంచాంగం అక్కర్లేటట! అవి ఏకాకా కారకాల రేడియోలో వస్తాయట! ఇక కాస్త్రం నన్నెవ్వరూ అడగరట! అదీ ఆ రేడియోనే వెలుగుందిట, పిల్ల రేడియోనుండా! పారికలు వెలుగుండిట, పురాణం వెలుగుండిట, వాళ్లపిండం వెలుగుండిట, - రేపు వాళ్ల యళ్లలో క్రాంతాలకి మంత్రంకూడా వెలుగుంది కాబోలు!" అని తలపాసుకొని, రేడియో ప్రతిష్ఠ అయిన మరుచటివారంనుంచి 'రేడియో' వ్యతిరేకంగా ధ్వజం ఎత్తాడు. నలుగురు మసలాళ్ల సిబ్బందిని తియ్యారచేకాడు. వాళ్లని ముగోచెట్టుకొని, రేడియో ఒక గొప్ప ప్రమాదకరమైన వస్తువనీ, నాడుకం నుని బొందలివి ప్రాణాలు తియ్యడానికిదే మూలకారణమనీ, ఈయంత్రాలన్నీ మన పూర్వులకు తెలియనివి

కానీ, పూర్వులు నేటి పురమంతాయలకంటే మేధా సంపన్నులనీ, వారికే అన్ని యంత్రాలు తెలిసినప్పటికీ, వానివల్లనుండే ప్రమాదం నుర్రెగి వాటిని అచరణలోకి తేలేదనీ, భరతఖండం సామ్యకాంతప్రదాయ మైనదనీ, ఈదేశానికి రవోనుగ్రహ ధాన్యములైన ఈయంత్రాలన్నీ అరిష్టకాదకాలనీ, - అర్థంలేనివి కొన్నీ అర్థం ఉన్నవి కొన్నీ మక్కలు నర్మిణ్ణి, రామచెడ్డి మొదలైన తన అనుచరులకు గట్టిగా ఉదయించి చెప్పడం ఆరంభించాడు. సోమయాజి రేడియో మీదనే కాక అండమీదా ధ్వజం ఎత్తి తిడతూన్నవారే, గారి వారగా మన పోరరాజు అణిపోకింది. ఇక శేమండి వచ్చింది సంఘర్షణ - పూర్వవారాలకీ, అధునిక విజ్ఞానానికి; పురాణం క్షిణికీ, మరలనక్కరలేని కృత్వా ప్యావనీ, యావనానీ; జడత్వానికి, ఉండ్రకపూరితమైన సంవలనానికి; పాటికీ, క్రొత్తకీ; - ఆ గ్రామం లో రవిదీ సంధించింది. అన్నిచదింది, బాబుగా పరిణమించి వ్యాపించింది. బ్రాహ్మణి ఆమాయ బట్టి బయ్యెయ్యెట్టు పోతరాజు గ్రామంలో ఉపవ్యాసం చెప్పాడు. ఈసంగతి సోమయాజిలు యింట్లో వుండే, విని హుంకరించి పూకుతున్నాడు, తాత్కాలికంగా. కాని తనన సమయంకోసంమూత్రం నిరీక్షిస్తూనే వున్నాడు.

౪

ఈ సందర్భాల్లో పోతరాజు పలుకుబడి గ్రామం లో మరి దెక్కువై పోయింది. సబలుగానూ సహేతుకంగానూ మాట్లాడితే ఎవ్వరికీ నచ్చరుగనక? బాలురు, యువకులు, వృద్ధులకూడా పోతరాజు పక్షాన్నే వున్నారు.

సంక్రాంతిపండుగ నాలుగురోజులుంది. సంక్రాంతి, తక్కినవాళ్ల కేమోగాని, సోమయాజికి మాత్రం నిజంగా పండుగే. ఆరేడికి నాలుగు వరహాలు దొరకేసమయ ముది. అంతవరకూ వీధిచావడి ఎక్కని సోమయాజి అనాడు వీధి అరుగునివాడే మార్చున్నాడు సగర్వంగా. ఎదురింట నువ్వికెట్టిగారి సొవడిలో వెట్టి కొడుకు లెక్కలు రాసుకుంటున్నాడు. సోమయాజి సొడుం పిల్చి, "సంక్రాంతి వస్తుందికదా - ఈసంగతి

అంత పెద్దటి పెట్టెంచిది వుండకదా- నాడు సంగ
ల్పానికి నన్ను వలవకపోయి, అప్పుడు వీళ్ళ పెద్దలకి విడి
రై నట్లు వీళ్ళ తాడు వుటకున్న 'తెంచకపోను' అని
గట్టిగా గద్దించాడు, పెట్టికొడుకువైపు చూచి. పెట్టి
కొడుకు అప్పటికి ఉడుకున్నా, మధ్యాహ్నంలోవున
అకబర్లన్నీ పోతరాజాకి బహు కట్టాడు.

పెట్టికొడుకు: సంక్రాంతివాడు మన అందరి వీకలూ
నొక్కతానని తెలిస్తున్నాడు పుకారేమిట.

పోతరాజా: మన యిల్లకి రావంటాడా డేమిటి, మన
పెద్దల్ని తరింపజేయడానికి?

తె. కొ: నువ్వే మనకందరికీ బుద్ధి వచ్చేపాటం చెప్పే
సమయం వచ్చిందని మరిసి పోతున్నాడు,
బ్రాహ్మణుడు.

పో: కానీ, అదేదో మననూ చూద్దాం. రాకపోలే
చెప్పిపోయిందేమీలేదు. బ్రాహ్మణుడు మనయిల్లకి
రాకపోయినంతమాత్రాన్ని మన పెద్దల ఉత్తర
గతులు అరికట్టబడతాయని నా కంటమాత్రం
నమ్మకం లేదు. మన పెద్దలపూజ సంక్రాంతి
వాడు మనసారా మనమే చేశాం. నిర్మలమైన
హృదయాలతో వారిని మనమే కొలిచి ఆరా
ధించాము. బ్రాహ్మణికి తెల్లించవలసిన
సంగమే మనకి మిగిలిపోయింది. ఈ విషయం
నేటి సాయంకాలమే ఒక బహిరంగ సభచేసి
అందరికీ తెలియపరుద్దాం. మీనాయన నేమీ
భయపడవద్దని చెప్పి బండ్లబ్రతుకయ్యి, ప్రాచీన
వేమ జరిగినాను.

నాటి సాయంకాలం పెద్దసభ జరిగింది. బ్రాహ్మ
ణు మామూలుగా సంక్రాంతివాడుదయం యిల్లకి వస్తే
నరి, లేకపోలే ఎప్పుటికీ వలవకపోయిని తీర్మానించాడు.
అంతేకాక, సంక్రాంతినాటి ఉదయం సరిగా ఎనిమిది
గంటలకు, గ్రామంలోని జనం అంతా 'రేడియో'మండ
పయవద్ద సమావేశమై, పోతరాజా, తదితర ముఖ్యులు
ఉపన్యాసాలు విని, వారిపూర్వ పురుషుల పూజ- ఆర్థం
తెలియని మాటలలో కాకుండా, ఆర్థం విడదంగా
తెలిసే ముక్కలతో - కలిసి చెయ్యడానికి నిర్ణయించారు.

ఈవార్త కర్ణాకర్ణిగా సోమయాజులుగారికి
మాడా తెలిసింది. తెలిసి అతడు మరింత విర్రవీసి పెట్టు
పరిచేశాడు.

అహంతార ప్రవాహంలో కొట్టుకు పోతున్న
బ్రాహ్మణికి యుక్తాయుక్తవివరాలి లేకపోయింది.
చెప్పి తిన్న బ్రాహ్మణి బుద్ధివంతుల అరంభించాడు.
తనకార్థం పట్టుకుంటేనేకాని ప్రతిభివన్న వారికి, లోకాం
తరగతులైనవారి ఆత్మలకుమాడా గతిలేదన్న గాఢమైన
దుర్భేదంలో పడిపోయాడు. వారిఆత్మలకు స్వర్గద్యౌర
ప్రవేశము చేయించే తాళంవెలి తానే నవకున్నాడు.
పెద్దలను పాపపంజరంనుంచి లేవజేస్తే చేయూత, పట్టు
నమ్మక, తానులేమీ మరెవ్వరూ లేరనకున్నాడు.
ఎంతటిమూర్ఖుల! ఎంతటి తెలివీసార!

తెల్లవారింది, నాడే సంక్రాంతి, మహాపవిత్ర
మైన దినము. గ్రామస్థులంత ఒక్కసారి తనకు పాదా
క్రాంతులై, గడ్డికరి వ్రేకేగాని, వీధి నిమ్మంలో ఆడుకు
నేట్టనని ధిష్ణించుకు ముచ్చటపడ్డారు, యింటి చాచ
డిలో, వీధి తలుపు తెరుచుకొని సోమయాజి, సుమారు
ఎనిమిది గంటలవరే. గ్రామస్థులు, సాయంత్రం చేసు
కున్న తీర్మానంప్రకారం 'రేడియో'మంటపానికి పయన
మైనారు. సోమయాజులుగారి నుమ్మంలోనుంచే వారి
దారి. తన్ను ప్రతిమంటపే వారు వస్తున్నారని భ్రమిం
చాడు బ్రాహ్మణుడు. కానీ, జనం తన యిల్లు చాటి
పోసిపోగానే, వారెవరుదేవాడు.

సరిగా ఎనిమిదిగంటలవరే, - కాకతాళియంగా
'రేడియో'లో ఆనేక'సంక్రాంతి'మీదనే ఉపన్యాసం.
తదనంతరం 'స్వేదర్' (స్వేదామ్). ప్రతిభి అంగధపండి
తులు, వారాయనాశ్రమిగారి సంగల్పం- ఆపై వేదాం
తగోష్ఠి- గ్రామస్థుల సంతోషానికి మేరలేదు. ఉత్సా
హంతో ఉత్సాహిపోయారు. వారు ఇట్టి సుముహూర్తం
లో తమ పెద్దల్ని తలుచుకొని, నీళ్ళయిక్కులు వదిలి పెట్టి
డమే గొప్పసంగ తనకున్నాడు. గ్రామపురోహితుడి
తలంపే వాళ్ళకి లేకపోయింది. "మహామధావుడు,
సంగల్పం చెప్పాడు రేడియోలో; మనం ఆచరించాము
భక్తిపూర్వకంగా; నేడు సుదినం. 'రేడియో' ప్రభావం
వల్ల నేటి సంక్రాంతి, ఎల్లరకూ సంతృప్తిగా జరిగిపోయి

నందుకు ఈశ్వరుని! భవ్యవాచాలు! అది పోతరాజు నాటి ఉదయం కార్యక్రమం ముగిసిపోయింది. అసలంతా అనందంతో ఎవరి గృహానికి వాళ్లు వెళ్లిపోయారు.

పోమమాజులుగారి భార్య గుమ్మంలోనే నిలబడి జనాన్ని చూచి, లోపలి కెల్లి భర్తతో "అఖరికి మీ ఆహారంకొరమే మీకు మిగిలిపోయింది, కాదులేవా?" లేచిపోయింది. మీ ఆహారంకొరమా, మీయాన్ను-ఎప్పుడూ ఇంకే! గ్రామస్తుల మీదను అరిగి జగ్రుకున్న చేయండి! ఏదోవిధంగా జనంతో రాకీ చేసుకోండి;

లేచిపోలే ఇక్కణ్ణించి మకాం ఎత్తేయవలసి వస్తుంది" అన్నది "వాడేడునేకోనే నేనేకాదు, వచ్చు లోపలి కెల్లు" అన్నా దామర యువం చిట్టించుకొని, బ్రాహ్మకు జరిగిన పరాధమం హృదయంలో నాటించుకున్నాడు. పళ్ళాల్లాడు రొందినాడు.

మరునాటి నుంచీ, అందరితోపాటు 'రేడియో' మంటపానికి తానూ పరువనమయేవాడు ఆయన.—

చెండునిలలు సిగ్గుర తిరిగిపోయింది. బిల్లి బ్రహ్మ ప్రతి విశ్వేశ్వర పోమమాజులుగారి, గ్రామస్తుల పూర్తిగా రాకీ మరలిపోయిందని వింటున్నాం.

ప్రకటన

ఈక్రింది కనబరచిన నెంబర్లవారికి ఈనెల భారతి (1939 సం. ఫిబ్రవరి నెల)లో ఇదివరకు చెల్లించిన చందా పూర్తి యగుచున్నది. తిరిగి ఇంకొక సంవత్సరమున కగు చందా మాకు చేరునట్లు ఈనెలాఖరులోగా మనియరార్తరు చేసినచో రెంపు లేకుండ వ్యతికను సంపుచుందుము. ఆట్లు తమ యొద్దనుండి 30-వ తేది లోపుగ సొమ్మురానిచో సహజభాషాభిమాన:లగు కాము తిరిగి ఇంకొక సంవత్సరమువఱకు భారతి చందాదారులుగ నుండురను నమ్మకముతో 1939 సం మార్చి 10-వ తేదిని రూ. 6—4—0 లకు వి. పి. సంపుచున్నాము. గావున కా వెచ్చటివలెనే వ్యతికయం దభిమాన ముంచి సొమ్ము చెల్లించి వి. పి. గి.గైకొన బ్రార్థితులు. ఒకవేళ తమకి వ్యతిక ప్రస్తుత మనవసరముగ దోచినచో మాకావిషయము వెంటనే తెలియజేసిన యెడల వి. పి. సంపుట నాపుడుము.

A 6, 17. B 3, 24. H 33. L 14. P 51, 52, 53. S 48, 49, 54, 73, 75, 139, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158. T 1. V 42. Y 3.

లోటు

జనమంచి కామేశ్వరరావు

ఎంతో ఒత్తుగ నిరుడు
తురుముకొన్న తురాయి,
ఈయేడు యిల్లేల
చిన్న బోయింది ?
ఎంతో తడిగా నిరుడు
ముద్దు లొనగిన ప్రేమ,
ఈయేడు యిల్లేల
పెదవి విరిచింది ?
ఎంతో బాధతో నిరుడు
పదను పెట్టిన బ్రతుకు
ఈయేడు యిల్లేల
బండ బారింది ?

స్వాతి చినుకు

ప్రసాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తి

ఉన్న తాత్పర్యమున నుండలేక
చేరుచుంటి నపార గంభీర జలధి
నచ్చటి తరంగమాలికలందు నెచటా
పేరు నూరును లేక జీవింపవలయు.

నా పురాకృత భవ్య పుణ్యంపుమహిమ
చేర్చె నన్నొక ముత్యపు జిప్సయందు
నమితలావణ్యపు న్ముత్తియెಂಬ సైతి
ఫలము లేదొకా సత్సంగవశతి జగతి.

ఇప్పుడు కాలక్రమమున నిందుముఖయు
రస్థలికా విహరింతు, తత్ప్రణవిధుని
హృదయమున సంతసంబు రేకెత్తునట్లు
నావిలువను గ్రహించుమానవులు గలరు.

మాదన్నగారి విదేశాంగసీతి

కీ. వి. భూపాలరావు

చరిత్ర పరిశోధకులమార్గము కంటకా వృతము; అభేద్యము కూడాను. చరిత్రయందలి ముఖ్యవిషయముల నిర్ధారణగ చర్చించి ఫలితమును స్థిరపరుచు పురాతనాధునికగ్రంథ బాహుళ్య మున్నను వైసందిన పరిశోధన ఫలితములవలన ఏక ద్వివేదయయాధార్థ్యము సం దేహస్వదమగుచు వచ్చుచున్న దన, గ్రంథస్థము గానట్టియు, లేక స్వార్థపరులవలనను, ఈర్ష్యాభువులవలనను, సామ్రాజ్యవాదుల వలనను అన్యత, అనత్యకల్పనలమధ్య విగించబడి గ్రంథస్థము చేయబడిన వస్తువు లేక వ్యక్తినిగూర్చించి శోధించబూనుట యెంతయు సాహసము! ఇట్టి వ్యక్తులలో అగ్రతాంబూలము బ్రహ్మశ్రీ పింగలి మాదన్నగారి కిచ్చుటకు కురుపితామహు ననుజ్ఞగాని, శిశుపాలుని యభ్యంతరము గాని అవసర లవ లేకములు లేవు.

మాదన్నగారు ౧౮౪౮-వ సంవత్సరమునకును ౧౮౭౩ - వ సంవత్సరమునకును మధ్య గోలకొండ ప్రభుత్వోద్యోగములో ప్రవేశించిరి. మొదట వీరు మీర్ మహమ్మద్ సయీద్ మీర్ జుమ్లాగారి భూమ్యాదాయ శాఖలో సాధారణోద్యోగిగా ప్రవేశించిరి. మీర్ మహమ్మద్ సయీద్ మీర్ జుమ్లా కావించిన స్వామిద్రోహకార్యమందు వీరు పాల్గొనలేదు. విషమపరిస్థితులలో ధైర్యముగ త్రవలికొని సేవాధర్మమును నిర్విఘ్నముగ కొనసాగించుచు క్రీ.శ. ౧౮౮౮ - ౧౮౯౨ -వ

సంవత్సరము వరకు గోల్కొండ సర్వ పైన్యాధ్యక్షుడును ఎక్కువ పలుకుబడికలవాడును అగు సయ్యద్ ముజఫ్ఫర్ వద్ద పేష్కారుగ నియమింపబడిరి. క్రీ. శ. ౧౮౯౨ నాటి విప్లవములో అబుల్ హసను తాగ్ మను సింహాసనాసీనుని చేయుటలో ఈ బ్రాహ్మణ సోదరులు ముజఫ్ఫర్, మూసాఖానులతో సమానముగ పాటుపడిరి. సయ్యదు ముజఫ్ఫర్ మూసాఖానులు తమ సేవకు ప్రతిఫలముగ మీర్ జుమ్లా, సరెఖిల్ (పైన్యాధ్యక్షు) పదవుల నధిష్ఠితులైరి. మాదన్నగారిష్టము ప్రభుత్వపు దివానుగాను, అక్కన్న గారు వారికి పేష్కారుగాను నియమింపబడిరి.

క్రీ. శ. ౧౮౯౨ మేనెలనుంచి ౧౮౯౩ డిశంబరువరకు సయ్యదు ముజఫ్ఫరు నిరంకుశముగ ప్రభుత్వము చేయుటయేగాక, అతనిలో 'పాదుషా తన కనుపైగల ప్రవర్తించవలయు'నను అభిలాష దినదినప్రవర్ధమానమగుచుండుట నిశితబుద్ధియగు పాదుషా కనిపెట్టెను. మూసాఖాను ముజఫ్ఫరుల పరస్పర ద్వేషములు మొదగుచు రాజకార్యములకు ముష్టదెచ్చుచుండుటచే సుల్తాను అబుల్ హసన్ మాదన్నగారిసాయమువల్ల ముజఫ్ఫరుపైనికులను లేదితర ఉపద్రావులను లోబరచుకొని ఒకనాటినిండుసభలో ముజఫ్ఫర్ అవజ్ఞతను సభికులకు సాకల్యముగ తెలిపి అతనిని పదభ్రష్టుని చేసి మాదన్నగారిని ఆ పదవి యందు ప్రతిష్ఠించి గౌరవించెను. అక్కన్న

పింగలి నూదన్న పంతులుగారు

మరల మాదన్నగారిపేష్కారుగ నియమితుడయ్యెను. ఈ ప్రకారము మాదన్నగారు ప్రతికూలపరిస్థితులలో, స్వామిభక్తికొరత రాజీవ సేవచేయుచు మొగమెల్లగ అభివృద్ధిగాంచుచు తుదకు గోలకొండ ప్రభుత్వ ప్రధానిగ నియమింపబడిరి. కొంద రనుకొను నట్లు వీరు అప్పటి కప్పుడు ప్రధానిగ నియమింపబడి యుండలేదు. అటుగాక వీరు ఒక్కొక్క మెట్టు యెక్కుచు క్రమముగ ఈ ఉన్నతపదవి నలంకరించిరి.

క్రీ. శ. ౧౭౧౭-వ సంవత్సరమునంది గోల్కొండ ప్రభుత్వమునకు ఏదోయొకరికిగ ధిల్లీ మొగ్లాయిదర్బారులో సంబంధముగ నుచు నచ్చెను. క్రీ. శ. ౧౭౨౩- సంవత్సరమున ననుసరించి గోల్కొండ ధిల్లీ ప్రమాట్టకు కప్పముక్రింద రెండువేల పరిహారను చెల్లించుచు లోబడి యుండవలసినచ్చినది. ౧౭౨౬-వ సంవత్సరపుయుద్ధమునకు విదవ గోల్కొండ రాజకీయపరిస్థితులు పూర్తిగ తలక్రిందైనవి. మొగ్లాయివారు యుక్తిగ గోల్కొండ భాండాగారమును గుల్ల చేయుచు గృహ విషయములలో కల్పించుకొనుచు రాజద్రోహులకు చేయూతనొసంగుచుదానిని నిర్వీర్యముగ తేసివైచిరి. మొదటినుండియు మొగ్లాయిరాజ్యాంగవిధాన ముఖ్యసూత్రము దక్షిణముననున్న స్వతంత్ర రాజ్యములను కబళించుటయే. ౧౭౩౩- తర్వాత అదిల్షాహీ, ఖుతుబ్షాహీరాజులు దీనిని గ్రహించిరి. అప్పటి నుంచి వారు షరఫ్పరము వివాహాది సంబంధములద్వారా తమమైత్రిని దృఢపరుచుకొనుచు శత్రువుతో పోరవలసి నచ్చినప్పుడు తమతమ సైన్యముల నొందోరులకు సాయముగ బంపుకొనుచుండిరి. ఇంతలోనే శ్రీ

శివాజీమహారాజుకూడ రంగములో ప్రవేశించెను. ఈవిధముగ ఈ మువ్వరి దృక్పథము, ఆశయము (అనగ తమవ్యక్తిత్వమును మొగ్లాయివారి బారినుండి కాపాడుకొనుట) ఒకట గనుక వారు మొగ్లాయి ప్రభుత్వమునకు స్వలిరేకముగ ఒకరి కొకరు సాయముచేసుకొనుచు వచ్చిరి.

ఉమాప్రాజీవితము, అధికారిము ఒక నియమముగకు కట్టుబడియుండక ప్రభుత్వమునకు అంబడి కలగించునవిగ నుండును. సైన్యము ప్రనుశిక్షణరిహితమై స్థాయి (Standing) గాక జమీన దారి (Pendatory) నుండును ఈ ప్రకారము మాదన్నగారు ప్రధానిగాకపూర్వము గోల్కొండ సైనికముగను, లిద్దకముగను, రాజకీయముగను, అంతరింగిక, విదేశాంగసీతీవిషయములపైతము ఎంతసేరసముగ నున్నదో వాళ్ళకులు గ్రహించగలరు. ప్రస్తుతము వైన కేర్వొకబడిన విషయములలో, విదేశసీతీనిగురించి మాత్రమే దీనిన క్లుప్తముగ చెప్పింబడును.

మాదన్నగారి విదేశాంగసీతీనిగురించి తెలుసుకొనవలయునన్న వారు విజాపూరు మహారాష్ట్రలలో నోకివైపును, మొగ్లాయి సమ్రాట్టతో మరయొకవైపును ఎట్టిసంబంధ బంధవ్యములు కలిగియుండిరో తెలుసుకొనుట ముఖ్యము. ఇంతేగాక వీరిలలో వీరు షరఫ్పరము సంబంధ, సహకారములుచేసి కొనవలసిన యవసరమును గ్రహించుటకు గోలకొండ యెల్లలను, వాటివైజమును, ఎల్లల షరీఫరప్రాంతములందలి పరిస్థితులను గ్రహించుట ముఖ్యతరము.

గోలకొండ రాజ్యమునకు ఉత్తరమున మొగ్లాయివారును, పడమర విజాపూరమును,

దక్షిణమున కర్ణాటకమును, తూర్పున సముద్రమును కలవు. మొదటిమూడును సహజ సంరక్షణరహితములై ఎల్లప్పుడును శత్రువుల ఆక్రమణమునకు వీలుగ నుండెను. తూర్పు జలమయము. పరంగివారికి రిప్పు డిప్పుడె వర్తకము సాగించిరి. కాని వారి వక్రవర్తనము మాదన్నగారికి తెలియవచ్చుచునే యుండెను. జలగామియగు సైన్యము గోల్కొండపాటుకు చాలినంత లేకుండుటచే పరంగివారిని సైనికక్షగ వృద్ధిజేయకుండునట్లు చూచుటయేగాక విదేశీయుల కావశ్యకములగు నుచితసారవ సౌకర్యములుగూడ సమకూర్చవలసియుండెను. ఇట్లు ఉత్తరమున మొగ్గాయివాడినుండియు, పడమర విజాపుర, మహారాష్ట్ర నుండియు, దక్షిణమున కర్ణాటకమందలి అరాజకమామల నను, తూర్పున పరంగివారి నౌకాబలము వలనను అపాయమున కవకాశములు బహుళముగ నుండెను. ఫ్రెంచివారితో విరోధము మొదలు. వీటి నన్నిటిని సరిచూచుకొనుచు రాజ్యచక్రమును సక్రమముగ నడుపవలసిన అధ్యత మాదన్నప్రధానికుసభజములపైని మోపబడెను. మిగులుగురుకు మనుచున్న గోల్కొండ దీపకలిక, - ఘోర ధుంధూ మారుతమున నుర్రూతలూగుచు ఇప్పుడో ఇంక నొక యణమునకో అగాధపారావారమున మునుగనున్న మహానౌక, - మరిణ శయ్యపై పొరలాడుచు దుది శ్వాసను వీల్చుచున్న అట్టి దక్షిణ ఖతులైహి స్వతంత్ర రాజ్యమును శ్రయోదశశవర్ణములపాటు విపరీత ప్రతికూల పరిస్థితులలో అతులిత మేధావిశేషమున నడపించిన మాదన్నామాత్యునకు ధన్యవాదములివ్వకుండ నెవ్వ రుండగలరు ?

మొగ్గాయిలతో యుద్ధము పొసగినపు డెల్ల విజాపురి గోల్కొండలు పరస్పరము పైనిక సాహాయ్యము చేసికొనుచుండుటను మనము వైన గమనించియె యున్నాము. క్రీ. శ. ౧౬౭౭లో కూడ అదేప్రకారము మాదన్నగారు బహుళసైన్యముతో తమ యాధిపత్యమున గోల్కొండకు సాయచేయ నరిగిరి. కాని మొగ్గాయిసైన్యాధ్యక్షుని మంతనమునల్ల అతడు తిరిగిపోయెను. ౧౬౮౧ వరకు విజాపురమునందు విపరీతమగు కక్షలు అంతర్యుద్ధములు మితిమీరుటచే, నచ్చటి అమీరు లందరును అబల్ హాసనును తీర్పు చేయ ప్రార్థించిరి. ఈ తీర్పు ననుసరించి విజాపురవిదేశసీతని సక్రమవర్తనపై నడుప అక్కన్నగారు నియమించబడిరి. ఇట్లు గోల్కొండ విజాపురముల నిదేశాంగినిని మాదన్నగారే నడుపుచువచ్చిరి.

గోల్కొండదక్షిణమున కర్ణాటకమందు విపరీతమగు అరాజకము ప్రబలుచుండెను. తంజావూరుమొదలును పశ్చిమకర్ణాటకమందలి విశేషభాగము పాడీకొడుకగు ఏకోటి పాలనకు లోబడియుండెను. అయినను పరిపాలనాదక్షతలేమి నచ్చటిపరిస్థితులు భయంకరముగ మారుచుపోయెను. నారాయణరావు హనుమంతయొక్క ప్రోద్బలముపై శ్రీశివాజీగారు దానిని ఆక్రమించదలచిరి. అయిన విజాపురరాజ్యముగుండ పోవుటకు పరిస్థితు లనుకూలించినవి కావు. గోల్కొండ ద్వారా పోవలసియుండెను. అబ్దుల్లా ఖతులైకాలమునుండియే పరస్పరసహాయము చేసికొనునట్లు ఒడంబడికయుండెను. దానిని మాదన్నగారు మరల పునఃప్రతిష్ఠించిరి. వారి యాహ్వానముపై ౧౬౭౭ లో శత్రుచి

శివాజీ గోలకొండకు వచ్చెను. మరల నోక సంధి జరిగెను. దానిప్రకారము అబుల్ హసన్ గిరించు శత్రువు కానంచయమును, తుపాకీపైరికులను, మరియు శివాజీపైన్యము నకు నిత్యము 3000 హొన్నులను ఇచ్చుట కంగీకరించెను. ఇందుకు ప్రతిఫలముగ శివాజీ తనతండ్రి జాగీరును హా తాను జయించినకర్నాటక రాష్ట్రములోనియొక భాగమును గోల్కొండకు ముట్టజెప్ప నంగీకరించెను. మరియు ఒకలక్షహొన్నుల వార్షికమునకు బదులు అవసరసమయములందు శివాజీ, అబుల్ హసన్ కు పైనికసాహాయ్యము చేయుట కొడంబడెను. ఇవిధముగ మాదన్నగారు శివాజీతోపిడిచేతులను సంధినిగ్రహములచే బంధించి మహారాష్ట్రపుబందిపోటు బారినుండి గోల్కొండకు రక్షించుటయెగాక, గోలకొండస్వాతంత్ర్యరక్షణలో మహారాష్ట్ర శక్తిని ముఖ్యయుధముగ మార్చి తనవిశేషరాజనీతిని చాకచక్యముగ ప్రదర్శించిరి. మాదన్నగారిపై రెండవయోగములుకలవు ఒకటి వీరు తనయేలికలాభమునకు విరుద్ధముగ శివాజీకి సాయముచేసె ననుట! రెండవది మాదన్నగారు తనరాజును అవురంగజేబుకు సమ్మ ప్రయత్నించెననుట!! సంశయాత్ములు దయ చేసి సంధిసూత్రముల శ్రద్ధగ జరించిన మొదటియభిప్రాయము మార్చుకొందురని నమ్ముచున్నాను. అదియుగాక పొదిలి లింగన్నగారు 1653 లో చిక్కనాయకంపటం, బన్వసటం అను రెండుపట్టణములను మాదన్నగారి యాజ్ఞప్రకారము మహారాష్ట్రులను నిర్బించి కైవసముచేసికొనిరి. కనుక మాదన్నగారిని సందేహించునవశాశము గానరాదు.

రెండవది యెంతనిరాధారము అంతకన్న యెక్కువ హాస్యాస్పదముకూడాను.

అవురంగజేబు 1652-వ శతాబ్దముందు పేర్కొనదగిన భారతముస్లిము మరాఠి మాని, షరతుతనహిష్టుత శూన్యము. హిందూ మతము సంప్రదాయము విజ్ఞానము నాగరికతల కతడు బద్ధవిద్వేషియనుట జగద్విదితము. తాతతత్ప్రభులనాటినుండి వచ్చుచున్న మత సహిష్ణుత మట్లుమాయమై జిజియ పన్ను మొదలుగు నిర్బంధములు హిందువులపై మరల ప్రయోగించబడెను. హిందువుల బేన్నత్యము అతనికి కంటకము. అతడు దక్షిణములో హిందువుల స్వాతంత్ర్యమును నిర్మూలించ దృఢసంకల్పుడై యుండెను. మాదన్నగారి కీర్షయము బాగుగా తెలియును. అది యునుగాక, తమ కత్యంత మహాపకారియు, విశాల హృదయుడును హిందూముస్లిం ప్రజలను సమదృష్టితో వూచువాడునగు తాసేప్రభువును, ఇట్టిగుణము లేవియు లేనివాడేకాక హిందువులకు బద్ధద్వేషికూడ నగు బేరంగజేబున కప్పగించుటలో వారలూహించగలిగిన ప్రతిఫల మేమి? పారసీక గ్రంథములు మాదన్నగారికి వ్యతిరేకప్రచారము చేయుటలో ఎట్టికొరతయు నుంచలేదు కాని విశేష మేమన వారు మాదన్నగారి పరిపాలనావిధానమందలి బాగుగులను గురించిగాని లోటుపాటుల గురించిగాని యొక యక్కరమైనను వ్రాసినపాపాన పోలేదు.

ఏనోపాదేశస్థులను మాదన్నగా చేతీరున అదుపుజిజ్ఞలలో నుంచినో విపులముగ వ్రాయవలయునన్న ఒకపురాణ మగును. ముఖ్యముగ మనము గమనించవలసిన విషయ మేమన వీరుయ నిష్కర్షగ నిశ్చలముగ

గోలకొండ యధికారమును ఎంతయు నొప్పించిరి. ఈ సందర్భమున పొడిలి లింగన్న యెంతయు ప్రశంసార్హుడు. మాదన్న గారి యూనిశ్చలత్వము విరోధీయులకు నచ్చ లేదు. అందుచే వారు తమయిష్టమునచ్చి నట్లు వారిని దూషించుచు వ్రాసిరి. కాని ౧౮౮౧ లో వారే మాదన్న గారిని ఎంతయు కొనియాడుచు వ్రాసినారు. దీనినిబట్టి తేలున జేమన? తుదకు ఆయిరోపీయులుకూడ గోల

కొండప్రభుత్వమునకు లోబడి నియమబద్ధు లైరి. అని అందువల్ల మాదన్న గారు వారి నాదరించిరి.

మాదన్న గారివిషయమున పరిశోధించి తేల్చువలసిన కెంతయు కలదు. ధనము, అన కాళముగల పక్షపాతరహితులైన పరిశోధ కులు బయలుదేరి వీరినిగురించి ఇంకను ముఖ్యవిషయములు పాఠకలోకమున కెరుక పరిచెదరుగాక.

కాంక్ష

కందుకూరి రామభద్రరావు,

మావిల్లేమాఁగుతీరున జీవితంబు
పూయ నామూలమాడంబు, పొంగిపోయి
పండ్లకారు సంపదలకై ప్రాతిపదిక
మొదవె నని లోన నున్విభులారినాను.

కప్పకొని రాగ హేమంతకాలనిశలఁ
దేనెపాగమంచుతెర లెన్నో, తేలుకొనుచు
శైలిరానిలపరిరంభ సౌఖ్యమునకుఁ
బైరుకొంటి కలాటుకాభరము దాల్చి.

ఉత్తర దిశాంతరమ్మున నుటిమి, చిటుత
మబ్బు తోఁచెనయేని తల్చిబ్బుపడుదు
ప్రళయకాలవాత్సాహి భాగ్య మెల్ల
దులుచుకొనిపోవ మ్రోడయి నిలుతు ననుచు.

నిందు వైశాఖపూజల నీదుమ్రోలఁ
బలుకఁబాటెడి జాడలు పాదుకొనిన
కాపునంత నివేదించు కాంక్షతోడఁ
దడవుకొందు నీయభయహస్తమ్ముకొఱకు.

క్రీడా వనము

బి. కుప్పస్వామి

[ప్రాకారము చల్ల యీశునిచాల, బాలికలను గురించి శ్రద్ధతీసికోవడము చాలా అవసరమని ఇప్పుడిప్పుడు యూరోపు దేశాలలో నుద్దిష్టున్నారు. అందువలన బాల, బాలికల తీవ్రతానికి సంబంధించిన అన్ని విషయాలలోను విపులంగా పరిశోధనలు జరుగుతున్నవి. అందులో పిల్లల ఆటలను గురించి గ్రూస్, హార్, ప్రోచెల్ మొదలయిన వారు పరిశోధనలుచేసి ఎన్నో విధానతాలు-పిల్లల ఆట భావితీరితానికి తయారీ అనీ, అవసరమైన దానికంటెను అధికంగా ఉండేకత్తి అనీ ఏమేమో విధానతాలు-చేశారు. పిల్లల వికాసానికి ఆట ముఖ్యావసరం అనేది మూలముగా అయినది. పిల్లలు పొందే ప్రతీతిగమయిన వికాసమూ ఆటద్వారానే వ్యక్తమవుతుందన్న విషయం నిరూపణ అయినది. పిల్లల తెలివితేటల అభివృద్ధికి, శరీరాభివృద్ధికి వారి ఆటలమాగల సంబంధమును గురించి పరిశోధనలు చేసిన బూల్, స్ట్రెబ్బిన్గ్ గారలు బాగా జగ్రత్తగా ఆలోచించి పిల్లలలో పిల్లలకు పెట్టవలసిన ఆటలద్వారా పిల్లల శారీరక, వివేక వికాసముల మిథిని (level) అంచనావేయుటకు ఆటనే ప్రాతిపదికగా తీసుకొన్నారు. పైవి చెప్పిన విషయాలనుబట్టి పిల్లల సర్వరోముఖాభివృద్ధికి ఆట ఎంతముఖ్యమయినదో తెలుస్తుంది. సామాన్యంగా పిల్లలందరూ తమతమ యిండ్లలో ఆట ఫలము లందచేపు గనుక ప్రతిపట్టణంలోనూ పిల్లలమిత్రం క్రీడావనము లుండవలసివలెన అవశ్యకతను నిరూపిస్తూ కొద్దిభిన్నులో అట్టివాటిని ఎట్లా నిర్మింపవచ్చునో ఈ వ్యాసంలో ప్రయత్నించి కుప్పస్వామిగారు తెలుపుతున్నారు. హిందూదేశముకంటెలోను పిల్లల మానసిక తత్వాన్ని గురించి పరిశోధనలు చేయడాని కవకాశమున్నది ఒక్క మైసూరులోనే; చేస్తూన్నవారు ఒక్క కుప్పస్వామిగారే. వారిచ్చిన ఫలవాలను గురించి పిల్లల బాగా ఆలోచిస్తారని నమ్ముతున్నాము-భా. సం.]

పెద్దపెద్ద పట్టణాలలో ప్రజలు విశ్రాంతి పుచ్చుకొనుటకు, నిర్మలమైన గాలి పీల్చుటకు చాలాచోట్ల పార్కులు (పౌరోద్వ్యాన వనములు) నిర్మింపబడుచున్నవి. ఇటువంటివి ముఖ్యంగా క్రిక్కిరిసిపోయిన పట్టణాలలో చాలా అవసరమని వర్తారువారు గ్రహించి, అక్కడక్కడ అనుకూలమైనచోట్ల ఉద్యానములను ఏర్పరుచుచున్నారు. ఇవి చక్కని రంగురంగుల పూలచెట్లతో నిండి కూర్చుండుటకు బల్లలు అమర్చబడి ప్రదేశమంతయు అందముగా వుండుటచే చల్లగాలికొఱకు విశ్రాంతికొఱకు ప్రజలు చేరెదరు. సాధారణంగా స్కూలుకు వెళ్లే పిల్లలందరు స్కూల్ వద్దనో లేక పూరిబయటనో ఆటమైదానము (Plays grounds)లలోనో ఆడుకొందురు.

కాని స్కూలుకి వెళ్లడానికి ఇంకా వయస్సు చాలని పిల్లలకుమాత్రము మన దేశంలో ఇంకా ఏవిధమైన సౌకర్యాలు కలుగజేయటంలేదు. వారికి స్కూలుకి వెళ్లడానికి ఇంకా ఈడు చాలదు. అయితే అడడానికి కావలసినంతశక్తి. ఒక్కనిమిషం స్థిమితంగా వుండలేరు. ఇంట్లో చోటు చాలదు. వారికి తగినటువంటి సౌకర్యాలు ఇవ్వటం సాధారణ కుటుంబాలలో చాలా కష్టం. ఎక్కడో ఐక్య ర్యవంతులకు తగినంత కాంపౌండు వుండును. చాలామంది పేదవారగుటచే కాంపౌండు వుండదు. పిల్లలా ఆడకమానరు. సామాన్యంగా భోడ్డుమీద దుమ్ములోపడి ఆడుదురు. ఇందుచే వారికి అపాయమే కాక దురలవాట్లకూడా సంభవించును. దుమ్ములో ఆడినందుకు తల్లు

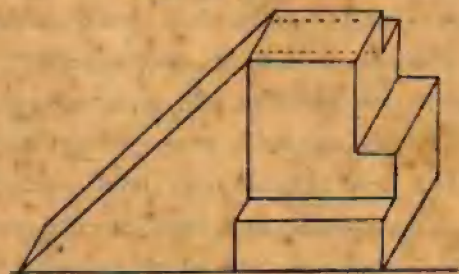
లచే చీవాట్లు చెబ్బలు. ఆడడానికి వట్టి బహిరంగస్థల ముండిన చాలదు. ఆటస్థలములో పిల్లలకు ఆనందము కలిగించుటకు, వ్యాయామము చేయుటకు తగినటువంటి సౌకర్యాలు ఏర్పాటు చేయవలెను.

రెండేళ్లనుంచి ఏడేళ్లలోపు పిల్లలకు స్వేచ్ఛగా ఆడుకోడానికి క్రీడావనములను ఏర్పరచుట అత్యవసరము. మనదేశములో ఇటువంటి క్రీడావనములను నిర్మించి పెంపొందించుటకు తగినటువంటి కృషి చేయవలెను. దీనిని స్థాపించుటకు ఎక్కువఖర్చుకూడ అవసరము లేదు. మనదేశంలో చక్కగా ఆరోగ్యముగా పెరిగి కంటి కింపైన పిల్లలను చూడటం అరుదు. అందులో ముఖ్యంగా పేద వాళ్ల పిల్లలస్థితి చెప్ప నలవికాదు. దీనికి కారణం సరియైన ఆహారము లేకపోవుట, అశుభ్రమైన చోట్లలో పెరుగుట. పిల్లల శరీర పుష్టికి, (Physical development) ఆరోగ్యమునకు వ్యాయామము అవసరము.

ఒకక్రీడావనము సేర్పరచుటకు సుమారు నూటయ్యైదే చదరపుఅడుగుల సమప్రదేశము అనుకూలముగా వుండును; లేక పార్కు (పౌరోద్వానవనము)లోనే ఒకచక్క ఈ క్రింద చెప్పబడు జారురాయి, పుయ్యాల, ఏతం మొదలైనవి వేయవచ్చును. పార్కులోనే ఈసౌకర్యాలు వుంటే తలితండ్రులకు చాలా అనుకూలము. వారు బిడ్డలను తమతో తీసుకువచ్చినపుడు అక్కడ ఆడించుకోవచ్చును; లేదా ఏదైనా పూరికి మధ్యలో అనుకూలమైన చోటులో ఏర్పాటు చేయవచ్చును. దీనికి చుట్టూ ఇనుపతిగతో బండిలి కట్టితే ఆవులూ మొదలైనవి రావు. లోపల చక్కని పూలచెట్లు కొన్ని, నీడ

నిచ్చు పెద్దవృక్షములు కొన్ని వేయుట అవసరము.

పిల్లలు పెరుగుటకు, వారికి మంచిబలము రావడానికి జారటం, ఎగరడం, పరుగెత్తడం కావాలి. ఇలా జారడానికి, గెంతడానికి ఒక జారురాయి (Jumping and sliding board) సులభంగా కట్టవచ్చును.

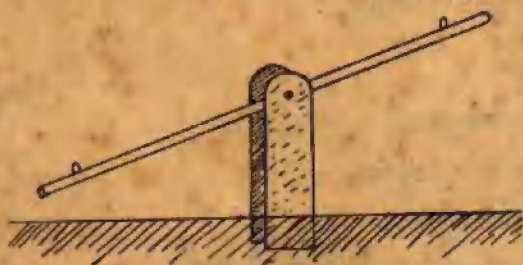
గ. జారురాయి

దీనిని ఇటికతో కట్టిన చాలాకాలము గట్టిగా వుంటుంది. ఆటమైదానముమధ్యలో దీనిని కట్టవలెను. రాతిపునాదిమీద నేలమీద నుంచి ౧ కి అడుగుఎత్తున ౪ కి అడుగుల పొడుగు ౩ కి అడుగుల వెడల్పుగల ఒక అరుగు కట్టవలెను. తరువాత ఒకవైపు ౧కి అడుగువెడల్పున ఒకమెట్టు వదలిపెట్టి మిగతాదాన్ని వైకి ఎత్తవలెను. రొండ్ వైపు ౧ కి అడుగువెడల్పున ఇంకొకమెట్టు. ఇది నేలమీదినుంచి ౨ కి అడుగుల ఎత్తులో వుండవలెను. మూడోచక్క మరొకమెట్టు నేలమీదనుంచి ౩ కి అడుగులఎత్తున వుండవలెను. నాలుగోచక్క నేలమీదనుండి అయిదడుగుల ఎత్తున, జారుటకు ౬౦ డిగ్రీల కోణము వుండేలాగ వాలుగా అరుగు కట్టవలెను. దానిమీదనుంచి అందరూ జారడానికి చాలా ఆనందంగా వుండును. లెక్కిన మూడు చక్కలనుంచి పిల్లలు వాళ్ల వాళ్ల వయస్సుకు

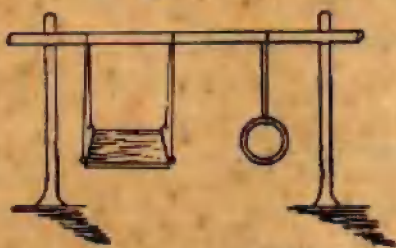
తగినట్టుగా కావలసినంత ఎత్తునుంచి ఎగరవచ్చును. దీని నంతాకూడా సిమెంటుతో గిలాబా చేస్తే నున్నగా అందంగా వుండటమేకాక గట్టిగాకూడా వుండును. దీనిచుట్టూ పిల్లలు బారినపుడు దుమికినపుడు చెబ్బలు తగులకుండా వుండడానికి చుట్టూ మూడడుగుల వెడల్పు వరకూ మన్నుతవ్వి ఇసుకతో నింపవలెను.

శ్రీదావనములో ఇంకొకపక్కను ఒక సులభమైన ఏతం (See-saw) ఒకటి వేయవలెను. రెండు ఇనుప స్తంభాలుగాని, లేక కట్టి స్తంభాలుగాని నేలమీద ౧౫ అడుగు ఎత్తున వుండేట్లు భూమిలో పాతవతెను. ఆరెండింటికీ మధ్య ఆరంగుళాలు ఎడంవుంటే

౨. ఏతము (See-saw)

చాలు.వాటిమధ్య ఆరడుగుల పొడుపుగల ఒక దూలమును ఒక ఇనుపసీలతో అమర్చవలెను. అప్పుడది రెండుపక్కలకూ వూగును. పిల్లలు అటుఇటు పైకి క్రిందికి వూగుతూ ఆడుతారు.

౩. పుయ్యాల

పిల్లలకు పుయ్యాల పూగడమంటే చాల సరదా. ఇంకొకప్రక్క ఎనిమిదడుగుల పొడుపు స్తంభాలను నిలబెట్టి వైన ఒక

దూలం వేసి, దానికి తాళ్లతో పుయ్యాల బల్ల కాని లేక పాత మోటారు టైరు కాని కట్టిన ఉయ్యాల యగును.

ఇసుకలో ఆడట మంటే పెద్దవాళ్లకే ఇష్టం. ఇంక చిన్న పిల్లలమంటే వేరే చెప్పనక్కరలేదు. ఇంకొకచోట ౧౨ అడుగుల వెడల్పు గల చక్రం చేసి దానిలో నుంచి $\frac{1}{4}$ అడుగుల లోతున మన్ను తవ్వి తీసివేసి ఇసుకతో నింపవలెను. ఈ ఇసుకలో పిచికూళ్లు, దూదంపుల్లా మొదలైన ఆటలు కావలసినన్ని ఆడుదురు. కొన్ని సిగరెట్టు డబ్బాలు మొదలైనవి ఇస్తే వాటిలో అచ్చులు చేయుదురు.

ఈ చోట ఎవ్వరూ ఎవ్వరూ కావలి వుండవలసిన పనిలేదు. ఇక్కడండే సామానులు దొంగతనానికి పనికిరావు. పైగా రిపేరులు మొదలైనవి అవసరము లేదు. ఇందులో పిల్లలు పరుగెత్తడానికి, ఎగరడానికి, బారడానికి, పూగడానికి కావలసినంత అవకాశ ముండును. వాళ్లు ఆడుకుంటూంటే చూసేవాళ్లకుకూడా చాలా ఆనందము. పెద్దవారికి క్లబ్బులు ఎల్లాగో నోరెరుగని పసి పిల్లకు ఇవి అట్టివి; స్వర్గము. ఇటువంటి ఒక శ్రీదావనము నిర్మించుటకు సుమారు ౧౫౦ రూపాయలలోపు అగును. ఇది మరీ భారమైన ఖర్చు కాదు. ఒక్కొక్క గ్రామములోను ఒక్కొక్క పేటలోను ఇటువంటివి ఏర్పరచుట అవసరము. మునిసిపాలిటీవారూ ధనవంతులూ ముందుకు వచ్చి ఇటువంటివి కట్టించినచో బిడ్డలకు ఆనందమే కాక వారు శక్తివంతులుగా పెరుగుటకు అవకాశ ముండును. ప్రతి శ్రీ సమాజములలోను క్లబ్బులలోను ఇవి నిర్మించుట చాలా అనుకూలము, ఉపయోగమూను.

ఎ పు డొ ?

ముట్నూరు సంగమేశము

౧

ఆశ పుష్పించు తెరుగనియట్టి యెడద
జివురులెత్తించు వాసంతశ్రీ లిగుర్చి,
పుష్పఫలభార భరితమై, పుడమి ముట్టి
నీకునై 'నలాము'లు తేసి నెగడు తెపుడొ ;

౨

విశ్వమోహన కల్యాణవిమలమూర్తి-,
రాజరాజేశ్వరాద్భుతరమ్యమూర్తి
కంజలి ఘటించి, హృదయ మర్పించుకొఱకు
ఆన లయ్యెడి: ఫలితంబు నందు తెపుడొ !

౩

కలుషపూరితపాపాణకరినహృదయ
మంది విహరించు సంఘమం దందమైస,
స్వచ్ఛ, కరుణార్ద్రనవనీతనదృశరాగ
హృదయము జనించి, యమృతము నించు తెపుడొ !

౪

సర్వమానవకల్యాణసదనమందు
క్రూరకాలాహిసంకాశభూరివికట
శ్వాసఘోషితసంఘపైశాచిలాస్య
గానముల మాని శాంతిని గాంచు తెపుడొ !

౫

జగతి పుష్పించె నున్న తాశయసుమాలు :
పరిమళానిలపూర్ణ మీ భావనీధి !
బూని చరియింప హృదయ ముప్పొంగుచుండె
ఆశ ఫలియించి, మోదాశ్రు లందు తెపుడొ !

నాజీబర్తనీ: నిరుద్యోగసమస్య

కొప్పెర్ల కోట నత్యనారాయణమూర్తి

“దబ్బులేనివిద్య దరిద్ర హేతువు.”

- గురజాడ అప్పారావు.

“అరయగా వమంత్ర మా పత్నీరము లేదు

మందుగాని వేరు మరియూ లేదు

భవి వయోన్యదైవ పురుషం దొకడు లేడు,

మూర్ఖువా దొకందే కొడుకగాని.”

- వేదం వేంకటరాయశాస్త్రి.

ఈ దేశంలో మోస్తరుగా, దామామయిన తల వక్కుంటికి కోశాకు మాడు అతాలుమాత్రమే సంపాదించే ప్రజకు, మొత్తంజనసంఖ్యలో మాటికి ముగ్గురికి మాత్రమే అక్షరజ్ఞానం వున్న ప్రజకు, ముందుగత లండన్లో వని పండితు లంగీకరించారు.

ప్రజల ఆచారవ్యవహారాలు, మత సంప్రదాయాలు, ఆర్థికపరిస్థితులు, ప్రభువుల యిష్టాయుష్టాలు, ప్రజానాయకుల ఆలోచనలు, వారి స్వాధ్యపంచమైన పన్నాగాలు మొదలైన అనేకవిషయాలనిదా ఆధార పడివుంటాయి-సంఘంలో వ్యక్తులను విద్యను గురించిన యోర్పాట్లు. నీటి కన్నీటిలో నడి బాలుడు అభివృద్ధి చెందాలి; తన శక్తి పామర్యాలను, తెలివితేటలను, వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రదర్శించుకోవాలి. అది అనుకూలంగా లేకపోతే అనిగారిపోవాలి; తనకు నామరూపాలుగాని తనవల్ల సంఘాని కేవలయోజనంగాని లేకుండా తీరవచ్చు వంతలే ప్రతికివుండాలి. రి విధంగా, ఉన్న పరిస్థితులను ఉన్నట్లు వదిలివేయడంవల్ల సరియైన పనిపాటులకు సరియైన మనుష్యులు అమరడంలేదు. విద్యార్థులకు “వృత్తి తెలివితేటలు” కువరటంలేదు. ఇటువంటి అనర్థకాలను తొలగించడంకోసం, బాలరను వృత్తులలో తర్ఫీదు చేయడం, మూల చదువులు ప్రజల సాంఘిక రాజకీయ ఆర్థిక పరిస్థితులను గుర్తించడం అవసరం.

వికోపాఖండంలో ప్రస్తుతం ప్రతిదేశంలోను వ్యాపించివున్న సమస్యలు రెండు. ౧. గాఢమైన జాత్యభిమానం; ౨. లక్షలాదినిరుద్యోగులు.

యూక్లాని! పూర్వం, యెనుమకులనీ దిగుమకులనీ విశేష వర్తకం రెండువిధాలుగా వుండేది. యుద్ధానంతరం, పరిశ్రమభివృద్ధిగాంచిన అన్ని దేశాలూమాదా తమ తమ దిగుమకులను తగ్గించుకోవడానికి యెనుమకులను అభివృద్ధిచేసుకోవడానికి, భగవత్ప్రసాదా తమదేశానికి చేకూరిన ఆర్థికములైన లోపాలను పడరించు కొనేటందుకు సృష్టికే ప్రతిస్పృష్టి చేయడానికి తీవ్రంగా ప్రయత్నిస్తున్నాయి. ‘ప్రతిదేశానికీ ఎనుమకులూ దిగుమకులూ ఏదోవిధంగా సరిపమానంగా వుండాలి. ప్రతిదేశమూ తన ఎనుమకులకు ప్రతిఫలం దిగుమకుల రూపంగా కొంతవరకైనా పొందాలి. ఏదేకమా ఎన్నమా విదేశాలనుంచి వచ్చే సరుకుల నన్నీటిని పూర్తిగా డబ్బిచ్చి కొనుక్కోజాలదు. ఇరుగుపొరుగు దేశాలలో ఇచ్చి పుచ్చుకునే మర్యాదలు కొంతవరకైనా వస్తురూపంగా వుండనియెడల అంతర్జాతీయ వర్తకం నశిస్తుంది’ అన్న చిన్ననాటి మక్కాలుపాఠాలు గంగలో కలిసి పోతున్నాయి. కెంతివారైనా, కెంతిపోనూ, కేడియోలు, వాయువిమానాలు మొదలైన వార్తా, ప్రయాణ సౌకర్యాలు అభివృద్ధిచెందడంతో అంతర్జాతీయమైరికి బదులు అంతర్జాతీయవిరోధమా, మనస్పర్ధా, అధికమవుతున్నాయి. ఏదేశాని కాదేకమే తనకు కావలసిన వస్తు పరికరాలను తనదేశంలోనే తయారు చేసుకుంటూ, తన యింటికి తాళంవేసుకొని తాతేటివృత్తిని ముడిచిపెట్టుకొని భాగ్యోదానికి ప్రయత్నిస్తోంది. ఇంగ్లాండుకు నూనె పంట లోటు; దానిని రాత్నీ బొగ్గులోనుంచి తయారు చేసుకుంటోంది. స్వీడెన్లాండుకు రాత్నీబొగ్గు లోపం; అందుకుబదులు నీటి

నుంచి శక్తి వర్ధిల్లేనుకొంటోంది. జర్మనీలో లిండి గింజలపంటలు తక్కువ; అందుచేత తవలంజరుధూమ లన్నిటిని సాగుచేసుకొని లిండిగింజలకోసం మరొకరి మీద ఆధారపడి వుండవలసిన అవసరం లేకుండా చేసు కుంటోంది.

కాని యిటువంటి ప్రయత్నాలన్న ప్రతిదేశం లోను నిరుద్యోగ సమస్య అధిక మవుతోంది. కరచేగంతో స్వాగ్ధ్యోగీనరుకులు తయారు అవుతూవున్నప్పటికీ వాటిని కొనుక్కునేవాళ్లు అగపడటంలేదు. లక్షలాది ప్రజకు పనిపాటులు దొరకటంలేదు.

ఒక్కరమ్యలోమూత్రం ఇప్పటిమట్టుకు నిరు ద్యోగ సమస్య లేదని చెప్పవచ్చునని అందరూ అంగీక రించారు. అక్కడమాదా వ్యక్తికన్న సంఘమూ, వ్యక్తి లాభంకన్న సంఘక్షేమమూ ప్రధానమని పరిగణిస్తు వ్నారుగాని అచ్చట మూలవిద్య ముగిసిన తర్వాత యువకులు వృత్తులలో ప్రవేశించడం సులభంగానేవుంది. “ఏవృత్తిలో?” అన్న సందేహమేగాని “ఏదైనా వక వృత్తి దొరుకుతుందా? లేదా?” అన్న సందేహం లేదు.

భగవంతు డిచ్చిన ప్రకృతిసంపదనూ మనుష్య బలాన్నీ పూర్తిగా వినియోగించేసుకునే తెలివిలేటలూ అదృష్టమూ లేనంతకాలం దారీద్ర్యబాధా, నిరుద్యోగ సమస్యా, దేశంలో తప్పవు. వైగా దనితేయడం ఇష్టంలేనివాళ్లు, చేతకానివాళ్లు ఎవ్వరూ వుంటూ నేవుంటారు. ప్రజలందరూ పనిపాటులను ఏర్పాటు చేసి అందుకు తగిన అవకాశాలను వారికి కల్పించడం ప్రభుత్వంయొక్కా సంఘంయొక్కా ముఖ్యధర్మం. కడచిన విరోపాయుధం తర్వాత యూరోపుఖండంలో ప్రతిదేశంలోనూ ఈ విషయమై తీర్చివేసిన ప్రయ త్నాలు జరుగుతున్నాయి. ప్రతిదేశంలోనూ, అధికపరి స్థితులలో కలిగేమార్పులను వివరంగా పరిశీలిస్తున్నారు; దేశకాలపాత్రాదులను జాగ్రత్తతో గమనిస్తున్నారు. వ్యక్తిసాఖ్యంతో చాటుసంఘాభివృద్ధికోసంకూడా విచార కుండా పాటుపడుతున్నారు. అందుకు విద్యాసంస్థలు ఖచ్చితగా తోడ్పడుతున్నాయి. వృత్తిక్షేమము నుండివిన కార్యక్రమాలను మూర్ఖులు విరివిగా అభివృద్ధి చేసుకుం

టున్నాయి. ఈ ప్రయత్నాలు దేశకాలపరిస్థితుల వను సరిచి చేశాని కొకతీరుగా వున్నాయి గాని ప్రతిదేశంలోను గవర్నమెంటు అధికారానికి లోబడి “ఎంప్లొయ్మెంటు సంస్థలు” (Employment bureaus) విడుగు విరామాలచేకుండా శ్రద్ధతో పనిచేస్తున్నాయి. ఏటికీ మూర్ఖులు చేయూత యిస్తున్నాయి. ఉదాహరణార్థం — జర్మనీలో జరుగుతూవున్న ప్రయత్నాలను కొంతవరకు వేరొక సందర్భంలో వివరించివున్నాను.

ఒక విధంగా చూస్తే జర్మనీ బహు విచిత్రమైన దేశమని చెప్పక తప్పదు. పాతా కొత్తా, మార్పులకు మార్పులూ, పూర్వసంప్రదాయాలకు పూర్వసంప్రదాయాలూ అంత చిత్రంగా అక్కడ మిళితమైనాయి. విప్లవకరమైన మారిన ఉద్యమాలు, శాంతియుతమైన పూర్వవద్దకులు, ఒకరంక హిట్లరుసింహగర్జనలు, నా హాట్టివిజ్ఞానభణి, ఇంకోవంక యువకుల మిలటరీకెరీరు, జనసామాన్యం యావత్తూ యుద్ధసన్నద్ధులై పైరిక జీవి తానికీలనాటు పడివుండడం, మరొకవంక వల్లెలలోను పట్టులలోను కర్మకుల కార్మికుల శాంతియుతమైన సామాన్య జీవనం, యిట్టి పరస్పరవిరుద్ధమైన విషయాలనేకం అబాతియొక్క దినచర్యలో ఏకకాలమండే అగపడతాయి. ప్రాచీన హిందూపాత్రాజ్యాలలోవలెనే నేడు అక్కడమాదా నిరంకుశాధికారముల పరి పాలకుడే జాతిస్వరాన్ని పరిపాలించవలసినవాడు; వ్యక్తిసాఖ్యానికి సంఘక్షేమానికి బాధ్యుడు.

ఈమధ్య జర్మనపరిశ్రమలు అతిచేగంగా అభివృద్ధిచెందాయి. భూమిచాలాభాగం సారవంతమైనది కాకపోవడం, దేశంలో పండే వంటలు ప్రజలకు చాలక పోవడం, ఈ యిబ్బందులన్నప్పటికీ లిండిగింజలకోసం ఇతరదేశాలమీద ఆధారపడి వుండడానికి వారి కిష్టం లేకపోవడం, ఈకారణాలన్నీ వారి పరిశ్రమాభివృద్ధికి తోడ్పడ్డాయి. ‘వైస్సు’ సహాయంతో యావచ్ఛత్రుల కష్టపడి పనిచేసి భూమిలో పండే ఆఖరు గిడ్డెను గింజలూ కూడా పండిస్తేనేగాని వారికి జీవనం జరగదు. ఈ విధంగా జర్మనజాతికి కావలసిన అవార సామగ్రి యావత్తూ దేశంలోనే ఉత్పత్తి అయ్యే పరిస్థితులు త్వరలోనే ఏర్పడుతున్నాయని అనేకు లంగీకరించారు.

వాణిజ్యప్రభుత్వంయొక్క ముఖ్యమైన ఆదర్శాలలో అది ఒకటి. అందుకోసమే వారు తీవ్రంగా ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ప్రజల వృత్తిభర్యాలను నిర్ణయించడంలో వారు ఆ ఆదర్శాన్ని యెన్నడూ మరచటంలేదు.

“(ఆవారపదార్థాలను పండించే) యాకాఖను పంరక్షించి, ఆభివృద్ధిజేసి కాళ్ళకిం చెయ్యడంకోసం ఎంతటి శ్రమనైనా వారు ‘అని’ అని ఆనుకోవటం లేదు. వ్యవసాయవృత్తిని వర్తకవ్యాపారాలకు సంబంధించిన జాడవు తెస్తులనుంది తప్పించి, దానికి ప్రత్యేకమైన, ముగ్ధమైన మనుగడ ఏర్పాటు చెయ్యడం నేటి జర్మనురాజనీతియొక్క ముఖ్యోద్దేశము”!

ఎలిమెంటరీ స్కూళ్లలో చదువులు ముగియడంతోటే బాలురు బాలికలు ఒక యేడాదికాలం పల్లెటూళ్లలో వ్యవసాయవృత్తిలో నిర్బంధంగా గడపవలసి వున్నదని యిదివరలో ప్రాసీవున్నాను. అచ్చట, బాలురు వ్యవసాయదారులకూ, బాలికలు వారి ఆదేశాలకూ సహాయం చెయ్యాలి. అదిగాక యవనములు ఆరు నెలలకాలం ‘లేబరు క్యాంపు’లో గడపాలి. ఈ ‘లేబరు క్యాంపులు’ చేస్తూవున్న ముఖ్యమైనపని, వేకిం లోవున్న బంజరుభూములను పోషించడంలోకి తీసుకురావడం. భూమియొక్క సారాన్ని ఆభివృద్ధిచేసే పరిశ్రమ లన్నిటికీ, అందులో ముఖ్యంగా రసాయనికంగా యెరువులు వగైరాలను తయారుచేసే పరిశ్రమలకు ప్రభుత్వం మిక్కిలి ప్రోత్సాహం ఇస్తోంది. ఇంతకాలం ప్రజలు తమఅక్షానంవల్ల నిర్లక్ష్యం చేసిన యిట్టి విశ్వ రాష్ట్రభివృద్ధికరమైన పరిశ్రమలలో ఆసక్తివేలమంది జర్మను లివ్వదు పని చేస్తున్నారు. జర్మనీలో, అందులో ముఖ్యంగా తూర్పుభాగంలో చిన్న చిన్న కమరగాళ్ల సంఖ్య అధికంగా వుంది. వాళ్లు అప్పులపాలై ధనికుల ఒత్తిడిలో క్రమంగా అంతరించి పోతున్నారు. వాళ్లను నిలబెట్టి కాపాడడంకోసం వాణిజ్యప్రభుత్వం ఎంతో పాటుపడుతోంది. ౩౧౨౨ యొక్కరాలకు తక్కువ నిదీర్లంగల పొలాలు ఏకాగ్రాణికంగా, వ్యవసాయం చెయ్యడానికి అనువులైన పెద్ద

కొడుకులకో ఇతర మగవారకులకో సంక్రమించాల్సినాని కుటుంబ పంపకాలవల్ల చీలికలు కానుచున్నవి నిబంధన గలదు. అట్టి చిన్న చిన్న పొలాలను అమ్ముకొనడమ, తనభాషపెట్టుకొనడమ; ఇతరవిధాల అవ్యాక్రాంతం చెయ్యకొనడమ. నేడ్యగాడు పరిశ్రమైన ‘ఆర్య’సంతతికి చెందినవాడై యుంచాలి. పొలం సంక్రమించిన వారమడే తన అన్నదమ్ములకు అక్కచెల్లెండ్రకు వృత్తి శిక్షణను ఇప్పించడానికి బాధ్యుడు. తమకష్టకాలంలో ఆకమతంలో పనిచేసి తీవించడానికి అన్నదమ్ములకూ అక్కచెల్లెండ్రకూ పొక్కు గలదు. నేడ్యగాడి తమ్ములనుగూడా సాధ్యమైనంతమట్టుకు కుటుంబకమతంలో నిలుపు చేసి పనిచేయించడం ప్రభుత్వం యొక్క ఉద్దేశం.

ఈ విధంగా ప్రజలు తమతమ వృత్తిర్యాలను సక్రమంగా అనుసరించేటట్లు పరిపాలించే బాధ్యత ప్రభుత్వానిది. వృత్తిభర్యాలను నిరూపించి కాపించడంలో, కొద్దిపాటిమందివ్యక్తుల లాభాలకన్న సంఘక్షేమమే, జాతి అభివృద్ధియే ప్రధానమన్న విషయాన్ని జర్మనుప్రభుత్వం మరచటంలేదు.

జర్మనీ ఉత్తరభాగం మిక్కిలి చీద ప్రదేశం. అక్కడే తీవ్రస్థితులు పొడిపటలకు ఎంతమాత్రం అనుకూలంగా లేవు. కాని అక్కడ కావలసేవున్న ఆవారపదార్థాలను అక్కడనే పండిచడంలో జర్మనుప్రభుత్వం అసాధారణ ప్రజ్ఞను చూపిస్తోంది. ఆ ప్రాంతపు వ్యవసాయానికి కాస్త్రప్రజ్ఞానం, ధవసాహాయ్యం, మనుష్యబలం విరివిగా ఏర్పాటుచేసి పొడిపటలను అపారంగా అభివృద్ధిచేస్తోంది.

“౧౩౩౩ కు పూర్వం, ఇతర దేశాలతోపాటు జర్మనీలోకూడా, వివిధవృత్తులలో పనివాళ్లకు పని పాటులు కల్పించడం అంటే, పెట్టుబడిదారుల లాభాలకు లోబడి అన్నఅర్థం వుండేది. లాభాలు మిగలని వృత్తులలో పనివాళ్లకు పని చెప్పడంవల్ల వృత్తికే నష్టం వస్తుందని వారివుద్దేశం. వాణిజ్యప్రభుత్వంలో ఆ అభిప్రాయం మారిపోయింది.

పెట్టుబడిదాల్లు తమ బాధాలసంగతి గమనించకుండానే, పనిలేని పనివాళ్లకు పనిపాటు కల్పించడం కోసమే, అటువంటివాళ్లను కొందరను పనులలో చేర్చుకోవాలి. పనిపాటులు లేనివాళ్ల సంఖ్య అధికంగావుంటే, యిదివరకు పనిలోవున్నవాళ్లుమూడూ తమ మాలి చేతవాలను కొంతవరకు తగ్గించుకుని, అవగామునుపటి గంటమాలిలేటువనే రోజు ౧ కి మునుపటికన్న తక్కువగంటలకాలం పనిచేసి, పనిలేనివాళ్లకు పని దొరకడానికి కొంత అవకాశ మివ్వాలి. పెట్టుబడిదాల్లు పనివాళ్లూమూడూ పనిలేనివాళ్లను డబ్బుచందాల్ని పోషించడానికిబడులు ఈ విధంగా వారికి పని పాటులు కల్పించి పోషిస్తున్నారని అంతర్జాతీయవర్తకమా, ఎనుమరి దిగుమతులూ లాభప్రదంగా సాగుతూవున్నంతకాలం, ఉత్పత్తియైన సరుకు లన్నీ విరివిగా అమ్ముడవుతూ వున్నంతకాలం ఈ యేర్పాటు సక్రమంగానే జరుగుతుంది. 2

నిరుద్యోగులను పనిపాటులు లేకుండా మారోపెట్టి చందాల ద్వారాగాని, లేదా కాలవలు తవ్వించడంలాంటి ఏదో చక్రప్రత్యేకమైన పనిని కల్పించిగాని పోషించడంకన్న ఇదియే ఉత్తమమైన పద్ధతిఅనీ, పనివాళ్లకూ లేదావీకి మూడూ ఈ విధంగా తిక్కువ పని కలుగుతుందనీ అనేకు లంగీకరించారు. కాని యీ కార్యక్రమం సక్రమంగా వెరవేరాలంటే ఉత్పత్తియైన సరుకులన్నీ విడుదల కావాలి; పనిపాటులు లేనివాళ్లు తమ కియ్యబడిన పనులను చేతవాలను వద్దవకుండా అంగీకరించాలి; ఈ యేర్పాట్లవలన మొదటికే మోసంవచ్చి, ఆ వృత్తులకు ఏ విధమైన హానీ జరగనూడదు.

జర్మనీలో బాలురకూ బాలికలకూ ౬ మొదలు ౧౪ యేళ్లువరకు వచ్చేవరకూ పూర్తిగాను, ౧౪ యేళ్లుమొదలు ౧౮ యేళ్లు వయస్సువరకూ రోజుకు కొన్నిగంటలకాలమూ విద్య నిర్వహం. విద్యార్థి తన ౧౪-వ యేట, అవగా ౮ యేళ్లు మూలలో చదివిన తర్వాత, ప్రభుత్వంచేత ఏర్పాటుచేయబడ్డ 'ఎంప్లొయ్మెంటు సంస్థల' (Employment bureaus) సహాయంతో

యంతల్లగాని లేదా తన స్వప్రయత్నంవల్లగాని యేదో చక్రప్రత్యేక ప్రవేశించి, వారానికి ౭౫ రోజువరకు ఆ వృత్తికి సంబంధించిన విద్యను వృత్తిమూర్ఖులలో ఆధ్వర్యించవచ్చును.

ఎరిమెంటరీ మూర్ఖులలో చదువు ౪ ఏళ్లు. అది ముగిసితర్వాత విద్యార్థులు మిడిల్ మూర్ఖులలో చేరవచ్చును. మిడిల్ మూల చదువు ఆరేళ్ల కాలం జరిగి, పబ్లిక్ హైటెక్ ముగుస్తుంది. అచ్చటినుంచి విద్యార్థులు ఇంకా ఉన్నతవిద్యలకు పోవచ్చును. ధనసహాయం కలిగివుంటే, ఆరోగ్యంలోను, రాజకీయాభిప్రాయాలలోను, తెలివితేటలలోను, జాతీయమాలలోను వాటి పాస్టియొక్క పరీక్షలకు అగగరినయెడల ఉన్నత పాఠశాలిక లేక సామాన్య యూనివర్సిటీ చదువులకు పోవచ్చును.

విద్యార్థికి ౧౮-వ యేట వచ్చేవరకూ ప్రతి రోజూ సంపూర్ణంగానో, లేక రోజుకు కొన్నిగంటల వరకునో మూలవిద్యను నిర్వహంగా చేర్చుతూవున్నా దేశాలు ప్రపంచంలో బహు కొద్దిగా వున్నాయి. అందులో జర్మనీ వకటి. యథాసంతురం ఆదేశంలో సంభవించిన ఆర్థిక దుస్థితిలో వృత్తివిద్యా సంస్థలూ, వృత్తిసహాయకసంస్థలూ చాలా అభివృద్ధిచెంది మిక్కిలి సమర్థతతో నిర్వహంపడుతున్నాయి. ఈ విధంగా వ్యక్తిసాభ్యానికి రాష్ట్రాభివృద్ధికి మూడూ అవకాశాలు కలవని వారి వచ్చుకం. "యవకులు తన వృత్తులలో ప్రవేశించడంకోసం వారికి సరియైన పద్ధతులమీద దారి చూపి సహాయం చెయ్యడం బాతీయ సామ్యవాదుల ఉద్దేశం. అందుకోసమే ఆరోగ్యకరమైన కొత్తపద్ధతులను ప్రారంభించాలి. అవారోగ్యకరమైన పాఠపద్ధతుల అంటు తగిలి కొత్తపద్ధతులు పాడుకానూడదు"; అవగా జర్మనుప్రభుత్వం చేస్తూవున్న వృత్తిసహాయయొక్క సుఖోద్దేశం వృత్తులలో జర్మనులు కానివారలకు ప్రవేశం కలగనియకపోవడం-ఆ విధంగా జర్మనుజాతిని పవిత్రంచెయ్యాలి; ఉద్యోగాలను సంపాదించుకోవడంలో వ్యక్తులకు సహాయం చెయ్యడం.

అది చెండ్కోపక్షం. ఈ విధంగా ప్రతివిషయంలోనూ జాతీయ సామ్యవాదుల సిద్ధాంతాలను అతిబాగ్గుతూ ఆకుపరిచున్నారు. వృత్తును నిర్ణయించుకోవడమును గురించి ప్రజలకు సలహా తియ్యడం, సహాయం చెయ్యడం ప్రభుత్వం విధియని జర్మనీ ప్రభుత్వం ౧౯౩౩ లోనే అంగీకరించి అందుకోసం ప్రత్యేక కార్యాలయాలను ఏర్పాటుచేసింది. ౧౯౩౫ లో అటువంటి ఆఫీసులు ౩౬౩ వుండేవి. అందులో పనిచేస్తూవుండే ఉద్యోగుల సంఖ్య ౯౦౦. వారి సలహాలకూ సహాయముకూ పొందుతున్న విద్యార్థుల సంఖ్య నానాటికి హెచ్చిపోతోంది.

౩౦-౬-౧౯౩౩ నాటికి ౩,౯౪,౩౭౮ మంది

౩౦-౬-౧౯౩౪ ,, ౬,౦౦,౫౧౮ ,,

౩౦-౬-౧౯౩౫ ,, ౮,౪౮,౩౭౧ ,,

ఒక్క టెర్నిను నగరంలోనే అటువంటి ఆఫీసులు ఏర్పడి వున్నాయి (౧౯౩౫). ఆ నగరంలో ప్రతియేమా సుమారు ౫౦ వేలమంది విద్యార్థులు తమ చదువులను ముగించుకొని స్కూల్స్ ను వదిలుతున్నారు. అందులో సగంమంది తమ వృత్తలకోరకు ఈ కార్యాలయాల సహాయం పొందుతున్నారు. వాటిలో నూటికి మూడు ౬౦ మందికి ఈ ఆఫీసుల సహాయంవల్ల తగిన వృత్తు లభిస్తున్నాయి.

అనేక కంపెనీలలోను దుకాణాలలోను అంతేమంది పనివాళ్లు అరవంత రేఖాంశానా, నిర్బంధంవల్ల గాక పరస్పర అంగీకారంవల్లనే దీర్ఘకాలమువల్ల యీ వృత్తి సహాయక కార్యాలయాలచేత సిఫారసు చేయబడిన యువకులను మాత్రమే చేర్చుకుంటున్నారు. అయితే, విద్యార్థులకు సహాయం చెయ్యడంకోసం పెట్టుబడిదారలను నిర్బంధం చెయ్యగల అధికారం ప్రభుత్వానికి కలదు. ఒక ప్రదేశంలో స్థిర నివాసంలేని పనివాళ్లు ఆ ప్రదేశంలో వున్న వృత్తులలో పనులకు వదరగూడరు. అవసరాన్ని బట్టి ప్రభుత్వం, ఇతర వృత్తులలో పనిచేస్తూవున్న పనివాళ్లను నిర్బంధంగా వ్యవసాయవృత్తిలో మార్చవచ్చును. ఈ విషయాలలో ప్రభుత్వస్థలను తిరస్కరించినవారిపై ప్రభుత్వము జరిమానాలు, ఖైదు మొదలైన శిక్షలను విధించవచ్చును.

నాటి ప్రభుత్వం ఈ యధికారాలను విరివిగా చలాయిస్తోంది.

వృత్తి నిరూపక కార్యాలయాలద్వారా జరగవలసిన పనులను నాటి ప్రభుత్వం యీ క్రిందివిధంగా చూచింది :—

౧. నాటివీతి నియమాల ప్రకారం వృత్తుల విలువను గురించి, నాటివి తెలియజేయుటకో విద్యకోవడం గురించి యువకులకూ, లేదా పౌరులకూ, జవసామాన్య నికీ బోధించడం. ఇది మొదటివిధి.

౨. యువకు లందిరూ కొన్ని వృత్తులలో మూగి ముగిసిపోతేరి సంపూర్ణంగా త్యక్తం చేసేవల్ల జాగ్రత్తయిక్క ఆర్థిక, సాంఘిక నిర్మాణానికి హాని కలుగుతోంది. కాబట్టి యువకులను తగిన వృత్తులలో ప్రవేశ పెట్టడంకోసం నిర్ణయించుకున్నాయి చెయ్యడం.

౩. యువకులు తమకు సంపూర్ణమైన అభివృద్ధి గల వృత్తులనే ఏదనుకొంటున్నా మాదాది. కానియెడల, ఆ వృత్తి, వృత్తులకూడా యెంతవట్టుకు అభివృద్ధి చెందవలెనో అంతవట్టుకు అభివృద్ధి చెందవలెను.

౪. వృత్తిశిక్షణ, ఉన్నతవిద్య మొదలైన విషయాలనుగురించి యభివృద్ధిమైన సంగతులను ప్రజలలో వ్యాపింప జేయడం.

౫. విద్యార్థులకు సమర్థనో వృత్తిశిక్షణ ఇయ్యగల ఫ్యాబ్రికలు, కార్ఖానాలు వగైరాలను ఏర్పాటు చెయ్యడం.

౬. వృత్తినిరూపణానికి సంబంధించిన ప్రయత్నాలన్నీ బాంబేలోనూ బాంబేలోనూడా వర్తించాలి. ఈనాటి యువకుల కర్తవ్యాలనేకము లున్నాయి."

కొప్పవారు, కొద్దివారు అన్న వ్యత్యాసాలతో ఎంతమాత్రం నిమిత్తంలేకుండా వృత్తినిరూపణ కార్యాలయాల సహాయం ప్రజ లందిరూ పొందాలనీ, వివిధ వృత్తులకు సంబంధించిన సంగతిసందర్భాలన్నీ తెలియ, నీవీమా, వార్తాపత్రికలు, ఉపన్యాసాలు, కాన్ఫరెన్సులు, మొదలైన అన్నివిధాలా ప్రజ లందరికీ తెలియ జేయాలనీ ప్రభుత్వంయొక్క ఉద్దేశం.

మూర్ఖులలోకూడా ఈ మార్దాలన్నిటివల్లా ఈ విషయాలను విద్యార్థులకూ విద్యార్థినులకూ బోధిస్తున్నారు. ఆయావృత్తులలో పనిచేసేవారికి ఎట్టి దైహిక, మానసిక, సాంఘిక లక్షణాలింపవలెనో వారికి తెలియజేస్తున్నారు.

యువకుల, యువకుల 'వృత్తివిమర్శ'ను నిర్ణయించేమార్గాలు :— విద్యార్థి తనఆభిరుచులనుగురించి, ఇష్టాయుష్టాలనుగురించి, అటపాటలనుగురించి, తాను తెలియజేసే సంగతులు; అతికి మూలలో మొదటి నుంచి ఇప్పటివరకూ వచ్చినమాటలు; మూలు ఉపాధ్యాయుడియొక్క, హిట్లరు యువజనసంఘ నాయకుడియొక్క, మూలుపైద్యునియొక్క, విద్యార్థిలిదండ్రులయొక్క అభిప్రాయాలు; ఇదివరలో విద్యార్థిని పరీక్షపద్యప్రేరేపించినవారిలో సంభాషణ; మానసికశాస్త్రపరీక్షోపనల ఫలితాలు, వగైరా.

వృత్తినిరూపక కార్యాలయాల సహాయం ఎలిమెంటరీమూర్ఖులలోన మిడిలుమూర్ఖులలోను విద్యను ముగించిన ౧౪ మొదలు ౧౮ డేట్లు వయస్సుగల యువకులు యువకులు అందరూ లభిస్తోంది. కాని అందులో చాలామంది ఎలిమెంటరీమూర్ఖుల విద్యనుమాత్రం ముగించినవారు.

౧౯౩౪-౩౫-౪ యేట అధిగంగా సహాయం పొందిన ౮,౪౮,౩౭౧ మంది యువతీ యువకులలో ౭,౩౩,౪౩౫ మంది ఎలిమెంటరీమూర్ఖులలో చదివిన ౧౪, ౧౫ డేట్ల వయస్సుగలవారు. మిగిలినవారు మిడిలు మూర్ఖులలోను మైమూర్ఖులలోను విద్యను ముగించినవారు. ౧౮ ఏళ్లలోపు వయస్సుగల యువకులకు యువకులకు వివిధవృత్తులలోను వ్యాపారాలలోను చేరేటందుకు సహాయం చెయ్యవలెనని వృత్తినిరూపకసంస్థల యొక్క ముఖ్యోద్దేశం.

ఈ విషయంలో మూర్ఖుల చేస్తూవున్న సహాయం డేమిటి? జన్మకుప్రజల ఆర్థికశీలితంతోటి వృత్తిశీలితంతోటి విద్యార్థులకు పరిచయం కలుగ చెయ్యడం; వాటిని గురించిన సంగతి సందర్భాల

నన్నిటిని వారికి బోధించడం; ఒక్కొక్క విద్యార్థిని గురించి వృత్తినిరూపక కార్యాలయాలకి అవసరమైన సంగతుల నన్నిటిని వేరరించి ఆకార్యాలయాలకి అంద చెయ్యడం. ౨౬-౨-౧౯౩౦ తేదీగల ప్రవ్యవస్థ విద్య మంత్రియొక్క ఆజ్ఞయందు ఈవిషయం ఇట్లు వర్ణింపబడివుంది.

"మూలలో, క్లాసుపాఠాలద్వారాగాని ఉపవాసాలు పీఠీమాలు మొదలైన సాధనాలద్వారాగాని విద్యార్థులకు ప్రజల ఆర్థికశీలితాన్నిగురించి వృత్తులను గురించి విపులంగా వర్ణించి బోధించాలి. అందుకు రెగిన పుస్తకాలను మూలు పుస్తకభాండాగారాలలో వుంచి విద్యార్థులచేత చదివించాలి. క్లాసుపాఠాలను కూడా అందుకు అనుకూలంగా ఏర్పాటుచెయ్యాలి. ముఖ్యంగా మతబోధ, జన్మకుభాష, పేదాంతికాస్త్రపు ప్రకృమపాఠాలు — వీటిలో శరీరకృష్టంవల్లకలిగే మానసికాభివృద్ధిని, వృత్తులను వివేకంతో యెన్నుకోవలసిన అవశ్యకతను, పిల్లలకు బోధించాలి. వైగా మూర్ఖుల ముఖ్యపటికంపై ఎదుర్కొన శ్రద్ధతో విద్యార్థుల కక్షి నామధ్యాలను ఆభిరుచులను గమనించాలి. ఈవిధంగా విద్యార్థుల వృత్తిసమర్థతలను తెలుసుకోవాలి అనకాకాలుండాలి; అనగా మూర్ఖుల ప్రతికోలా ప్రత్యేకంగా కొన్నిగంటలుమాత్రమేకాకుండా, సమయం చిక్కినప్పుడల్లా వృత్తిసర్వాలనుగురించి, వృత్తులకు సంబంధించిన యితర విషయాలనుగురించి విద్యార్థులకు బోధిస్తూవుండాలి. ఒక్కొక్క విద్యార్థియొక్క యుష్టాయుష్టామె ఆభిరుచులను జాగ్రత్తతో పరీక్షిస్తూవుండాలి.

జన్మకు మూర్ఖులలో జననకూతువున్న చర్యను బట్టి మాస్తే, అది యాఅదర్భాలను అతిశ్రద్ధతో అచరణలో పెడుతున్నాయని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. మూలు చదువు ముగిసిన ఒక్కొక్క విద్యార్థిని గురించి వృత్తినిరూపకసంస్థ మూలు అధికారులను అనేకప్రశ్న లడగుతుంది. మూలు అధికారులు వాటి కన్నిటికీ సరియైన సమాధానాలను చెప్పాలి.

"వృత్తినిరూపకసంస్థలచే నియమింపబడ్డ ఉద్యోగముల అవ్వవచ్చును మూర్ఖులను సంవర్ధించి వృత్తులను ఏరుకోవడంగురించి, వృత్తినిరూపక ఉద్దేశాలను

నురించి విద్యార్థులతో చర్చిస్తూవుంటారు. సాయం కాలపుతొట్ట నారు విద్యార్థుల కలిపిండ్లులతో కాన్స రెన్సులు జరుపుతారు. కాన్స రెన్సులలో, యువకులకు వివిధవృత్తులలోగల అవకాశాలనుగురించి, ఆయావృత్తుల పద్ధతులనుగురించి, వృత్తిమార్గశ్లోను సాంకేతికపు మార్గశ్లోను విద్యార్థుల కిటులనుతూపున్న తీర్పును పరిచి, ఫ్యాక్టరీలలోని సంస్థలలో పనిచేయుకోవడానికి విద్యార్థులకుగల అవకాశాలనుగురించి, చర్చిస్తారు. విద్యార్థి తన సమర్థతనుగురించి, యిష్ట యిష్టాలనుగురించి, అభిరుచులనుగురించి, తాను ఏ వృత్తిలో ప్రవేశింపవోతేదీ తనకు తాను ఆత్యుపశిక్త చేసుకొని తెలుసుకోవలసినది ప్రాత్యాశం చేస్తున్నారు."

అసలు, చట్టంప్రకారం, విద్యార్థులకు వృత్తి విషయకమైన సంగతులను వృత్తిసర్వాలను బోధించవలసినవిధి ఎరిమెంటరీ స్కూళ్లపై గలదు. అనుభవంలో అది యెంతవరకు సాగుతోంది? ఎరిమెంటరీ స్కూళ్లు కూడా వివిధవృత్తులనుగురించి అనేకసంగతులను నేకరించి విద్యార్థులకు అర్థమయ్యేట్లు బోధిస్తున్నాయి. మార్కులు అధికారులు ఆపూర్వమైన శ్రద్ధతో విద్యార్థుల సమర్థతను గ్రహిస్తున్నారు. ఈవిధంగా నారు తమ విద్యార్థులనుగురించి అనేక విషయాలను ఇప్పుడిప్పుడు అవగాహన చేసుకుంటున్నారు ఇదివరకువలె యువకులకు నిరర్థకమైన, దేశహానికరమైన వృత్తులలో గాక సార్థకమైన అగ్రోత్పాదకమైన వృత్తులలో ప్రవేశ పెట్టవలసిన అవసరం యెన్నమా మరువరాదని నాటి ప్రభుత్వం స్కూళ్లనూ, వృత్తివిద్యపాఠశాల సంస్థలనూ యెప్పటికప్పుడు హెచ్చరిస్తోంది. దేశక్షేమం, రాష్ట్ర సేవ, ఏటివి యువకులు మరవరాదు. నాటిప్రభుత్వం ప్రజలను తమతమ యిష్టయిష్టాలనుబట్టిగాక సంఘం యొక్క ఆక్కరలనుబట్టియే ఆయావృత్తులలో ప్రవేశ పెడుతూవున్న మాట విశ్వయం. జాతియొక్క పురోధి వృద్ధికోసం, సంఘవిర్యంగాలో ఎవరిఅదృష్టంప్రకారం వారికి దొరికిన స్థానాలలో వృత్తులు సంతుష్టపడివుంటాయి. సంఘసర్వ మది. అంతేగాని వర్వసమా

వతచేర విద్యార్థులకు లండను ఏకో కొన్నివృత్తులలో మాత్రం నా ముగిసం సంఘక్షేమం కాదు.

ఈ విధంగా యువకుల స్వార్థంత్యం కొంత మట్టుకు వశించవచ్చును. ప్రాచీనహిందువులు ప్రజల జాట్లునూ బోట్టునూ నీతివిరుమాలును ఏర్పచినట్లే నాటి ప్రభుత్వం కూడా జర్మనుయువకులను "మారు ఇల్లా వనుయ కోవాలి" అని దిద్దవంలా మిరి మిరి చరించవచ్చును. కాని ప్రస్తుత క్లిష్టపరిస్థితులలో వ్యక్తిత్వాతంత్ర్యానికి, దేశభివృద్ధికి దుక్కెదురుగా వుంది. వైగా ఉద్దేశం లోను ఆవరణలోనుకూడా, నాటిస్థానాలకు లోబడి యువకులు తమ కభిరుదిగల వృత్తులను ఏరుకోవడమే జర్మను ప్రభుత్వంయొక్క అభిప్రాయం. "వృత్తివిద్య పాఠశాలలయాల ఉద్దేశం విద్యార్థులకు సలహా చెప్పడం, సహాయంచెయ్యడం, ప్రాత్యాహించెయ్యడం; అంతేగాని వారిని నిర్బంధించడం కాదు, లొందర పెట్టడం కాదు."1

విద్యార్థి తన స్వంతతూచివాద తనవృత్తినిగురించి తాను నిర్ధారణచేసుకో నేటట్లు ప్రభుత్వంవారు అతనికి సలహా చెప్పి సహాయంమాత్రం చేస్తారు. విద్యార్థికి విద్యార్థికి వుండే తేడాలను గ్రహించవంకోసం చాలా ప్రయత్నముంటున్నారు. ప్రతిజిల్లాలోను అప్రమం చకమానసికాస్త్ర వేత్తయినావుంటాడు. అతడు విద్యార్థులలో తెలివిశేటలు చురుకుదనం మొదలైన లక్షణాలను పరీక్షచేస్తాడు. ప్రశ్నలకుసమాధానాలు చెప్పేటప్పుడు అతడు విద్యార్థుల గోరణిని ప్రవర్తనను జాగ్రత్తతో పరీక్షిస్తాడు. అధికారులు విద్యార్థులపుట్టుపూర్వోత్తరాలను తెలుసుకుంటున్నారు. వారివంకవృత్తులను వంశీకుల వృత్తాంతాలను పరిశోధిస్తున్నారు. ఆ విధంగా సమహర్షబద్ధ విషయాలను సమన్వయంచేసి, ఆఫలితాలనుబట్టి విద్యార్థి ఏయే విధమైన పనిపాటులకు మిక్కిలి తగివుంటాడో సలహా యిస్తున్నారు.వరాలలో పటుత్వంలేని బలహీనులు, ఆహార్యంలో లాభపడుతూవున్న దగ్గరబంధువులు కలవాడు నివాసం అవసరమైన పనిపాటులకు అర్హులు కాదు - ఈవిధంగా వుంటాయి వారిసలహాలు. ఏయేవృత్తులలో

విద్యార్థులు మిక్కిలి రాణించవచ్చునో నిశ్చయించి ఆయా వృత్తులలో వారిని ప్రవేశ పెట్టెనోకాని అధికారులు మిక్కిలి పాటుపడుతున్నారు. మూల ఉపాధ్యాయుడియొక్క, బ్రతుగియొక్క, పట్లయిన జనసంఘ వాయవసియొక్క రిపోర్టులను వృత్తినిరూపక సంస్థ అధికారి జాగ్రత్తతో పరిశీలిస్తాడు. అట్టివాలో వున్న మానసిక శాస్త్రుచేతయొక్క సలహాను తీసుకుంటాడు. తరిదండ్రులవద్దనుంచి అనేక విషయాలను గ్రహిస్తాడు. సంగతి సందర్భాల నన్నిటిని గ్రహించడంలో ఏకాపవాద్ నిర్లక్ష్యం చెయ్యడు. 'ఆర్య' రక్షం, జారియొక్క పవిత్రత - అన్నభావాలు అధికారుల మనోదృష్టిలో ఎల్లప్పుడూ వుంటాయి.

అనేక రకాలైన విద్యార్థులను నురించి, వృత్తులను నురించి, వృత్తినిరూపక సంస్థ అధికారి తెలుసుకొని వుండాలి. ఏదో చక్కలలో మాత్రం సంకుచితమైన ప్రాచీణ్యము వుంటే చాలదు. సంకుచిత దృష్టిగల ప్రణిలులను సాధ్యమైవంతవరకు ఇటువంటి సంస్థలలో నియమించరు. అట్టివారికి విశాలమైన మనోవికాసము, ప్రపంచావధి వయూ, మారదృష్టి సామర్థ్యతీ, దయాదృగ్ పౌషయము వుండవని జర్మను అధికారుల వమ్మకం.

యుద్ధం మొదలైన కారణాలవల్ల వికలాంగులయినవారికిమాదామైన చెప్పినవిధంగా చాలా సహాయం చేస్తున్నారు. జర్మనువల్ల ప్రకారం వృత్తులలోని వ్యాపారాలలోను నూటికి కొంతమందివిరోధన వికలాంగులను పనులలో చేర్చుకోవాలన్న నిర్బంధం కలదు.

పనిపాటులు లేనివారిని 'పనిపాటులకోసం వేచి యున్నవారు' అని అంటారుగాని 'నిరుద్యోగులు' అని పిలవరు. అట్టివారికి సామాన్యయంత్రశాస్త్రము, వివిధాలైన లోహాలలో పని చేర్చుతారు. ఈవిధంగా సోమరులకు పని దొరకడమేకాకుండా వారిలో ఇంతవరకూ లైటపడని శక్తిసామర్థ్యాలమాదా లైటపడవచ్చును.

తెల్ల నుయూనివర్సిటీ వృత్తినిరూపక సంస్థకు చెందిన పుస్తకభాండాగారం జర్మనీదేశాని కంతకూ పెద్దది. అదిగాక అంతకంటె చిన్న పుస్తకభాండాగారాలు ఇంకా కొమ్మిది దేశంలో వున్నాయి.

వివిధవృత్తులలో ప్రవేశంపకోరే సెకండరీస్కూలు విద్యార్థులకు హైస్కూలు విద్యార్థులకు ఉపయోగకరమైన అనేకసంగతులు ఈ పుస్తకభాండాగారాలలో నేకరింపబడివున్నాయి. తెల్ల నుయూనిలో వున్న పుస్తకభాండాగారంలో ౧౨౫ వస్తులనునురించి సమగ్రమైన వృత్తాంతము వ్రాయునుంది. ఆ వృత్తులకు సంబంధించిన అనేక పుస్తకాలు కరపత్రాలు వార్తాపత్రికలు అచ్చట వున్నాయి.

ఈయన్య తెల్ల నుయూని సంస్థలో ౨౦ కేటేగు వృత్తుల ప్రతినిధులు లేకు లేకు వృత్తులనునురించి పునవ్యాసాలిచ్చారు. తరుతను వృత్తులలో ఏకోజా కాలోనా దినవర్యలో పనివాని కవసరమైన లక్షణాలనునురించి వారు చర్చించారు. మొదటికోజా మొదలు ఆఖరుకోజావరకు ప్రతిదినమూ ఆపునవ్యాసాలను వివదానికీ మూగిన విద్యార్థులతోనూ, వారితరిదండ్రులతోనూ, ఉపాధ్యాయులతోనూ చూచు కిటకిటలాడిపోయింది.

ఈ ప్రయత్నాలన్నీ కేవలం నిరుద్యోగసమస్యని వారణారంమాత్రమే కాదు. వాతీభర్మ ప్రచారానికి, నూతన సాంఘిక రాజకీయ విజ్ఞానాన్ని ప్రజలలో చెదజల్లడానికి అని మిక్కిలి కత్తిరింతులైన సాధనాలుగా ఉపయోగపడుతున్నాయి. అది సహజమే! ఇంతకుముం చెన్నదూ ప్రపంచచరిత్రలో ఇంత విరివిగా వ్యాపించిన ఆర్థికదుస్థిరీ, నిరుద్యోగసమస్యనూ కని విని యెరుగము. ఆసాధారణమైన యిట్టిజ్ఞప్తపరిస్థితుల నెదుకోకవడంకోసం అన్ని దేశాలవారు ఆసాధారణమైన ప్రజలనూ, పద్ధతులనూ ఆచలించిచలపిచచ్చింది. ఈ విషయంలో ఇతర దేశాలకంటె జర్మనీ యొక్కర నేర్పున కనబరిచింది నూతన పద్ధతులను ఎక్కువ వృధా నివ్యాసంతో కళార ప్రతచర్యతో ఆచలించింది. 'యుక్తవయస్సు వచ్చిన ప్రతిక్కోటి ఏవో సార్థకమైన పనిపాటులలో నిమగ్నమై యుండాలిగాని సోమరిగా వుండరాదు' అన్న సిద్ధాంతాన్ని జర్మనులు సంపూర్ణంగా ఆచరణలో పెట్టారు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆపనిపాటులు సార్థకమైనవి అవువాకాదా అన్న సందేహంమాదాకలుగుతుంది. జర్మనీ యొక్క పునరుద్ధారణకు మనుష్యులీద, వస్తుసామగ్రిని ఉత్పత్తిచెయ్యడం-యూరెండూ మిక్కిలి

అవసరం. పరిచెయ్యగల ప్రతి జర్నలుడూ కష్టపడి పరిచెయ్యాలి; కష్టపాటుగిని విరివిగా ఉత్పత్తిచెయ్యాలి. ప్రజలందరూ ప్రాలుహారిక లేకుండా తమవృత్తిర్యాలను నిర్వర్తించాలి. మైగా పూర్వం మనదేశంలో ప్రభోధచంద్రోపయ నాటకంలో వర్ణించబడ్డట్లు నాటి ప్రభుత్వం ఏర్పడకపూర్వం జర్నలుసంఘంలో తల కొక మరం. తల కొక వేదాంతం, తల కొక వారి. వ్యాకంత్రియం పేర సంఘం విచ్చూ విడిగా ప్రవర్తించడంవల్ల యేర్పడ్డ భయంకరమైన పరిస్థితులను అక్కటి ప్రజలందరిని ఒక్కొక్కటికి తీసుకొనిరావాలి; వా రందరూ తమ బాసతో బాటు సంఘం తేనూన్ని గుర్రెగిని ప్రవర్తించునట్లు చెయ్యాలి. ఇది సామాన్యమైనదివయం కాదు. ఇప్పుడు ఇందుమించు ప్రతిజర్నలుడికీ జాతీయసామ్యవాదసిద్ధాంతాలయెడల మతివిశ్వాసమా, మతిభక్తి, మతోత్సాహమా ఏర్పడుతున్నాయి. ఈభావాలను నేటి జర్నలు ప్రభుత్వం తమదేశపు వృత్తులను పునరుద్ధరించడంకోసం, జాత్యభివృద్ధి కమలాలమైన వృత్తినియమాలను బలపరచడంకోసం ఉపయోగిస్తోంది.

ఈవిధంగా సంఘప్రవర్తిర్యాని కార్యక్రమాన్ని మతోత్సాహంతో నిండి, వ్యక్తిలాభానికి సంఘతేనూనికి అనుకూలమైన వృత్తిర్యాలను నియమాలను కట్టు బాట్లను ఏర్పరిచి తద్వారా ప్రజల వృత్తులనూ విశ్వరాన్నీ అభివృద్ధిచేసే ప్రయత్నం ప్రాచీనహిందూ ఆర్యులనూ, నేటికాలపు రవ్యును కమ్యావిష్టులనూ, జర్నలు జాతీయ సామ్యవాదులనూ సామాన్య లక్షణం అని చెప్పవచ్చును. వాటితోబాటు, ప్రాచీన హిందువులకలనే నేటికాలపు వాటిజర్నలులనూగా ఇల్లు, పొలము, - యారెండు సంస్థలకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వన్నాడు. ప్రజాప్రభుత్వాలన్నదేశాలలో నీటికి పరపతి నశించి, యిరి చెప్పరానివి, అనుకోరానివి అయినమాట నిజమే. దుర్భరమైన అధిక దుష్టితిలో ప్రారంభించబడ్డ సంఘప్రవర్తిర్యాని కార్యక్రమంలో రాజవంశముయొక్క సహాయంతో తిరిగి ప్రాణంపోసి బ్రతికించిన యాపూర్వకాలపు సంస్థలను భూమిపై ఎంతకాలం నిలవగలం? ఎప్పటికీనా? ఈప్రశ్నలకు జవాబిచ్చుగలవాడు సృష్టి ఫేరిలను కారకుడైన భగవంతు డొక్కడే.

అనుకొన్న దానికంటె

నా వెండ్రుకల అందము ఎక్కువైనది. నిత్యము కామినియా నూనె వాడినందుక కలిగిన ఫలితమే ఇది.

యదార్థమైన బొందర్లము... నిగనిగలాడు మై మెరుగు... సహజముగా ఏర్పడు చంపులు... మరియు వెండ్రుకల రంగు మీరు వాడే నూనెపై ఆధారపడియుండును. పోవణకు, పెరుగుదలకు, రంగుకు అనుకూలించు పదార్థము లుండిన కామినియా నూనె మాత్రమే మీ వెండ్రుకల అందమునకు తోడ్పడును.

కొచ్చేరమానె మొదలగు నూనెలలో కువాసన పదార్థములు, అల్లెరు మున్నగువాటిని చేర్చు తదితర నూనెలకు, కామినియా నూనెకు పోలిక ఏమాత్రము లేదు. అల్లెరుచేర్చిన నూనెలవలన మీ వెండ్రుకలకు అనుకూల ఫలితముండదు. మీరు మిక్కిలి హాని కలుగును.

నిలువగల వనమూలికలతో తయారైన కామినియా నూనె (రిజిస్టర్డ్) మీ వెండ్రుకలకు తప్పక అనుకూల ఫలితమును చేకూర్చును. ప్రస్తుతము దీనిని వాడుమండిన లక్షలకొలదిమంది కిట్టి అనుకూల ఫలితము కలిగినది.

ఖరీదు సీసా గు 1/-; రి సీసాలు గు 2-10-0. వి. పి. చార్మి ప్రత్యేకము. మాడు కామలు స్టాంపు పంపినవారికి సాంపుల్ ఉచితము.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ, బొంబాయి 2.

క్రొత్తపాట

‘వాఘూల్’

మొయిలునడకల గ్రొత్తపాటలుతోచినది! తమయాతనలయందుఁ గుములులోకమ్ము
మెఱపుచిందులఁ గ్రొత్తమిసిమి మించినది! వారిపై విరజిమ్మవలనుగాదింక
కలమ్మును గ్రొత్తనడక నేర్పినది! అనుక్రొత్తమాట, యీనాక్రొత్తపాట!
హృదయమ్ము క్రొంగ్రొత్త పదము పాడినది!

నీతమ్మశోకమ్ము, శ్రీకృష్ణలీల,
శ్రీరాము సత్యవాక్పాఠీతయును
గానమ్ముచేసిన కవిలోకమునకు
మునలిసీతులవలని మోసమ్ము చాలు,
మఠముపేరిటి ప్రాంతకథలు చాల్చులు,
అని చాటు మాట, యీ నాక్రొత్తపాట!

కవినమయాల శృంఖలములఁ దవలి,
ఉత్పేక్ష, లుపమలు, నూరకే పొనిసి,
రంభోరువులు, హేమకుంభస్తను లని,
అవయవమ్ముల ససభ్యముగ వర్ణించు
విరసప్రబంధాలవృత్తమ్ము లింక
కాలగర్భమ్మునఁ గడతేర్పవలయు,
అనుతేటమాట, యీ నాక్రొత్తపాట!
అశరీరయా సఖయాశ్లేషమునకు
పవలురేలను దీయబాధలఁ బొగిలి,
విరహగ్నికీలల నేగి, తపించి,
తనియక, — భావగీతములను వ్రాసి,

దారిద్ర్యమందు, — స్వాతంత్ర్యమ్ములేక
కష్టజీవిక ననుక్షణము భారముగ,
గడపుచు — ముక్తికై యడలెను మనక: —
జ్ఞానమ్మునకుఁ గానరాని యమూర్త
భావాలు వృత్తహా — సద్యాలనేల
అనులెల్విమాట, యీనాక్రొత్తపాట!

కనకసాధాల సుఖపేక్షఁ గులుకు
స్వార్థపరులును సౌహార్దహినులును
ఊడిగముచేయింప, వాడుమొగాన
కాయకష్టమున రక్తము చెమటోడ్చి,
నవయుకార్మికుమాట, నాక్రొత్తపాట!

దారిద్ర్యతమసాన జలధిద్రవ్యము
తలపించు కార్మికుతన్వి కన్నీటిరేటుఁ
గూర్చినమాట, నాక్రొత్తపాట!

జలధిద్రవ్యములోపలఁ జిన్నినావ
అనిపించు కార్మికుదనిపాప నప్సరేశకఁ
గూర్చినమాట నాక్రొత్తపాట!

వాతావరణ పరిశోధనము

గొబ్బూరి వేంకటానందరాఘవరావు

[మొన్నటి గాలిగుసాను ఆంధ్రదేశాన్నింతమా నీభక్త్యంతే వదిలిపెట్టింది. దేశానికి ఎంతసంతోషం వచ్చిందో మన కందరికీ తెలిసినదియేమీ. కొంతమంది ముందుగానే ఈవిధంగా గాలివాన వస్తుందని తెలిసివుంటే పల్లెటూరి చేద రైతులు వెదలరై నవాదు ఎంత బాగ్రుదనదేవాకో. అదిదంగా గాలివాన రాకటనుకుంది తెలుసుకోదారికి అవకాశం ఉందా? ఉందనే ఈవ్యాపకయంత్ర శ్రీ వేంకటానందరాఘవరావుగారిజవాటు. ప్రతిపాఠకాలలోను ఇంగ్లాండులో లాగి 'వెదకో క్లబ్బు'లు పెడితే వాసుంటుందని వారి పరిహాసం. అట్టిక్లబ్బులు ఒకటి యలకుంచిరి (రికాభవట్నంలో స్థాపితమయిందనీ, విజయనగరం, అవకాశస్థిపాఠశాలలలో స్థాపించబడ నున్నాయనీ వినికెడి. విషయం ఇటువంటి దివ్యవేదక ఈవ్యాసం అవశ్యకమయ్యెను. —భా. సం.]

మన దేశములో బంధుమిత్రు లొకచోట సమావేశ మైనపుడు ముందుగా కుశలప్రశ్న ము లైనతరువాత విశేషములనుగూర్చి సంభాషణలు జరుగుచుండును. అడువా రొకచోట సమావేశ మైనపుడు "మీయింటిలో ఏమి వండుకొనినా" రను ప్రశ్నలతో సంభాషణ ప్రారంభింతురు. ఇంగ్లాండు దేశములో వాతావరణవిషయమైన ప్రసంగముతో సంభాషణ ప్రారంభమగును. ఆ చలిదేశములో ప్రజలు ఎండకొకటను వెలుగుకొకటను నిజముగా వాచిపోవుచుండురు. మట్టు పట్టిన దినములు లోక మంతటను దుద్దినములు గానే భావించబడుచున్నవి. మేఘచ్ఛన్న మైన దినములలో బుద్ధివికాస ముండదు. హెచ్చరిక తక్కువ: మాంద్య మానేశించును. గ్రీష్మతాప మధికమైనపుడు పని చేయలేము. మంచు, రొట్టెగాలి, తేమ, మొదలగు పరిస్థితులలో పడినము, జలుబు, వైర్యము చేసి చికాకుపడుదుము. మనచుట్టు నున్న పరిసరస్థితులనుబట్టి మన దినచర్య నడుచుచుండును. వర్ష, శీతాతప, మేఘ, ఆర్ద్రతాది మన పరిసరస్థితుల సముదాయము నకే వాతావరణస్థితి యని పేరు.

మన దినచర్య, మన ఆరోగ్యము, వ్యవసాయపునలు, మనసంఘజీవనము, మన భావి భాగ్యోదయము - ఇవన్నియు వాతావరణస్థితిని బట్టియే నిర్ణయింపబడుచున్నవి. వ్యవసాయ ప్రియులైన ఆర్యులు ఈ పరిస్థితులను గమనించుకొని ఆయా సక్షత్రములకు ఆయా అధిదేవతలను నిర్ణయించుకొని, వారియెడల భయభక్తులు గలిగి యజ్ఞయాగాదులు చేసి స్తుతించి హవిర్యాగములిచ్చి కొలుచుచుండెరి. కృత్తికలు సూర్యునితో నున్న దినములు మిక్కిలి వేడిగానుండి సేంద్రము పుట్టించుట చేత కృత్తిక అగ్ని దైవత్య మనిరి. స్వాతిని వాయుదైవత్య మనిరి. బందరు ఉష్ణస-గాలివానలు- వరదలు- మొదలగు ప్రమాదములు సాధారణముగా స్వాతికార్తిలో వచ్చుచుండును. మేఘాధిపతి ఇంద్రుడు- వర్షాధిపతి వరుణుడు. శాస్త్రదృష్టితో పరిశీలించినపుడు వేదవాఙ్మయమునందును శ్రౌత కర్మలయందును వాతావరణ పరిస్థితుల ప్రాముఖ్యమే ముఖ్యముగా తెలియనగుచుండును.

సిమ్మటకూడ జ్యోతిశ్శాస్త్ర వేత్తలు ఈ పరిశోధనము విడువక సాగించుచు పెక్కు గ్రంథములు వ్రాసియున్నారు. అందు కొందరి గ్రంథములు ఇంకను నిలిచియున్నవి. గర్భాచార్యులు, హరిభట్టు, ధన్వదు, శ్రీపతి, నారాయణభట్టు మొదలగు మహామహులు ఈ శాస్త్రమును తెలుపు గ్రంథములను రచించిరి. మేఘమాలిక శాస్త్రము, జ్యోతిష సారము, సస్యానందము మొదలగు గ్రంథము లెన్నియో కలవు. రెట్టడను కర్నాటకవి ఆ భాషలో రచించిన రెట్టమతశాస్త్రము నూట డెబ్బది సంవత్సరముల క్రిందట తెనిగింపబడినది.

ఈ శాస్త్రము లోకోపకారకము నిక్కము, ప్రత్యక్షము, అత్యవసరము నగుట చేతను, గ్రామజీవనములో వ్యవసాయాదులకు తరుణము నెరిగించుట మిక్కిలి ముఖ్యమగుటచేతను పూర్వప్రభువులు అగ్రహారము లిచ్చి జ్యోతిష్కులను రావించి గ్రామములలో నిలిపిరి. ఇప్పటికిని పురోహిత మాన్యముల జప్తు, విక్రయములు నేటి న్యాయ శాస్త్రము నిషేధించుచున్నది.

స్వయంపరిశోధనలు లేకను, ప్రకృతి విజ్ఞాన మల్పమగుటచేతను, వెనుకటి శాస్త్ర గ్రంథములు సరిగా అన్వయించుకొనుటకు కావలసినకృషి తక్కువగుటచేతను మన పూర్వుల వాతావరణవిజ్ఞానము ఈనాటి పంచాంగకర్తల చేతులలో చాల నీరసస్థితికి వచ్చినది. పూర్తిపంటలు వ్రాసినపుడు పూర్తిగా కరువు పట్టుచుండుటచేతను, నాలుగు కుంచములు వర్షము వ్రాసిన సంవత్సరములలో శ్రావణ భాద్రపదములలో కూడ త్రాగుటకు నీళ్లు దొరకక వలపులు

పట్టుటచేతను, మన ప్రజలకు ఈ శాస్త్రము నలదు నమ్మకము తగ్గిపోయినది. ఈ జ్యోతిష్కుల ధర్మములు కొంతవఱకు మన ప్రభుత్వమువారి (Metereological Department) వాతావరణశాఖచే నిర్వర్తించబడుచున్నవి. ఆశాఖవారు అక్కడక్కడ ముఖ్యపట్టణములలో మాత్రము కార్యస్థానముల నేర్పరచినారు. పూనాలో ముఖ్యస్థాన ముంచినారు. ఆ శాఖలో జరుగవలసిన పని జరుగకున్నది. అమెరికాఖండములో ప్రజలును ప్రభుత్వము వారును కలసి పరస్పర సాహాయ్యము చేసికొనుచు ఎంతో ప్రజాసేవ చేయుచున్నారు. అచటి విద్యార్థులు స్కూళ్లలోను కాలేజీలలోను 'వెడర్ క్లబ్బు'లను ఏర్పరచి ప్రతిదినమును ఖగోళ, భూగోళ - విశేషములను గమనించి అంతరిక్ష పరీక్ష గావించి, వాతావరణపరిస్థితులను ముందుగా వ్యవసాయదారులకు తెలుపుదురు.

'వాన రాకట - ప్రాణముపోకట' ఎవరు చెప్పగల రని సామెత యున్నది. కాని, క్రమమైన పరిశోధనలవలన రెండును ముందుగా చెప్పవచ్చును. రాత్రి ఎంత మంచు ఏవిధముగా కురియునో తెలిపి పంటలను జాగ్రత్తగా కాచుకొనుటకు అమెరికా కర్షకులకు విద్యార్థులు ముందుగా భోగట్టా ఇచ్చుచుందురు. ఈ దేశములో గాలివాన వెలసిన ౩ రోజులకుగాని ఏనంగతి తెలియదు. మొన్నటి వంశధారప్రభయము, సిమ్మటి గాలివాన ఎందరికి ఎప్పుడు తెలిసినది? ఆప్రాంతములందు వాతావరణపరిశోధన ముండిన పక్షమున ఒకటి రెండు రోజులు ముందుగా తెలిసికొనిఉండరా? జాగ్రత్తపడరా? ఇంతటి

కష్టముపాల్యదుదురా? అది ఆకస్మిక మందురా? కాదని ఖండించి చెప్పెదను.

సృష్టిలో ఆకస్మికముగాను, హఠాత్తుగాను, ఎప్పుడును ఏమియు జరుగదు. ఒకక్షణములో పువ్వులు పూయవు, కాయలు కాయవు, పండ్లు పండవు.

అట్లే గాలివానలు- తుపానులు- ఉప్పెనలు ఆకస్మికముగా రావు. ఈవేళ ఇక్కడ గాలివాన వినరి తుపాను పట్టిన దనుకొందము. ఆగాలివాన సుమారు పదిదినముల క్రిందట అందమానుదీవులలో బయలుదేరి, ప్రకృతి నిర్ణీతమార్గముల ద్వారా పోయి పోయి యీ ప్రాంతమును తేరుకొనుచు గాని, అప్పటికప్పుడు సృష్టింపబడదు. ప్రతి మేఘము - ప్రతి జల్లు - ప్రతిక్షణమునకాయు ఎండ - పట్టుమబ్బు - కలుగునీడ - కురియు మంచు - మొదలగునవి తత్సార్వపు పరిస్థితులనుపట్టి వచ్చుచుండును. వీనిని రూఢిగా నిర్ణయించుటకు పాశ్చాత్య నిర్మితములైన యంత్రపరికరములున్నవి. అందుకొన్ని మన స్కూల్ లోకూడ కలవు. ఏవేళ నైనను వేడిమి యెంతో తెలిసికొనుటకు 'థెర్మామీటరు' లున్నవి. గాలిపోటు బల (air pressure) యెంతో తెలుపుటకు 'బరామీటర్' (Barometer) సాధనము లున్నవి. పాదరస మక్కఱలేక పోటుతెలుపు 'ఏనిరాయిడ్ మీటరు' (Aneroid Barometer) యు ఉన్నది. ఏక్షణములో గాలిపోటు ఎంతో స్వయముగా లిఖించుకొనుటకు బేరోగ్రాఫు లున్నవి. గాలిలో తే మ-అనగా నీటియావిరి ఎంత కలదో

లెక్కించి చెప్పటకు తడిథెర్మామీటరు లున్నవి. హిమద్రవ నిరూపణమునకు హైగ్రోమీటరు లున్నవి. కరిసినవర్ష యెంతో నిర్ణయించుకొనుటకు వర్షమాపము (Rain gauge) ఉన్నది. గాలి ఎటు వివరుచున్నదో తెలుపుటకు వెదర్ కాక్ లు (Weather-cock) ఉన్నవి. గాలివేగ యెంతో తెలుపుటకును మీటర్లు ఉన్నవి.

ఈ యంత్రము లెట్లు పనిచేయుచున్నవో మన పిన్నవాండ్లు తెలిసికొనవలయును. దినపత్రికలలో ప్రకటింపబడు వాతావరణ స్థితులను తెలిసికొనుటకు ఈ విజ్ఞానము అవసరము. అంతేకాదు. వాతావరణ స్థితులను తెలిసికొనుటకు బాలురలో సంకల్పము కలుగవలెను. సంకల్పమున్నయెడల యంత్రములు లేకున్నను పనిచేయవచ్చును. న్యూటను బాలుడై యుండగా తుపాను వీచెనట. ఆ తుపానుబల యెంతో నిర్ణయించుటకు ఒక చిత్రమైన పద్ధతిని అతడవలంబించెను. గాలితో పోవుచు మినిటులో ఎన్ని గంతులు వేసెనో, గాలి కెదురుగా పోవుచు అదే కాలములో తాను ఎన్ని గంతులు వేసెనో అతడు లెక్కవేసిచూచెను. భేదము తుపాను బలమని నిర్ణయించెను. కాబట్టి ముందుగా బాలురలో ఈ సంకల్పము కలిగించవలెను. పిమ్మట క్రమముగా పాశ్చాత్య శాస్త్రములను మన దేశపు శాస్త్రములను చదువుకొని సమన్వయించి దేశక్షేమమునకు పనిచేయవలెను.

చిత్రనటన

సామవేదం జానకిరామ శర్మ.

తెరవెనుకనుండి చిత్రచిత్రములైన
పాత్రల ధరింపజేసి, ఉపాయ మింత
నవ్యమాన్వేస నటియింప స్వామి! నాకు
బోధనేయవు.

మఱచిన పూర్వవృత్త
మడుగరా దెట్టిసూత్రధారుడవా! నీవు!

“ఇది విచిత్రము! భౌతికాహీనపాత్ర!
ఇదియె తుదిగ్రంథ మిదె నీయిచ్చవచ్చి
నన్ని గుణములు, రీతులు, నున్నవెట్లు
నటనజేసెదా! పఠియింతో! నవ్యరీతి!”

అని ప్రబోధించి రిపుపట్కమును లగించి
అప్రయుక్తాదిదోషము లందు జొనిపి,
వికృతహాసము జేతు!

నేవింప నిన్ను,

నా కమృతపాత్ర, నద్గ్రంథ మీక విడువ!
ఒకమహారాజపాత్రనే యొనఁగి నన్ను

ప్రకటితా నేకదుర్యధాస్పదునిఁ జేయ
వలదు; నీచాతిసీదపాత్రలనె యొకటి
నవ్యనటన మొనర్చెడు శక్తితోడ
కరుణఁ దయనేయు,

తుదిమొదల్ గానబడని

ఈకళాశాల శలవుల కెన్నడేని
మూయబడునొక్కా! నటకులు పూర్ణశక్తి
యోగ్యతాపత్రముల నందియుండి రెపుడో!

ఎద విచారించి, నటనలో మది భ్రమించ
నీక, ఒక్కటె ఆదర్శనియతిఁ బూని
నిన్నుఁ దెరవెన్కగా దాగియున్నవాని
దలఁచెద మరొక్కసారి, చేతులు మొగిద్ది.

ఈమహానాటకమున కెపుడు భరత
వాక్యము పఠింతో! నటియింప వశముదప్పి,
అంగనికరము శిథిలము నయ్యె, మరల
నన్ను రంగాన నిలువ కీ వెన్నటికిని.

‘ని రు ద్ధో గం’

డెండులూరి పీఠరాఘవరావు

క్రాంతిమాసం ఆయినప్పటికీ, తన హయాంలో వర్షానికి అప్పిచ్చినట్లుయిన, సూర్యుడు వడ్డీతో తీర్పు కంటున్నాడు. శేన, సెప్టెంబరు పరీక్షలు దగ్గరికి రావడంతో కాకినాడలోనే, ఒకరూతు తీసుకుని, చదువు గున్నాను. మధ్యాహ్నం మాడు గంటలైంది. ఆపస్తే కాఫీ త్రాగి, మిత్రాగారి కెమిస్ట్రీ తీసి ఆక్సిజన్ (Oxygen) చదవడం మొదలు పెట్టేను. రూతు తలుపు తీసికొని, ఒకవ్యక్తి ప్రవేశించేడు. అపరిచితుడలాగే కనపడ్డాడు. నిదానంగా చూస్తే రెండు సంవత్సరములక్రిందటి క్లాసు పేటలుగా ఒక చిన్నబోర్లరి వాద్యప్రేమండు వాట్యం చేసింది. ఎవరైతే నేను, ముందు చిన్నబోసమే కుళల ప్రశ్న.

“పరిచిపోయావుటోయి! అవును లే. మాటాటి వాళ్లు మీ కలా బ్లావకం ఉంటారు? అయితే, యింకా నువ్వే యీ గ్రూపుతోటే కుస్తీపడుతున్నావా?” అని పరిచితకంకదగ్గరి.

వాసందేవం తీరిపోయింది. నేను యింటరువాని యారు చదువుతున్నప్పుడు వాడక్కడ నెంబరే అతనిది. అప్పుడు మే మిద్దరం సోదరులలాగ నిరీశేవార్లం. తండ్రి చనిపోవడంతో, కుటుంబభారం పెరిగిపోవడంతో, అంతటి తోశే ముగించేవేడు చదువు. అప్పటినుండి నే నతన్ని చూడలేదు. అందుచేత త్వరగా గుర్తు పట్టలేకపోయాను.

“ఏమోయి! రామారావు! ఎక్కడినుండి రావడం? ఏమిటి సంగతులు? ఈ రెండేళ్లనుంచీ నీసంగలే తెలిలేదు వాకు! మీవాళ్లంతా ఖులూసగా ఉన్నారా? రా! యిలా కూర్చో” అని ప్రశ్న పరంపర పుంఖానుపుంఖాలంగా జల్లేసేను.

“అందరూ కులూసగానే ఉన్నారు. కాని నీవస కుళుక్కోనడం చాలా కష్టమైంది. ఎవరిని అడిగినా ఎవరికీ తెలిదన్నారు. ఇంక చెబుక్కోలే ననుకొని, బలా

గులో కొంచెం పనుంటే, అలా పోతున్నాను. ఇంకెట్లా? మనస్థండు వెంకట్రాణ కాఫీహోటల్లోంచి వస్తున్నాడు. వాణ్ణి పట్టుకున్నాకాని లేకపోలే నా కి బస తెలియకపోను” అన్నాడు చిరుచెమట్లు కుడుచుకుంటూ.

ఈలోపుని మావాసీది పైకమ్మ వచ్చింది. దాని చేతికి ఒక ఆదాడబ్బులు, ఫ్లాగుక్కు యిచ్చి, అతిథికోసం, కాఫీ తెచ్చువమని చెప్పి పంపేను. విసుక్కుంటూ పోయింది.

“ఏం, రామారావు! ఏమిటి చేస్తున్నావు?” అని మామూలుగా అడిగేను, అతని అలసటతీరక.

నవ్వుతూ వచ్చినముఖం, ఎంతో విసుదిశభాం కితమైంది. మనిషి సిగ్గుపడిపోయాడు.

“ఏమిటి చేస్తున్నాను? ఏమీ లేదు. ఎవల్లేనా ‘ఏమిటి చేస్తున్నావు’ అని అడిగితే ‘నిరుద్యోగం’ అని చెప్పడం అలవాటైపోయింది” అన్నాడు, విచార సమ్యక్తమైన చిరువత్సవో.

“ఎక్కడేనా పైచేసేనా?” అన్నాను.

“ఎక్కడేనా ఏమిటోయి! ‘అక్కడ పైచేసేను యిక్కడ పైచేయ్యలేదు’ అన్న నివృత్తలేకుండా ప్రతి కంపెనీలోనూ పైచేసేను. ఎన్నివిధాల మార్గాలున్నాయో, అన్నీ చూసేను. కాని ఏంలాభం! మా ఫాదరు చనిపోవడంతోటే పోయిందోయి మా అదృష్టం అంతాను. కొంపా గోడీ అమ్మేసి ఋణం అంతా తీర్చునేటప్పటికి, చేతిలో దిగ్గిరవై నా లేకుండాపోయింది. మాతల్లిని, సిల్లర్ని, మా మేనమామగారింట్లో వుంది, నేను ఉద్యోగంకోసం తంటాలు పడుతున్నాను. ఏకంపె న్నికే వెళ్లివా, కేటాముందు ‘నో వేకన్సీ’ (No Vacancy) బోర్డులే! పోనీ, తీరాకేనీ, బుట్టోతుకీ ఏపావలాడబ్బులో పారేసి అట్టికేవమ లోపలికి పంపిస్తే ఎన్నికోలాలు

హర్షున్నా దాని! జవాబు రాదే! ఇవరల నాలాటివాళ్లు పడిగావులు పడి హర్షున్నా, కంపెని యజమానుల బంధువులు, మిత్రులు, పెద్ద పెద్ద రికమెంజేషనులు వట్టుకెల్లిన వాళ్లు కొత్తగా ప్రవేశిస్తున్నారే, ఉద్యోగాల్లో! మన శత్రుమానవా దెవడు? మేనేజరుగారు అట్టి కేవల మనాసిమాదకుండానే 'ఎవడో కోకానిస్కాయిగాడు' అని వేస్తుచేపరుబా పెట్టుటలో పాత్రపాడు. అనే రక వాళ్ల దెవల్ల దేనా అయితే పెద్ద రికమెంజేషనే దేనా ఉంటే, పెత్తనావ పెట్టుకుని, అప్పటికి కాలిలు లేక పోయివాసరే, కాలిలు పుట్టింది, మరీయిస్తాడు ఉద్యోగం. పోనీ, యవరలకి వచ్చినప్పుడో, లేక మైగవల్లేటప్పుడో, ఎలాగో, వకలాగ, బంట్లోనుంచి చెయ్యి పెట్టి గంటేపివాసరే ఓర్పుకుని, మేనేజరుగారిని దర్శించి పరిస్థితులు చెల్లబోసుకుండామంటే, "ఇప్పుడేం కాలిలు లేవు. ఫో!" అన్నమాటేగాని, "నువ్వేమి ప్యాసయ్యెవు? ఏంపని చెయ్యగలవు?" అనికాని, లేక "ఇప్పుడు కాలిలు లేవు. ఈసారి కాలిలు వచ్చినప్పుడు రా. చూస్తాను" అని (అలా చెయ్యనప్పుటికి) మాటఅనే వారే లేదే! నిరాశ పుట్టింది వాకు. ఉద్యోగం దొరకడం కష్టం అనుకున్నాడు.

"అంచేత, ఇంకోపద్ధతి అవలంబించేను. హిందూ శేషరు, అలాటివాళ్లులో ఉద్యోగస్థులు "కావలెను (Wanted)" అని యెడ్వర్తయిజా చేస్తారుకామా? అట్టే చెయ్యగా, యెప్పటికీనా దొరుకుతుంది అనే ఆశతో కొన్నిటికి అట్టై చేసేను. ఉత్తర ప్రదేశ్ కరాలకి ౨ అణాల స్టాంపులు వాళ్లు కోరినవ్రకారం, పంపితే, జవాబులేదే! 'ఏమిటా, యిలాయెందుకరా ఎడ్వర్తయిజా చేస్తారు' అని మావాడిని ఒకణ్ణి అడిగితే, 'నీకు తెలియరా! డబ్బు సంపాదించడానికి అదోకేవల్లు. నీలాటి వాళ్లు పంపించిన ఆ ౨ అణాల స్టాంపులు పుచ్చుకుని ఉడుకుంటారు. మనం చేసేదేమిటి వాళ్లని?' అని అన్నాడు. 'కావలెను'లేకాని, కావలసినవా రెవ్వరూ కనపడరు. బహుశా, మావాడు చెప్పినట్లు, కావలసినది ఆ ౨ అణాల స్టాంపులే. అంచేత ఇంక 'కావలెను'ని అక్కర్లే వచ్చాను.

"ఏమిరా! కిరికీ తిరగకుండా, ఏమేనా తెన్ని కల్లు నేర్చుకో లేకపోయావురా!" అని పెద్దలంతా అంటే, ఒకసంవత్సరం కష్టపడి టైపురైటింగు, మాయ్యురపరీక్షకి మెట్టహాండ్ లోడుతుంటే, రాజమండ్రి వెంటరికి, కట్టేను. వాకు స్పీడు లేకనో, హాలు మావరిం తెండెంటుల తెలియకకక చేరనో మొదటి శేషరు, పూర్తి చెయ్యలేకపోయేను. అంచేత అది రిన్నేసింది. ఎప్పుడూ బాగా చెప్పని అయ్యరుగారు, ఆయేడు దిక్టమను బాగా చెప్పడంచేత, మెట్టహాండ్ ప్యాసవు కుంది అనుకున్నాను. కాని, ఎక్కో కాపీచేసేసరి చెప్పి, ఒక్కణ్ణి లేపు, అందరినీ ఫేలుచేసేరు. అది వాడుర దృష్టమే.

"సర్వీసు కమిషన్ పరీక్షకి వెళ్లలేకపోయావా?" అని నీలాటివారల్లంటే ఆపరీక్షకి వెళ్లడానికి ఇంగ్లీషులో రంమార్కులు రావాలి! మనకి 3౯ ఏకాదా వస్తా! అంచేత ఏలేకపోయింది."

"అన్నట్టు, పోస్టులు ఎక్స్ మిషేషను, అంటూ ఏగో పెట్టేరు కాబోను! దానికి చెల్లేవా?" అన్నాను, జ్ఞాపకంవచ్చి.

"ఉద్యోగా లిస్తాం పరీక్షలు ప్యాసవండిరా అంటే మాలాటివాళ్లు పరీక్షలకి వెళ్లకుండా వుంటారా! అది మాదా సర్వీసు కమిషనులాటిదే. వానా రెంటాలు పడి లేనేగాని ఎక్స్ మిషేషనులో మాదుండుకే నీలు వచ్చింది కాదు. ఒక ౨౦ రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి పరీక్షకి వెళివాడే వెళ్లేను. పరీక్షలైన నాలుగునెలలకి కాని పరీక్షలు ఏమయ్యాయో తెలిలేదు. వాళ్లు తెల్లపచ్చేష వాళ్లకే తెలియ జేస్తారుట, తక్కిన వాళ్లసంగతి, పోయినట్టేట. వాళ్లకి కావలసిన గునుస్తాలు, పెద్దసంఖ్య అయినప్పటికీ వాళ్లు నెలకొనేది యిద్దరినో, ముగ్గురినో. అదేనా పెద్ద రికమెంజేషనులుంటేనేట! తక్కినవారాలు, వాళ్లబంధువులు, అదివరకే ఆక్రమించేసి ఉంటారు! వాళ్లుమాదా ఆలోచించేరులే. డబ్బు సంపాదనకి మనిషి! గం రూపాయలు ఎట్టైప్పునీజా. చూడు ఎంత డబ్బువస్తాందోను! కొత్తగా చేసిన గునుస్తాల వీరాలకి సరిపోతుంది!" అని అన్నాడు.

“అయితే! అన్నివిధాలా ప్రయత్నించే వస్తుంటారు. ఏం చేస్తామంటే. కోరికలు రావాలి” అన్నాను, ఏమీ అవకపోతే బాగుండదని.

“ఏరిధంగా చూసినా, అన్నివిధాల ప్రయత్నించినా ఉద్యోగం దొరకడం అనేది యాకాలంలో చాలా కష్టం అని నా అభిప్రాయం. “ఏమిటండీ, కాస్తున్నారాయో! నా బాతరం ఎప్పుడు బాగుంటుందో చూడండి కొంచెం” అని మా కాస్తున్నారన్న అడిగితే, “నీవు కనిపించడం కోయి, యివ్వడు. ఇంకా సంవత్సరం వచ్చేదాని లైటు; తర్వాత మంచి రాజయోగం వస్తుంది” అని యేవో గ్రహలక్షణాలు నాకు చెప్పి పంపించేసేడు. పోనీ, ఉద్యోగం దొరకకపోతే పోయే, ఏదేనా స్వతంత్రవృత్తి చేద్దామా అంటే, దానికి చెట్టుబడి వుండాలి, విజ్ఞానము కిటుకులూ, అవీ తెలియాలి. అని మనకి రావు. దుర్గుణాలు అలవడతేయని తెలిసున్నప్పటికీ, తెలిసింది సినిమాల్లోకి పోవాలా అంటే, పాట రాదు కాదు. మనం పాడితే..... చెవులు నీక్కెట్టి నించుంటాయి, రిఫ్లెక్స్ యివ్వడానికి. సినిమాలోకి ఆపాటించాలంటేమా! దైర్ఘ్యరూపానికి అన్నివిధాలా యిష్టపడి తెనేగాని ఆయన తీసికోడు! ఇంక, ఏదేనా లాటరీలలోను వాట్లాలోను మనకి ‘అదృష్టం’ ఉంటుందేమా అనుకున్నాను. అందుచేత, ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ (Illustrated Weekly)లోని పజిల్స్ (Puzzles) పూర్తిచెయ్యడం మొదలుపెట్టేను. అదేం మాయాకాని, పంపించినకొద్దీ పంపించాలనే వుంటుంది! అలాగ వాటికి రెండువెలలలో 20 రూపాయలు తగలచెట్టేను. నమ్మక నమ్మకపో, ఎన్నిడికనవీలు చూసి సాల్వ్ చేసినా, ఫస్ట్ ప్రైజ్ మానె నాలుగువేలల ప్రైజ్ నా రాకపోయే.

“సాయశక్తులూ తంటాలు పడ్డాను. పడుకున్నాను. ఆఖరికి ఆలివర్ గోల్డ్స్మిత్ (Oliver Goldsmith) చేసినట్టు, పత్రికలకు వ్యాసాలు పంపించి కొద్దో గొప్పో సంపాదించొచ్చును అని అనుకున్నాను. స్వతంత్రకథ రాస్తే పెద్దలు తప్పులు పట్టుకుంటారనిచెప్పి, ఒకయిం గ్లీ షకళకి అనువాదం పంపించేను, ఒకపత్రికకు. అందినట్టు తెలియజేయడానికి అందులో ఒకకాట్రు పెట్టి పంపించేను, దానికి డిక్టేటర్ మా మొక్కువలేదు. అసలు

అది అందిందో లేదో తెలీదు. నైగా ‘వ్యాసాలు పంపి ఆంగ్లం ప్రోత్సహించాలని సంపాదకుల సంపాదకీయం. ఇంకొక అనువాదం ఇంకొక పత్రికకు పంపిస్తే, ఆ సంపాదకుడు, పాపం, జవాబిచ్చేడు. ‘వ్యాసాలు ఎక్కువగా రావడంచేత, తమకథ ప్రస్తుతం ప్రకటించడానికి వీలుగాలేనట్లు తోస్తూంది. ‘మించవలెను’ అని. కథ చెయ్యనీ చెయ్యకపోనీ, ఏదో సమాధానం పారేస్తే బాగుంటుంది. మనకాట్లు మనకి పారెయ్యడానికే అంతగర్వం అయితే, యింక వేరే చెప్పాలా!” అన్నాడు కొంచెం కోపంతో.

అప్పుడే మావైద్యుడు కాఫీతెచ్చింది. ప్లాసుగులో కాఫీ గ్లాసులో పోసి ఆరని కిచ్చేను. బలవంతంమీద వేసు కొంచెం ఇంకోగ్లాసులో పోసుకున్నాను.

“ఇదీ నాసంగతి. ఇలాగ ఈ ‘నిరుద్యోగం’ అనే సాగరంలో పడి కొట్టుకుంటున్నాను దాకీ తన్ను తెలిక” అన్నాడు, గ్లాసు కిందపెడుతూ. “కాంగ్రెసు గవర్నమెంటువారు నిరుద్యోగ సమస్యని పరిష్కరిస్తారనుకొన్నారు ప్రజలు. ఎంతవరకూ సాగిందో తెలీదు. ఆంగ్లరాష్ట్ర నిర్మాణోద్యమం గెలుస్తే, ఆంగ్లరాష్ట్ర బాధ లేదనుకున్నాను. కాని హైకమాండ్ (High Command) ఇప్పుడు కాదు నాయకలారా! కొన్నాళ్లు పోనీయండి!” అని బుజ్జగిస్తున్నాది. కారణం...”

“ఆగడవకేంగాని, యింకీ, యిప్పుడు నువ్వేం చేస్తున్నట్టు?” అని అడిగేను. ఒదిలేస్తే రెచ్చరు కొట్టేస్తాడనిచెప్పి.

“ఏమింది, 10 రూపాయ లొచ్చేలాగా పైప్లెట్లు చెప్పకుంటున్నాను. పోనీ ఆవేనా యేడాది పాడుననీ వుంటే యీ బాధ పడక్కర్లేదు. పరీక్షల ముందు ఒకనెల, అంటే, తర్వాత మళ్లీ మామూలే” అన్నాడు.

వానిలో పెకండుకోడే రెండుపాళ్లు 1000 వాటింది.

“ఏమయి! మీవూరి పంచదార ఫ్యాక్టరీలో ఏదో కాలిలు వచ్చాయట నీ కేమీనా తెలుసునా?” అని అడిగేడు సందేహంతో.

“కాళిల మాటకేంగాని, మాటిలంతా యిప్పుడు
స్త్రయికు (Strike) చేస్తున్నారోయి!”

అందుకున్నాడు స్త్రయికు అన్నమాట!

“ఏమిటోయి! ఎక్కడ మానెనా యాప్రియికులే
నోయ్. మాట్లాడితే సమ్మె. అదివరకు మాటిలంతా సమ్మె
కట్టారంటే, ఆశ్చర్యపడేవారు అందరూను. ఇప్పుడది
మామూలు అయిపోయింది. పాకిదాన్ని దొడ్డి సరిగ్గా
కుదవమంటే, మర్యాద ప్రయికు. చాకలాడిని బట్టలు
సరిగా తురకమంటే, వాళ్లు ప్రయికుచేస్తారు! ఇదంతా
మనవాళ్లు నేర్పించే. వాళ్లు సదుద్దేశంతోనే నేర్పరు.
కాని ఏంలాభం? ‘వద్దు. చెయ్యకండి, మేము చూస్తాం
మిరివరూలని’ అని అంటే వివరే. సమ్మెకట్టడం, నలు
గురిబురలు బద్దలు కొట్టడం, గరర పెళ్లను యిప్పించు
కోడం. పోనీ మాటిలు, ఎలాగో మేనేజరులతోటి రాకీ
పడతాం అంటే మధ్యని రీడర్లు వప్పుకోరే! నీధంట
లిరిగే ప్రతిపెద్దమనిషీ రీడరే! ఈ సమ్మెలకి, ఏవో
కొన్ని నిబంధనలు పెడితేనేగాని, పరిశ్రమలా ఊరి
దళలో ఉంటాయి, కార్మికులూ, కష్టాలకి పాల్పడు
తారు!—అయితే, ఎన్నాళ్లనుంచి జరుగుతున్నాది?
రాకీ కుదుర్తుందా?” అని అడిగేడు.

“ఈ వాళ్లకి ౬ రోజు లైంది. శేత్ర పార్లమెంటరీ
పెక్రటరీగారో, ఎవరో వస్తారుట, బహుశా రాకీ కుదర
వయ్య” అని నే నన్నాను.

“అలాగటోయ్! వాకు తెలిలేదు. ఏవో భారీ
లున్నాయంటే, ఆ కారుమరీ, మిలబదకు అక్కడ
పనిచేస్తున్నాడు కాబట్టి నీకు బాగా తెలుస్తుంది.
నిన్ను కనుక్కుంచామని యిక్కడికి వచ్చాను” అని
అన్నాడు.

“వాళ్లు యానాడవలో పడివున్నారు. అంచేత
యిప్పు డేంలాభం లే దనుకుంటాను” అని, ఏమనుకుం
టాడో అని భయపడుతూ అన్నాను.

“యిప్పుడు కారు. ఎప్పుడేనా లాభం లేదు! ఇంక
యానుటం యిలా పోవలసిందే” అన్నాడు శూన్య
దృష్టితో.

వాకు లాటివేసింది.

ఆప్పుడే నాలుగున్నర అయింది.

“వాలీబాల్ కోర్టుకి (Volley-ball Court)
పోదాం పదవోయ్. చాలాకాలం అయింది కాబోసు
నువ్వు బంతి మట్టుకుని” అని అన్నాను లేస్తూ.

“పద” అన్నాడు, కోటు విప్పేస్తూ.

వ యో జ న వి ద్య

గాతీచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు

పదమం శ్రోత్తది: విషయము ప్రాతది.

న న దేశానికి "వయోజనవిద్య" అనే యీ పదము శ్రోత్తది. కాని దీనినే మూదితమయ్యే విషయము ప్రాతది.

ఈ భారతభూమిలో "వయోజన" మనేపదాన్ని సర్వకాలము అనాదిగా మన పెద్దలు కోరినారు. అది ఒక వృత్తికో, ము, ఒక తేగకోసము, ఒక కులముకోసము, ఒక జాతికోసముకోరినదికాదు. అది సర్వసూత్రసంకలితకోసము కోరినది. అప్పుడు మనవారు సర్వసూత్రసంకలితమనుకొన్నది ఇప్పుడు మనము అనుకున్నంత విస్తారమైనది కావచ్చును; కాకపోవచ్చును. సర్వ అయికోపా వాగరికానికి మార్గ దర్శకంగా వారంగీకరించే గ్రీకుదేశములోని ప్రాచీన ఆశెన్సులోనే సర్వసూత్రవృత్తి సోక్రటీసు, ప్లేటోలతోటి తత్త్వవేత్తలకే కుదిరిన దనదాని! లేదు అప్పటి కా నగరములో 'బానిస' లున్నారు. కాని వీరినను మూలించి చివా గ్రీకులోని మహాసంస్కర్తలు, వాస్టయ నిర్మాతలు, కవులు, గాయకులు ఎవరును ఈ బానిసలను మన నున చెట్టుకొని వ్యవహరించినట్లు కన్పించదు. అయితే ఆకాలమున కప్పుడే మన దేశమువంద్రు చేదయుగము, చేదాంతయుగము, పురాణయుగములు కడది మౌద్గయుగమున ప్రవేశించియుండినాను. అప్పటికి ప్రాత పదివాయి ప్రజాసమూహానికి అర్థముకాకట్టి సంస్కృత భాష ఎట్టేమారాన ఉంచి ప్రాకృతభాషలలో, అంటే నాటి వ్యవహారభాషలలో, ప్రజల విజ్ఞాన వికాసాలు వ్యాపింపజేయడానికి రారీస్తంభామీన ధర్మాన్ని, లోకకల్యాణ సాధకమయిన సత్యహింసాదుజ వర్తనల యవశ్యకాన్ని, చక్కని అక్షరాలలో చెక్కించి అందరును చదువుకోవలసిందని ఆజ్ఞ చేసిన కరుణాసాంధ్రు డకోమరి పోలిన చక్రవర్తికి పాటియైన ప్రభువు కనపించి నాడా? నాడు అచ్చయంత్రాలూ కాకితాలూ మనకు తెలిసినంతవరకు, లేవు. అందుచేత ఈనాటివలె లక్షల కోలకి ప్రచారము చేయడానికి పనికివచ్చే పుస్తకాలు

పత్రికలు బయలుపేరలేదు. కాని ఈనాటి "వయోజన విద్య" వృత్తి ఆనాటి మనదేశములో ఉం దనదాని! ఇంతకంటే ప్రజలతరవిదర్శనము వ్రాయవచ్చురలేదు.

శ్రవణేంద్రియ ప్రాసంగ్యము

మహాజనమునకు విజ్ఞానము వికాసము కల్పించుటకు చెరి చాలముశ్యమయిన ఇంద్రియమని నేటి వయోజనవిద్యారీధానమువంద్రును కన్పించును. ఉపాధ్యాయులు సోధించునప్పుడు, వక్త ప్రసంగించునప్పుడు పనికివచ్చున దీచెలయే. పాశ్చాత్య దేశాలవారు ఈసాధనమును వదలలేదు. వదలలేదు. అంతేకాదు. వయోజనుల యుపయోగార్థమని ప్రశ్నోక్తముగా దిన్నవిన్న మాటలలో వారు పుస్తకాలు వ్రాయించి అచ్చుచేసి పందిపెట్టివా మహాజనము వాటిని వినియోగించునెమన వయోజనవిద్యోక్తులకు లక్షకోన్నంత విరివిగా జరుగ లేదు. అందుచేత పుస్తకాలు పుస్తకాలే గ్రామోభిక్షుల కెక్కించి విమసించడము ఆంధ్రముయనకి. మనదేశము లోను శ్రీ గాంధీజీ యుపన్యాసము, శ్రీ నరేంద్రబేది యుపన్యాసము గ్రామోభిక్షుల కెక్కినవి. ఇక లేక మొలసంగతి చెప్పనే పనిలేదు. ఎంత విస్తారంగా లేక మొలద్యారా విద్యాప్రచారము చేస్తున్నాలో నన దేశములోని లేక మోద్రా గ్రామము చదువుకూడంతే వారికి లేక మో వింటూండే వారికీ బాగా తెలుసును. బకి డిల్లలలో ఆరంభించి స్త్రీలకు, సాధారణవయోజనబృందానికి, వ్యవసాయదారులకు, పోలికామిగులకు, కాస్త్రజ్ఞులకు అందరికి కావలసిన విజ్ఞానముంతటిని లేక మొలలలో సంగీతము, నాటికలు, సంభాషణలు మన్నన అన్ని మాధులలోను వినిపించుచున్నారు. మరియొక విశేషము కూడ ఉంది. ఆకాలమువంద్రు గ్రంథసామగ్రిని లభ్యత సంగీతముగా ప్రముఖ చేయడానికి నిలులేక శ్రవణేంద్రియమును ఉపయోగించవలసినదీ ఈ కాలములో గ్రంథసామగ్రి అనంతముఖాల పెరిగిపోవడముచేత శ్రవణేంద్రియముద్వారా కొంత విస్తారముగానే వయోజన

విద్య ప్రచారము కావలసి వస్తున్నది. తనకు అభిమానముండే ఏదేక్క నిమగ్నునిని సంగతి సందర్భాలు తెలుసుకొందా మన్నప్పటికీ పదమిది దేశాలలోని జ్ఞానార్థి గ్రంథాలు ఏదొకటిని అన్నిటిని చదువుకొనడము సాధ్యము కావడములేదు. కాబట్టి ఆ దేశాలలో గ్రంథాల లోకవగోష్ఠులు కెక్కుక అవకాశ మేర్పడి అసంస్థ లభి వృద్ధి యగుచున్నది; అంతే, జ్ఞానార్థులు సంఘములుగా చేరుకొంటారు. ప్రకటితమయ్యే ఉత్తమ గ్రంథాల నొక్కొక్కటి ఒక్కొక్కరుగా చదువుతారు. అందరిని చేర్చుకొని తాము చదివినదానివారమును ఇతరులకు పంచేందువారు. ఈవిధంగా ఒక్కరు చదివించి పది మందిలో ప్రచారము కావడము సంభవ మవుతుంది. ఆర్యుడు వివినదానియం చెక్కుక అభిమానము కలవారు మరల చదువుకొనినను చదువుకొనురు. కేడు పదమిది దేశాల గ్రంథాలయములలో లక్షలకొలది గ్రంథాలు చేరుచున్నవి. ఇప్పటినుండి తన విషయమునకు చెందిన గ్రంథాలను వేరుచేసుకొనడము జ్ఞానార్థి కష్టమగుచున్నది. అందుచేత కేటిదివము గ్రంథాలయములలోని గ్రంథాలకంటె ఆచ్చటి గ్రంథములనునుండి విరరములను చదువరులకు తెలియపరచు గ్రంథాలయోగ్యులకే యెక్కువ ప్రాముఖ్య మేర్పడుచున్నది. ఇది యన్నిసం దర్భాలును శ్రవణేంద్రియమునకు వయోజనవిద్యయందు గల వై శేష్యమును తెలియజేయును.

మనవిద్యలు శ్రవణేంద్రియమున కిచ్చిన ముఖ్యస్థానము

కేటి యనుభావ లగ్న మనపెద్దలకు ఉండిన వని చెప్పలేముగాని నాడు శ్రవణేంద్రియమునకు కల్పించిన స్థానము ఆ ప్రతిమానముగా నాలోచించి కల్పించినదిగా లోచను. ఇందు శ్రవణయార్థ ప్రయోజనమును సాధించుటకు మహాదుపాయముల నాలోచించిరి. త్యాగరాజు లోటి భక్తుడు సంగీతముపాడెను. నటరాజులోటి దేవుడు నృత్యము చేసెను. దీనికి సంగీతము లోడు. పురాణశ్రవణము, హరికళ, భజన, జంగమకళ, నీతిపాటకము- ఇత్యాదులు వాదవాదకు గ్రామము గ్రామమునకు సంఘముసంఘమునకు కెగలెగల ప్రాసనరి. రామాయణపు పాటలు, భారతపుపాటలు, కృష్ణరీతిలు, వైరాగ్యపు

పాటలు, కుడివ గణితపుపద్యములు ఇన్నియును అక్షరమురాని ఆశమునుపలల రక్తములో శీర్ణమయినది. ఇప్పటికిని హరికళయైన నూర్లకొలదిప్రజలు చేరుదురు. సప్తాహములైన నేలకొలది నునుగుడుదురు.

రసానుభవము విజ్ఞానవంశ కుత్సేజకము

నే నిదివరలో మరియొకనో నీక్రింది వాక్యమును వ్రాసెతిరి. “మిప్పటినుండి విద్యార్థుల తరగతిని, ఒక్క ఉపాధ్యాయుడు తన కంఠశ్లవముచే, తరిగితు చేయగలిగినదేతిరి, మేకొలది జనసమూహమున కుపన్యసింది వక్ర తపభావములను వారి కెక్కించుపడి, లక్షలు కొల్లకొలది ప్రజకు శబ్దప్రాప్తియు నందింది వికాసము కలిగించుటకు ప్రయత్నించు రేడియోవో, కాదు-కాదు-వీని వన్నింటిని మేయిర్పముల మించి, శబ్దప్రాప్తియు నుపాసించి ఫలముందుబొర్రుకు మనపెద్దలు మానవుని వ్యాసము తంతులను ఆయా రసానుభవమున కనువసరిగిని మీటువదైతముతో సంగీతమును సాహిత్యమును విజ్ఞానమును మేలేంది, శ్రవణేంద్రియము నాధారముచేసి యర్వకాల సర్వాకస్థులకును, కలభిక్షున పనికివచ్చు సుబోధక మర్గములను కథరచితి.”

ప్రాచీన అర్వాచీనముల సమన్వయము; అక్షరములయావశ్యకము

ఇది ముమ్మాటికిని నిజము. మనము వయోజనవిద్యను సాధించుటలో దీనిని మరుగరాదు. కాని ప్రాచీన సాధనముల నుపయోగించుటయందు నవన పరిస్థితులకు వాని నవ్యమును చేయవలయును. అయ్యు, వ్రాసెలు ప్రబలికాలములలో ఆవలంబిగిన సాధనములను శ్రమతో ఇప్పుడు తృప్తికరము మన మొక్కయుగము చెమకలసినవార మగుదుము. ఆదియునుగాగ జ్ఞానమునకు విజ్ఞానము సాధన మైనట్లు విజ్ఞానమునకు అక్షరజ్ఞత కేటిదివము ప్రబలిసాధనము. మనము వికాసంకులమగుటకు మనకున్న సాధనములు చాలకచ్చుమగాని అనుదినజీవితమునకు కావలసియుండి అనంతముగా పెరిగిపోవుచుండు విజ్ఞానములేని వట్టివికాసము ప్రయోజనకారి కాదు. ఉదాహరణము - మనప్రాచీనకాలపుపండితులున్నరు. వారికి వికాస మున్నది. మనకంటె ఎక్కువ వికాసం

కులు వా రసవమునకును సంజహములేను. కాని లోక వ్యవహారములో వారి కమ్మైన స్థానము లేదు. తీరితపు వేషవేళకాపులలో నిడుచునిమిమము జరుగుచుట్టి వివరాలు వారు గ్రహించుటకు వారి కవకాళములేదు. అందులో కొందరు గ్రహించరు. అట్లే అక్షరజ్ఞుల రేకపోవడము చేత మన జనసమాహమునకు అనుదినవ్యవహారము లగ్గ మునుటకు బువారియే రేకపోవుచున్నది. లోకవ్యవహార దక్షత సంపాదించుటకు అక్షరము కన్నువంటిది. అది లేనప్పుడు తనకు తెలిసికొనదనకే లోరికయున్నా మురి యొకడు దయపిరి వచ్చిచెప్పేవరకు తాను వేరియుంప వలసివచ్చును. గ్రంథాలయాలు పెట్టి ముఖీతులైన ప్రజాసేవకప్పించుమును నియమించి ప్రత్రికలు చదివించి నేటివిజ్ఞానాన్ని వెనజల్లే ప్రయోస రీతికొనినా సర్వజన సామాన్యమున కిది పూర్తిగా లోడ్వడు ననడానికిరాదు. ప్రతిహనవునకును అక్షరజ్ఞులకు ఉండి తాను లోరినవిష యము అచ్చుకాగితముమూలకముగా తెలిసికొనానికి తనకు వీలైనవేళను ఉపయోగించుకొనగలిగితే ఆనాం ధను పెంచడానికి ఆతడు వీకరించే జ్ఞానానికి దోహదము చేయడానికి మన ఇతరప్రతుక్తుములు బాగా పనికివచ్చును. అంతవరకు శ్రవణేంద్రియమాత్రమూలక ముగా చేసేప్రయత్నాలు వికాసాన్ని పెంచడానికి విజే చనను పురికొల్పడానికి పృథ్వయావేదవలను విజ్ఞానింప జేయడానికి పనికిరావచ్చును. తననంత విషయపరి జ్ఞానము వ్యాపింపచేయడానికి చాలవు.

ఆంధ్రగ్రంథాలయోద్యమము

ఆంధ్రులేత ప్రజాసామాన్యమునకు అక్షరజ్ఞుల ఆలవడజేయవలయునను ఆందోళన కొంతకాలముగా బలీయును కాజొచ్చినది. మన యాంగ్రిసీములో ప్రాచీన పద్ధతులను నవీనపద్ధతులను సమన్వయముచేరి వికాస విజ్ఞానములను వ్యాప్తిజేయుటకు ఆంధ్ర గ్రంథాల యోద్యమము పాటుపడిన దనుటకు సంశయము లేదు. ౧) కందుకూరి వీరేశలింగము ఆరం భించిన పాంథికస్వాతంత్ర్యోద్యమము, ఆంధ్రు ల త్యుత్సాహముతో నడుపుకొనివచ్చిన వండేహితర ముద్యమము హాంరూలుద్యమములును గ్రంథాల యోద్యమమును పరస్పర పోషకములై పనిచేసినవి. మన

ముదట్టిగామగ్రంథాలయము శ్రీ దాదాభాయినాథోతే నేరిట గ్రంథాలలోనే ఉండినో స్థాపిత మయినది గ్రంథాల వరకు ఎన్నియో గ్రంథాలయములు వెలసినవి. అప్పటికి ఇండి గూలో మరెయ్యెచ్చటను గ్రంథాలయ సంఘపేదని సమయమున చెడవాడలో రామమోహనగ్రంథాలయ మును స్థాపించిన మన దేశాభిమానులు ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయమును వెలకొల్పి గ్రంథాలయ పక్షవాలయముల వ్యా ప్తికి దీక్షతో పనిచేసె. గాంధీయుగమునాటికి మన నామలో ౮౦౦వరకు గ్రామ గ్రంథాలయములు వెలసినవి. వైవిధ్యవరించిన అన్నిప్రాచీన సాధనములును కొంత వరకు పాశ్చాత్యములవ దిన మెబికో లాంచరు ప్రవర్తన ములు సంఘార గ్రంథాలయము మొదలగుసాధనములును విరియొందిమనగ్రామ గ్రంథాలయములు ఆంధ్రోద్యమ వ్యాప్తికి లోడుగావడ మేగాక గాంధీయుగాకే వాతా వరణమును ద్విముచేసిన వనసములో ఆతిశయోక్తిలేదు. ఇతర ప్రాంతాలలోకంటే యొక్కనగా ఆంధ్ర ప్రాంత ములలో సంఘ స్వాతంత్ర్యోద్యమములు, రాజీయ స్వాతంత్ర్యోద్యమములు, తుదికు వికలాద్యమముల హిందీయుద్యమము బలర త్తరముగా సానులకు మన దేశము గ్రంథాలయయోద్యమముమూలకముగాను, దాని కుజేజ కములయన విజ్ఞానచంద్రిక గ్రంథమాలాది గ్రంథప్రయ రణ ప్రయత్నముల మూలకముగాను, కృష్ణాపత్రిక, ఆంధ్ర పత్రికాది ప్రత్రికలమూలకముగాను జరిగిన ప్రజావిబోధ ప్రజావికాస కార్యక్రమమే కారణమని చెప్పకతిప్పదు. మన గ్రంథాలయోద్యమ మారంభించిన క్రొత్త క్రొత్త మార్గములలో బోలుగ్రంథాలయాలు గ్రంథాలయ యాత్రలు ప్రత్యేకము చేకొన్నదనినవి. ఇట్టిప్రపం మన మరెయ్యెచ్చామ వినరాలే దనిన మన నావ్యకాశక చెప్పకొన మునకొవలదు. ప్రపంచప్రగతికి అనుకూల మైన మార్గాలకేర్పడించడములో మనము వెనుకంటే నేను ముట మూచించడానికిమాత్రమే యని యెరుంగవలెను.

అక్షరాస్యత వ్యాప్తిచేయు ప్రయత్నము

మనమాంధ్రదేశ గ్రంథాలయ సర్వస్వములో గ్రామీణ-వసం.ము డిపెంబరు మాసముననే "విరక్షరత్న నిర్మూలనము - అయిదు సంవత్సరాల కార్యక్రమము" అనునొక వ్యాసమున గ్రంథాలయము రీమమున

చేతువనకృషి వివరించును కావరత్తును. కాని ఈ రెండు
 మూడు సంవత్సరాలుగా ఇదివరలో గ్రంథాలయముల
 కిచ్చుచుండిన కొద్దిపాటి ప్రవృత్తియనుచును దొరకక
 పోయినందున పరి పుంభింపవలసి వచ్చినది. మన దేశము
 తయ్య ప్పాకం, త్రోవ్యమ పరము. మనదృష్టి ఎక్కు
 వగా రాజకీయములపైనే నిలిచును. కాబట్టి
 యీ ఆగ్రహస్థిత చాక్రితేయు విషయమునందును
 రాజకీయవర్తనములు మిగిలిన ముందును పెట్టుచున్నది.

వోటుకు అక్షరాస్యత అవశ్యకము

కాంగ్రెసువారు స్వాతింత్రోవ్యమ ప్రాబల్య
 నికిగాను దిక్కాలముగా వయోజన లంఛరిని వోటు
 ఏర్పాటుకొనలేనని ఈ రాజకీయగమనచేయుచున్నాడు.
 గాక్షి-న సంవత్సరము మొదలు మాడేబ్బవరకు కాం
 గ్రెసుప్రతినిధులు కానవచ్చునో నవ్వచ్చును అగు
 పక్షము మనోపాటిలేలో నైనా వయోజనవోటు
 పాధించవలె నని ప్రయత్నించి కానవచ్చునవరకు
 పాధించనుకరి. కాని గాక్షిం కి తరువాత కానవచ్చు
 బహిష్కారప్రయోగముతో ఆ ప్రయత్నము నిరర్థక
 మయ్యును. గాక్షి-న సంవత్సరపు గవ్వ మెంటు ఆఫ్
 ఇండియా కానవచ్చు చేయవలయునో ద్రిటిషుపార్లమెంటు
 వయోజనవోటు అంగీకరింపలేదు. కాని విద్యార్హతలు
 కలవారికి వో టివ్వవచ్చు నని తీర్మానించెరి.

మన విద్యారాజధాని అన్నప్రముకొలది మనకోస్తా
 ప్రభుత్వమువారు ఆక్షరజ్ఞత కలిగి, అంశే ద్వవస్తా
 రితో వోటు దరఖాస్తు పూర్తిచేయగలిగి, వోటు
 పా క్కిచ్చుటకు సిద్ధపడినారు. ఇతర కోస్తాలలో
 ఈ బాధావ్యయ కనుపించలేదు.

క్రొత్త కానవచ్చునది జరిగిన ఎల్వలలో
 కాంగ్రెసువారు పోటీలకు నిలవడము పంభించినది.
 ఏడు ప్రాంతాలలో ఆప్రతిపక్షమైన విజయములు
 పొందడమును పంభించినది. ద్రిటిషు ప్రభుత్వముతో
 తేరగాని గాంధీకి తనమంత్రికర్ణాల నీయేడు రాష్ట్రాల
 లోను కొంచె మిందుమిందుగా పూర్ణస్వాతంత్ర్యము
 లతో నిలపడమునూ జరిగినది.

ఇతరరాష్ట్రాలలో కాల్వోవక్రమణము

వయోజనవోటు కానలే నని కాంగ్రెసువారు
 కొరుచుండిన కోరిక అక్షరములమత్ర మైనంతమాత్ర
 మన ఇస్తునని మద్రాసులో ఏర్పకడముచేత ఇచ్చట
 కొంత మందపడేజీమా చేస్తురాను. కాని ఈమాత్రము
 పాక్కునూ ప్రసాదితముగారి సమము క్షపకగాన,
 బొంబయిలో ముగ్గులకు వయోజనలను ఆగ్రహస్థ
 లను చేయవలెనను ఇష్టము ఉక్రేడించికలిగినది. ఆప్రాం
 తాలలో బొంబయి, అహమదాబాదు మొదలగు గొప్ప
 మిషీయముగవగకము పొందినట్లుగా బండి అచ్చటి
 ప్రజలలో ఎక్కువగా గుచ్చు సమాన పంభితివాచు
 తదంతముయిన సర్వజన విద్యావాచము వ్యాపించి యు
 దవచ్చునూ. ఒకకారము అయినను అయియుండి
 వచ్చును. ఎల్లయిననీయే ఆరాష్ట్రాలలో ప్రభుత్వముర
 వారే అక్షరాస్యతను వయోజనవిద్య కాధారముగా త్వరి
 త్వరగా పెంచుటకు ప్రయత్నము బారంభించినారు.

బొంబయి

బొంబయిలో గ్రామ పునర్నిర్మాణ సమన్వయ
 శీత్రముగా కొనసాగించుటయందు భాగముగా ప్రజా
 సామాన్యమును అక్షరాస్యము కానించే ప్రయత్నముప్ర
 మించినారు అచ్చటి ప్రభుత్వమువారు గ్రామవిద్యా
 లయముల బోధకులకొరకుగా ప్రశ్నోత్తము స్కీ-మేర్ప
 రచి ప్రకటించినారు. దానిప్రకారము ఆ ప్రభుత్వము
 వారు వయోజనలను ఆగ్రహస్థలను చేయ
 బూనే గ్రామబోధకు బండి విద్యాలయాలకు
 ఆండు కొరకని ఎక్కివ మెంటు గ్రాంటు
 మేయింబెనెప్పు గ్రాంటు రెండు మందారు
 చేసి గింమందిని ఆగ్రహస్థలనుచేసి ఒక్కొక్క బోధ
 కునికి రు.౨౫౦ బోధను ఇవ్వడానికి సిద్ధపడినారు. ఈ
 ఏర్పాటు ఒక్కటిపంతులకీ గానందా పంచాయతీల,
 కోఆపరేటివు సొసైటీల, కార్యదర్శులకునూ వ్యాపింప
 తేసినారు. మనకోస్తాలో గ్రామపంచాయతీలు ౭,౦౦౦
 బన్నవి. ఈ విధమున సహాయము మన ప్రభుత్వము
 మంజూరుచేసినా యెంతోపరి జరుగగలవని నమ్ముచున్న
 మ. నిజానికి దేశముటలా పంచాయతీ, తేర్పరచి దాని
 తయోజనవిద్య ప్రభుత్వ కర్తవ్యంగా నిర్వహించవలసిన

జంటే ఆరుహసాలలో ఈపనుస్య తీరడానికి వీలంది. ఆపనము లింకా రావడములేదు.

సంయుక్తపరగణాలు; అనమానప్రయత్నము

సంయుక్తపరగణా లంటే శ్రీ మహిత జనహారి లాల్ నెహ్రూ పరగణాలు. అతడు సమానసంపత్తి వాదనాయకుడు కారణము మారపుకారణమైనా కారణమే. నే తీతరవాసుకు లేర్పడినా, అతని రాజకీయ ప్రచారముద్వారా సాధారణ కిసానులు మేల్కొనడము దగ్గరికారణము కావచ్చును. కారణ మేమిలేనేమియెల్ల ప్రాంతాలకంటే యెక్కువగా ఆప్రాంతములో వయోజనవిద్యాప్రచారానికి పూనుకొన్నారు. కనవిన (౧౯౩౯) జనవరి ౧౬-న శేదీని నిరక్షర్య నిర్మూలన తనననుగా ప్రకటించి అబ్రాంతములోని ప్రతిపీఠిలోను ఉన్నమోక్షమును చేసినారు. ౧౬౦ వయోజనవిద్యాలయములు స్థాపించుట తిలక సంస్థార గ్రంథాలయములు నెలకొల్పుచురు. దీని కొక్కొక్కదానికిని ఆయుధ శాఖ లుండును. ఇందులో హిందీలోను ఉరుమాలోను ౩౦౦ పుస్తకాల కేర్పాటుచేయుదురు. రెండు వార ప్రక్రియ, ఒక్క మాసప్రక్ర పస్థులుఆయ్యే పువాలయములు ౩౬౦౦ ఉండుగలవు. ఇందు కొకలక్ష ఇరువైయ్యిరువేలరూపాయ లిప్పటికి మంజూరు చేసికొనినారు.

అక్షరజ్ఞాన ప్రచారవ్రతము

నోకదానిని అమలులో పెట్టుచున్నాడు. అందులో చేనాలు చేయుతాగు అక్షరాలు రానివారి కొక్కరికి తాము వ్రాయును వచనము నేర్పుదు మనియోదానికి ప్రత్యేకముయముగా గు అని విరాళమిచ్చివేయుచున్నామనియో తిరుదీక్షను ప్రకటించును. నల్లా కొక అంతుంది ఉపాధ్యాయుల నీపనికిగాను గవర్న మెంటు వారు నియమింతురు. వీరు ఒక్కొక్క కేంద్ర గ్రామములో ఒక్కొక్కరుగా నిలిచి చుట్టుగ్రామాలలోని నిరక్షరులకు విద్యనేర్పుదురు. ఒక కేంద్రములో పని ముగియుటతోడనే మరియొక కేంద్రమునకు బయలుదేరి పోదురు. వైవ చెప్పినరీతిగా ఏర్పడేసంధు సంకటిని ఈకార్యమునకు వినియోగింతురు. రాజ్ యేదీర్చు కాలపు పెలవులలో విద్యార్థు రీయుద్యమమునందు విరివిగా విని

యోగపడగలరు. ౧౬-న శేదీని ఈవ్రతదీక్ష దీక్షోదానికి ౫ లక్షలు షారములు పంచిపెట్టిరి. ఇందుమనరింది పండితాలు ఆ పరగణాలగవర్నరు షర హోమాయిను, ప్రధానమంత్రి పండిత వల్లభ గోవిందపంత్, విద్యామంత్రి సంపూర్ణాచందరు, పండిత మదనమోహనమోక్షన్య, పండిత జనహారిలాల్ నెహ్రూ, స్థానికశాఖమంత్రి శ్రీమతి నిజమలక్ష్మీసుందర్, రిరిన్యామంత్రి రాఫీ అహమ్మద్ కిద్యాయ మొదలగువారు పండిత ౫౦ పేరిట గ్రంథముగా చేసి అచ్చట విద్యాప్రచారకాధికారి పంచిపెట్టినారు. కాంగ్రెసువాద, మస్లింబీరువారు, హిందుభగవారు, కమ్యూనిస్టులు, సోషలిస్టులు, సామ్రాజ్యవాదులు అనే భేదములేకుండా అందరకు భాయిభాయిగా బుజుములు కలిపి పనిచేయుచున్నారు.

మన కోస్తాలోనో

మా యాంధ్రదేశ గ్రంథాలయ సంఘమువారి పక్షమున ౨౦-౧౧-౧౯౩౩ శేదీన విద్యామంత్రి స్థానికశాఖమంత్రి పరీక్షము - కర్మకరులమంత్రి వీరి వద్దకు రాయబారము జల్లినప్పుడు నేను సంయుక్త పరగణాలలో అవలంబించుచుండే విధానమువంటి విధానము నవలంబించవలసిన దని ముదిందిరిది. గ్రంథాల యోద్యమము వయోజన విద్యాద్యమము కాని వేరు కాదని, గ్రంథాలయములుమాడ గ్రంథములను నేకరించుటే ప్రభుమోక్షేకముగా పెట్టుకొనక నిరక్షరాస్యతను నిర్మూలముచేయుటే అధిక ద్రవ్యముగా పెట్టుకొనవలసినదని ముదిందిరిది. అప్పటి విద్యా మంత్రిగారు, ద్రవ్యము ములభసాస్యము కాదని కాతోడను, నిరక్షరాస్యతానిర్మూలనమునుటను ప్రోత్సహిద్వి గ్రంథాలయముల కిదివరలో ఇచ్చుచుండిన గ్రాంటులకోసరము తాము ద్రవ్యము మంజూరు చేయించుకొనుటను ప్రయత్నించుచున్నామని నెలవిచ్చిరి.

అప్పటి మంత్రిగా రిప్పకు కోట్లములైక్ల మంత్రి యయివారు. అదివరలో విద్యాశాఖలో పార్ల మెంటరీ సెక్రటరీగానున్న శ్రీ వార్మీగారు విద్యామంత్రి యై వారు. వీ రీవరనికి వచ్చినదినములలోనే ముద్రామనగరములో దక్షిణ యండియా వయోజనవిద్య కన్ఫరెన్స్ని ఒక

సమాజేశ్వరుని గౌరవము జరిగినది. ౧౧, ౧౨, ౧౩, ౧౪ తేదీలలో వాలుగుదినములు జరిగినవి. ఉపక్రమ ఉపచారకమాజేశ్వరులతోగూడ ౧౪ సమాజేశ్వరులు బయివది. స్థానికసంస్థలకు స్త్రీలకు ఈవిధమున సంబంధించిన వని మరిచిండు సమాజేశ్వరులు నయినవి. ఒక ప్రదర్శనమును జరిగినది. కొంతావర్సలు ఏర్పాటుప్రభుత్వ ప్రశ్నోత్తరము సంజేశ్వరుల పంపివాడు. మద్రాసువిశ్వవిద్యాలయమోపాధ్యక్షుడు, వార్తి ఎస్. ఆరుండీలుగారు, ఇద్దరు మంత్రులు, చెన్నపురవరాధ్యక్షుడు మరియు ముగ్గురు ఏలమిగురు ఇతర ప్రదర్శనకులు ఈసమాజేశ్వరులలో పాల్గొనరి. కమిటీ యేర్పడినది. తీర్మానములు చేసినారు. సమాజేశ్వరులలో నొక-నొక ప్రసంగించుచు నేటి విద్యామంత్రి శ్రీ వార్తి-గారు ఆప్రత్యక్షముగా తానీ సమాజేశ్వరులనుకొరకున వచ్చియు నిరక్షరాస్యతను నిర్మూలనము చేయుటకు తన చేతనైనంత సహాయము చేయుడు ననియు చెప్పిరి.

ఒక్కనుత్తుకు నునిపిపాలివారు మాత్రము వయోజనవిద్య తమ ఆవరణలో ప్రవేశ పెట్టివారు. అందుకు గు. ౨౫౦౦ లు మునిపిపాలివారి మొత్తము ఆదాయము నుండి వచ్చు పెట్టుబడు మద్రాసు ప్రభుత్వమువారు అంగీకరించివారు. మరియు ప్రాంతములలోను ఇట్టి ప్రయత్నములు జరిగితే ఆయాసంస్థల ద్రవ్యములోనుండి కచ్చుపెట్టుకొనానికే వారంగీకరింతురని తెలియుచున్నది. ఆనంతపురంజిల్లాలోని హిందూపురమువారు తుమ్మకుడిలోవలెనే వయోజనవిద్య ఆరంభించు రని తెలియుచున్నది. బల్లారి కంటోన్మెంటులో హిందూ స్త్రీశిక్షణవిద్యాలయమునకు చెందిన వాళ్ళులలో నొక వయోజనవిద్యాలయ ఆరంభించి రను వార్త వచ్చినది. కాని యిట్టి విల్లరప్రయత్నములనో ఈపని పొగు నని యనుకొనినచో గొప్పపారభాటగును. సంయుక్తపరగణాలలోవలె ఏలూరు, లక్ష్మీపుర రూపాయలో ప్రభుత్వమువారు మంజూరుచేసి గట్టిగా అచ్యుతివలె దీక్షాపత్రములు అచ్చువేయించి చేపాట్లు చేయించి అచ్యుతివలెను బొంబయలోవలెను మార్కులుపేర్చుటలు పంచాయతీ కార్యదర్శులు, కొంతవలెపు కార్యదర్శులు, పనిచేయటానికి ప్రోత్సాహము కలిగించేగాని తరంగ

ములు తరంగములుగా బయలుదేరి ఉద్యమములు కొనవడు. ఈ రాజధానిలో ఇదివరలో గ్రంథాలయాల కిచ్చుచుండిన గ్రాంటులే ఇప్పుడు రద్దయియున్నవి. పూర్వమువలె గు. ౨౦,౦౦౦ లు అక్షరా గు. ౩౦,౦౦౦ లో ఈ గ్రాంటులక్రింద మంజూరు చేయబడెనా జరిగితే కొంతపని కావచ్చును. గ్రంథాలయములు తమ ఆవరణలోని నిరక్షరాస్యతను అయిదేండ్ల లోపుగా నిర్మూలనము చేయడానికి పూనుకొని ఏభలవారిగా అక్షరాలరానివారి జవాబుతో తాము అనుసరింపదలయు కొనిన ప్రజానికతోబాడ పంపినచే యిగ్రాంటు విచ్చెదమనినను గ్రంథాలయాలు — పంచాయతీల అధిపతులలోని ఇతరములుకూడ — సంబోధముగా ఈ పనిని నిర్వహించదమునకు పూనుకొనును. కాని ఇంత వరకు చేసినను నేటి పరిస్థితులలో తగినంత చేసినట్లు కాదు.

గాంధీజీ వోటు నిరక్షరాస్యలకు లేదనినాడు

ఏలయందురా? గాంధీజీ యిటీవల మనరాజకీయ వాతావరణములోనికి ఒకపెద్ద బాంబును విసిరినాడు. ఇంతకాలము వయోజనవోటును అక్షరమురానివారికి వచ్చినవానికి అందరికీ ఇవ్వవలసినదని తాను పట్టిపట్టును మానుకొన్నావట! అక్షరాస్యత అర్హతగా నుండవలసినది నే నిశ్చయార్థిప్రాయమునకు తాను వచ్చివావట! అంటే అర్థమేమి? ఇప్పుడు ఏడుపరగణాలలో ఆతని మాటను నడపుటకు సిద్ధమయిన కాంగ్రెసుమేజారిటీలు మంత్రివర్గాలు ఏర్పడియున్నవి. ఇన్ని వోట్లను అక్షరజ్ఞులు కానివారికి వోటు లేదనే సిద్ధాంతము ప్రచారము లోనికి వచ్చి తీరవలసినప్పుడు. అప్పు డేమగుకో మాడుదు. బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు ఆక్షిపాక్షులమీద చదువుమీద రెంటిమీద ఆధారపరచి నూటికి ౧౩ స్థలకు చెందజేసిన వోటు గాంధీజీస్మితులలో నూటికి ఏవొమ్మిదింటికొక స్థలపోవలసి ఉంటుంది. బ్రిటిషువారు మార్కుపోలే అని మార్కపోవచ్చును. అప్పు డెక్కువమందికి వోటుండదము బ్రిటిషువారి దయగా పరిణమించి జాతియంతటికిని వోటు లేవందా లేన ప్రజాప్రభుత్వము — ఇది మాటలలోనే నిపరీతముగా వోయను—అయిదులో నుండదము రేటఫియను.

ఇట్టివివేకము తోనునది గాంధీజీ తెలియదా? తెలుసును. కాని కాంగ్రెసువ్యవహారాలలో తనకు కలిగిన అనుభవము త న్ని యభిప్రాయానికి లాగినదని స్పష్టపరుచుచు, అందరు మంగ్రులమీదను బయలు లేస్తూగా మోసినాడు. అక్షరాస్యుల వోటుతో ఏర్పడే మంత్రులు చదువులేకపోవడముచేత వోటులేకపోయే మహాజనసమాహమువెదిల సర్వబుద్ధికలవారేయగుదురేని నిరక్షరాస్యుల అంతటా మదుని మేదునునందే అదృశ్యమగునని ఆయన వ్రాసినాడు. దీని కర్థమేమి? తనకు సాగ్యమయినంతవరకు తాను మంత్రులచేత అన్ని ప్రాంతాలలోను ప్రవలియించి నిరక్షరాస్యులను నిర్మూలించు తేయించు పనియేకదా! దానికి తార్కాణముగా తాను అవుండునని దేశప్రభువుచేత అక్షరాస్యుల వోటు ప్రసాదించిండుటగా ఆరునూపాలలో నిరక్షరత్వనిర్మూలనము కావించునని ప్రకటించిదాడు. ఈ ఉదాహరణమును గ్రహించి మహాోస్తా మంత్రులను ఆరునలలలో నిరక్షరత్వ నిర్మూలనము గావించు మని ప్రకటించురా యువనదే శ్రేష్ఠ.

మన మంత్రుల కథ

విద్యామంత్రి శ్రీవాక్కిగా రెంత ఉత్సాహముతోనున్నా మనోోస్తాలో ఈ విషయములు ప్రభుత్వమింకా ఏచర్యా ఆలోచించినట్లు కన్పించదు. ప్రధానమంత్రి శ్రీ రాజగోపాలాచార్యవారు ప్రత్యేకసమావేశములో నొకచోట చాజరయి యీ విషయము ముచ్చటించినారు. అచ్చట మాట్లాడినది అక్షరములు ములభముగా వయోజనమునకు సేర్పడ మెట్లా యనునది. డాక్టరు బౌభక్ అనునాయన ఫిలిప్సను దీవులలో అక్షరత్వము ప్రజలకు కల్పించడములో చాల పాటు పడినవాడు, అ సేకసంవత్సరము లక్కుడే నివాస మేర్పరచుకొని పనిచేసినవాడు ఇక్కడికి వయచేసినాడు. ఇక్కడిభాష లతనికి రాకపోయినా ఇదివరలో ఈవిషయముగా పనిచేయుచుండిన బొదిరీలు వర్తరాలను కలుసుకొనినాడు. అరవానికి పనివచ్చేటట్లుగా ఒకపటము తయారుచేసినాడు. 'అడా'కత్తి కొన్నా దెవడో, అది బాతి 'చట్టి'మీద పడింది. 'చట్టి' పగిలింది. ఈ విధముగా జాన్ములలో ఒక కథ తయారు

చేసి వరుసవెంటి భావస్ఫూరణచేత అక్షరాలు జ్ఞాపకమువచ్చే విధానము సిద్ధపరచినాడు. దానిని వివరించడానికి ప్రత్యేక సమావేశము మిత్రులు చేర్చినారు. ప్రధానమంత్రిగా రచటికి వయచేసి గ్రామస్థులకు దగ్గరి చట్టాలయిన వస్తువులమీద, ఇండ్లు చెట్లు వర్తరాలమీద, వానివానిపేర్లు వారివారిపేర్లు పెద్దక్షరాలలో వ్రాసి కనుపరుస్తే అక్షరజ్ఞానవ్యాప్తి అవుతుందన్నాడు. తనకు ప్రధానమంత్రిత్వము తగులుకున్నది గాని లేకపోలే తాను బౌభక్ దగ్గర మొదటివారింటిరుగా పని చేపియుండు మనివారు. కాని ప్రధానమంత్రిగాను తా మేమి చేయుదుకో తెలవలేదు. ఈ కోస్తాత్రాసుకు నిరోధకార్యక్రమనిర్వహణగుగాను పూనుకొన్నందుచేత అన్ని యితరకన్పులు — అవశ్య మయిన వయవము — పెట్టుకోదానికి వీలులేని స్థితియందున్నది. మరిగతియేమి? ఒకవేళ గాంధీజీపరముగా శేఫ్ర తీవ్రురకాంగ్రసులో కాంగ్రెసు సభ్యత్వానికి అక్షరజ్ఞత అవశ్యకమని తీర్మానించినను తీర్మానింపవచ్చును. అప్పుడు కాంగ్రెసుమంత్రులు వోటురులసంఖ్య పెంచుకోదానికి మాత్రము కాకుండా కాంగ్రెసుసభ్యలోని మెంబరుల సంఖ్య పదిపోయి ఆపఖ్యాతి కలుగకుండాఉండదాని కయినా ఈ విషయమునందు చురుకుగా పనిచేయవలసి వచ్చునే.

మూడు ముఖ్యమైన వస్తులు

కాంగ్రెసులో ఏమి జరిగినా జరుగకలాయినా ప్రజలు యందగున నేని ప్రజాప్రభుత్వమని ఇప్పటికి కాంగ్రెసు వదలకుండా ప్రకటించుతుండే ప్రజాధికారమే యేర్పడినదనంటే, గాంధీజీ కోర అక్షరాస్యులే ఏర్పడినదనంటే మూడుపములు జరిగికొనలేను. గాంధీజీ అవుంధు సంస్థానములో ప్రచారములోనికి వచ్చిన రాజ్యాంగ ప్రకాశికలో వీటిని ఇమిడ్పించినాడు.

మొదటిది పంచాయతీ పరిపాలన సర్వసర్వత్ర యేర్పడవలెను. గ్రామసీమలవారి దీరాజ్యము. కాబట్టి లేక మిచ్చే వస్తులో సగమువంతువరకు గ్రామ సౌభాగ్యముకొరకు వారు కర్పు పెట్టుకొనే అధికారమయినా వారికి చెందవలెను. పై పరిపాలనయు వారి ప్రతివిధుల చేతులలోనే యుండుట మంచిది. అక్షర

జ్ఞత లేనిది ఈవిధానమునకు బల ముండును. కాబట్టి దానిని ఆదిరకాలములో సాధింపవలెను. ముందు రావోయేపారులు నేడు శివులు, రాజులు, చారికలు, వీరు ఆక్షరశ్శాలు కావడానికి వీరికి నిర్వహణ ప్రాధమిక నిద్య యవసరము. వట్టి 'కాకి', 'నువ్వు' నిద్యగాక అది అన్నముపెట్టేవిద్య కావలెను. అందుచేత గాంధీజీ వార్ధావిద్యావిధానాన్ని ఆలోచించినాడు. ఇది క్రొత్తది కాదు. ఈ దేశము ౧౯౦౧-౦౬ సంవత్సరాలనుండి వాంఛించుచుండే జాతీయవిద్యే యిది. ఎవ్వడైతే ఆక్షర శ్శాలకే కాంగ్రెసులోనైనా వోటువేది వీర్వడునో ఆప్యడు ఈవిధానాన్ని ఒక్క నిమిష మాత్రము చేతు వుండా మంగ్రులములులోకి తెచ్చి భావిష్టరాజ్యప్రజను సార్వజనిక వోటుకు పాక్కచారులను చేయవలసియుండును. ఈ స్క్రీములోకి రాక విరిచేవారు ఇప్పుడు అనుక్షరాస్యులుగానుండే వయోజనులు. వీరి వక్షరాస్యులను జేయడానికి వెంటనే తగినవిద్య తీసికొనుండా తప్పదు. వీరు అక్షరాస్యులయి దానిలాగ మెరిసిలేనే వార్ధావిధానమువోటి విధానము విజయవంతము కావడానికి వాతావరణ మేర్పడునుండి. ఈమాట అందఱును ప్రకటించుచున్నాము. ముద్రానుగవర్న రీమాటే యన్నాడు. సంయుక్తపరగజాల గవర్నరు హెయిగు గా రీమాటే యన్నాడు. పండిత జనపాలిలాల్ ఈ మాటే అన్నాడు. కాబట్టి అక్షరాలు సులభముచేసి మార్గ మాలోచనచేతామని, చదువడానికి పుస్తకాలు లేక ప్రాయితమని, అక్షరాలు వచ్చినంతమాత్ర మేమిలాభం మల్లీ మరదిపోకుండా ఉండేవిధాన మాలోచితామని, జనుచేయడానికి వ్యవధి లేదు. ఇవన్నీ చేయవలసినవే. కాని నిరక్షరత్వనిర్మూలనముచేసి ప్రయత్న మారంభించి దాని కుపపలంగా ఇది యన్నిటిని తీర్చవచ్చును.

సర్వవ్యాప్త ప్రయత్న మావశ్యకము

జపానులో ౧౦౦కి నూర్గురక్షరాస్యులు. రుష్యలో నూటికి నూర్గురక్షరాస్యులు. అంకెలు దొరకనంతవరకు ఇతర దేశాలలో—ఇటలీ, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు, అమెరికా, హోలండు, న్యూజీలండు—ఇటువంటిదేశాలలో ఎచ్చటా—నూటికి ౯౦నురకంటే తక్కువనుండి అక్షరాస్యులు లేరు. మనదేశములోని అక్షరాస్యులు నూటికి

వొమ్మిదింటికి మించదు. ప్రపంచములో అన్నిరివ నూలలో పోటీచేయవలెను తప్పని మన కింతటి తారతమ్యము కనుపించుచుండిగా నింక నేనూత్రము ఆలస్యముచేయకుండా ప్రజలు తమప్రయత్నము చేసేవీరవలెను. దీని బదు వంతా ప్రభుత్వంపై వేయవలెను సరికాదు కాని ప్రభుత్వము తగినచర్య తీసికొనకుండామాత్ర మిది సులభసాధ్యమేమా కాదు. సర్వవ్యాప్తమైన కోగానికి సర్వవ్యాప్తమైన వికీర్ణచేయవలెను తప్పదు. దానిని ప్రభుత్వములోని మంగ్రులు అధికారులు మనస్సుకు తెచ్చుకొంటే పనులు త్వరగా పానును. ఈ క్రింది కార్యక్రమము సంతకరకు అమలులో పెట్టడానికి వీరైతే అంతవరకు అమలులో పెట్టవలసిన వావలరా.

(౧) నిరక్షరాస్యతానిర్మూలనమువిషయమున చాల తీవ్రమైన ప్రచారము జరుగవలెను. స్వరాజ్యమున కెంత తీవ్రప్రచారము జరిపితిమో అంతటి ప్రచారము కాంగ్రెసువారు దీనికిగాను జరుపవలెను. సంయుక్తపరగజాలలో చేసిన యారంభము చాల బాగున్నది. ఏ మునిసిపాలిటీవారు అక్షరాభ్యాసకార్యము ఆరంభించినా ఈ ప్రవర్ధన కార్యక్రమము ఒక్కదినమో ఒక్కచారమో ఏర్పరచి దిరివిగా జరిపించడము ప్రథమ కర్తవ్యము. ఇది దేశమంతటను విరివిగా నిరంతరము జరుగవలెనన్నా అయిద్దిక నేనకులు ఒకయాలనుండి ఒకమూలకుపోయి నిరక్షరాస్యతను తాపదలయకొనినా

(౨) ఉచితప్రమాణ పాఠశ్యము కేర్పడవలెను. (అ) రైల్వేకంపెనీలు ఆటలు పాటలకు పోయే వారికి కళా పెషును లిస్తున్నారు. కుక్క కరిదిన కోసులకు ఉచితప్రమాణమున కేర్పరచుచున్నారు. అట్లే వయోజన విద్యాప్రచారము చేయునట్టివారికి తగిన ఆవరణలలో తగిన సినిమీకేట్లు పంపించునట్లు ఉచితముగా ప్రయాణముచేయడానికి రైల్వేలు వెంటనే అవకాశము చేయవలెను. దీనిని సాధించడానికి మన మంగ్రివర్గాల వారు కేంద్రకాసనసభలోని కాంగ్రెసుసభ్యులు పూనుకొంటే పని జరుగునుండి. ఇప్పటికి స్కూలులకి యనకాశము కొంతవరకు వున్నది. వయోజన విద్యాప్రచారము తలపెట్టే మిత్రులు తాత్కాలికముగా ఈ విషయము గమనించడము మేలం. నిజమునకు మన దేశములో అక్కడి

కక్కడే ప్రజాసేవకులకు అన్న మెట్టేవారు దొరకక పోరు. కాని ప్రజాదూలకు ద్రవ్యము దొరకడము కష్టము. రైల్వేలకు (ఆ) తరువాతిది మోటారుబస్సులు. వీని యజమానులును, తమతమ ప్రాంతాలలో తగిన మట్టుకు పైకిగానీ ఉచితప్రయాణ సౌకర్యాలు వయోజనవిద్యాప్రచారకులకు కలుగజేసిన బాగుండును.

(3) శ్రీ విద్యామంత్రిగారు గ్రంథాలయముల కిదివరలో ఇచ్చుచుండిన గ్రాంటులకంటె కొద్దిగా నైనా పెచ్చు గ్రాంటు లిచ్చి—మొదటి ఏడాది రు. 30,000, రెండవది — నిరక్షరత్వ నిర్మూలనమునకే ఈ ద్రవ్యము కర్పించేయవలసివట్టు నిర్ణయించవలెను.

(౪) శ్రీ స్థానికపాలకాధికారి మంత్రిగారు యుని సిపాలిటీలు జిల్లాలోడ్లు తమమొత్త చూడాయములో కొంతభాగము కొన్ని యేండ్లపాటైనా ఈ పనికి తీసి యుంచవలెనని గట్టియోర్పాటు చేయవలెను. జిల్లాలోడ్లు ప్రత్యేకించు మొత్తములలోనుండి పంచాయతీలకు గ్రాంటు లిచ్చున ప్రేరేపకవలెను. పంచాయతీలు నిరక్షరత్వ నిర్మూలనమునకు దగిన ప్రణాళిక పంపిన నే యీ గ్రాంటులు చెందువట్లు చేయవలెను. పంచాయతుల ప్రాంతంలోని ప్రాథమిక విద్యాలయాలు వారి స్వాధీనము చేయవట్లు నిర్ణయించినయెడల విద్యాలయములు వారి పిచ్చిందీ పొమ్మి ఈ కార్యమునకు చారికి చాల యుపయోగపడును. బాయింటుకమిటీ లేర్పడడానికి అవకాశము వెంటనే కల్పించితే ప్రజావాదకులు అన్నామనతో ఈ యంద్యమానికి దోహదము చేయవలెనుగానీ సంధించును.

౫. శ్రీ కార్యమంత్రిగారు ప్రతి షేక్టరీ యజమానీ తనదగ్గర పనిచేసే పనివారల కుటుంబాలలోని వయోజనమును—స్త్రీపురుషులకు చేయకుండు—తన కర్బులతో ఆక్షరజ్ఞులను చేయవలసివది; లేదా అట్టి యంద్యమానికి తగిన ద్రవ్యసహాయము గావించవలసిన దని ప్రోత్సహింపవలసివది. విద్యకముగా షేక్టరీ యజమానులంగీకరింపకపోతే నిర్బంధముగా పిప్పించే చర్య జరుపువలసివది.

౬. విశ్వవిద్యాలయాలవారు ఎంతకాలపు నెలపు లారంభమయ్యేలోపుగా తమవిద్యార్థులు వయోజనవిద్యారోగకు అర్హతగలవించే తరీఖనుసేయవలసివది. ఈ తరీఖనుసేయవలెనుగానే ఆక్షరజ్ఞులము కలిగించడానికి కులభూమిగా లేని యాసేవసమగ్రము వయోజనులు చదువుకోడానికి ఏర్పగ్రంథశాలముగ్రి యావశ్యక మను సమస్యయు వీరు తీర్చవలసియుండును.

౭. విద్యార్థులయినవారు ఈ కార్యక్రమానికి కావలసినశిక్షణ పొందడానికిని తమకు ప్రజాజ్ఞము జరుగడానికి భోజనానికి సదుపాయాలు కుదిరించితే ఏ ఎనిమిదివారములో పనిచేయడానికి ఉత్సాహముతో పూనుకోవలెను. శ్రీ వార్కిగారు వారానికి రెండు దినములు ప్రతి విద్యార్థిని ఈపనిలో వినియోగించు మనుచున్నారు. వారు చదివే పరిసరాలలో వారినిగ్గకు భంగము కారీకులలో ఇదియు సాధ్యము కావచ్చును. మరికొందరు విద్య పూర్తిచేసే పట్టభద్రులు ఆరుమాసములో—కొందరిమకమున రెండు సంవత్సరములో— నిరక్షరత్వనిర్మూలనము చాకిరి తమకర్పవలసి చేయవలయు వనుచున్నారు. ఇది కఠినవిషయము. ఇప్పటికే ఆర్థికముగా నిర్మూల మనుచుండే విద్యార్థిని ఇంకను దుర్బలపాలుచేయవలెను. కాబట్టి అనుసరింపదగినది కాదు.

౮. కాలేజీ లున్నచోట్ల, హైస్కూలున్న చోట్ల ఆవిద్యాలయాలలో పనిచేసే ఉపాధ్యాయులు చాలమంది యుండును. వారు పూనుకుంటే తా ముండే యూల్స్లోనేగాక తమపరిసరములలో నంతటను వీరు నిరక్షరత్వ నిర్మూలనోద్యమము పొందించుటకు చాల యవకాశము లున్నవి. వీరు వెంటనే తమ టీచర్లు అప్సాసియేషనులతోరత్నర చర్య పుచ్చుకొని స్థానికముగా వయోజనవిద్యాసంఘము లేర్పరచుటకు తోడ్పడి యుని సిపాలిటీలలోను యూనియనులలోను మరి పరిసరములలోను ఈపని నెరవేర్చవలసిన దని విద్యాకాళమంత్రి గారు హెచ్చరిక చేయించిచినారా చాలా విరివిగా పని జరుగడాని కవకాశ మున్నది.

౯. కాంగ్రెసుసంఘా లన్నిటినినెత్తినను ఈ పని నిజముగా మోసినది. నేటిదివము ఈపని గాంధీజీ

నిర్మాణకార్యక్రమములోని శక్తివనవడము వీరు గమనింపవలెను. నిజముగా ఎక్కడి కాంగ్రెసు సంఘాలక్కడ వయోజనవిద్యారంగాలుగా ఏర్పడో లేక ఏకదర్శము ప్రత్యేక ముపసంఘాలను నియమించో ఈ పనిని తీరముగా సాగించవలసియున్నది.

౧౦. స్త్రీలవిషయము పై తెప్పిన అన్నివర్గాలలోను ఇమిడిపోయినది నిజమే కాని నేటి మనపరిస్థితులలో వీరినిగురించి ప్రత్యేకముగా వ్రాయకలెప్పుడు. స్త్రీలలోనికి మగవారు ప్రవేశించి పనిచేయడానికి ఏలులేరు. ఇటీవల మద్రాసులో జరిగిన వయోజన

విద్యకొన్పరమ్మలో డాక్టరు భామయ్య అనువా గురవ్వ సెంచుతూ తాను ప్రత్యేకము స్త్రీలగది వయోజనవిద్యాలయము పెట్టి వడుపగా మొదట ఉత్సాహముగా తమస్త్రీలకు చదువుకోడావకు పంపిన పురుషులే తమకు చదువు రాకయుండడము స్త్రీలకు చదువురావడము అవర్థదాయకమని వారిని తగువారే విశోధించి రని చెప్పిరి. కొబ్బిట్టి స్త్రీ సమాజాలవారు స్త్రీలలో విద్యావసులయి ఈ విషయమున సుతాపహముకలవారు గట్టిగా ప్రవేశించి పనిచేయకలసియున్నది.

వ్యాసవిలేఖకులకు మనవి

వ్యాసాలు ఎనిమిదిపుటలకు మించకుండా ఉండాలి. కాగితానికి ఒకపెడే వ్రాయాలి. శాస్త్రీయవిషయాలనుగురించిన వ్యాసాలుకూడా ఎక్కువ పరిభాషా, ఎక్కువ వివరాలూ లేకుండా సంగ్రహంగాను, సామాన్యపాఠకునికి విషయం బోధపడేటట్లు సులభంగాను, మనస్సును కథలా ఆకట్టేటట్లు ఆకర్షకంగాను ఉండాలి. శాసనవ్యాసాలు పదిపన్నెండు పుటలకు మించేమొదల రెండుసంచికలలో ప్రకటింపవలసివచ్చును.

దేశాన్ని ఎక్కువగా కలవరపరుస్తున్న సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయాది విషయాలనుగురించి, మనఆంగ్రుల ప్రత్యేకసమస్యలనుగురించి ప్రత్యేకవ్యాసాలు కావాలి. సాధ్యమయినంతవరకు ఎత్తుకునే విషయంలోను, చూచేదృష్టిలోను, రచించే రచనలోను కొత్తదనం కావాలి. మన ఉద్యమాలు, మనదేశం, మనసంఘం, మనఆశయాలు భారతిలో ప్రతిఫలించేటట్లు చూడవలసిందని వ్యాసకర్తలకు మనవి.—భా. సం.

హేమంత ప్రస్థానము

దిగుమర్తి సీతారామస్వామి

“పండుటాకులమర్మరధ్వనుల కలరి
పల్కరించెడు నీకాలిబాటయందు
నాయడుగు లంటి వెన్నంటి నడచినప్పు
నీడతో నేమి నాకు మాటాడవచ్చు”.

“పాడువడిన గృహోపరిభాగమట్లు
మబ్బులెడనెడ జూచు శ్యామలవభమ్ము
వెలిసిపోయినరాటల పొలుపు సూపు
మ్రోడులై మాకు లీవనభూమి నిల్చి”

“కరగుసీరెండలో చలికాచుకొనుచు
మునలియూపులు తరలిన ప్రాద్దు లెల్ల
నెమరునకు దెచ్చికొని పోలి నిదురవోవు
స్తబ్ధశాంతిలో ప్రాణఘోషమే వదిన”.

ఎంతదూరమో వచ్చితి నీవిచిత్ర
మేమొ యటగూడ హేమంతమే హిమార్ద్ర
విశదసీమాంత మాము క్తవృంతభావి
నిధనసుప్తలతాంతమై నిలువరించు”.

“కాలగర్భములో సుడిగాలి రేగి
కడలి హడల నఖాతమ్ము నొడలువిరిచె
ఈనవోదయమున పరాధీనవిశ్వ
నగ్నజీవిక నినదించు నాగళమ్ము”.

“తీరని ఈదరిద్రము మ
దీయకుటీరన కాశజ్వర కే

దారము లందుకొన్నఫలి
తంబుగ నెంచితిగాని ఒక్కటే
తీరు — ఓమాలయమ్మున ఓ
తీన్బడి నే తల దాచుకొన్నదో
చూరనుమాట ఇప్పటికి
నూ తెరయెత్తె దరిద్రభారతీ”.

“అకలి కొల్లగొన్న నిల
యాలపునాదులపైన మేడలే
దీకొని క్రార్యశిల్పి తెగ
దిద్దిన రేఖల జీర్ణచర్మక
ల్యాకృతులై రహింప బహి
రావరణంబున దృష్టిబామ్మలై
ప్రాకనికింపచుల్ (?) తిరుగ
వైతుడు కర్మఫలంబులో పుటల్”.

“కాలమే శృంఖలం బయి సు
ఖంబాకనాడును డొక్క నింపుకో
జాలనిదేహమందె చెర
సాలగ మూగైడివారి నెంచి తాం
బూలరనమ్ముతో దులిపి
భోగులు వ్రాసిన నీతిశాస్త్రముల్
కాలినగాక స్వర్గమరి
గాపుగనినో భజియింపవచ్చునా?”

—“సువీరగీత”లమండి.

మహాయానబౌద్ధధర్మోక్తి—సవరణ.

కథానత్థునందు ఖండింపబడిన సిద్ధాంతముల తులనాత్మక సూచి.

	సిద్ధాంతములు. కలసి	ఆర్యాచీనములు				ప్రాచీనములు			
		ఆంధ్రక				మహాసాంఘిక			
		అంధక	అపరశ్రేయ	అపరశ్రేయ	రాజగిరిక	కాశ్యపియ	ఇతి	ఇతి	ఇతి
అంధక	23								
అపరశ్రేయ	2								
పూర్వశ్రేయ	24								
రాజగిరిక	25								
సిద్ధాంతక	26								
ప్రతిపక్షములు	27								
ఇతిరాపరశ్ర	28								
హేతువాద	29								
ప్రాచీనములు.									
మహాసాంఘిక	30								
గోకులిక	31								
కాశ్యపియ	32								
భద్రయానిక	33								
మహాసాంఘిక	34								
వాత్సీపుత్రీయ	35								
సర్వాస్థివాద	36								
సామ్యతీయ	37								
సమ్యక్తములు	38								
అనిశ్చితములు	39								

పుస్తక సమీక్ష

దేవదాసు

రచయిత : శ్రీశర్మ చంద్రశేఖర్. అనువాదకులు : శ్రీ చక్రపాణి. ప్రకాశకులు : వనకశ్రీ కార్యాలయం వారు. ధర ఆరు అణాలు.

ఇది విశ్వసాహిత్య పరలోకాదా తనకేదనమోడు చేయుచున్న శర్మ బాబురచన అంటే చాలుకేమో అనుకుంటాను. మొదలుపెట్టి చదువుకు పాతూంటే 'దైవవిద్వివభాగ్య' కొంత నురుకు వస్తుంది. కాని దీనికి దానికి తూర్పు పడమరలంత లేదా పోన పోన స్పష్టపడుతుంటుంది.

నాయకుడైన దేవదాసు "నావలెనే యాతడున్నతభావాలి". అంటేనే అల్లా అయిపోయాడు. పుస్తకం చదువుతుంటే 'పార్వతీని' కాక 'దేవదాసు' నయ్యానే అవి కలకల ఎత్పాను.

దేవదాసు, పార్వతీ దైవశక్తిలయిన దంపతులు. పరిధితులు అల్లా అడ్డు వచ్చి వారిని నేరు చేశాయి. సహవంగానే విధిపాదాలపుద్మలు తిన్నారు. అవి కాస్త వుండు మా వాక రల ఎత్తుకు తిరగజోయాడు. మల్లీ విధి మాడుపట్టిన కొట్టింది. గూవట్టివమూ ఆరెబ్బ సమభించారు.

దేవదాసు ముప్ప మల్లీ వరకలోకపు సరి పాట్లలో తచ్చాడుతుండే చంద్రముఖి చిక్కుతాడు.

పార్వతీ సరిగ్గా అల్లాంటి భువనబాణుకి దక్కుతుంది; చంద్రముఖి దేవదాసునీ, పార్వతీని భువనబాలా ప్రేమిస్తాడు. యావలనత్యాదులచేరి కాదు. శక్త సుదాతిశయంచేరి, స్వాతిక స్వచ్ఛమైశ్రమ! వలపు నశియించియనుకుడ నిలవ గలిగిన ప్రేమ. నిజమైన ప్రేమ! శృంగార వాసవలు ఏళ్ళదా లవలేకమైనా లేనిప్రేమ! హం! ఈలోకపు సావిత్రి ఆనలుగురు పసిపాపలూ, (దేవదాసు, భువనబాలూ, పార్వతీ, చంద్రముఖి) అదిన నాలుగు స్తంభాల ఆట! దొంగ విధి! అది కాస్తా ఎక్కువగా దేవదాసుని వరించింది. అంచేతే అతని వాయకుడు!

శర్మ బాబు ఈవల రాశేటవ్వడు 'కృతార్థ్య వస్థకాక కృత్యంతావస్థ' పడ్డట్టు వోస్తుంది. లేకపోలే శర్మ బాబులాంటి సిద్ధపాస్తుడు, కావ్యాన్ని అల్లా ముగించాలిని రాదు.

మొదటినుంచి 'చక్రపాణి', మంచి గ్రంథాలను ఏరుకుంటున్నాడు.

తెలుగులకు వివిధపాకాలనూ గుచ్చియాపిస్తున్నాడు. భావవిషయంలో వాడుక్కి ఎంతో చేరువ చేరువగా వచ్చాడు.

భాష భాష అంటూ గోలపెట్టే పెద్దలు ప్రచ్ఛన్న గ్రాంథకులు కావడమూ, మర్రకారుచయతులు, పెద్దవారి సిద్ధాంతాలనూ చూత్రమే నమ్ము, తమవినికిడినే పరమప్రమాణంగా లక్ష్మీలిషయంలో వుంచుకుని చేస్తున్నకృషి ఈగ్రంథంలో ఎక్కడెక్కడలే అక్కడ మనం చూడవచ్చును.

యిలాంటి పుస్తకాలను చాలా చాలా యింకా అనువదించమని 'చక్రపాణి'ని రసావేశంలో ఆడుకుంటున్నాను, ప్రార్థిస్తున్నాను, దీవిస్తున్నాను.

—శ్రీ రుక్మిణీనాథ గాస్తి.

ఆధునిక విజ్ఞానం

రచయిత : వసంతరావు వెంకటాచార్యులు. విజయ నగరం, శ్రీవేదవ్యాస ప్రెస్సులో ముద్రితము. వెల ఆరణాలు.

"ఇది సృష్టిరహస్యం", "మంత్రాలు", "చంద్రలోకయాత్ర" అనే ఆధునిక విజ్ఞాన సంబంధమైన మూడు వ్యాసాలు గల ఒక చిన్న పుస్తకము. ఈవ్యాసా రిదివరకే భారతీ, కృష్ణా పత్రికల్లో ప్రకటితమైనాయి. అంగభాషజ్ఞానము లేనివారి కందరికీ దీనివలన పాశ్చాత్యవిజ్ఞానంలో గల అనేక విషయాలు చక్కగా జోషపడుతాయి. అంతే కాదు, మన ప్రాచీనకాలపు గీతిరివానా లక్షణాలు ఆధు

నికవిజ్ఞాన సిద్ధాంతాలకు మాటిగా సరిపడుతూవుంటాయి కాని వాటిని మననా ల్లిప్యము అంధాదంఢంగా అర్థం తెలియకుండా ఆచరిస్తూ వుంటారు. అల్లాంటివి ఆకా లంలో ఇట్టి కైట్లానిక పోతువులవల్లనే ఏర్పరచి వుంటారనిమాడా ఇందులో నిరూపించారు. కేవలం చ్యాపయాపంగా అయితే చదువుకొనేవాళ్ల కంఠగా నుండింపక పోవన్నగాని ప్రశ్నోత్తరయాపంలో మామా అలుళ్ల ముచ్చటల్లాను సరళంగా వ్రాయబడినట్టి అంద రికి బాగా అర్థమవుతుంది. అందరూ చదువలేగినది.

శ్రీనిరంజన విజయం

గ్రంథకర్త: కొండూరు వీరరాఘవాచార్యులు గారు, తెనాలి. భారతీ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితము. వెల ఆరణాలు.

నిరంజన కృష్ణిగా రచిచేయుట ఒకానొక విశ్వ బ్రాహ్మణ పండిత మహాశయవి జీవితవిధియు. ఈయన

మంచికాస్త్రాగ్రయన సంపన్నుడై, కర్మసిద్ధియై స్వక లాన్ని ఉన్నత స్థితిలో! దీనుకొని రావలెనని ఉపన్యా సాలవ్యాసా, పరితా ప్రకటనలవ్యాసా ప్రయత్నించి వట్లు గమపడుతుంది. ప్యాభివృద్ధి నిలపించే విశ్వరా హ్మగయవకుల కిది ముఖ్యంగా చదువవలసిన పుస్తకము.

జాతీయ నీతిపద్యములు

కృతికర్త: కవిశేఖర భోగరాజు నారాయణమూర్తి గారు. ఆంధ్రదేశంలో చదువనేర్పించునా రందరూ వీరి ధారాళరచనాసామర్థ్యాన్ని గుర్తెరిగినవాళ్లే. నాజమ్మ భూమి, గురుసేవ, ఆహింస, వ్యవసాయ, హరిజనులు, మద్య పానము, రాజభక్తి మొదలగువిషయములనుసరించి నీను లను గరపుతూ సులభతైలిలో వ్రాయబడిన చిన్నపుస్తకము. సమకాలీనకము, నేనువపద్యములు, మహారాజులక

శ రీ ర పు స్తి కొ ర కు

రే మా లు

అత్యుత్తమమైన విటమిన్ ఆహారము

ఏ. వి. సి. డి. విటమినులు హెచ్చుగగలవు

అధికారములం సక్రమముగా కలియకపోవుట, కాస్త్రసమ్యక్తముగా అవి తయారుచేయకపోవుట, ప్రజల ఆర్థికపరిస్థితులు మున్నగు కారణములవలన మనము ప్రతిరోజు భుజించు ఆహారమువందు విటమినులు అంతగా పండుటకు అవకాశము లేవన్నది. ఇట్టి సౌకర్యములను పొందుటకుగాను విటమినులుకలిగిన ఇతర పదార్థ ములను నేపింపవలసి వచ్చుచున్నది.

బి. సి. పి. డబ్లియు

రే మా లు

రక్తముక్షిణించినవారు, సీరసముగా నున్నవారు ఉపయోగించుకొనుటకు అదర్శప్రాయమైనది.

**BENGAL CHEMICAL
CALCUTTA :: BOMBAY**

ఏజెంట్లు:—యన్ బేకాయి గౌండ్స్ అండ్ కో,

41 బందరువీధి, మద్రాసు.

ములలాను బాలబాలికలకు నియతినయమాలను బోధించడానికి ఇది తగినపుస్తకం. వెల నాలుగణాలు.

వల్ల మల్లి సన్మార్గంలోపడి సంసారాన్ని బాసవరచుకొంటాడు. ఇది ఈసమయానికి సరిగ్గా పనివచ్చేది.

పాననిశాచ విమోచనము

ఇది వకవాటిక. కథావస్తువు మధ్యపాన నిషేధ విషయకమైంది, రచయిత: పి. రామయోగిగారు. రాయలసీమజిల్లాలో మద్రాసు ప్రభుత్వంవారు మధ్యపాన నిషేధకాసం అమలులో పెట్టిన సందర్భం పురస్కరించు కొని చిత్రారూపంలో ఈవాటిక ప్రదర్శితమై పేరుగాంచి నది. సుధాకరుడనే పేరుగల ఒకసంపన్నగృహస్థు తన సేవకునిద్వారా సారాయి త్రాగుడు కలవాటువడి సంపత్తి సంతా గోలుపోయి మహా హీనదశను పొందుతాడు. కాని ఒకానొకమధ్యపాననిషేధ ప్రచారకుని సుబోధన

గ్రంథస్వీకారము

బుచ్చి బాబుకథలు:— ప్రకాశకులు: నమ్మకొవ్వోస్, పోస్టుబాక్స్ ౧౨౫, మద్రాసు, వెల ఆరు అణాలు.

మనసంపద:— రచయిత: శ్రీపాటికొక. అనువాదకులు: గద్దె లింగయ్యగారు. ప్రకాశకులు: ఆచార్య గ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణాజిల్లా, వెల ఒక అణా.

చిరకాలమునుండి బాధించుచున్న మూత్రవ్యాధులకును శగ (గ నేరియా) వ్యాధికిని క్రొత్తగా కనిపెట్టబడిన దివ్యోషధము
గో నో కి ల్ల ర్ (రిజిస్టర్డ్)

కుత్రిమములు చూచి మోసపోకుడు. మందును ఖరీదు చేయునప్పుడు ప్యాకెటుపై గోనోకిల్లర్ పేరున్న, 'జి' డి' మార్కు నీలునుగమనింపుడు.

పులకును గూడ గోనోకిల్లరులన కుదురును. వీర్యము (సెమను)పోవుట, మూత్రవ్యాధులు మున్ను నునదిగూడ దీనివలన కుదురును. ఖరీదు 50 మాత్రలగుల సీసా రు. 3-0-0. కృత్రిమములు చూచి భ్రమ జెందవలదు. మాపుంజమార్కు గమనింపుడు. పి. పి. చార్జీ ప్రత్యేకము.

అడ్రసు:—డాక్టరు డి. యస్. జస్సాని, 815 నూను వెనుకకోడ్డు, బొంబాయి 4.

Dr. D. N. JASANI, Girgaon Back Road, Bombay, 4.
Madras Agents:—DADHA & Co., 52, Nainiappa Naick St., P. T. Madras

కమ్యూనిజానికే జయం:— రచయిత: డిమిట్రాఫ్:
అనువాదకుడు: నవయుగతంతరియా. ప్రకాశ
కులు: ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా
జిల్లా. చెల ఒక అణా.

జో సెఫ్ స్టాలిన్:— ఎమిల్ లిట్విన్కొవ్ సభాపతి.
అనువాదకులు: కాజ శివరామయ్యగారు. ప్రకాశ
కులు: ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా.
చెల అణన్నర.

తిరుగుబాటు (నాటకం):— రచయిత: మునిమాణి
శ్యం. ప్రకాశకులు: ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎల
మట్టు, కృష్ణా. ప్రతి — పావలా.

మాలపిల్ల:— కర్త: గడ్డ లింగయ్యగారు. ప్రకాశ
కులు: ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా.
చెల ప్రతి: పావలా.

గురజాలయిష్ట కామేశ్వర శతకము :—
గ్రంథకర్త: రావిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారు,
నరసారావుపేట, గ్రంథము - ఉచితము.

వ త్రి కా స్వీ కా ర ము

ప్రజామిత్ర సంక్రాంతి సంచిక:— ఆక్షరజీయ
మైన రూపురేఖలతో ఈ సంచిక మాకార్య
స్థానాన్ని ఆలంకరించింది. కేవలం భాష్యా
రూపంలోనూత్రమే కాదు. అంతే సాం
దర్యంలో కూడా పర్యాప్తంగానే వుంది. నరే
నాంధ్ర పద్మవాచ్ఛయం భావరహితమైంది
కాదని, ప్రాచీనాలపునీతులనే అంటిపెట్టుకొని
యిండక, క్రొత్తక్రొత్తవాక్యాలతో ఆధునిక,
ఆంధ్ర విద్యుత్తులు భాషావధూటి పైకెం
క్రొత్తక్రొత్త సంగారాలతో నడుస్తున్నదనే
వ్యాపారో ఆరంభమయి, రెండుపాళ్లు పల్నాటి
నిరులను స్మృతిపథంలోకి తొలితెచ్చి, ఆత్మ
పరీక్షలో ఆసలు నకలీప్రేమల్లోగల వ్యత్యా
సాలను గమనించునట్లు, తెలుగుపూర్వబలాని పలు

**Advertise
in**

BHARATI

ILLUSTRATED

TELUGU

MONTHLY

AND

**IT WILL INCREASE
YOUR SALES.**

ఆ త్త క థ

(గాంధీజీగారి స్మృతిచరిత్రము)

కావధాని,

వేలూరి శివరామకృష్ణగారు

తెనిగించివది

ప్రకాశము:

కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు

మరియు దీక్షాగారు. ర. ౧-౧-౧

రెండవ భాగము ర. ౧-౨-౧

తపాలాబిళ్లకు ప్రత్యేకము.

మీకేలు:— ఆంధ్ర గ్రంథమాల,

7, రేణుకాపేట, మద్రాసు.

కొలపూల సువాసనలతో నాలుగు దిశలూ మయింపజేసి, భారతీయనాయకులకు ఆంధ్ర హితయోడలకు అనురాగం అనుమానాస్పదమైన దని పూజాచేత పలికించి, విశ్వనాథకవిరాజుగారిచే ఫిల్ముతారలనెకపక్క ములాడిస్తూ, యూరోపుఖండపుప్రజానియంతల యాంత్రిక తంత్రాలను లోకానికి చాటుతూ, ఆంధ్రపీఠమూరునిచేత ఆంధ్రనాయకులకు జేతలుపెట్టింది, అంకాల వారి బొమ్మలపాంకాలు పోగిడి, పింహనలోక నంలో ఆనేక భారతీయసమస్య విమర్శన పూర్వకంగా ముందు భారతికి స్వాతంత్ర్య ప్రాప్తియే, ముఖ్యమంత్రి మని ఉద్ఘోషిస్తూ, భావికల ఆటపాటల్లోగల అంతరార్థం వైద్యుల బంధమైన గోసాయిచిటికెలవంటి దని నిరూపించి, కొండపల్లి దుర్గపు గతవైభవాన్ని కొనియాడుతూ, నవ్యులోగల వైజ్ఞానికమర్మమును చాటుతూ, గ్రామపునర్నిర్మాణానికి రాధాతులగొట్టింది, స్త్రీప్రసంగాలతో, వైజ్ఞానిక ప్రాముఖ్యతాపాలతో, రవీంద్ర పోతన్నల సామ్యసమాలోచనలతో, కొందరు విలాసినుల క్షుణ్ణునితనవృత్తిసంవాదాలతో, ఈ సంచిక, తెలుగుచదువరుల హృదయాలకు ఆమోదం గూరుస్తూ చనడంలో సందేహ మేమీ లేదు.

“వే.”

అనందవాణి:— గ. సత్యనారాయణ, వి.కొరిదాసు గార్ల సంయుక్తసంపాదకత్వమున వెలువడే ఒక

కొత్తరకపు వారపత్రిక. హాస్యం, రాజకీయం ప్రధానంగాగల వ్యాసాలు, కథలూ రంజకంగా వున్నాయి. వెల సంచిక ౧-కి వక ఆణా.

బాలభారతి:— ఒక కొత్తమాసపత్రిక. నంబూరు సుబ్బరాజుగారు సంపాదకులు. కైకలూరు తాటాకా తాడినాడనుండి ప్రకటితమవుతుంది. సాలుచందా. రు ౧-౮-౦. విడిసంచిక రెండు ఆణాలు.

“నద్యనాయక”:— దద్దనాల లక్ష్మీనారాయణయ్య గారిచే జయపూర్వకంగా నడుపబడుతూఉంది. శ్రీ బొబ్బిలిరాజావారిలాటి సంస్థానాధిపతులు దీనిప్రధానసంరక్షకులు. అందువలన భాగ్యవంతులగువారికి అనుకూలంగానే వుంది. అన్యవిషయ ప్రాధాన్యంగల వ్యాసాలు కొద్దిగా వున్నాయి. పద్మనాయకసంఘంవారి ఆర్థిక, సాంఘిక విషయప్రాముఖ్యంగల వ్యాసాలు పర్యాప్తంగా వున్నాయి.

గ్రామోద్యోగి:— బి.యల్. హనుమంతరావుగారి సంపాదకత్వమున కొండపల్లినుండి వెలువడిన మాసపత్రిక. వెల ప్రతి ౧-కి వక ఆణా.

నవయుగ:— ఇది వక జాతీయపత్రిక. డి. రామ కృష్ణపరమహంసగారు దీనిసంపాదకులు. విజయ నగరమునుండి వెల్వడుతుంది. ఇందులో ఘోషమైన రాజకీయవ్యాసాలున్నాయి.

బ స వ పు రాణ ము

గ్రంథకర్త:—పాల్కురికి సోమనాథకవి

పరిష్కర్త:—వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు. వెల 2-8-0.

పండ్రెండవ శతాబ్దమున వెలసిన శైవమత ప్రతిపాదకమగు ద్విపద కావ్యము. ఇందు శైవమతోద్ధారకు డగు బసవేశ్వరునియు, తత్పూర్వులు తత్సమకాలినులు నగు శివభక్తులయు చరిత్రములను సరసముగను, పాఠకులు మానసు కరగి తన్మయు లగునట్లుగను, కవి వర్ణించినాడు. గ్రంథమున మృదుమధురములగు జానుదెనుగు పలు కుల జాలువార్చి రచనమున ముద్దులుగురిపించినాడు. గ్రంథము భిన్న భిన్న మండలములకు చెందిన పెక్కు తాళపత్ర మాతృకలతో సరి చూచి పరిష్కరింపబడినది. పాఠాంతరములు సూచింపబడినవి. పరిష్కర్త రచియించిన అమూల్యమగు వీణిక (129 పుటలు) ఇందు గలదు.

క్వరవడుదు! శ్రీ మల్లికార్జున క్వరవడుదు!!

పం డి తా రా ధ్య చ రి త్ర

(శైవమత ప్రతిపాదకమగు ద్విపద కావ్యము)

పాల్కురికి సోమనాథాధ్యకవిరచితము

ప్రాచీన ముద్రితాముద్రిత పుస్తకములను సమగ్రముగ పరిశీలించి, లేఖక ప్రమాదాదిదోషరహితముగా సంస్కరించి, చక్కని పాఠములను సమకూర్చి, అనేక పాఠభేదములతో సహా ప్రకటించి యున్నాము. డా. చిలుకూరి నారాయణరావుగారు అనేకదినములు పాటుపడి దీని నిట్లు సంస్కరించినారు. శ్రౌనుసైజున పెద్దయక్షురములతో క్షోభాకాగితములపై ముద్దుగ ముద్రింపబడినది. దాదాపు వేయి పుటలగ్రంథము. దీక్షా, పురాతన, వాద, మహిమ, పరవ్రతములను పంచప్రకరణములును ఒకే సంపుటమున గలవు. కొలదిరోజులలోనే అమృతమునకు సిద్ధమగును. ఇంత నిద్దుప్తముగ నీ గ్రంథము నిదివరకెవ్వరును ప్రకటించలేదు. చక్కనిబైండు.

వివరములకు వ్రాయుడు:—

ఆంధ్రగ్రంథమాల తపాలపెట్టె 212, మదరాసు.